

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΥΓΕΝΙΑ Κ. ΚΟΝΑΚΛΙΔΟΥ

**«ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ»: ΟΙ ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ ΤΗΣ
21ης ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 1913-1936.»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ANNA ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΥΓΕΝΙΑ Κ. ΚΟΝΑΚΛΙΔΟΥ

«ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ»: ΟΙ ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ ΤΗΣ 21ης
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 1913-1936.»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μανδουλάρα Άννα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια,
Επιβλέπουσα

Αναστασόπουλος Νικόλαος, Επίκουρος Καθηγητής

Φλιτούρης Λάμπρος, Αναπληρωτής Καθηγητής

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

2024

«Αἱ ἐθνικαὶ ἐορταὶ ἐθεωρήθησαν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ὡς τὸ ἐντονώτερον μέσον πρὸς διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ὡς μοχλὸς ἰσχυρότατος πρὸς ἔνωσιν τῶν διαφορῶν λαῶν εἰς αἰσθήματα ταυτοειδῆ, ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾶται ἐκείνη ἡ κοινωνικὴ ἐνότης, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐθνῶν.»

Εφ. Αθηνά, 1 Απριλίου 1839, αριθ. 603, Έτος Η΄, στο Μανδουλαρά Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο. Δημόσιες Εορτές και Εθνικές Επέτειοι κατά την Οθωνική Περίοδο*, Gutenberg, Αθήνα 2023, σ. 304

«...Τι ἔγινε ὅταν ζημέρωσε ἡ ἀγία καὶ ἀλησμόνητος αὐγὴ τῆς 21ης Φεβρουαρίου...οὔτε καμμία πέννα ἐμπορεῖ νὰ ζωγραφίσῃ, οὔτε κανένας ἄνθρωπος νὰ διηγηθῇ, οὔτε καμμία μνήμη νὰ συγκρατήσῃ. Μία οὐρανομήκης κραυγὴ ὑψώθη ὡς τὰ πόδια τῶν οὐρανῶν, πάνδημος καὶ μυριόστομος. Αὐτό τα λέει ὅλα.»

Νικολαΐδης Ι. *Τὰ Γιάννινα του μεσοπολέμου*, τ. Α΄, Ιωάννινα, Τυπογραφείο: Γερ. Σ. Δούβαλης, 1992, σ. 32

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ / ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	σ. 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σ. 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Ἔθνος εἶναι ψυχὴ, ἀρχὴ πνευματικὴ.....	σ. 12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Ἡ τελετουργικὴ ἐξύμνηση τοῦ ἔθνους: Οἱ Δημόσιες Εορτές ως καθρέφτης τῆς ιστορίας.....	σ. 29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : 1913: ‘Το Ἔθνος ἐδοξάσθη. Τα Γιάννενα ἠλώθησαν’.....	σ. 46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : 1914 – 1934: Αἱ λαμπραὶ ἐορταὶ ἐπὶ τῶν ἐπετείων τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων.....	σ. 62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : 1935 – 1936: Μεγαλοπρεπεποῦς ἐορτὴ ἀπελευθερώσεως Ἰωαννίνων μετὰ τὴν παρουσία τοῦ Α.Μ. Βασιλέως Γεωργίου Β΄ καὶ τοῦ Α.Β.Υ. Διαδόχου Παύλου	σ. 77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : Ἡ τελετουργικὴ τάξη τῆς πολιτικῆς: λοιπές πολιτικές καὶ θρησκευτικὲς εορτές στα Ἰωάννινα κατὰ τὰ ἔτη 1934 – 1935.	σ. 90
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σ. 101
ΠΗΓΕΣ.....	σ. 105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σ. 106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	σ. 114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – ΕΙΚΟΝΕΣ.....	σ. 211

ΠΡΟΛΟΓΟΣ / ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οι δημόσιες εορτές δεν ήταν κάτι το πρωτοφανές για την ελληνική πραγματικότητα. Ακόμη και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα, τα νησιά του Αιγαίου αλλά και στη Μολδοβλαχία πραγματοποιούνταν πολλές εορτές με αφορμή την υποδοχή ενός επιφανούς προσώπου ή την υποδοχή λειψάνων αγίων. Στον ευρύτερο βαλκανικό και ορθόδοξο χώρο υπήρχε πληθώρα δημοσίων θρησκευτικών εορτών για την τιμήση των πολυπληθών αγίων με τη μορφή τοπικών πανηγυριών κυρίως στην αγροτική ενδοχώρα.

Ο εορτασμός των εθνικών επετείων αλλά και των απελευθερώσεων των πόλεων λαμβάνει ιδιαίτερη θέση στο κρατικό ημερολόγιο από τη στιγμή της θεσμοθέτησής τους κατά τον 19ο αιώνα. Στη παρούσα μελέτη με θέμα τους εορτασμούς της απελευθέρωσης της πόλης την 21η Φεβρουαρίου μελετάται ο τρόπος με τον οποίο η πόλη των Ιωαννίνων γιόρταζε δημόσια τη συγκεκριμένη επέτειο.

Αφορμή για την επιλογή του θέματος αυτού υπήρξε το γεγονός πως, κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, δεν ήταν λίγες οι φορές που ασχολήθηκα με τον εθνικισμό, τη δημιουργία των εθνών – κρατών και την εθνική ταυτότητα. Οι εθνικές επέτειοι, όμως, οι οποίες αποτελούν απόρροια αυτών ως μέσο νομιμοποίησης της εκάστοτε εξουσίας, δεν αποτελούν συχνά θέμα προς μελέτη. Έννοιες όπως «έθνος», «ανεξαρτησία», «λαός» ή «πατρίδα» δεν είναι αιώνιες και αμετάβλητες· αλλάζουν και απορροφούν νέες έννοιες όταν χρησιμοποιούνται σε ποικίλα πολιτικά και ιστορικά περιεχόμενα.

Ο εθνικισμός, ο οποίος δομεί το έθνος, ορίζει την πραγματικότητα με εθνικές και εδαφικές ταυτότητες που περιλαμβάνουν μία σειρά από συναισθήματα και αναμνήσεις, τα οποία ενσωματώνονται στη γνώση του συνόλου. Μέσω ενός δικτύου συμβόλων τα άτομα μεταμορφώνονται σε πολίτες με το συναίσθημα του ανήκειν και την ανάγκη να πιστέψουν στην ενότητα και τη συνοχή του έθνους. Τα σύμβολα και οι τελετές είναι καθοριστικοί παράγοντες στη δημιουργία εθνικής ταυτότητας, καθώς παγιώνεται η άποψη ότι μία κοινότητα σχηματίζεται από επαναλαμβανόμενες τελετουργίες που ενισχύουν κάθε ένα μέλος αυτής.

Στη σημερινή εποχή, ο εορτασμός των εθνικών επετείων και των τοπικών εορτασμών που σχετίζονται με την Απελευθέρωση κατέχει ιδιαίτερη θέση στο ετήσιο ημερολόγιο του κράτους. Οι εορταστικές επέτειοι έλαβαν στο πέρασμα των χρόνων διαφορετικές μορφές. Υπήρξαν δυναστικές, συντεχνιακές, θρησκευτικές, λαϊκές, κρατικές. Το μεγαλύτερο όφελος που θα μπορούσε κάποιος να αποκομίσει ερευνώντας αυτές τις επετείους, ο λόγος για τον οποίο επέλεξα και εγώ η ίδια το συγκεκριμένο θέμα, είναι ότι η ανάλυσή τους προσφέρει έναν καθρέφτη, μέσω του οποίου μπορεί κανείς να διαβάσει και να γνωρίσει όλη την εποχή κατά την οποία πραγματοποιούνται.

Η εκπόνηση της μελέτης αυτής βασίστηκε πρώτα από όλα στη συλλογή του αρχειακού υλικού από τα ΓΑΚ – Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου, στο βιβλίο της κας Άννας Μανδουλαράς και του κου Παναγιώτη Κιμουρτζή ‘Φιλέορτο Βασίλειο. Δημόσιες Εορτές και Εθνικές Επέτειοι κατά την Οθωνική

περίοδο', αλλά και σε πολλά ακόμη σχετικά άρθρα, όπως της Χριστίνας Κουλούρη 'Γιορτάζοντας το Έθνος: Εθνικές Επέτειοι στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα', του Χάρη Εξερτζόγλου 'Πολιτικές Τελετουργίες στη Νεότερη Ελλάδα: η Μετακομιδή των οστών του Γρηγορίου Ε' και η Πεντηκονταετηρίδα της Ελληνικής Επανάστασης', της Αλίκης Νικηφόρου 'Δημόσιες τελετές στην Κέρκυρα κατά την περίοδο της Βενετικής κυριαρχίας, 14ος – 18ος αιώνας' και αρκετά ακόμη εξίσου σημαντικά βιβλία και άρθρα. Επιπροσθέτως, χρησιμοποιήθηκε ο Τύπος της εποχής και πιο συγκεκριμένα αντλήθηκε υλικό από τις αθηναϊκές εφημερίδες *ΣΚΡΙΠ* και *ΕΜΠΡΟΣ*.

Το μεγαλύτερο εμπόδιο που συνάντησα κατά την αρχειακή μου έρευνα και τη συγγραφή αυτής της εργασίας ήταν αφενός η έλλειψη βιβλιογραφικών πηγών και αφετέρου τα αρχεία και οι εφημερίδες, τα οποία αποτελούν «λυτά έγγραφα», δηλαδή είναι πιο δυσεύρετο υλικό και μπορούν να χαθούν ή και να καταστραφούν ευκολότερα. Οι δημόσιες εορτές και οι εθνικές επέτειοι είναι ένα θέμα το οποίο προκάλεσε το ενδιαφέρον πολλών κοινωνιολόγων και ιστορικών μόλις τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πολλές σχετικές μελέτες, ιδίως στην ελληνική βιβλιογραφία. Επίσης, ο χρόνος που είχα στη διάθεσή μου για τη συγγραφή ήταν αρκετά περιορισμένος και δε διέθετα τον απαιτούμενο χρόνο ώστε να ψάξω για περισσότερα αρχεία ή εφημερίδες. Έτσι, επέλεξα να μελετήσω μονάχα τον αθηναϊκό Τύπο, στον οποίο ήταν πιο εύκολη η πρόσβαση σε σύγκριση με τον τοπικό.

Ακόμη, το αρχειακό υλικό που μελέτησα είχε πολλές ελλείψεις, καθώς για πολλές χρονολογίες δεν υπάρχει κάποια αναφορά. Συγκεκριμένα, αναφορές για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων γίνονται μόνο τα έτη 1914, 1915, 1917, 1922, 1923, 1928, 1930, 1931, 1935 και 1936. Ωστόσο, αν και δεν μπόρεσα να ψάξω περισσότερο διότι είναι ένα πρωτογενές υλικό που θέλει αρκετό χρόνο να ερευνηθεί επαρκώς και το ίδιο το θέμα της εργασίας διαθέτει έναν μεγάλο βαθμό δυσκολίας, είμαι βέβαιη πως πραγματοποιήθηκαν οι τελετές για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Άννα Μανδουλάρα, την επιβλέπουσα της εργασίας αυτής, για την αρωγή της τόσο στην προσφορά των πολύτιμων γνώσεών της όσο και στην ενθάρρυνση και στην υποστήριξη που μου έδειξε καθ' όλη την πορεία της συγγραφής της μελέτης μου. Θα ήθελα, όμως, να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, τον κύριο Νικόλαο Αναστασόπουλο και τον κύριο Λάμπρο Φλιτούρη για τις πολύτιμες παρατηρήσεις και συμβουλές τους πάνω σε αυτό το θέμα. Τέλος, δεν θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Μάρθα Παπαδοπούλου, διευθύντρια των Γ.Α.Κ. – Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου, για την πρόθυμη και πολύτιμη συνεισφορά και συνεργασία της στην εύρεση των αρχείων που ήταν απαραίτητα να μελετήσω και για την παραχώρηση άδειας να φωτογραφήσω μερικά εξ αυτών, ώστε να τα συμπεριλάβω στο Παράρτημα αυτής της μελέτης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ύπαρξη των εορτών, όπως ανέφερα και παραπάνω, δεν ήταν ένα μοναδικό θέαμα. Ακόμη και πριν την καθιέρωση των εθνικών επετείων οι ιστορικές πράξεις αναπαράγονταν μέσω πιο παραδοσιακών τρόπων. Οι παραδοσιακοί χοροί και τα πατριωτικά τραγούδια αποτελούσαν κομμάτι της εορταστικής επετειακής εκδήλωσης και είχαν ως απώτερο στόχο την καλλιέργεια και την ενδυνάμωση των πατριωτικών συναισθημάτων. Έπειτα από την επινόησή τους κατά το δεύτερο μισό του 1800, ο εορτασμός επετείων, κατά τη διάρκεια των οποίων τιμάται και η μνήμη ολόκληρου του έθνους, ήταν σε ποικίλους βαθμούς ένα επαναλαμβανόμενο δημόσιο γεγονός σε πολλά μέρη του κόσμου. Ακόμη, δημιούργησε μία προσωρινή αλλά συνεχή αρένα, ένα χώρο δηλαδή που συνεισέφερε στην συγκρότηση του κράτους ή ενθουσιώδη διαλλείματα από την καθημερινότητα, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για να διατυπωθεί το παρελθόν, το παρόν αλλά και το μέλλον.

Η συγγένεια μεταξύ έθνους και κράτους παράγει ένα νέο είδος εορτασμού προς τιμήν του έθνους – κράτους, ευδιάκριτου από προηγούμενες ή σύγχρονες θρησκευτικές και / ή πολιτιστικές εορτές.¹ Οι εθνικές εορτές παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά σε κάθε χώρα της Ευρώπης και τα πλαίσια του μοτίβου αυτού σχεδιάζονται ώστε να τιμηθούν διάφορα σημαντικά πολιτικά γεγονότα, όπως η ανεξαρτησία, η απελευθέρωση, η ένωση, το Σύνταγμα και ο σχηματισμός ενός έθνους, ή εθνικές προσωποποιήσεις, όπως οι μοναρχίες, οι άγιοι, οι ήρωες. Συνοπτικά, οι εθνικές εορτές αποτελούν εορτές και / ή αναμνηστικές εκδηλώσεις ιστορικών γεγονότων σχετιζόμενες κυρίως με την ίδρυση του έθνους – κράτους. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες γιορτάζουν τη γέννηση του έθνους και την κυριαρχία του έθνους - κράτους με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Πολλές από τις εθνικές εορτές ‘απολαμβάνουν’ ένα είδος κρατικής υποστήριξης και έχουν ανακηρυχθεί ως ‘δημόσιες εορτές’, το οποίο σημαίνει ότι βασίζονται στην στήριξη του κράτους και η μέρα εκείνη θεωρείται ως αργία.

Η καθιέρωση μίας επετείου εξαρτάται από μία κεντρική πολιτική απόφαση. Ο ρόλος του κράτους είναι καθοριστικός, καθώς θεσπίζει τις ημέρες των εθνικών εορτών ως ημέρες αργίας, ορίζει το τυπικό που θα ακολουθηθεί κατά την τέλεση της εορτής και τα οικονομικά που συνδέονται με

¹ Το έθνος θεωρείται ότι έχει αναπτυχθεί μετά την Γαλλική Επανάσταση με την ανάδυση μίας μαζικής κουλτούρας, της συμμετοχής στο πολιτικό σύστημα και στην κοινωνία. Αναφέρεται σε μία κοινωνική ομάδα, μία έννοια της κοινής πολιτισμικής κληρονομιάς και /ή πολιτικές εμπειρίες (όπως η ιστορία, η θρησκεία, η γλώσσα, η αναγνώριση) και απευθύνεται σε ένα σύμπλεγμα συμβόλων που αυξάνει τα όρια μεταξύ του ‘εμείς’ και ‘οι άλλοι’. Επιπλέον, η εθνότητα κατανοείται ως η έκφραση των επίσημα εγκεκριμένων πολιτιστικών, πολιτικών και συμβολικών στοιχείων του έθνους και της εθνικής ταυτότητας. Η εορτή της εθνικής επετείου αποτελεί ένα μείγμα των εθνικών και κρατικών στοιχείων, τα οποία δεν μπορούν να διαχωριστούν εύκολα. Ως κανόνας, τα εθνικά και κρατικά στοιχεία είναι συγκερασμένα. Για τον λόγο αυτό η κυριαρχία του έθνους και του κράτους δεν θα διαχωριστεί όσο αναφορά τις τελετές της εθνικής επετείου. Elgenious Gabriella, «Successful Nation – Building and Ceremonial Triumph: Constitution day in Norway», στο David McCrone and Gaayle McPherson (edited), *National Days Constructing and Mobilising National Identity*, , Basingstoke: Palgrave Macmillan σ. 117

τους εορτασμούς. Στην πραγματικότητα, οι εθνικές εορτές έχουν χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την προώθηση και τη διατήρηση των εθνικών παραδόσεων καθώς και για την επικύρωση της πολιτικής εξουσίας. Επρόκειτο για «πολιτική τελετουργία» με την έννοια ότι εκεί σκηνοθετούταν και εορταζόταν η πολιτική δύναμη». ²

Ο όρος τελετουργία αναφέρεται σε μία έννομη δραστηριότητα, η οποία διαθέτει συμβολικό χαρακτήρα και προσελκύει την προσοχή των συμμετεχόντων σε συναισθήματα που κατέχουν μία ειδική σημασία. Οι τελετουργίες είναι τυποποιημένες δράσεις και τείνουν να είναι στερεότυπες, επαναλαμβανόμενες και συγκεκριμένου ύφους. Ακριβώς επειδή έχουν συγκεκριμένο ύφος οι παραλλαγές δεν είναι επιτρεπτές και δεν υπόκεινται σε αυθόρμητες μεταβολές. Διακυμαίνονται μόνο μέσα σε αυστηρά πλαίσια και όρια, δεν παρουσιάζονται κάτω από μία στιγμιαία παρόρμηση, αλλά παρακολουθούνται σκοπίμως ώστε να επισημάνουν συναισθήματα.

Πολλοί ηγεμόνες, όπως ο Ναπολέοντας Γ', χρησιμοποιούσαν το δημόσιο θέαμα με σκοπό την ενίσχυση της εξουσίας τους οργανώνοντας σε κεντρικά σημεία μεγάλες γιορτές, που είχαν ως στόχο την προσέλευση μαζών. Αποτελεί, ενδεχομένως, μία καινοτομία το γεγονός πως, «μετά το 1848, η πολιτική εξουσία χρησιμοποιούσε αφενός ως προπαγάνδα όχι μόνο ρητορικά κείμενα, αλλά και σύμβολα και εικόνες που απευθύνονταν στο συναίσθημα και αφετέρου την έκδηλη παρουσία του παρελθόντος μέσα στις τελετές αυτές». ³

Από τα μέσα του 19ου αιώνα παρατηρούνται αλλαγές στη δημόσια σφαίρα και οι τελετές, ως ένα νέο είδος εορτής, ανταποκρίνονταν θετικά σε αυτές. Τα αιτήματα για εθνική ενότητα συνεχώς πλήθαιναν, με αποτέλεσμα οι φορείς της πολιτικής εξουσίας να αναζητούν έναν νέο τρόπο ώστε να νομιμοποιήσουν την εξουσία τους. Σε αυτό το πλαίσιο, τα πολιτικά καθεστώτα προσπαθούν μέσω των εθνικών εορτών να εξασφαλίσουν τη στήριξη της κοινωνίας με τη δημιουργία μιας νέας και κοινής ιστορίας. Η ανάμνηση ενός λαμπερού παρελθόντος είναι μία λαμπερή συνιστώσα των εθνικών εορτασμών, οι οποίοι έχουν γίνει κοινός τόπος στην Ευρώπη από τα τέλη του 19ου αιώνα. Στη διάρκεια αυτού, το χριστιανικό δόγμα δεν εξέλειπε από τον εορτασμό και τη σύλληψη των εθνικών εορτών. Οι προσευχές, οι λειτουργίες και οι δοξολογίες στην εκκλησία συνδυάζονταν με τις εθνικές εορτές.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ιδιαίτερα στη Γαλλία και στη Γερμανία, οι επίσημες εθνικές επέτειοι που θεσπίζουν τα έθνη – κράτη στα τέλη του 19ου αιώνα δεν αποτελούν καινοτομία ούτε ρήξη, αλλά συνέχεια των εορτών που οργανώνονταν είτε σε τοπικό είτε σε εθνικό και κρατικό επίπεδο και είχαν ως στόχο την πολιτική νομιμοποίηση και την κοινωνική συνοχή. Στη διάρκεια του 19ου

² Χριστίνα Κουλούρη, «Γιορτάζοντας το Έθνος: Εθνικές επέτειοι στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα», *Αθέατες όψεις της ιστορίας. Κείμενα αφιερωμένα στον Γιάννη Γιαννόπουλο*, Δέσποινα Ι. Παπαδημητρίου, Σεραφείμ Ι. Σεφεριάδης (επιστημονική επιμέλεια), Αθήνα, Ασίνη, 2012, σ. 185.

³ Κουλούρη, «Γιορτάζοντας το Έθνος...», ο.π., σ. 185.

αιώνα το τελετουργικό των εορτών περιελάμβανε τα εξής: την παρέλαση του στρατού με τις στολές του, τη μουσική και τις σημαίες, τους μουσικούς συλλόγους που αναλαμβάνουν το μουσικό κομμάτι της γιορτής, τα πυροτεχνήματα, τους χορούς και τα συμπόσια.

Το μοτίβο των εορτών, όπως περιεγράφηκε παραπάνω και χρησιμοποιούσαν η Γερμανία και η Γαλλία, θα εφαρμοστεί εμπράκτως και για πρώτη φορά από το ελληνικό κράτος με την άφιξη του βασιλιά Όθωνα το 1833. Το τελετουργικό της εορτής έλαβε χώρα στην εκκλησία, στις πλατείες και στους δρόμους, ενώ προηγήθηκαν η βασιλική πομπή, το συμπόσιο και οι φωταψίες. Στο Ναύπλιο, όπου έγινε η απόβασή του στις 25 Ιανουαρίου, το πρωτόκολλο που ακολουθήθηκε βασίστηκε σε αυτό που είχε υποδειχθεί στις ευρωπαϊκές αυλές: κανονιοβολισμοί, παράταξη στρατιωτικών σωμάτων, θριαμβευτική πομπή μέχρι την εκκλησία, δοξολογία και μουσική από την στρατιωτική μπάντα.

Οι τελετές αυτές οργανώνονταν με βάση το οικείο για τους Βαυαρούς δυναστικό πρότυπο, το οποίο οι Έλληνες δεν είχαν στο παρελθόν, καθώς το εορτολόγιό τους ήταν μόνο θρησκευτικό. Έτσι αναζητούσαν τελετουργικά πρότυπα στους αρχαίους προγόνους τους και την έμπνευση στη αρχαιότητα. Χαρακτηριστικά, το 1834 είχε προταθεί από τον σύμβουλο του υπουργού Εσωτερικών να διοργανωθούν πανελλήνιες εορτές σύμφωνα με το πρότυπο των αρχαίων αγώνων -τα Ίσθμια, τα Νέμεα, τα Πύθια και τους Ολυμπιακούς- ώστε να μεταδοθεί σε όλο τον λαό ως κοινό μήνυμα πως μέσα από την Επανάσταση η Ελλάδα αναγεννήθηκε, καθιστώντας την εορτή αυτή ως μία «πραγματική εθνική επέτειο».⁴ Χωρίς αμφιβολία δε θα επρόκειτο για μία άκριτη αντιγραφή, αλλά θα της προσδιδόταν νεωτερικά στοιχεία τόσο ως προς τους χώρους που θα λάμβαναν χώρα οι αγώνες όσο και προς τα ίδια τα αθλήματα. Ο στόχος θα επέφερε διπλό αποτέλεσμα: πρώτο και κύριο να ενισχυθεί στους Έλληνες το συναίσθημα του πατριωτισμού και έπειτα, να καλλιεργηθεί στους υπόλοιπους λαούς το ρεύμα του φιλελληνισμού. Η πρόταση αυτή, ωστόσο, δεν υιοθετήθηκε από τον Όθωνα εξαιτίας, κυρίως, του μαξιμαλισμού που εξέφραζε το όραμα αυτό σε ένα ήδη πενόμενο ελληνικό βασίλειο.⁵

Θεματοφύλακες, λοιπόν, του έθνους και την ευθύνη κατ' επέκταση για τη διοργάνωση και τη διαπεραίωση των επετειακών εορτασμών ορίστηκαν το κράτος, ο στρατός και η εκκλησία. Το κράτος αποτελεί και τον κύριο συντονιστή· έγκειται στη δική του υπευθυνότητα να καταρτίσει το πρόγραμμα και να κατανέμει τις αρμοδιότητες για την ορθότητα της εκτέλεσής του σύμφωνα με το πρωτόκολλο των τελετουργιών: ο Δήμαρχος αναλαμβάνει τον σημαιοστολισμό της πόλης, την υποδοχή των επισήμων και την τήρηση των κανόνων της τάξης, ο Μητροπολίτης την τελετή της δοξολογίας και τις επιμνημόσυνες δεήσεις, οι Στρατιωτικές Αρχές τις παρελάσεις, τις δεξιώσεις στο Στρατηγείο και τη λαμπαδηφορία, οι Επιθεωρητές της Δημοτικής και της Μέσης Εκπαίδευσης την εθνική

⁴ Κουλούρη, «Γιορτάζοντας το Έθνος...», ο.π., σ. 194

⁵ Μανδυλαρά Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο. Δημόσιες Εορτές και Εθνικές Επέτειοι κατά την Οθωνική Περίοδο*, Gutenberg, Αθήνα 2023, σ. 150

διαπαιδαγώγηση των μαθητών και τη συμμετοχή των σχολείων στις τελετές, η αστυνομία την τήρηση της τάξης στους δρόμους της πόλης και στην εκκλησία.

Στα Ιωάννινα το γενικό πρόσταγμα ανατίθεται αναλόγως στο Υπουργείο Εσωτερικών, στον Υπουργό της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου ή στη Δημοτική Αρχή. Αυτό το οποίο παρατήρησα μέσα από τα Αρχεία και αξίζει να σημειωθεί σχετικά με αυτό είναι πως μέχρι και το 1931 όσα προγράμματα υπάρχουν για την τελετή της επετείου του εορτασμού εκδόθηκαν από τον Δήμαρχο των Ιωαννίνων και συγκεκριμένα το τελευταίο πρόγραμμα εκδόθηκε από τον δήμαρχο Βλαχλείδη το 1931. Το επόμενο πρόγραμμα που βρίσκεται στο Αρχείο είναι του έτους 1934 σχετικό με την τελετή της υπογραφής του Βαλκανικού Συμφώνου και εκδόθηκε από τον Γενικό Διοικητή της Ηπείρου, όπως επίσης και όλα τα υπόλοιπα προγράμματα μέχρι το 1936 που έχω μελετήσει. Παρ' όλα αυτά, έχουν πανομοιότυπη μορφή και δομή, αποτυπώνουν όλη τη 'σκηνοθεσία' της εορτής με τις απαιτούμενες, φυσικά, αλλαγές κατά το πέρασμα των ετών.

Η επέτειος της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων καθιερώθηκε αμέσως μετά τα ιστορικά γεγονότα, προσδίδοντάς της κατά αυτόν τον τρόπο μια ιδιομορφία. Δηλαδή, το παρελθόν ήταν ακόμη αρκετά οικείο για τους Γιαννιώτες και δεν διέθεταν τον χρόνο ή δεν χρειάστηκε καθόλου να απομακρυνθούν συναισθηματικά από αυτό, ώστε να συμφιλιωθούν και πάλι με το παρελθόν τους.

Η διάρθρωση του κύριου μέρους της εργασίας αποτελείται από έξι κεφάλαια. Ο εθνικισμός δημιουργεί έθνη, αλλά φαίνεται, επίσης, να δημιουργεί και εθνικές επετείους και η απόκτηση της Ανεξαρτησίας τους είναι ο πιο συνήθης λόγος για ένα κράτος να καθιερώσει μία εθνική επέτειο, η οποία αποτελεί και την πιο σημαντική μέρα στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Από τη στιγμή που οι εθνικές εορτές αποτελούν το επίκεντρο στη στρατηγική δημιουργίας έθνους, είναι απαραίτητη η πραγματοποίηση μίας επισκόπησης για τη δημιουργία των εθνών – κρατών. Τα δύο πρώτα κεφάλαια της εργασίας, λοιπόν, εξετάζουν και αναλύουν το φαινόμενο του εθνικισμού, αλλά και πώς οι εθνικές επέτειοι συνέδραμαν στη δημιουργία των εθνών.

Το τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας είναι αφιερωμένο ολόκληρο στο 1913, το έτος της απελευθέρωσης. Δυστυχώς, στο Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου δεν υπήρχε κάποιο σχετικό αρχειακό υλικό για το έτος αυτό, επομένως άντλησα πληροφορίες από δύο άλλες πρωτογενείς πηγές. Αρχικά, τον Τύπο της εποχής και συγκεκριμένα τις εφημερίδες *ΣΚΡΙΠ* και *ΕΜΠΡΟΣ*, οι οποίες κάνουν λεπτομερή αναφορά στο γεγονός αυτό και έπειτα, από το ημερολόγιο της Guy Chantepleure. Το τέταρτο κεφάλαιο καλύπτει τα έτη από το 1914 έως το 1934, για το οποίο μοναδική πηγή πληροφοριών υπήρξε το Αρχείο της Ηπείρου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται τα έτη 1935 και 1936. Θεώρησα συνετό τα έτη αυτά να αποτελέσουν ένα ξεχωριστό κεφάλαιο στην εργασία, καθώς τις χρονιές αυτές από την μία στο εσωτερικό της χώρας οι πολιτικές εξελίξεις ήταν πολλές και ραγδαίες. Αρχής γενομένης υπήρξε η

κατάλυση της Β' Ελληνικής Δημοκρατίας με την επιστροφή της μοναρχίας και η επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος από τον Ιωάννη Μεταξά το επόμενο έτος. Από την άλλη, τις δύο αυτές χρονιές υπάρχει στα Γ.Α.Κ. Ηπείρου μία πληθώρα αρχείων σχετικά με την απελευθέρωση της πόλης των Ιωαννίνων. Ιδιαίτερος το 1936 όταν και η τέλεση της εορτής της απελευθέρωσης πραγματοποιήθηκε παρουσία του παλινорθούντος βασιλιά Γεωργίου Β' και οι εορτασμοί διήρκεσαν δύο συναπτές ημέρες.

Όσον αφορά το έκτο κεφάλαιο, με το οποίο το κύριο μέρος της εργασίας τελειώνει, γίνεται μία απλή αναφορά, μέσα από το Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου, σε διάφορες θρησκευτικές και κοσμικές εορτές -συμπωματικώς επιλεγμένες από εμένα- που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη. Θεώρησα σκόπιμο να γίνει μία μικρή -έστω- μνεία και για αυτές τις εξίσου σημαντικές εορτές, ώστε να δοθεί μία κατά το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τις εορτές που πραγματοποιούνταν στην πόλη, πολλές από τις οποίες εορτάζονται μέχρι και σήμερα.

Τέλος, ακολουθεί ο Επίλογος με τα βασικά συμπεράσματα, οι Πρωτογενείς Πηγές, η Βιβλιογραφία, το Παράρτημα Ι, στο οποίο βρίσκονται συγκεντρωμένα και κατανεμημένα ανά κεφάλαιο όλα τα αρχεία από τα οποία αντλήθηκαν οι πληροφορίες σχετικά με τον εορτασμό της επετείου της απελευθέρωσης της πόλης αλλά και των υπολοίπων εορτών και το Παράρτημα ΙΙ με κάποιες ενδεικτικές εικόνες του αρχειακού υλικού και του Τύπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

« Έθνος είναι ψυχή, αρχή πνευματική»

Υπάρχει μία αισθητή διαμάχη μεταξύ των μελετητών του εθνικισμού σχετικά με το τι ορίζει ένα έθνος ως έθνος, για τις απαρχές του έθνους και τις διαφορές μεταξύ έθνους και κράτους. Οι περισσότεροι επιστήμονες σήμερα συμφωνούν πως η αρχή του έθνους -επομένως και οι αρχές του εθνικισμού - ανιχνεύεται κάπου μεταξύ της περιόδου στα τέλη του Τριακονταετούς Πολέμου το 1648 και στα μέσα του 19ου αιώνα, ο ονομαζόμενος «αιώνας του εθνικισμού», όταν τα έθνη – κράτη αναδύονταν με έναν πιο χειροπιαστό τρόπο, ώσπου δημιουργήθηκε οριστικά η ‘Ευρώπη των Εθνών’.⁶ Η εκδήλωση του εθνικισμού από τον 18ο αιώνα και έπειτα ήταν τόσο έντονη και έλαβε τέτοιες διαστάσεις που χαρακτήρισε την εποχή. Ο υπερβολικός ζήλος όλων των εθνών να τονώσουν το εθνικό τους ‘εγώ’ εκδηλώθηκε με τις προσπάθειες του εθνικισμού να ταυτιστεί το έθνος και το κράτος.

Ένα λαός, κατά τον Hobsbawm, μπορούσε να ταξινομηθεί ως κράτος, υπό την προϋπόθεση φυσικά να ήταν αρκετά μεγάλος, αρκεί να πληρούσε τρία σημαντικά κριτήρια. Το πρώτο ήταν η ιστορική σχέση του λαού με το σημερινό κράτος ή με κάποιο κράτος που να διέθετε ένα σχετικά μακροχρόνιο και πρόσφατο παρελθόν. Το δεύτερο κριτήριο ήταν η ύπαρξη μίας κατεστημένης πολιτιστικής ελίτ, η οποία διέθετε μία γραπτή εθνική λόγια γλώσσα και μία καθομιλουμένη. Τέλος, το τρίτο κριτήριο ήταν η αποδεδειγμένη ικανότητα για κατακτήσεις, απόδειξη της εξελικτικής επιτυχίας ως κοινωνικό είδος.⁷

Μολονότι τόσο τα έθνη – κράτη όσο και ο εθνικισμός είναι σύγχρονα φαινόμενα, δεν θα μπορούσαν να αναδυθούν χωρίς την οργανωτική και ιδεολογική σκαλωσιά που δημιούργησαν για αυτά οι προ μοντέρνοι πρόδρομοί τους. Το γεγονός πως τα σύγχρονα έθνη – κράτη δεν είναι σαν τις αυτοκρατορίες, τις πόλεις – κράτη ή τα σύνθετα βασίλεια και πως οι εθνικισμοί δεν έχουν καμία ομοιότητα με τα αυτοκρατορικά, μυθολογικά και θρησκευτικά δόγματα του παρελθόντος, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει και κάποια οργανωτική ή ιδεολογική συνέχεια μεταξύ τους. Αντιθέτως, η εμφάνιση του έθνους – κράτους ως κατεξοχήν θεσμική μορφή και η εμφάνιση του εθνικισμού ως κυρίαρχης ιδεολογίας της σύγχρονης εποχής οφείλει πολλά στα στοιχεία της συνέχειας. Δεν πρόκειται φυσικά για βιολογική ή πολιτιστική συνέχεια, αλλά για την οργανωτική και έμμεσα ιδεολογική συνέχεια που βρίσκεται στο επίκεντρο αυτής της ιστορικής διαδικασίας.

⁶Averkorn Raphaela, «Η διαδικασία της οικοδόμησης του Έθνους στη μεσαιωνική Γερμανία. Μια σύντομη θεώρηση», στο *Τα Έθνη – Κράτη στην ευρωπαϊκή ιστορία*, Gudmundur Halfdanarson, Ann Katherine Isaacs (επιστημονική επιμέλεια), μτφρ Γιώτα Κουρμένταλα, Αθήνα, Πεδίο, 2006, σ. 322

⁷Hobsbawm E., *Έθνη και Εθνικισμός από το 1870 μέχρι σήμερα. Πρόγραμμα, μύθος, πραγματικότητα*, μτφρ Χρύσα Νάντρις, Αθήνα, Καρδαμίτσια, 1994, σ. 60

Από τη στιγμή που το έθνος – κράτος καθιερώθηκε ως η κύρια μονάδα διακυβέρνησης στη νεωτερική εποχή, ξεπέρασε άλλα ιδεολογικά δόγματα για να γίνει η κυρίαρχη λειτουργική ιδεολογία της εποχής. Μόλις το έθνος – κράτος παγιώθηκε ως το κατεξοχήν σκάφος της σύγχρονης εποχής, παρείχε τα θεσμικά περιγράμματα για τον εθνικισμό. Με άλλα λόγια, η κυριαρχία και η εξάπλωση του εθνικισμού στη νεωτερικότητα πηγάζει σε μεγάλο βαθμό από την οργανωτική επικράτηση του έθνους - κράτους, το οποίο έχει καταστεί το οιονεί καθολικό μοντέλο διακυβέρνησης στον κόσμο σήμερα. Το έθνος – κράτος παρέχει έναν οργανωτικό σκελετό για τον εθνικισμό και ο εθνικισμός παραμένει εξαρτημένος από αυτό το οργανωτικό ικρίωμα.

Οι πόλεμοι και οι επαναστάσεις έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των εθνών – κρατών όπως τα γνωρίζουμε σήμερα. Η προετοιμασία και η κινητοποίηση για τον πόλεμο, η εντατικοποίηση του ευρωπαϊκού πολέμου τους τελευταίους τρεις αιώνες μαζί με την εξέγερση της Γαλλικής και της Αμερικανικής επανάστασης ήταν ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της συγκεντρωτικής δύναμης, της εξουσίας και του συνταγματισμού. Ωστόσο, πολλοί επικρίνουν την ιδέα πως τα έθνη αποτελούν υποπροϊόν διαθρωτικών αλλαγών, όπως οι πολιτικές, οι στρατιωτικές και οι βιομηχανικές επαναστάσεις, η εκκοσμίκευση και η ανάπτυξη του κράτους. Επιμένουν πως τα έθνη είναι η πρώτη και η κύρια πολιτιστική οντότητα, δεν προκύπτουν *‘ex nihilo’*, αλλά χτίζονται στα υπάρχοντα πολιτιστικά ρεπερτόρια, όπως τα κοινά ονόματα, οι κοινοί θεμελιώδεις μύθοι, οι συλλογικές μνήμες και η αίσθηση της πατρίδας, τα οποία έχουν αποδειχτεί πολύ πιο ανθεκτικά.⁸

Τα έθνη - κράτη που αποτελούν την Ευρώπη πρόκειται για ιστορικά δημιουργήματα, τα οποία κατασκευάστηκαν και προέκυψαν μέσα από οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαδικασίες.⁹ Ως έθνη διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία οικοδόμησης των δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Τα παλαιά κράτη της Δυτικής και Νότιας Ευρώπης -Πορτογαλία, Ισπανία, Γαλλία και Αγγλία- αρχικά υπήρξαν κράτη, με τις διαδικασίες συγκρότησής τους σε έθνη να ολοκληρώνονται τον 17ο και στις αρχές του 18ου αιώνα. Τα κράτη συγκροτήθηκαν στο πλαίσιο περιοχών με ιδιόμορφες και ποικίλες παραδόσεις και θεσμούς, οι οποίες αποτέλεσαν στη συνέχεια τον ιστορικό τους χρόνο.

Η ιδέα ενός έθνους είναι στενά συνδεδεμένη με τη σύγχρονη ιστορία της Ευρώπης. Μολονότι οι περισσότερες χώρες σήμερα είναι οργανωμένες ως εθνικά κράτη, στην πραγματικότητα η έννοια του έθνους είναι σχετικά πολύ πιο πρόσφατη. Είναι κυρίως μια πολιτική ιδέα που βοηθά στον καθορισμό του τρόπου οργάνωσης μιας κοινωνίας που έχει ως βάση της την πολιτική ιδεολογία του εθνικισμού, ο οποίος στοχεύει στη δημιουργία ενός εθνικού κράτους. Στην Ευρώπη υπάρχει μια μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στη Γαλλία και στα έθνη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Ενώ στην πρώτη

⁸ Nalesevic S., *Nation – States and Nationalisms: Organization, Ideology and Solidarity*, London, Polity, 2013, σ. 63

⁹ Puhle H. – J. (2017), *Εθνικά κράτη, εθνικισμός και δημοκρατία στην Ευρώπη 19ος – 20ος αιώνας*, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 3(2), 2017, σ. 5

περίπτωση η χώρα έγινε σύγχρονη μέσω μιας επανάστασης, στα υπόλοιπα έθνη κάτι τέτοιο δεν ίσχυε. Αντιθέτως, ήταν ομάδες ανθρώπων με τη δική τους κουλτούρα που ζούσαν μέσα σε μεγαλύτερες αυτοκρατορίες. Όπως ήταν φυσικό, οι αυτοκρατορίες εμπεριείχαν διαφορετικές εθνότητες, γλώσσες, θρησκείες και πολιτισμούς. Αυτό σήμαινε πως στη Δυτική Ευρώπη οποιοσδήποτε ήταν πολίτης της χώρας μπορούσε να θεωρηθεί μέρος του έθνους, ανεξάρτητα από τη γλώσσα, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, την κοινωνική τάξη ή τη φυλή του. Στην υπόλοιπη Ευρώπη η ιδέα του να ανήκεις σε ένα έθνος βασιζόταν σε κάτι περισσότερο από την ιθαγένεια.

Συμπερασματικά, η συγκρότηση των εθνών στην Ευρώπη ακολούθησε δύο οδούς. Η πρώτη, κατά το δυτικοευρωπαϊκό τρόπο, βασίστηκε σε μια πολιτική, υποκειμενική και επαναστατική θεώρηση του έθνους. Η δεύτερη, κατά τον ανατολικοευρωπαϊκό τύπο, βασίστηκε σε πολιτισμικά κριτήρια όπως τη γλώσσα, την ιστορία και τις κοινές εμπειρίες. Οι χώρες οι οποίες βρίσκονταν υπό την κυριαρχία πολυεθνικών αυτοκρατοριών έπρεπε να οικοδομήσουν τα κράτη τους πάνω στα δικά τους θεμέλια.

Δεδομένου ότι η έννοια του έθνους ιστορικά είναι πολύ νέα, δεν είναι εύκολο να οριστεί ο ορισμός της αλλά και όλων όσων περικλείουν την έννοια αυτή. Στην ιστορία άρχισε να χρησιμοποιείται πολύ πρόσφατα. Καθώς η παλαιότερη έννοια της λέξης αναφέρεται απλώς στην εθνική ενότητα, οι πιο πρόσφατες χρήσεις της δίνουν έμφαση στην ιδέα της πολιτικής ενότητας και της ανεξαρτησίας. Ως έθνος μπορεί να οριστεί το σύνολο των πολιτών μιας κρατικής οντότητας, αν γίνει αποδεκτή η άποψη πως το σύγχρονο κράτος αποτελεί και ένα *de facto* έθνος – κράτος. Κατά έναν ιδεατό τρόπο σε κάθε έθνος αντιστοιχεί και ένα κράτος και δικαίωμα διαβίωσης σε αυτό έχουν μόνο όσοι ανήκουν σε αυτό. Από πλευράς ιστορική, όμως, κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό.

Ο εθνικιστής του 19ου αιώνα Ernest Renan σε μία διάλεξή του στη Σορβόνη στις 11 Μαρτίου 1882, αφορμού η Γαλλία ηττήθηκε στον πόλεμο με την Γερμανία το 1870-1871, έδωσε έναν πιο ποιητικό ορισμό του έθνους με τα εξής λόγια: «Ένα έθνος είναι μια ψυχή, μια πνευματική αρχή (*principe spirituelle*). Δύο πράγματα, τα οποία στην πραγματικότητα είναι ένα, συνθέτουν αυτήν την ψυχή, αυτήν την πνευματική αρχή. Το ένα έχει τη ρίζα του στο παρελθόν, το άλλο στο παρόν. Το ένα είναι η κοινή κτήση μιας πλούσιας κληρονομιάς αναμνήσεων, το άλλο είναι η σημερινή συμφωνία, η επιθυμία να ζουν μαζί, η θέληση να συνεχίσουν να αξιοποιούν την κληρονομιά που απέκτησαν μαζί στο παρελθόν ... Ένα έθνος είναι μια μεγάλη κοινότητα αλληλεγγύης, η οποία καθιερώθηκε από το αίσθημα των θυσιών που έκαναν και εκείνων που είναι πρόθυμα τα άτομα να κάνουν. Το έθνος προϋποθέτει ένα παρελθόν, ωστόσο συγκροτείται στο παρόν πάνω στο χειροπιαστό δεδομένο της συμφωνίας, της ξεκάθαρα εκφρασμένης επιθυμίας να συνεχίσουν τα μέλη του να ζουν μαζί...».¹⁰

¹⁰ Renan E., (1993), *Τι είναι έθνος; Διάλεξη στη Σορβόνη, 11 Μαρτίου 1882*, Ο Πολίτης, Ιανουάριος – Μάρτιος 1993, τεύχος 121, σ. 37-38

Ένας από τους πιο γνωστούς ορισμούς για το έθνος προέρχεται από τον Benedict Anderson στις *Φαντασιακές κοινότητες*, ορίζοντάς τα ως φαντασιακές πλην όμως πολιτικές κοινότητες. Πιο αναλυτικά, το έθνος αποτελεί μια φαντασιακή ανθρώπινη πολιτική κοινότητα εγγενώς οριοθετημένη και ταυτόχρονα κυρίαρχη, η οποία α) είναι φαντασιωμένη, γιατί τα μέλη και του πιο μικρού έθνους δεν πρόκειται ποτέ να γνωρίσουν τα άλλα μέλη της κοινότητας, αν και τα φαντάζονται να συμμετέχουν σε αυτή, β) το έθνος φαντασιώνεται ως περιορισμένο, επειδή και το πιο μεγάλο από αυτά έχει ορισμένα σύνορα, έστω και ελαστικά, πέρα από τα οποία βρίσκονται άλλα έθνη, γ) το έθνος φαντασιώνεται ως κυρίαρχο, επειδή η έννοια του έθνους γεννήθηκε σε μια εποχή κατά την οποία ο Διαφωτισμός και η Γαλλική Επανάσταση κατέστρεψαν τη νομιμότητα ενός ιερού δυναστικού Βασιλείου. Τα έθνη, πλέον, ονειρεύονται την ελευθερία τους υπό την αιγίδα του Θεού και με εγγυητή αυτής της ελευθερίας το κυρίαρχο κράτος, και δ) το έθνος φαντασιώνεται ως κοινότητα, επειδή γίνεται αντιληπτό ως μια βαθιά, ορίζοντια συντροφικότητα.¹¹

Παντού στην Ευρώπη η πιεστική ανάγκη για μία νέα νομιμοποίηση της εξουσίας καθιστούσε την έννοια του έθνους απαραίτητη σε κάθε βαθμό, τη στιγμή που ο φυσικός ή ο μεταφορικός θάνατος των βασιλιάδων συμβόλιζε την εγκατάλειψη της μοναρχικής αρχής του Παλαιού Καθεστώτος. Εντούτοις, η επινόηση της αρχής της νομιμότητας στη Γαλλία άρχισε να εφαρμόζεται προτού ξεκινήσει η πτώση των εστεμμένων. Φυσικά, η Αμερικανική Επανάσταση ήταν αυτή που προετοίμασε το δρόμο προς τη δημοκρατική νομιμότητα. Αυτή η νομιμότητα, ωστόσο, δεν αναφερόταν στο πολιτικό έθνος ούτε στον πολιτικό λαό, αλλά σε έναν λαό που ήταν προσηλωμένος στο κοινό καλό και σε μία κοινότητα αφοσιωμένη σε παλιές ελευθερίες που είχαν καθιερωθεί από βασιλικές αυθαιρεσίες.

Κατά τον 19ο αιώνα και ιδιαίτερα μεταξύ 1830 και 1880, όταν οι ισορροπίες στην Ευρώπη άρχισαν να αλλάζουν ριζικά, το ζήτημα που απασχόλησε περισσότερο ήταν το καθεστώς του κράτους. Η δημιουργία του έθνους και η οικοδόμηση των εθνών συνδέθηκε αναπόφευκτα με τη διαδικασία της επέκτασής τους. Αυτή ήταν προφανώς ασυμβίβαστη με τον ορισμό του έθνους, ο οποίος βασίζεται σε μεμονωμένα αντικειμενικά κριτήρια όπως η γλώσσα, η εθνικότητα, το έδαφος, η κοινή ιστορία και τα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Σε κάθε περίπτωση, τα εθνικά κράτη θα ήταν ετερογενή, καθώς υπήρχαν πολλά μέρη της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου όπου οι εθνικότητες ήταν τόσο φανερά αναμειγμένες στο ίδιο έδαφος, ώστε ένας καθαρά εδαφικός διαχωρισμός φαινόταν ως κάτι το εντελώς απραγματοποίητο. Εδώ βασίζονται και οι διάφορες ερμηνείες που έλαβε η εθνικότητα, η

¹¹ Anderson B., *Φαντασιακές κοινότητες: στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, μτφρ Ποθητή Χαντζαρούλα, Αθήνα, Νεφέλη, 1997, σ. 26-28

οποία συνδεόταν όχι με το έδαφος αλλά με τους ανθρώπους.¹² Πάντως, η εθνική ανομοιογένεια των εθνικών κρατών θα ήταν αποδεκτή, κυρίως επειδή έμοιαζε ξεκάθαρο πως οι μικρές εθνικότητες θα κέρδιζαν αν συγχωνεύονταν σε μεγαλύτερα έθνη.

Ο λαός μιας πολύ-εθνοτικής αυτοκρατορίας αποκτούσε συνείδηση συλλογικής ύπαρξης. Άλλοι που επιθυμούσαν την ιδιότητα του έθνους δεν αποκλείονταν, φυσικά, *a priori*. Η ασφαλέστερη πορεία για αυτούς ήταν να ανήκουν σε κάποια πολιτική οντότητα, η οποία ήταν «εξαιρετική, πεπαλαιωμένη και καταδικασμένη από την ιστορία και την πρόοδο».¹³ Ένα τέτοιο απαρχαιωμένο παράδειγμα αποτελούσε η Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά και η Αυτοκρατορία των Αψβούργων. Έτσι, για να κατανοηθεί καλύτερα το έθνος, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε πως η οικοδόμηση του έθνους, όσο κυρίαρχη και αν ήταν στην ιστορία του 19ου αιώνα, ίσχυε μόνο για μερικά έθνη και η αξίωση για την εφαρμογή της αρχής των εθνοτήτων δεν ήταν καθολική.

Σύμφωνα με την κοινή αντίληψη, τα ουσιώδη γνώρισματα του έθνους είναι η κοινή καταγωγή, η κοινή γλώσσα και η κοινή θρησκεία. Τα στοιχεία αυτά όμως είναι ανεπαρκώς προσδιορισμένα. Ειδικότερα η κοινή καταγωγή όλων των εθνών δεν είναι καθαρά διακεκριμένη, επειδή όλα τα έθνη είναι αποτελέσματα ισχυρών εθνικών επιμιξιών από διάφορες φυλές. Πιο βάσιμη είναι η άποψη πως οι αποτελούντες ένα έθνος, ή καλύτερα τα τμήματα που διακρίνονται είτε από γεωγραφικά όρια είτε από ιδιαίτερες συνήθειες, αποτελούν εθνικές υποδιαιρέσεις, οι οποίες μπορεί να έχουν μερικά κοινά στοιχεία καταγωγής που ανάγονται στην ιστορική εποχή, συγχρόνως όμως έχουν και διάφορα στοιχεία καταγωγής κοινά με ξένα έθνη.

Επίσης, η θρησκεία δεν μπορεί να καταλογιστεί ως εθνικό γνώρισμα, καθώς είναι σύνηθες η συνύπαρξη περισσότερων θρησκειών σε ένα έθνος και η εξάπλωση μιας θρησκείας σε ένα άλλο. Ως εθνικό γνώρισμα αυτό που έχει τη μεγαλύτερη σημασία είναι η γλώσσα, η οποία συντελεί τα μέγιστα για τον χωρισμό και τον σχηματισμό των εθνών. Ωστόσο, ούτε η κοινή γλώσσα αποτελεί ασφαλές γνώρισμα εξαιτίας του ότι η διείσδυση μιας γλώσσας σε έναν λαό ή η ανάπτυξη διαλέκτων σε ένα έθνος δεν προκαλούν ρήγματα στον εθνισμό και στην γλωσσική ενότητα του πληθυσμού και δεν επιφέρουν τον εθνικό χωρισμό. Η κοινή γλώσσα έχει ήδη συμβάλλει από μόνη της να δημιουργηθούν δεσμοί μεταξύ των ομόγλωσσων εθνών και να διευκολυνθεί η εθνική τους αφομοίωση.

Τα εξωτερικά γνώρισματα του έθνους, δηλαδή η κοινή ιστορία, οι κοινές συνήθειες και τα κοινά ήθη -γενικότερα ο πολιτισμός- δεν μπορούν ούτε αυτά να αποτελέσουν μία ασφαλή βάση. Οι συνήθειες και τα ήθη δεν παρουσιάζουν την απόλυτη ομοιομορφία και ο πολιτισμός δεν είναι κοινός

¹² Στο βιβλίο του *Ιστορία του εθνών και του εθνικισμού* ο Guy Hermet αναφέρει πως «ο όρος *εθνικότητα* εμφανίστηκε τον 17ο αιώνα στην ισπανική γλώσσα (*nacionalidad*) ή στην αγγλική (*nationality*) γύρω στο 1770 για να περιγράψει την εθνική συνείδηση. Στον πληθυντικό, η αρχή των εθνικοτήτων, αποκτά μία εντελώς διαφορετική έννοια για να ορίσει την επιθυμία για ενότητα ή για την ανεξαρτησία των λαών χωρίς Κράτος», σ. 217

¹³ Hobsbawm E., *Εθνη και Εθνικισμός ...*, ό.π., σ. 60

για όλα τα μέλη του έθνους. Όσο αναφορά την κοινή ιστορία, τα τμήματα του έθνους τα οποία δεν ήταν ενωμένα με το έθνος και των οποίων η εθνικότητα αμφισβητείται δεν έχουν κοινή ιστορία με τα υπόλοιπα τμήματα του έθνους στο κοντινό παρελθόν.

Το πιο ασφαλές γνώρισμα, σύμφωνα με τον Παπαναστασίου, καταλήγει να είναι η συνείδηση, η αναγνώριση αυτών που συγκροτούν ένα έθνος ότι αποτελούν ένα ξεχωριστό σύνολο διαφορετικό από τα υπόλοιπα. Έθνος μπορεί να προσδιοριστεί καλύτερα και σαφέστερα ως ένα λαϊκό σύνολο, του οποίου τα τμήματα σε κάποιες φάσεις της ιστορίας έχουν κοινή ιστορία και ως εκ τούτου έχουν μερικά κοινά στοιχεία καταγωγής και κοινά στοιχεία πολιτισμού· προπαντός, έχουν τη συνείδηση και τη θέληση να αποτελούν μία ιδιαίτερη λαϊκή ενότητα από την οποία απορρέουν τα κοινά αισθήματα που τους ενώνουν.¹⁴

Στην Κεντρική Ευρώπη η διαδικασία οικοδόμησης του έθνους επιβλήθηκε από τα πάνω. Από τη δεκαετία του 1860 και έπειτα η ενοποίηση μικρότερων εδαφών επέφερε την ανάδυση δύο νέων εθνών, της Γερμανίας και της Γαλλίας. Αντίθετα με ό,τι συνεβη με την Ιταλία, στη Γερμανία ο Bismarck δεν επέδειξε τον ίδιο ζήλο για την οικοδόμηση ενός γερμανικού έθνους. Στη Νοτιοδυτική Ευρώπη το έθνος – κράτος αντιπροσωπεύτηκε στην πιο καθαρή μορφή του με τη δημιουργία κρατών που είχαν σταθερά σύνορα και αδιαμφισβήτητη συνοχή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα έθνη – κράτη προϋπήρχαν της ιδεολογίας της εθνικής συγκρότησης και του εθνικισμού και η κρατική οργάνωση εξασφάλισε σε σημαντικό βαθμό την πολιτισμική ομοιογένεια σε οργανωτικό και θεσμικό επίπεδο.

Η έννοια του έθνους ανανεώθηκε και ολοκληρώθηκε κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, σημειώθηκαν μεγάλες και σημαντικές αλλαγές στην πολιτική και στην ιδεολογία του 19ου αιώνα, αποτέλεσε την ενσάρκωση της ιδέας της Ευρώπης και έγινε το σύμβολο της πολιτισμένης κοινωνίας των εθνών. Η τρίχρωμη σημαία της έγινε το σύμβολο των νέων εθνών και έδωσε το πρώτο σημαντικό παράδειγμα, την έννοια και το λεξιλόγιο του εθνικισμού. Οι ιδέες της κατόρθωσαν να ξεσηκώσουν και τον υπόλοιπο κόσμο. Η Γαλλική Επανάσταση αποτελεί ορόσημο για όλες τις χώρες, καθώς, μεταξύ άλλων, «διακήρυξε πως ένα έθνος υπάρχει μέσα από τον εαυτό του. Υπό την επίδρασή της ο όρος *ελευθερία*, ο οποίος πριν το 1800 σήμαινε το αντίθετο της σκλαβιάς, άρχισε να αποκτά νέο πολιτικό περιεχόμενο. Η άμεση επίδρασή της είναι οικουμενική, γιατί αποτέλεσε το πρότυπο για όλα τα μετέπειτα επαναστατικά κινήματα».¹⁵

Το 1789 οι παρισινές μάζες κινητοποιήθηκαν και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά η επαναστατική ιδέα της απελευθέρωσης από τους ευγενείς και την καταπίεση που βίωναν. Το πιο

¹⁴ Παπαναστασίου Α. (1916), *Ο εθνικισμός*, Επιθεώρησις των Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, τ.1. τεύχος Α' - Β', Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1916, σ. 19

¹⁵ Hobsbawm E., *Η εποχή των επαναστάσεων: 1789 – 1848*, μτφρ Μαριέτα Οικονομοπούλου, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1992, σ. 84 - 85

εντυπωσιακό αποτέλεσμα της κινητοποίησής τους ήταν η άλωση της Βαστίλης, μίας κρατικής φυλακής που συμβόλιζε τη βασιλική εξουσία. Η πτώση της Βαστίλης στις 14 Ιουλίου, η οποία τιμάται από τους Γάλλους ως εθνική εορτή, «σήμανε επίσημα την πτώση του δεσποτισμού και χαιρετήθηκε από όλο τον κόσμο ως η αρχή της απελευθέρωσης».¹⁶

Στα τέλη του 18ου αιώνα, περίπου το 1780, δεν υπήρχε κανένας που να πίστευε στην ύπαρξη ενός έθνους και δεν θεωρούταν απαραίτητο έστω να γίνουν κάποιες πολιτικές κινήσεις για την οικοδόμηση ενός έθνους – κράτους. Ο σχηματισμός του βασιλείου της Ιταλίας το 1861 και η ενοποίησή του κατά τα επόμενα χρόνια ερμηνεύτηκε ως ένα εκρηκτικό γεγονός, το οποίο δημιούργησε ένα νέο κίνημα. Τα περισσότερα έθνη κράτη κατά τον 19ο και 20ο αιώνα δεν κατείχαν τα πλήρως ανεπτυγμένα οργανωτικά και ιδεολογικά μέσα ώστε να ελέγχουν πλήρως την επικράτεια και τον πληθυσμό τους. Ενώ οι οργανωτικές τους ικανότητες ήταν σαφώς καλύτερες από τις προηγούμενες περιόδους, ήταν το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα που στην πραγματικότητα τα έθνη κράτη και ο εθνικισμός κατάφεραν να διεισδύσουν, οργανωτικά και ιδεολογικά, σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και σχεδόν σε κάθε γωνία της επικράτειάς τους.

Η μόνη επανάσταση της περιόδου 1820 – 1822 που κατόρθωσε να επιβληθεί ήταν ο ελληνικός απελευθερωτικός αγώνας, ο οποίος συνδυάστηκε με τις ιδέες του αστικού εκσυγχρονισμού της Γαλλικής Επανάστασης. Το γεγονός αυτό αποδίδεται αφενός στην επιτυχία της ελληνικής επανάστασης να πάρει τη μορφή μίας γνήσιας λαϊκής επανάστασης και αφετέρου έτυχε μίας ευνοϊκότερης διπλωματικής κατάστασης. Η Ελλάδα, επομένως, έγινε πηγή έμπνευσης των απανταχού εθνικιστών και φιλελευθέρων, καθώς μόνο σε αυτή ένας ολόκληρος λαός ξεσηκώθηκε ενάντια στον κατακτητή.

Ο εθνικισμός δεν είναι απλώς ένα ιστορικό φαινόμενο, αλλά ένας από τους θεμελιώδεις πυλώνες όλων των σύγχρονων κοινωνιών και η κατανόησή του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον ορισμό του έθνους. Η εμφάνιση του εθνικισμού είναι φαινόμενο σύστοιχο με τις μεγάλες πολιτικές επαναστάσεις της περιόδου 1789- 1848 και σηματοδότησε τη μετάβαση από την ιδέα της πεφωτισμένης δεσποτείας περί πατρίδας και πατρώας γης, σύμβολο και κεντρική οργανωτική αρχή της οποίας ήταν ο μονάρχης, στην ιδέα του έθνους ως πηγής κάθε κυριαρχίας. Οι βασικές, σχετικά καθολικές, αρχές της εθνικιστικής ιδεολογίας του είναι:

¹⁶ Hobsbawm E., *Η εποχή των επαναστάσεων*: ..., ό.π., σ. 89

Η λατρεία για νέα ξεκινήματα ήταν αυτή που δημιούργησε την πρώτη πραγματική εθνική επέτειο στην Ευρώπη και ήταν η Ημέρα της Βαστίλης στις 14 Ιουλίου. Οι Αμερικάνοι προτιμούσαν να σκέφτονται τη δική τους επανάσταση με όρους συνέχειας και όχι με όρους ρήξης, έτσι άργησαν να δημιουργήσουν μία εθνική επέτειο. Η 4η Ιουλίου καθιερώθηκε μόλις το 1820, όταν ξεκίνησαν να νιώθουν πως η ιστορία επιτάχυνε και το ηρωικό παρελθόν τούς ξεγλιστρούσε. Αντιθέτως, οι Βρετανοί εμμένοντας στην αρχή της συνέχειας της ιστορίας, δεν διαθέτουν καμία εθνική επέτειο, αλλά έχουν εφεύρει τελετουργικές πρακτικές, ενισχύοντας μέσω της μνήμης την ταυτότητά τους. Βλ. σχετικά Introduction: Memory and identity: The history of a relationship, στο *Commemorations. The politics of National Identity*, edited by John R. Gillis, Princeton New Jersey, Princeton University Press, 1996, pp. 3

1) Ο κόσμος είναι φυσικά διαιρεμένος σε έθνη, καθένα από τα οποία έχει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του και το πεπρωμένο του.

2) Το έθνος είναι η πηγή όλης της πολιτικής εξουσίας και η πίστη σε αυτό υπερέχει και υπερκαλύπτει όλες τις άλλες πεποιθήσεις.

3) Αν οι άνθρωποι θέλουν να είναι ελεύθεροι και να συνειδητοποιήσουν το εαυτό τους, πρέπει να ταυτιστούν και να ανήκουν σε ένα έθνος.

4) Η παγκόσμια ελευθερία και η ειρήνη λειτουργούν ως δικλείδα ασφαλείας για την απελευθέρωση και την ασφάλεια όλων των εθνών.

5) Τα έθνη μπορούν να απελευθερωθούν και να εκπληρώσουν τον σκοπό τους μόνο στα δικά τους κυρίαρχα κράτη.¹⁷

Τον εθνικισμό αποτελούν οι προσπάθειες ενός έθνους να επιβληθεί εντός των ορίων του με δύο πιθανούς τρόπους. Στην πρώτη περίπτωση εκδηλώνεται με την καταπολέμηση των ξένων επιρροών, ενώ στη δεύτερη με την καταστολή των τοπικιστικών τμημάτων του έθνους. Το ουσιώδες και στις δύο περιπτώσεις είναι η προσπάθεια ελέγχου ολόκληρης της εθνικής υπόστασης. Σπουδαίος παράγοντας για την ανάπτυξη του εθνικισμού -και φυσικά για τη διαμόρφωση του έθνους- αποτελεί πρώτα απ' όλα η πολιτική ενότητα. Μέσω αυτής εκπληρώνεται, πρώτον, η επικράτηση μίας ενιαίας γλώσσας, καθώς η εξάπλωση μιας γλώσσας οφείλεται πολλές φορές σε πολιτικούς λόγους και δεύτερον, η εξάπλωση του πολιτισμού, ο οποίος ταυτίζει τις τύχες των μελών που συναποτελούν το κράτος, τους δημιουργεί κοινά συναισθήματα και εν γένει συγκροτεί το έθνος.

Έπειτα, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης του εθνικισμού είναι η εσωτερική πολιτική οργάνωση του Κράτους. Ο απολυταρχισμός, δηλαδή η συγκέντρωση της εξουσίας στα χέρια του ηγεμόνα μπορεί από την μία πλευρά να συμβάλλει στη μόρφωση του έθνους με την κατάπνιξη του πολιτικού τοπικισμού και να συντελεί στη διαμόρφωση του έθνους, από την άλλη όμως εμποδίζει την ανάπτυξη εθνικού αισθήματος, καθώς μετατρέπει κάθε εθνικό ζήτημα σε βασιλικό και εμποδίζει τον λαό να ενδιαφερθεί για τις εθνικές υποθέσεις. Όταν τα πάντα ανήκουν στον βασιλιά - ο στρατός, η διοίκηση του κράτους, το ίδιο το κράτος- ο λαός δεν μπορεί να συνδεθεί άμεσα με το έθνος αλλά μόνο έμμεσα.

Ενάντια σε αυτό είναι η καθιέρωση των πολιτικών ελευθεριών των ανθρώπων και η αρχή των εθνотήτων, ιδέες που εκπορεύονται υπέρ του εθνικισμού, που αποτέλεσαν τα όπλα της γαλλικής επανάστασης και έθεσαν τις βάσεις για τη διαμόρφωση του πολιτικού καθεστώτος στην ηπειρωτική Ευρώπη. Έχοντας επηρεαστεί βαθύτατα από αυτές τις ιδέες και τη γαλλική επανάσταση, λίγο αργότερα

¹⁷ Nalesevic S., *Nation – States and Nationalisms...*, ό.π., σ. 175

ξέσπασε στην Ευρώπη η πρώτη μεγάλη εθνικιστική πράξη με εθνικό χαρακτήρα, η ελληνική επανάσταση η οποία έδωσε σε όλη την υπόλοιπη Ευρώπη μία μεγάλη ώθηση της εθνικιστικής ιδέας.

Άλλοι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη του εθνικισμού είναι, επιγραμματικά, η θρησκεία, όταν φυσικά συμπίπτει με το έθνος, οι οικονομικές σχέσεις, οι οποίες αποτελούν τη βάση κάθε κοινωνίας, ο μεγάλος και λαμπρός πολιτισμός ενός έθνους, ο οποίος κάνει πιο ισχυρό το εθνικό αίσθημα και κατά συνέπεια και τον ίδιο τον εθνικισμό, οι πολεμικές αρετές που διακρίνουν ένα έθνος, επειδή είναι σύνηθες φαινόμενο ο εθνικισμός να προκαλεί συγκρούσεις μεταξύ των εθνών και τέλος, το έδαφος και εν γένει το φυσικό περιβάλλον.

Οι προσεγγίσεις των ιστορικών για τον ορισμό του εθνικισμού ποικίλλουν. Ο όρος αυτός προσεγγίζεται παραδοσιακά από τον Elie Kedourie, κατά τον οποίο ο εθνικισμός είναι ένα πολιτικό δόγμα (doctrine) το οποίο εφευρέθηκε στην Ευρώπη στην αρχή του 19ου αιώνα και διδάσκει πως η ανθρωπότητα χωρίζεται εκ φύσεως σε έθνη, ότι τα έθνη είναι αναγνωρίσιμα από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να επιβεβαιωθούν και ότι ο νόμιμος τύπος διακυβέρνησης είναι η εθνική αυτοκυβέρνηση.¹⁸ Παρόμοιας ιδεολογίας είναι και ο ορισμός που δίνει ο Ernest Gellner, σύμφωνα με τον οποίο ο εθνικισμός είναι πρωταρχικά μία πολιτική αρχή που υποστηρίζει ότι πολιτική και εθνική ομάδα οφείλουν να εναρμονίζονται (...) μία θεωρία πολιτικής νομιμοποίησης σύμφωνα με την οποία τα σύνορα του έθνους πρέπει να συμφωνούν με τα σύνορα του κράτους και ότι δεν πρέπει να υπάρχει εθνικός διαχωρισμός μεταξύ των κατόχων της εξουσίας και των υπολοίπων.¹⁹

Από τη σκοπιά του Eric Hobsbawm, εθνικισμός είναι πρωτίστως ένα αξίωμα που έχει ως θεωρία του τη σύμπτωση της εθνικής και της πολιτικής ενότητας. Η αρχή αυτή σημαίνει πως το πολιτικό χρέος των πολιτών προς την πολιτεία που περιστοιχίζει και αντιπροσωπεύει το έθνος υπερσχύει όλων των άλλων δημόσιων υποχρεώσεων, ιδίως σε εξαιρετικές και κρίσιμες περιπτώσεις, όπως η περίπτωση ενός πολέμου, όταν και υπερσχύει όλων των άλλων υποχρεώσεων οποιουδήποτε είδους.²⁰ Στα ίδια πλαίσια, ο Guy Hermet, όρισε τον εθνικισμό ως μία πολιτική αρχή, η οποία υποστηρίζει την εναρμόνιση της πολιτικής και της εθνικής οντότητας, εκφράζει τη δημοκρατική διεκδίκηση των πληθυσμών που θεωρούν ότι μοιάζουν και θέλουν να συγκεντρωθούν υπό την εξουσία των κυβερνώντων.²¹

Από το τέλος του 19ου αιώνα ο εθνικισμός εμφανίστηκε ως γενικό και κεντρικό πολιτικό ζήτημα, έγινε αδιάλλακτος και αποκλειστικός. Το κράτος άρχισε να έχει μία πιο άμεση και πιο συνεχή

¹⁸ Bjornsson P., «Οι εθνικές και οι φυλετικές ταυτότητες στη Γερμανία του 19ου αι: η περίπτωση της Λειψίας», στο *Τα Έθνη – Κράτη στην ευρωπαϊκή ιστορία*, Gudmundur Halfdanarson, Ann Katherine Isaacs (επιστημονική επιμέλεια), μτφρ Γιώτα Κουρμένταλα, Αθήνα, Επίκεντρο, 2006, σ. 72

¹⁹ Gellner E., *Nations and Nationalism*, Oxford, Basil Blackwell, 1988, σ. 1

²⁰ Hobsbawm E., *Η εποχή των επαναστάσεων: ...*, ό.π., σ. 22

²¹ Hermet Guy, *Ιστορία των Εθνών και του Εθνικισμού στην Ευρώπη*, Λάμπρος Φλιτούρης (επιστημονική επιμέλεια), μτφρ Αλεξάνδρα Νεστοροπούλου, Αθήνα, Πεδίο, 2020, σ. 26

παρουσία στη ζωή των πολιτών του. Η διαδικασία οικοδόμησης κράτους, του διοικητικού εκσυγχρονισμού και το άνοιγμα των πολιτικών συστημάτων προς ολοένα και ευρύτερες ομάδες πληθυσμού οδήγησαν τις κυβερνήσεις να αναλάβουν περισσότερες ευθύνες. Η πολιτική παρουσία των μαζικών κοινωνικών κινημάτων ενίσχυσε το ενδιαφέρον των κυβερνήσεων να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και αμεσότερες σχέσεις με τους πληθυσμούς τους. Πρακτικές και συμβολικές πρωτοβουλίες ενθαρρύνθηκαν ή ελήφθησαν άμεσα -ανάμεσα σε αυτές και οι δημόσιες τελετές- με σκοπό να κινητοποιήσουν και να επηρεάσουν τους πολίτες στο όνομα του έθνους – κράτους. Το κράτος, εν ολίγοις, ιδιοποιήθηκε το έθνος απορροφώντας τον πατριωτισμό.²²

Στις αρχές του 20ου αιώνα είχε αρχίσει να γίνεται φανερή η διάκριση ανάμεσα σε έθνη που κουβαλούν ένα ιστορικό παρελθόν και σε άλλες εθνοπολιτισμικές ομάδες που δεν απαρτίζονται από κάποιες πολιτικές αρετές. Στη διάκριση αυτή συνοψίζοταν η αντίληψη σχετικά με τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα έθνη, των οποίων αφενός η κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα ενσωματώθηκε σε ένα πρόγραμμα δημιουργίας κράτους και αφετέρου σε άλλες ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά τη γλώσσα, τη θρησκεία και τις παραδόσεις. Τα έθνη που βασίστηκαν στα κοινά αυτά χαρακτηριστικά δεν κατόρθωσαν να αρθρώσουν την ταυτότητά τους με πολιτικούς όρους για να επιτύχουν τη συνέχειά τους.

Ο πόλεμος του 1914 – 1918 εμφανίζεται ως το «αποκορύφωμα μίας πατριωτικής ένωσης που ενοποιεί προηγουμένως αντίθετες αντιλήψεις για το έθνος και σηματοδοτείται ο θρίαμβος του κρατικού εθνικισμού στην πληρότητά του».²³ Από το 1914 ο εθνικισμός προσδιόρισε όλες τις εξελίξεις στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, ενώ στη Δυτική είχε κυριαρχήσει το ιρλανδικό εθνικό ζήτημα. Στην Ανατολή ο εθνικισμός είχε πάρει πλέον τη μορφή μίας «δηλητηριώδους αδιαλλαξίας»,²⁴ κάτι που ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με την πρωιμότερη σύνδεσή του με τον φιλελευθερισμό της Δύσης. Ο κυριότερος λόγος για τη μετάλλαξη αυτή του εθνικισμού ήταν πως τα έθνη είχαν υπεισέλθει πια σε μια διαδικασία κατασκευής εθνικών ταυτοτήτων που τα έφερνε σε μία κατάσταση ανταγωνισμού με τα υπόλοιπα κρατικά σύνολα που συνυπήρχαν οδηγώντας τα, ενίοτε, σε θέση μειοψηφίας ή πλειοψηφίας.

²² Στον εθνικισμό προστίθενται, ως παρακλάδι του, και άλλες συγγενικές με αυτόν έννοιες. Η *πατρίδα* σε πρώτο επίπεδο, της οποίας η λατινική ρίζα θυμίζει τη συμβολική πατρότητα ενός γενέθλιου τόπου κατά τον 16ο αιώνα και που κατά τους δύο επόμενους αιώνες συνδυάζεται με άλλες σημασίες: με το συναίσθημα του ανήκειν σε ένα μεγαλύτερο έθνος και στο Κράτος που το εκπροσωπεί. Από την πλευρά του, ο *καλός πατριώτης* προδικάζει αυτόν τον άμεμπτο πολίτη του 16ου αιώνα ενώ, παρομοίως, ο *πατριωτισμός* χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στην Αγγλία την δεκαετία του 1720 και έκτοτε εξυμνεί μία συναισθηματική και ηθική στάση ενεργού δέσμευσης υπέρ της χώρας. Η *ιθαγένεια* συνοψίζει όλα τα προβλήματα που θέτει η εθνικιστική έκρηξη μετά το 1815. Ουσιαστικά σήμερα συγχέεται με την εθνικότητα, όπου η ιθαγένεια ορίζεται ως το καθεστώς των ατόμων στην ανάπτυξη των εθνών – κρατών. Βλ. σχετικά, Hermet G., *Ιστορία των Εθνών ...*, ό.π., σ. 220

²³ Hermet G., *Ιστορία των Εθνών ...*, ό.π., σ. 261

²⁴ Woolf S., *Ο εθνικισμός στην Ευρώπη*, μτφρ Δώρα Λαφαζάνη, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, Θεμέλιο, 1992, σ. 55

Τελικά, η αρχή της αυτοδιάθεσης έγινε αποδεκτή από τους Συμμάχους το 1917 υπό την πίεση του Προέδρου Wilson, μολονότι δεν εφαρμόστηκε στις συνθήκες ειρήνης του 1919 – 1920. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί το πρόβλημα των εθνικών μειονοτήτων. Οι αλύτρωτες μειονότητες ήρθαν στο προσκήνιο σε μία κλίμακα άνευ προηγουμένου. Οι διεκδικήσεις εναντίον των εθνικών κρατών στα οποία είχαν ενσωματωθεί και η διεκδίκηση του δικού τους εθνικού κράτους αποτέλεσαν αιτίες εντάσεως τόσο στο εσωτερικό των κρατών αυτών όσο και στη διεθνή σκηνή. Ο εθνικισμός, ο οποίος πριν τον πόλεμο επέκτεινε την κοινωνική του βάση με την ενσωμάτωση κοινωνικών αιτημάτων, έγινε αυταρχικός, ακραία πατριωτικός και συνδέθηκε, κατ' αυτόν τον τρόπο, με τον φασισμό.

Συνοψίζοντας, ο εθνικισμός του 1880 – 1914 διέφερε σε τρία μείζονα σημεία. Πρώτον, εγκατέλειψε «την αρχή του ορίου», η οποία κυριαρχούσε στις συζητήσεις σχετικά με τον εθνικισμό την εποχή του φιλελευθερισμού. Από εδώ και στο εξής «οποιαδήποτε οντότητα θεωρούσε ότι αποτελεί ένα έθνος διεκδικούσε το δικαίωμα για αυτοδιάθεση, πράγμα που σήμαινε ότι διεκδικούσε το δικαίωμά της να αποτελεί έναν ξεχωριστό κυρίαρχο, ένα ανεξάρτητο κράτος στο έδαφός της». Δεύτερον, ως συνέπεια της συνεχούς δημιουργίας εθνών χωρίς ιστορικό παρελθόν, η «εθνικότητα και η γλώσσα αποτέλεσαν κυρίαρχα, όλο και πιο καθαριστικά κριτήρια αναγνώρισης μίας εθνότητας, σε κάποιες περιπτώσεις ίσως υπήρξαν και τα μοναδικά κριτήρια». Η τρίτη αλλαγή επηρέασε τα εθνικά αισθήματα εντός των ήδη συγκροτημένων εθνικών κρατών: «πραγματοποιήθηκε μία απότομη μεταστροφή προς το πολιτικό δικαίωμα για έθνος και σημαία, για το οποίο επινοήθηκε, ουσιαστικά, ο όρος εθνικισμός στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα».²⁵

Από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα αναδύθηκαν πιο σύγχρονες θεωρίες για τον εθνικισμό και το έθνος. Σε αυτές, το έθνος δεν εμφανίζεται ως ιστορικά δεδομένο αλλά απόρροια των τελευταίων δύο αιώνων και των μεγάλων σύγχρονων επαναστάσεων στην Ευρώπη. Η κυρίαρχη άποψη σε αυτές τις θεωρίες είναι πως ο εθνικισμός δεν λειτούργησε ως μέσο αφύπνισης των ήδη υπαρχόντων εθνών, αλλά επικρατεί η άποψη ότι επινόησε τα νεωτερικά έθνη προσδίδοντας ένα νέο νόημα στη λέξη. Από το τέλος του 18ου αιώνα η εικόνα της Ευρώπης αλλάζει και μέσα σε αυτή τη νέα και εκκοσμηκευμένη όψη της εντάσσονται και τα έθνη, τα οποία πλέον αντικαθιστούν την προηγούμενη θρησκευτική αντίληψη του κόσμου, η οποία βασίστηκε στην έλεω Θεού μοναρχία, και διαθέτουν έναν και μόνο σκοπό, να αποτελέσουν κράτος, των οποίων βασική προϋπόθεση για να πετύχουν κάτι τέτοιο είναι πρωτίστως η χειραφέτηση των μαζών.

Σε αυτή την ερμηνεία συγκαταλέγεται και η προσέγγιση του Gellner για τον εθνικισμό, ο οποίος θεωρεί πως είναι προϊόν του εκσυγχρονισμού και τοποθετεί τη γέννηση και την πορεία συγκρότησης

²⁵ Hobsbawm E., *Εθνη και Εθνικισμός ...*, ό.π., σ. 145

του έθνους στην περίοδο κατά την οποία η κοινωνία μεταβαίνει από την παραδοσιακή στην πιο σύγχρονη της εκδοχή. Αποσαφηνίζει την έννοια του έθνους με τη βοήθεια δύο ορισμών· πρώτον, δύο άνθρωποι ανήκουν στο ίδιο έθνος εάν και μόνο εάν μοιράζονται τον ίδιο πολιτισμό, όπου πολιτισμός είναι ένα σύστημα ιδεών, συμβόλων, συνειρμών, τρόπων συμπεριφοράς και επικοινωνίας και δεύτερον, δύο άνθρωποι ανήκουν στο ίδιο έθνος εάν και μόνο εάν αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλον ως μέλος του ίδιου έθνους. Αυτό που ξεχωρίζει ως βασική προϋπόθεση της σύγχρονης κοινωνίας είναι να έχει τη μορφή του έθνους - κράτους, το οποίο με τη σειρά του να διαθέτει τη δική του 'Υψηλή Κουλτούρα'.²⁶

Η αρχή του εθνικισμού μπορεί να παραβιαστεί με ποικίλους τρόπους. Τα πολιτικά όρια ενός δεδομένου κράτους μπορεί να μην κατορθώσουν να συμπεριλάβουν όλα τα μέλη του αντίστοιχου έθνους· ή μπορεί μαζί με αυτά να συμπεριλάβει και κάποιους 'ξένους'· ή να αποτύχει να περιλάβει και τους δύο. Μία ιδιαίτερη μορφή παραβίασης της αρχής του εθνικισμού είναι εάν οι ηγέτες της πολιτικής οντότητας ανήκουν σε ένα έθνος διαφορετικό από εκείνο της πλειοψηφίας των υπηκόων. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε με την ενσωμάτωση του εθνικού εδάφους σε μία ευρύτερη αυτοκρατορία είτε με την επί τόπου κυριαρχία μίας ξένης ομάδας.

Στην Ελλάδα ο εθνικισμός αναπτύχθηκε ραγδαία. Μολονότι στην Ευρώπη ισχυροποιήθηκε μετά τον 18ο αιώνα και η εκβιομηχάνιση του κόσμου προχωρούσε έστω και με άνισο τρόπο, σε πολλές αυτοκρατορίες ο πληθυσμός παρέμενε αγροτικός. Σε αυτές τις αυτοκρατορίες, λόγου χάρη των Αψβούργων και των Οθωμανών, ο εθνικισμός έγινε ορατός ανάμεσα στα μέλη των οικονομικά μη ανεπτυγμένων εθνικοτήτων, προκαλώντας τη σύγκρουση μεταξύ των κυρίαρχων και των υποταγμένων πολιτισμών. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της πρώτης δεκαετίας μετά την άφιξη του Όθωνα το ελληνικό βασίλειο θα διοικούταν μάλλον ως μία αποικία παρά ως το κυρίαρχο ανεξάρτητο κράτος το οποίο περιέγραφαν οι συνθήκες που είχαν υπογραφεί. «Το νήπιο ελληνικό έθνος – κράτος έκανε τα πρώτα του βήματα υπό τη φροντίδα μιας υπέρ προστατευτικής παραμάνας που είχε ως πρότυπο στη δική της ζωή μια ιδέα για το πώς έπρεπε να αναθρέψει αυτό το παιδί. Και όπως λέει το ρητό, η παραμάνα ξέρει καλύτερα».²⁷ Για αυτό το λόγο στη μνήμη του λαού η περίοδος αυτή έμεινε μάλλον αρνητικά ως Βαυαροκρατία.

²⁶ Θεοδωρίδης Π. Π., *Οι μεταμορφώσεις της ταυτότητας: ..., ό.π., σ. 34.*

Η υψηλή κουλτούρα ανταποκρίνεται στο εκλεπτυσμένο γούστο και στην καλλιεργημένη ευαισθησία ορισμένων κοινωνικών στρωμάτων, συνήθως των μεσαίων αστικών, σε αντίθεση με την λαϊκή, η οποία ανταποκρίνεται στις προτιμήσεις των αγροτών και των εργατών. «Οι κοινές γενικές δεξιότητες, οι οποίες εξαρτώνται από μία υψηλή (καθότι εγγράμματη) κουλτούρα καθορίζουν ένα έθνος. Τότε και μόνο τότε ένα έθνος γίνεται η φυσιολογική κοινωνική οντότητα που απαιτεί το δικό του πολιτικό κέλυφος και προστασία, το κράτος. Gellner E., *Έθνη και Εθνικισμός*, μτφρ Δώρα Λαφαζάκη, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1992, σ. 248

²⁷ Beaton R., *Ελλάδα: Βιογραφία ενός σύγχρονου έθνους*, μτφρ Μενέλαος Αστερίου, 3η έκδοση, Αθήνα, ΠΑΤΑΚΗ, 2019, σ. 163

Απώτερος στόχος τους ήταν να γίνει η Ελλάδα μία δυτική, ευρωπαϊκή, σύγχρονη χώρα. Ο δρόμος όμως για να γίνει αυτό οδηγούσε πίσω στο παρελθόν, στους αρχαίους Έλληνες που θα βοηθούσαν τους νεότερους στον εκμοντερνισμό τους. Το αφήγημα που τους είχε εξυπηρετήσει τόσο καλά στη διάρκεια της Επανάστασης αποτελούσε μέρος των προσπαθειών να γίνει η Ελλάδα σύγχρονη και οι σύγχρονοι Έλληνες να φανούν αντάξιοι αυτού του αφηγήματος. Το νέο κράτος έπρεπε από κάθε άποψη να είναι ελληνικό αλλά και συνάμα εθνικό.

Οι κοινές προσδοκίες και οι κοινές ελπίδες αποτελούν παράγοντες και κριτήριο προσδιορισμού και διαπίστωσης της ύπαρξης κοινής εθνικής συνείδησης. Η ύπαρξη κοινής εθνικής συνείδησης, η ταύτιση δηλαδή των πληθυσμών με το ελληνικό έθνος, με την ελληνική φαντασιακή κοινότητα ήταν το μόνο επιχείρημα που μπορούσε να επικαλεστεί ο ελληνικός αλυτρωτικός εθνικισμός για να νομιμοποιήσει εκ μέρους του τη διεκδίκηση των 'αλύτρωτων' Ελλήνων. Στις αλύτρωτες περιοχές που διεκδικούσε για λογαριασμό του ο ελληνικός εθνικισμός να ενσωματωθούν με το ελληνικό έθνος η κοινή γλώσσα δεν θα μπορούσε να παρουσιαστεί ως ευνοϊκό επιχείρημα και κριτήριο, καθώς η ελληνική δεν ήταν κοινή για πολλούς από τους αλύτρωτους πληθυσμούς, ενώ ούτε η επίκληση της ελληνικής καταγωγής ευστοχούσε, γιατί απλώς δεν μπορούσε να αποδειχθεί.

Οι κοινές προσδοκίες και ελπίδες που εμπνέουν το Ελληνικό Έθνος από την επομένη της Άλωσης συγκεφαλαιώνονται στην Μεγάλη Ιδέα. Η ανάδυση της Μεγάλης Ιδέας στη συλλογική συνείδηση του νεαρού ελληνικού έθνους δεν είναι αυθύπαρκτη ή στιγμιαία, αλλά φαίνεται να έρχεται ως αποτέλεσμα της προοδευτικής εμφάνισης του φαινομένου των εθνικιστικών κινημάτων της Ευρώπης του 19ου αιώνα και των γενικών εξεγέρσεων με στόχο τη δημιουργία ενός έθνους ή την εθνική απελευθέρωση, όπως καθιερώθηκε και ο ορισμός του εθνικισμού κατά τον 19ο αιώνα, προσλαμβάνοντας τα ιδιαίτερα στοιχεία της ελληνικής κοινωνίας. Όλοι οι χριστιανοί Ορθόδοξοι πληθυσμοί των περιοχών που περιλαμβάνονται στο Έθνος έτρεφαν κοινές ελπίδες και προσδοκίες για την ανακατάληψη της Πόλης και την πολιτική τους αποκατάσταση, διατηρώντας όλους αυτούς του αιώνες την κοινή ελληνική εθνική τους συνείδηση, συνεπώς ανήκαν στο Ελληνικό Έθνος και έπρεπε να ενσωματωθούν στο ελληνικό βασίλειο.

Σημαντική για την ανάλυση του ελληνικού αλυτρωτικού ελληνισμού είναι η έννοια της 'φαντασιακής κοινότητας' του Anderson, ο οποίος ορίζει το έθνος ως μία φαντασιακή πολιτική κοινότητα, η οποία συλλαμβάνεται φαντασιακά ως εγγενώς περιορισμένη και κυρίαρχη.²⁸ Το έθνος, σύμφωνα με αυτόν, είναι μία κοινότητα φαντασιακή γιατί τα μέλη του δεν γνωρίζουν τους περισσότερους από τους οποίους συναποτελούν το έθνος, δεν πρόκειται να τους συναντήσουν ούτε να

²⁸ Anderson B., *Φαντασιακές κοινότητες: στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, μτφρ Ποθητή Χαντζαρούλα, Αθήνα, Νεφέλη, 1997, σ. 26-28

ακούσουν για αυτούς και όμως στο μυαλό του καθενός υπάρχει η εικόνα της κοινότητάς τους. Οι κοινότητες πρέπει να διακρίνονται από τον τρόπο με τον οποίο συλλαμβάνονται φαντασιακά. Σύμφωνα με τα παραπάνω, το ελληνικό έθνος πρέπει να αντιμετωπισθεί ως φαντασιακή κοινότητα.

Μέχρι και την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα η ιδεολογική σχέση μεταξύ του έθνους και της εθνότητας στην Ελλάδα μετασχηματίστηκε σημαντικά. Ο ελληνικός εθνικισμός, εφόσον δεν επαναπαύεται σε καμία πολιτική οντότητα που υφίσταται αυτοτελώς, εκλάμβανε την εθνική συνείδηση με έναν χαρακτήρα περισσότερο οντολογικό. Αυτό είχε ως επακόλουθο η πολιτική ανεξαρτησία του ελληνικού έθνους να προϋποθέτει την ενσωμάτωση των αλύτρωτων και την ταύτιση του έθνους με το κράτος. Οι δυτικές αρχές της κυβέρνησης και της διοίκησης που ενέπνευσαν την ελληνική διπλωματία εισήχθησαν από την πεφωτισμένη – διανοούμενη ελίτ. Ο εθνικισμός, ωστόσο, διασφάλισε τη δημοφιλή του βάση αφότου το κράτος υπερνίκησε το έθνος και ανέλαβε το καθήκον του να απελευθερώσει τους ‘αλύτρωτους αδερφούς’. Η Μεγάλη Ιδέα συνδέθηκε άρρηκτα με μια άλλη έννοια, σχεδόν ταυτόσημη, εκείνη του αλυτρωτισμού.

Ο αλυτρωτισμός και η Μεγάλη Ιδέα συμβάδιζαν στην Ελλάδα του 19ου αιώνα με τον πρώτο να είναι ο κεντρικός πολιτικός άξονας του νεαρού πολιτικού κράτους. Μέχρι το τέλος του αιώνα, ο ελληνικός αλυτρωτισμός είχε θεμελιώσει πολλές από τις αδυναμίες του κράτους. Η απελευθέρωση των αλύτρωτων αδελφών είναι ταυτόχρονα φυσική επιταγή και θρησκευτική υποχρέωση για όλους τους Έλληνες, με αποτέλεσμα τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής να κινητοποιούν συχνά πολύ κόσμο. Αυτός ο κόσμος δραστηριοποιείται συχνά υπέρ μιας ανεδαφικής επεκτατικής πολιτικής, η οποία είχε ουσιαστικά καταστροφικά αποτελέσματα για την ελληνική υπόθεση, αλλά ήταν ικανή να νομιμοποιήσει τον θρόνο και τους πολιτικούς που τη χρησιμοποιούσαν. Ωστόσο, ο καταστροφικός πόλεμος του 1897 με την Οθωμανική αυτοκρατορία απαξίωσε και τους πιο δυναμικούς εκφραστές του αλυτρωτισμού και δημιούργησε μία ευρεία διανοητική συζήτηση στοχεύοντας στη σωτηρία του διακυβευμένου έθνους από τα ατοπήματα ενός ατελέσφορου κράτους.

Ο ελληνικός εθνικισμός εκφράστηκε με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, εφόσον αποτέλεσε ένα συνονθύλευμα των αστικών εθνικιστικών ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης με έναν έντονο τοπικιστικό χαρακτήρα, ο οποίος ενέτεινε τις εξεγέρσεις εναντίον όλων των μορφών διακυβέρνησης. Παρ’ όλες τις καχυποψίες και τις εσωτερικές αντιθέσεις που βίωνε ολόκληρος ο ελληνικός λαός, ξεσηκώθηκε με σκοπό να υπερασπιστεί ένοπλα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσής του. Ο νέος αυτός εθνικισμός ήταν αρκετός για να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία της χώρας. Επιπλέον, η ελληνική ανεξαρτησία ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εθνικισμού και στα

υπόλοιπα βαλκανικά έθνη, καθώς την πολιτική τους υποστήριξη προσέφεραν και οι εγγράμματες τάξεις των Βαλκανίων.²⁹

Οι ευρωπαϊκές ιδέες που κυριάρχησαν στην Ευρώπη κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, δηλαδή την Εποχή των Επαναστάσεων, σχετικά με την ελευθερία και τη δημιουργία εθνικών κρατών αποτέλεσαν παράδειγμα μίμησης για όλα τα αναδυόμενα έθνη – κράτη, με την Ελλάδα να μην αποτελεί κάποια εξαίρεση. Ο επαναστατικός ενθουσιασμός μεταδόθηκε και στους υποτελείς του ελληνικού κόσμου, οι οποίοι, αφού αποτάχθηκαν με τον επαναστατικό τους αγώνα από την Οθωμανική κυριαρχία και αφού απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, στόχευσαν στη νομιμοποίηση της Ελλάδας ανάμεσα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές δυνάμεις και τη μετατροπή των χωρικών υποτελών του ελληνικού κόσμου σε πολίτες ενός ανεξάρτητου κράτους και μιας εθνικής κοινότητας.

Ο ελληνικός εθνικισμός, μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1920, βασίστηκε στο όραμα της Μεγάλης Ιδέας. Η επίτευξη της εθνικής ενότητας επιχειρήθηκε με τον νεωτερισμό της χώρας, για τον οποίο εργάστηκε με κάθε τρόπο ο Τρικούπης. Ωστόσο, οι εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και τα αποτελέσματα που επέφερε η εξωτερική πολιτική όλων αυτών των χρόνων ώθησαν τον ελληνικό εθνικισμό να αλλάξει τις βασικές του ιδέες και να οραματίζεται όχι πια τη Μεγάλη Ιδέα και τον αλυτρωτισμό αλλά να καταστεί το κράτος ελληνικό και εθνικό.

Η διαδικασία για την πραγμάτωση αυτού του στόχου εκτυλίχθηκε σε δύο διαστάσεις. Η πρώτη αφορούσε τη διεργασία και τις πρωτοβουλίες που έπρεπε να ληφθούν εντός του ανεξάρτητου βασιλείου της Ελλάδας, οι οποίες θα συντελούσαν στην ανάπτυξη της εθνικής ενότητας και η δεύτερη σχετίζεται με τον προσανατολισμό του ελληνικού κράτους προς τα οθωμανικά εδάφη που κατοικούνταν από Έλληνες, καθώς αποτελούσαν και αυτά αναπόσπαστο τμήμα της ελληνικής ιστορίας. Η διαδικασία για την οικοδόμηση του έθνους εκ των έσω απαιτούσε την ομαλή συνύπαρξη δύο φαινομενικά αντιτιθέμενων πλευρών του ίδιου έθνους, του νέου κράτους όπως αυτό δημιουργήθηκε στην ανεξάρτητη Ελλάδα και της παραδοσιακής κοινωνίας. Παράλληλα, η ελληνική εθνική ταυτότητα θα έπρεπε να αφομοιώσει και να συνδυάσει όλες τις κοινωνικές αντιθέσεις που προϋπήρχαν και κληρονόμησε.

Όσον αφορά την εξωτερική διάσταση της συγκρότησης του έθνους η διαδικασία αυτή ουσιαστικά περιλάμβανε την εξαγωγή των πρόσφατα διατυπωμένων εθνικών ιδεών, τους νέους όρους εθνικής ταυτότητας και του εθνοτικού προσδιορισμού από το ελεύθερο κράτος προς τα εδάφη πέρα από τα σύνορά του, τα αλύτρωτα εδάφη. Το ανεξάρτητο βασίλειο της Ελλάδας ανέλαβε τον ρόλο του κέντρου του έθνους που προσδιοριζόταν από ορισμένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπως η γλώσσα, η θρησκεία, οι ιστορικές μνήμες και η εθνοτική προέλευση. Τα συμβολικά αυτά όρια της ελληνικής

²⁹ Hobsbawm E., *Η εποχή των επαναστάσεων: ...*, ό.π., σ. 188 - 190

εθνότητας έπρεπε να επεκταθούν και να ταυτιστούν με τις ελληνικές κοινότητες που ζούσαν υπό την οθωμανική κυριαρχία. Η όλη προσπάθεια πολιτισμικής κοινωνικοποίησης ή οικοδόμησης της κοινότητας συντελέστηκε αποτελεσματικά, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, ώστε η Ελλάδα μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 αναδύθηκε ως ένα από τα πιο ομοιογενή κράτη στην Ευρώπη από πλευράς εθνοτικής.³⁰

Κλείνοντας, το έθνος και ο εθνικισμός είναι δύο παγκόσμια φαινόμενα. Δεν υπάρχει σχεδόν καμία περιοχή του κόσμου που να μην έχει σημαδευτεί από τις εθνοτικές και εθνικές συγκρούσεις ή στην οποία να μην παρατηρήθηκε η εμφάνιση κινημάτων που διεκδικούν την εθνική ανεξαρτησία του λαού. Το όνειρο του εθνικισμού για έναν κόσμο συγκροτημένο από έθνη -ομοιογενή, ενωμένα και ελεύθερα- υιοθετήθηκε από διάφορους λαούς ανά την υφήλιο και ενέπνευσε την αντίσταση, τους αγώνες και τις συγκρούσεις τους.

Η ταύτιση με το έθνος σημαίνει κάτι περισσότερο από ταύτιση με έναν σκοπό ή με μία συλλογικότητα. Σημαίνει πως μέσω της εθνικής αναγέννησης προσφέρεται στο λαό η ανανέωση και η αξιοπρέπεια του. Ο εθνικισμός υπόσχεται ότι θα αναγνωρίσει τον περιούσιο και τις ιερές του αξίες. Σε αυτό το σημείο η εθνοτική ιστορία αποκτά ζωτική σημασία. «Δεν αρκεί να καυχάται το έθνος πως διαθέτει ένα μακρινό παρελθόν πάνω στο οποίο θεμελιώνει την υπόσχεσή του για αθανασία· πρέπει επίσης να μπορεί να αφηγηθεί αυτό το ένδοξο παρελθόν, τη χρυσή εποχή των αγίων και των ηρώων του, ώστε η υπόσχεσή του για αποκατάσταση και αξιοπρέπεια να αποκτήσει νόημα».³¹ Έτσι, όσο πληρέστερη και πλουσιότερη είναι η εθνοτική ιστορία τόσο πιο πειστικές γίνονται οι αξιώσεις του έθνους.

Τα έθνη συνιστούν χαρακτηριστικά και δομικά στοιχεία στην ευρωπαϊκή ιστορία. Η προέλευσή τους βασίζεται στη διακήρυξη μίας πολιτικής ιδέας μίας ορισμένης ομάδας που θέλει να ανήκει μαζί. Η συναίσθηση του έθνους είναι πολύ σημαντική και βοηθά τους ανθρώπους να ενσωματωθούν σε αυτή. Ο εθνικισμός, από την πλευρά του, αποτελούσε ανέκαθεν ένα πολύπλοκο και ασαφές πολιτικό δόγμα. Ενώ ένα μέρος της βασικής συλλογιστικής του είναι καθολικό, οι εκδηλώσεις του είναι δυνατό να πάρουν πολύ διαφορετικές μορφές ανά τον κόσμο. Επομένως, είναι δύσκολο να επινοηθεί μία γενική θεωρία που να καλύπτει κάθε εθνικό σχηματισμό.

Το επίκεντρο στη στρατηγική της δημιουργίας έθνους αποτελούν οι εθνικές εορτές. Θα φαντάζει αξιοπερίεργο πως αυτό είναι απαραίτητο σε μία χώρα με ιστορία χιλιάδων ετών, αλλά η δημιουργία έθνους είναι ένα τρέχον τέχνασμα σε όλες τις κοινωνίες με την ικανότητα να δημιουργούν συζητήσεις

³⁰ Κιτρομηλίδης Π., «Νοερές κοινότητες» και οι απαρχές του εθνικού ζητήματος στα Βαλκάνια, στο *Εθνική ταυτότητα και Εθνικισμός στη Νεότερη Ελλάδα*, Θάνος Βερέμης, Martin Blinkhorn (επιστημονική επιμέλεια), μτφρ Γιάννης Στεφανίδης, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1999, σ. 87

³¹ Smith Anthony, *Εθνική ταυτότητα*, Εύα Πέππα (μτφρ), Οδυσσέας, Αθήνα, 2000, σ. 231

σχετικά με την εθνική ταυτότητα και τη συνταγματική της έκφραση. Στις μέρες μας, οι εορτές της επετείου είναι ο αγωγός μέσω του οποίου διεξάγονται οι συζητήσεις σχετικά με το ‘ποιοι είμαστε, ποιες είναι οι ρίζες μας και οι δρόμοι μας, από πού ερχόμαστε και πού οδεύουμε’. Ακόμα και αν δεν παρακολουθούν τις συζητήσεις αυτές όλοι οι πολίτες, αποτελούν το κλειδί για την δημιουργία εθνικής ταυτότητας. Μέσα από αυτές αναδεικνύεται και εορτάζεται το έθνος δίνοντας έμφαση στο παρελθόν του, το οποίο μόνο όσοι είναι μέλη του έχουν τη δυνατότητα να κατέχουν. Κατά τη διάρκεια αυτών των εορτών η συλλογική μνήμη διαμορφώνεται, μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και αναπτύσσεται η εθνική ταυτότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η τελετουργική εξύμνηση του έθνους: Οι Δημόσιες Εορτές ως καθρέφτης της ιστορίας

«Αί έθνικαί έορταί έθεωρήθησαν έξ άμνημονεύτων χρόνων ώς τό έντονώτερον μέσον πρός διατήρησιν καί ανάπτυξιν τοῦ έθνικοῦ χαρακτηήρος, ώς μοχλός ίσχυρότατος πρός ένωσιν τών διαφόρων λαών είς αίσθήματα ταυτοειδή, έκ τών όποίων γεννᾶται εκείνη ή κοινωνική ένότης, ήτις άποτελεϊ τήν δύναμιν, τήν δόξαν καί τό μεγαλειόν τών έθνών. [...] Τοιουτοτρόπως καί οί πρόγονοί μας δια τών έθνικών έορτών ήξευρον νά αναπτύσσωσι καί προβιβάζωσι τάς ήθικάς καί ύλικάς δυνάμεις τών πολιτών, νά άνυψώνωσι τό αίσθημα πρός τό καλόν καί γενναϊόν, νά έμπνέωσιν είς τούς πολίτας διάπυρον έρωτα πρός τήν έλευθερίαν, άπεριόριστον άφοσίωσιν πρός τήν πατρίδα καί τήν κυβέρνησιν, καί εκείνην τήν δραστοσύνην, καί εκείνον τόν ένθουσιασμόν, έκ τών όποίων άνεφύησαν εκείνα τά άπίστευτα κατορθώματα, τά όποια άκόμη έκπλήττουν τήν οίκουμένην καί θέλουν τήν έκπλήττει μέχρι συντελείας αιώνων»³²

Η πλειοψηφία των εθνικών εορτών εμφανίστηκαν στην Ευρώπη μεταξύ 1800 και 1900 και επισημοποιήθηκαν στα 1900. Οι παλαιότερες εθνικές εορτές αναδείχθηκαν πολύ πριν τη Γαλλική Επανάσταση και ήταν, αρχικά, θρησκευτικές εορτές που επιβίωσαν κατά τη σύγχρονη εποχή και με την πάροδο του χρόνου πήραν τη μορφή μιας εθνικής εορτής, όπως συνέβη στην Ιρλανδία, την Ουγγαρία και την Ισπανία τον 11ο, 12ο και 15ο αιώνα αντίστοιχα.

Ήταν αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα νέο πολιτικό πρόγραμμα στο οποίο οι δημόσιες εορτές και τα σύμβολα θα βοηθούσαν να ενισχυθεί και να διατηρηθεί η νέα κοινωνική δομή. Οι εθνικοί εορτασμοί κατέχουν εξέχοντα ρόλο στην επισημοποίηση της νέας εθνικής τροχιάς και στη θεσμοθέτηση νέων εθνών. Ωστόσο, συχνά προστίθενται στην πολιτική ατζέντα σε αγώνες ανεξαρτησίας, σε καιρούς επαναστάσεων, πολέμου και αναταραχής από κυρίαρχες κοινωνικά και πνευματικά ομάδες που έχουν το προνόμιο καθορισμού του έθνους.

Μετά την Επανάσταση η κοινωνία της Ελλάδας ήταν κατακερματισμένη και μαστιζόταν από εσωτερικές έριδες και διχόνοιες. Οι τελετές και οι επέτειοι συνέβαλαν τα μέγιστα στη διατήρηση της ιστορικής συνέχειας και στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας και της εθνικής συνείδησης. Η οπτική και η ακουστική αναγνώριση των εθνικών συμβόλων που επιδεικνύονται μέσα από τις τελετές, ιδιαίτερα κατά την ώρα των παρελάσεων στις οποίες υψώνεται η εθνική σημαία και ακούγεται ο εθνικός ύμνος, ωθεί τους πολίτες να αναπτύξουν -έστω και παροδικά- την επίγνωση και την αλληλεγγύη τους ως έθνος.

³² Κουλούρη Χ., «Γιορτάζοντας το Έθνος: ..., ό.π., σ. 194 - 195

Η εμφάνιση των τελετών αυτών δεν αποτελεί μία ιδιαιτερότητα ενός συγκεκριμένου εθνικού κράτους, αλλά εμπίπτει στην ανάδυση των επινοημένων παραδόσεων που άρχισαν να οργανώνονται συστηματικά κατά τον 19ο αιώνα όχι μόνο από τα νέα εθνικά κράτη αλλά και από τις πολυεθνικές αυτοκρατορίες, ανάμεσα σε αυτές και η Οθωμανική. Η ανάπτυξή τους συνδέθηκε με την προσπάθεια των πολιτικών εξουσιών να ανασυγκροτήσουν το κύρος τους και να νομιμοποιήσουν τη θέση τους μέσα σε ένα καινούριο συμβολικό περιβάλλον, το οποίο προέκυψε από την άνοδο του εθνικισμού στην Ευρώπη. Η ανάδυση του εθνικισμού και η δημιουργία εθνών – κρατών στην Ευρώπη από τα τέλη του 18ου και στη διάρκεια του 19ου αιώνα αποτέλεσε σημαντικός παράγοντας της εμφάνισης και της θεσμοθέτησης των εθνικών επετείων. Ένας από τους κυριότερους λόγους είναι πως παραπέμπουν σε μεγάλα και σημαντικά γεγονότα της βιογραφίας του έθνους και καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η εθνική ταυτότητα.

Το παραπάνω αποτελεί μία εύκολη υπόθεση, εφόσον η πολιτική εξουσία, έχοντας ένα ισχυρό συμβολικό κεφάλαιο, έπρεπε να εμφανιστεί η ίδια ως μέρος ενός κοινού παρελθόντος, ως η ενσάρκωση της ιδέας του έθνους και της ενότητάς του. Μέσα από αυτές τις πολιτικές τελετές -οι εθνικές επέτειοι αποτελούν μέρος των πολιτικών τελετουργιών- η εξουσία μετέδιδε το μήνυμα της σχέσης που είχε με το παρελθόν, μέσω του οποίου προσπαθεί να παγιώσει τη θέση της στον παρόντα χρόνο. Αυτό που έχει καταστήσει ξεχωριστές τις τελετές αυτές και έχει μειώσει τον κίνδυνο να θεωρηθούν απλώς ως τελετές έκφρασης της πολιτικής εξουσίας και επιφανιόμενες είναι η παρουσία και η συμμετοχή του κοινού σε αυτές.

«Η ταυτότητα συνεπάγεται τη διαφορά. Η διαφορά σημαίνει αρνητικότητα, έλλειψη, μηδέν. Η σχέση τους, ωστόσο, είναι διαλεκτική ώστε η μία να κατανοείται μέσα από την άλλη. Η ταυτότητα παραπέμπει σε διαφορές και το αντίστροφο».³³ Για παράδειγμα, οι ναζιστές είχαν ως σύνθημά τους ‘η Γερμανία ανήκει στους ‘Γερμανούς’. Με το σύνθημα αυτό δηλώνεται από την μία πλευρά η ταυτότητα, η οποία είναι το ‘εμείς’, από την άλλη ορθώνει διακρίσεις απέναντι στους ξένους, οι οποίοι είναι ‘οι άλλοι’. Η διάκριση του οικείου και του αλλότριου, του δικού μας και του ξένου, αυτού που είναι μέσα στην ομάδα και αυτού που είναι εκτός αποτελεί θεμελιώδη κατηγορία για την κατανόηση του κοινωνικού κόσμου και έχει πρωταρχική σημασία στη διαδικασία συγκρότησης της ατομικής και της συλλογικής ταυτότητας. Η κρίσιμη ερώτηση που σχετίζεται με την εθνική ταυτότητα είναι πώς δομείται το εθνικό ‘εμείς’; Το έθνος θα πρέπει να νοείται ως μία ενότητα με δική του ταυτότητα. Μόνο εάν το έθνος φαντασιώνεται να έχει μία ταυτότητα μπορεί το ‘εμείς’ να αποκτήσει εθνική ταυτότητα.

Ο ρόλος του ‘αλλου’ επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που παρουσιάζεται το ‘εθνικό εγώ’. Πολλές φορές παρατηρείται πως ανάλογα με το κατά πόσο οι δύο ταυτότητες συγκλίνουν ή απέχουν,

³³ Smith A., *Εθνική ταυτότητα...*, ό.π., σ. 16

οι ‘άλλοι’ παρουσιάζονται να είναι βασικό στοιχείο έμπνευσης ή απειλής. Για τον λόγο αυτό, οι ‘άλλοι’ συνήθως είναι μία ταυτότητα εγγύς σε αυτήν που αποτελεί το ‘εμείς’. Η εγγύτητα αυτή μπορεί να είναι είτε εδαφική είτε εσωτερική, δηλαδή να βρίσκεται εντός της ίδιας εθνικής ταυτότητας. Κατά συνέπεια, ο ‘άλλος’ δεν μπορεί να είναι πάντοτε μία σταθερή και αμετάβλητη έννοια αλλά ορίζεται διαφορετικά αναλόγως τις εκάστοτε ιστορικές περιστάσεις. Για παράδειγμα, αλλιώς οριζόταν το ‘εμείς’ και ο ‘άλλος’ μέσα στην οθωμανική αυτοκρατορία, αλλιώς κατά την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα.

Το όνομα, μέσα σε αυτή τη διαδικασία της εθνικοποίησης, αποτελεί το πιο απλό και το πιο υποβλητικό σύμβολο της ταυτότητας. Οι ομάδες έρχονται σε ύπαρξη μέσα από ένα είδος διαβατήριας τελετής: αυτό που πριν ήταν ανώνυμο και ανύπαρκτο, αρχίζει πλέον να υπάρχει με όνομα και ταυτότητα. Η πράξη αυτή πετυχαίνει εάν εκείνοι που την επιχειρούν κατορθώσουν να πείσουν τη διεθνή κοινότητα να τους δεχτεί ως νέο μέλος. Η δύναμη του ονόματος που εμψυχώνει τον αγώνα για αναγνώριση εξακολουθεί να κινεί την ιστορία της ομάδας.

Η εποχή του εθνικισμού συνδέθηκε στενά και με την ανάγκη των πολιτικών συσπειρώσεων των εθνικών ομάδων. Οι συσπειρώσεις αυτές γίνονται δυνατές με σκοπό την επιβίωσή τους και την οργάνωσή τους μέσα σε ένα ανταγωνιστικό κόσμο. Οι άνθρωποι τείνουν να συγκροτούν κοινότητες για να αντιμετωπίζουν κινδύνους. Η ενότητα στο εσωτερικό της ομάδας, της κοινότητας, της εθνότητας, του λαού ή του έθνους – κράτους διαμορφώνεται και θωρακίζεται με υπαρκτές εχθρότητες προς τα έξω, έτσι που η διαφορά ανάμεσα στο ‘εμείς’ και οι ‘άλλοι’ να βιώνεται συμβολικά ως ουσιαστική συνθήκη για τη συγκρότηση συλλογικής ταυτότητας.

Η ταυτότητα, κοινώς μιλώντας, είναι κάτι που οι άνθρωποι είτε την έχουν είτε την αναζητούν. Κάποιος θα μπορούσε να πει πως σήμερα οι άνθρωποι ζουν τη ζωή τους έχοντας πάντα μαζί τους ένα κομμάτι «ψυχολογικής τεχνολογίας ονομαζόμενο ‘εθνική ταυτότητα’ και όταν ξεσπάσει κάποια κρίση αυτή η συσκευή ‘χτυπάει’ και συνδέεται με την εθνική ταυτότητα».³⁴ Μία ταυτότητα μπορεί να εντοπιστεί είτε σε ενσάρκωμένες συνήθειες της κοινωνικής ζωής, όπως είναι η σκέψη και η γλώσσα είτε στην ικανότητα που διαθέτει κάποιος στο να μιλάει για την εθνικότητα. Ακόμα, περιλαμβάνει να εμπλέκεται ο ίδιος σωματικά, νόμιμα, κοινωνικά και συναισθηματικά μέσα στην κοινωνία του έθνους· τυπικά, σημαίνει να βρίσκεται εντός ορίων της πατρίδας, η οποία βρίσκεται μέσα στον κόσμο των εθνών.

Η ανάπτυξη του εθνικισμού στη Νότια και Ανατολική Ευρώπη κατέστησε την οικοδόμηση ενός έθνους μία «δυναμική διαδικασία όχι εθνικής αφύπνισης»,³⁵ αλλά οικοδομήθηκε πάνω στις ήδη υπάρχουσες ατομικές και συλλογικές ταυτότητες. Οι κυβερνώσες αρχές των νεοσύστατων εθνών –

³⁴ Billig M., *Banal Nationalism*, London, Sage, 1995, σ. 7 - 8

³⁵ Βερεμής Θάνος, *Εθνική Ταυτότητα και Εθνικισμός στη Νεότερη Ελλάδα*, επιμέλεια Θάνος Βερεμής, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1999, σ. 73

κρατών, ιδίως εκείνων που συγκροτήθηκαν από εδάφη που ανήκαν προηγουμένως σε μεγάλες αυτοκρατορίες, προσπάθησαν να επιτύχουν τη νομιμοποίηση της εξουσίας τους και να δημιουργήσουν ισχυρούς δεσμούς αφοσίωσης των πολιτών με το έθνος βασιζόμενες στο ιστορικό παρελθόν του. «Η ανάγκη αυτή συνοψίζεται και στην περίφημη έκφραση του Massimo d' Azeglio 'δημιουργήσαμε την Ιταλία, ας δημιουργήσουμε τώρα τους Ιταλούς'». ³⁶ Η προσπάθειά τους αυτή αποτελεί τον βασικότερο λόγο για τον οποίο οι σύγχρονοι ιστορικοί εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στη μελέτη των επινοημένων παραδόσεων, οι οποίες συνθέτουν ένα μεγάλο μέρος του σύγχρονου έθνους. Μέσα από τις συμβολικές μορφές που χρησιμοποιήθηκαν ως δίοδοι ταύτισης των πολιτών με το έθνος – κράτος, δηλαδή οι τελετές, τα εθνικά σύμβολα, τα μνημεία και οι παρελάσεις, αποτυπώθηκε το παρελθόν του έθνους και κληρονομήθηκε στο συνολικό παρόν του.

Οι εορτές διακρίνονται για την ικανότητά τους να διατηρούν ζωντανή στη μνήμη του λαού το παρελθόν του έθνους και για τη σκοπιμότητά τους και οργανώνονται ώστε να διαχειριστούν τα τρία επίπεδα του χρόνου: το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. «Παρελθόν: οι εορτές επιδιώκουν να αγκαλιάσουν την ιστορία, συσφίγγοντας τους δεσμούς ενός απόμακρου χρόνου με τον παρόντα χρόνο. Παρόν: οι εορτές προσπαθούν να ερμηνεύσουν με επιλεγμένο τρόπο το παρόν, δίνοντας στην ερμηνεία αυτή δύναμη που αντλείται από το ιστορικό βάθος της προσέγγισης. Μέλλον: οι εορτές συμβάλλουν αναπαραγωγικά στην ενδυνάμωση του κοινωνικού συστήματος.»³⁷

Σύμφωνα με τον Hobsbawm, «ο όρος 'επινοημένη παράδοση' χρησιμοποιείται σε μία ευρεία αλλά όχι ανακριβή έννοια και περιλαμβάνει τόσο 'παραδόσεις' που πραγματικά επινοήθηκαν, κατασκευάστηκαν και θεσπίστηκαν επίσημα όσο και εκείνες που αναδεικνύονται με λιγότερο εύκολα ανιχνεύσιμο τρόπο μίας βραχείας και χρονολογήσιμης περιόδου και καθιερώνονται με μεγάλη ταχύτητα. Επινοημένη παράδοση εννοούμε ένα σύνολο πρακτικών οι οποίες συνήθως διέπονται, φανερά ή σιωπηρά, από αποδεκτούς κανόνες με τελετουργική ή συμβολική φύση και επιδιώκουν να ενσταλάξουν ορισμένες αξίες και κανόνες συμπεριφοράς μέσω της επανάληψης, γεγονός που αυτόματα συνεπάγεται τη συνέχεια με το παρελθόν». ³⁸ Η επανάληψη είναι το κύριο χαρακτηριστικό των παραδόσεων αυτών, καθώς παραμένουν αμετάβλητες στον χρόνο.

Οι παραδόσεις που επινοήθηκαν από την πολιτική εξουσία δεν μπορούν να επιβληθούν στην κοινωνία, αλλά κρίνεται αναγκαία η αποδοχή τους από αυτή. Το γεγονός πως σχεδιάστηκαν με στόχο

³⁶ Woolf S., *Ο εθνικισμός ...*, ό.π., σ. 59

³⁷ Άννα Μανδουλαρά – Παναγιώτης Κιμουρτζής, «Εορτές και τελετές στο ελληνικό βασίλειο (1830-1862). Συμβολική εξουσία, συγκρότηση κράτους, εκπαιδευτικοί θεσμοί», στο: Σταμέλος Γιώργος (επιμ.), *Για μια ποιητική του εκπαιδευτικού τοπίου. Δέκα χρόνια μετά ... χαριστήριο στον Ιωσήφ Σολομών*, Τομέας Κοινωνιολογίας και Εκπαιδευτικής Πολιτικής – Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης / Πανεπιστήμιο Πατρών, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2011, σ. 191

³⁸ 'Εισαγωγή: Επινοώντας Παραδόσεις και Μαζική παραγωγή παραδόσεων: Ευρώπη, 1870 – 1914, στο: E. Hobsbawm / T. Ranger (eds), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2004, σ. 9

τη νομιμοποίηση στην εξουσία είτε των μοναρχών είτε των εκλεγμένων ηγετών, θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα πως αυτό που πραγματικά είχε ως στόχο της η εκάστοτε εξουσία ήταν να χειραγωγήσει το παρελθόν και να το χρησιμοποιήσει ως μοχλός πίεσης προς την κοινωνία ώστε να γίνει αποδεκτή. Τέτοιες παραδόσεις σχεδιάστηκαν ‘από τα πάνω’ και στο ελληνικό κράτος από τις δύο διαδοχικές δυναστείες και με τη σύμφωνη γνώμη της εγχώριας ελίτ. Ο πατέρας του Όθωνα, Λουδοβίκος Α΄ της Βαυαρίας, θεσμοθέτησε ένα πρόγραμμα παραδόσεων και εορτών με στόχο την νομιμοποίηση της δυναστείας στην Ελλάδα. Άλλωστε, ανάλογες πολιτικές υπήρχαν στη Βαυαρία αλλά και στη Δυτική Ευρώπη, όπου οι δημόσιες τελετές, οι επέτειοι και οι εορτασμοί συνδέονταν με το πρόσωπο του μονάρχη. Ο Όθωνας, μάλιστα, αναγκάστηκε να αναγνωρίσει ως εθνική επέτειο την εξέγερση των Ελλήνων εναντίον του στις 3 Σεπτεμβρίου 1843 και να συμμετέχει κάθε χρόνο στον εορτασμό αυτής, μία επέτειος την οποία το βασιλικό ζεύγος θεωρούσε προσβολή για το γόητρό τους.³⁹

Ένα σημαντικό κεφάλαιο στην εφεύρεση των επινοημένων παραδόσεων στην Ευρώπη αποτελούν η Τρίτη Γαλλική Δημοκρατία (1870 – 1940) και η Γερμανική Αυτοκρατορία (1890 – 1918). Οι εκάστοτε πολιτικές εξουσίες και οι εθνικές ελίτ διοργάνωσαν εορτές, παρελάσεις και συγκεντρώσεις αφήνοντας μέσα από αυτές να υπονοηθεί το ιστορικό παρελθόν του έθνους και κατέστησαν την Επανάσταση έναν θεσμό που εορταζόταν ετησίως. Η Ημέρα της Βαστίλης στις 14 Ιουλίου αποτελεί την πιο σημαντική εορτή με τον επίσημο εορτασμό να παγιώνεται από το 1880. Όσον αφορά τη Δεύτερη Γερμανική Αυτοκρατορία (1871 – 1918) ο στόχος της θεσμοθέτησης παραδόσεων ήταν σε αυτή την περίπτωση διττός: αφενός να εγκαθιδρυθεί η συνέχεια μεταξύ της Δεύτερης και της Πρώτης Γερμανικής Αυτοκρατορίας και αφετέρου να τονιστούν τα ιστορικά γεγονότα που συνέδεαν την Πρωσία με την υπόλοιπη Γερμανία και κατ’ επέκταση σηματοδότησαν τη δημιουργία της Αυτοκρατορίας.

Η ενοποίηση της Γερμανίας από τον Bismarck αποτέλεσε τη μοναδική εθνική ιστορική εμπειρία που είχαν οι πολίτες της νέας Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Ο γαλλογερμανικός πόλεμος κατείχε κεντρικό ρόλο στη συνείδηση των πολιτών. «Στα χρονικά ενός γερμανικού γυμνασίου καταγράφονται μεταξύ του Αυγούστου του 1895 και του Μαρτίου του 1896 όχι λιγότερες από δέκα τελετές σε ανάμνηση της επετείου της 25ης επετείου του γαλλοπρωσικού πολέμου και εορταστικές εκδηλώσεις σε ανάμνηση των μαχών του πολέμου. Άξια αναφοράς αποτελεί η περιγραφή μίας τέτοιας τελετής:

Με την παρουσία γονιών και φίλων τα αγόρια παρελαύναν στην αυλή του σχολείου τραγουδώντας το Wacht am Rhein -εθνικό τραγούδι που ταυτιζόταν αμεσότερα με την εχθρότητα απέναντι στους Γάλλους παρά με τον γερμανικό ή τον πρωσικό ύμνο. Τα παιδιά συντάχθηκαν ατενίζοντας του εκπροσώπους της κάθε τάξης με σημαίες στολισμένες με

³⁹ Μανδυλαρά Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 15 και σ. 182

φύλλα δρυός. Το αγόρι που ήταν επικεφαλής παρουσίαζε τα λάβαρα στον διευθυντή, ο οποίος εκφωνούσε λόγο στους παρευρισκόμενους σχετικά με τις ένδοξες μέρες του αποθανόντα Αυτοκράτορα Ουίλιαμ Α' και ζητούσε να ακουστούν τρία 'ζήτω' υπέρ του βασιλεύοντος μονάρχη. Κατόπιν, τα αγόρια παρελάυναν κάτω από τα λάβαρα. Ακολουθούσε μία ακόμη ομιλία από τον διευθυντή, έπειτα το φύτεμα της αυτοκρατορικής δρυός με τη συνοδεία της χορωδίας και τέλος, η ημερήσια εκδρομή στο Grunewald».⁴⁰

Στην ελληνική περίπτωση, η βασιλική εορταστική παράδοση θα εισαχθεί στο νεοπαγές κράτος με την άφιξη της βαυαρικής δυναστείας των Wittelsbach. Στον ελλαδικό χώρο οι δημόσιες εορτές δεν ήταν κάτι το πρωτοφανές και το καινοτόμο. Στην αγροτική ενδοχώρα λάμβαναν χώρα πολλά πανηγύρια με αφορμή τον εορτασμό κάποιου αγίου. Ακόμη και κατά τη διάρκεια της επανάστασης στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τα νησιά του Αιγαίου οργανώνονταν αρκετές δημόσιες τελετές για την άφιξη επιφανών ανθρώπων ή για να ευλογήσουν τα όπλα τους. Παραδόξως, το πολιτικό τελετουργικό που θα εισαχθεί δε θα αναζητήσει τα πρότυπά του στην οθωμανική παράδοση αλλά στη δυτική και σε συνδυασμό πάντοτε με την ορθόδοξη θρησκευτική παράδοση. Οι ελίτ που θα οικοδομήσουν το νέο κράτος θα επιχειρήσουν να επέλθει η ρήξη με την προηγούμενη εποχή και να έρθει στο προσκήνιο η Επανάσταση, η οποία βιώθηκε ως τομή με το άμεσο παρελθόν και ως συνέχεια προς το απώτερο μέλλον.

Το εορταστικό πρωτόκολλο που εισήχθη στην Ελλάδα από τη δυναστεία του Όθωνα το 1833 βασίστηκε πρωτίστως στην αυλική παράδοση και δευτερευόντως στο τελετουργικό πρότυπο της Ορθόδοξης εκκλησίας. Αν και κοινωνικά ο ελληνικός λαός ήταν ετερόκλητος, αυτό που αποζητούσε ήταν να συσπειρωθεί γύρω από το πρότυπο της Μοναρχίας. Οι επίσημες εορτές που θέσπισαν οι πυλώνες της Μοναρχίας μαζί με την Εκκλησία συνόψιζαν τις προσδοκίες τους να δώσουν στους υπηκόους τους μια συμβολική δύναμη, η οποία λάμβανε μορφή μέσα από το γνώριμο και ασφαλές για τον ελληνικό λαό θέαμα των παρελάσεων, των πομπών και των εκκλησιαστικών ψαλμωδιών. Οι εορτασμοί, ωστόσο, «έπρεπε να λειτουργήσουν και ως ο καθρέφτης της ιστορίας: να αντανakλάται σε αυτόν το παρελθόν του Έλληνα, αλλά μέσα στο είδωλο την κεντρική θέση να λάβει ο νέος μονάρχης».⁴¹

«Κάθε γιορτή εξελίσσεται σε δύο διαφορετικούς χρόνους: ο πρώτος χρόνος είναι η πρώτη φορά που πραγματοποιούνται η τέλεση της εορτής και ο δεύτερος χρόνος κατά τον οποίο γινόταν η επέτειος της πρώτης. Ο δεύτερος χρόνος μπορούσε είτε να διαρκέσει εις το διηνεκές με την καθιέρωση του εορτασμού είτε να χαθεί μέσα στον χρόνο».⁴² Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μίας εορτής που

⁴⁰ Hobsbawm E. / Ranger T. (eds), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2004, σ. 312

⁴¹ Μανδυλαρά Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 13

⁴² Μανδυλαρά Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 28

παρέμεινε στο χρόνο αποτελεί ο εορτασμός της εθνικής επετείου της 25ης Μαρτίου, ενώ ένα ιστορικό γεγονός που λίγα χρόνια αργότερα έπαψε να εορτάζεται συνιστά η εθνική επέτειος της 3ης Σεπτεμβρίου. Η καθιέρωση της εορτής αυτής δεν αποφασίστηκε από τον Βασιλιά και τη Βασίλισσα, ούτε είχε τον επετειακό χαρακτήρα της 25ης Μαρτίου, αλλά οι αρχηγοί του στρατιωτικού κινήματος που οργάνωσαν την Επανάσταση απαίτησαν τη θεσμοθέτησή της.

«Οι κατηγορίες των εορτασμών στον ελλαδικό χώρο κατά την οθωνική περίοδο διακρίνονται, για λόγους ευκολίας, σε τρεις κατηγορίες:

1. Δημόσιες τελετές / εορτές επί τη ευκαιρία μοναδικών γεγονότων.
2. Ετήσιες επετειακές δημόσιες τελετές / εορτές.
3. Στερεοτυπικές τελετές με επαναληπτικό χαρακτήρα

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν η πρώτη αποβίβαση του Όθωνα στο Ναύπλιο, η πρώτη προκήρυξη του Όθωνα, η Εορτή εν τῷ Παρθενώνι, η Τελετή ενηλικίωσης του Όθωνα, η Τελετή γάμων Όθωνα – Αμαλίας, η Τελετή εγκαίνιων του οθωνικού πανεπιστημίου, η Τελετή ορκωμοσίας του Όθωνα επί του Συντάγματος και η Τελετή εικοσιπενταετηρίδος του Όθωνα. Στη δεύτερη κατηγορία εμπίπτουν η εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου του 1821, η 3η Σεπτεμβρίου η οποία καταχωρήθηκε ως εθνική εορτή για την παραχώρηση συντάγματος το 1843, τα Αποβατήρια του Όθωνα, τα Αποβατήρια της Αμαλίας, τα Γενέθλια του Όθωνα, τα Γενέθλια της Αμαλίας, η Ονομαστική εορτή του Όθωνα, η Ονομαστική εορτή της Αμαλίας, η Επέτειος της ίδρυσης του οθωνικού πανεπιστημίου και η Εορτή της πρώτης μέρας του νέου χρόνου. Τέλος, στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι τελετές υποδοχής του βασιλικού ζευγαριού όταν επέστρεφαν από τις περιοδείες τους στη χώρα και από ταξίδια στο εξωτερικό». ⁴³

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το ελληνικό κράτος κατασκεύασε και προίκισε με παραδόσεις το Έθνος των Ελλήνων μέσα από αυτές τις επαναληπτικές τελετουργικές δραστηριότητες. Οι ελληνικές αρχές συγκρότησαν τους πολίτες ως μέλη του έθνους φυλάσσοντας τα σύνορα του κράτους και προωθώντας τους ιδεολογικές αντιλήψεις περί της συλλογικής ταυτότητας, της ενότητας και της αλληλεγγύης. Όπως προσεγγίζεται ευρύτερα από τον κοινωνιολόγο Pierre Bourdieu «ο εκάστοτε κρατικός μηχανισμός κατά τη διαδικασία συγκέντρωσης διαφόρων ειδών εξουσίας -νόμιμη βία, φορολογία, νομικό σύστημα, εκπαίδευση κ.ά.- καταλήγει σε ένα συμβολικό κεφάλαιο αναγνωρίσιμης εξουσίας, το οποίο παράγει σημαντικά πολιτικά και ιδεολογικά αποτελέσματα. Η συμβολική αυτή εξουσία, συνυφασμένη με πληθώρα πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών γεγονότων, εκφράζεται στον δημόσιο χώρο όπου τελείται μία εορτή, μία τελετουργική είσοδος κ.λπ.»⁴⁴

⁴³ Μανδουλάρα Ά., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 13 - 14

⁴⁴ Bourdieu P., *Γλώσσα και Συμβολική Εξουσία*, Αθήνα, Καρδαμίτσας, 1999, σ. 169-172

Οι δημόσιες τελετές αποτελούσαν το προνομιακό πεδίο συμπύκνωσης της συμβολικής εξουσίας στην Ελλάδα της νεωτερικής εποχής, καθώς ένα σύγχρονο έθνος από την μια δεν θα ήταν δυνατό να επιβιώσει χωρίς ιστορική υποδομή, αλλά από την άλλη έπρεπε και να στηριχθεί σε πιο ευρείες και γερές βάσεις. Μία βασική υποδήλωση αυτών των τελετουργικών εθνικών εορτασμών ήταν η ευφάνταστη πραγματικότητα που καλλιεργούσαν. Με τη δημιουργία μιας φαντασμαγορικής και δοξαστικής ατμόσφαιρας οι συμμετέχοντες και οι θεατές ενθαρρύνονταν να φανταστούν τα ηρωικά γεγονότα μέσα από τα οποία γεννήθηκε το νεοελληνικό έθνος. Ένα παράδειγμα αυτού αποτελεί η κατάθεση στεφανιών από μαθητές κατά τη διάρκεια επίσημων εορτασμών σε έναν τοπικό ήρωα ή σε ένα μνημείο ως ένδειξη λατρείας. Εκτός από τους μαθητές στο τελετουργικό συμμετείχαν και οι ένστολοι μαζί με τους εφένδρους και τους επιζήσαντες πολέμων. Η ξεχωριστή θέση που κατείχαν στους εορτασμούς τα επιζώντα μέλη, που όπως θα δούμε και στα επόμενα κεφάλαια βρίσκονταν κάθε φορά στη λίστα των επίσημων καλεσμένων κατά τους εορτασμούς για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, είναι μία συμβολική κίνηση σύμφωνα με την οποία «γίνεται προσπάθεια ανασύνθεσης της ιστορίας μέσα από τη μνήμη της εξουσίας, στην οποία ενσωματώνει το έθνος». ⁴⁵

Οι δημόσιες εορτές δημιουργούν μια νέα συλλογική μνήμη, οι οργανωτές τους διακατέχονται από μία σκοπιμότητα, ενώ η επανάληψη επέρχεται χωρίς ουσιαστικά να έχει αντιληφθεί κάποιος τον επαναληπτικό της χαρακτήρα. Σε όλα τα έθνη – κράτη η καθημερινότητα αναστέλλεται και το κράτος γιορτάζει την ύπαρξή του. Τα συναισθήματα πατριωτισμού, τα οποία όλο το χρόνο περιθωριοποιούνται χάριν καθημερινότητας, βγαίνουν στην επιφάνεια. Κάθε έθνος έχει τις δικές του καθιερωμένες επετείους, οι οποίες διακόπτουν τη ρουτίνα. Τις ημέρες αυτές οι πολίτες του έθνους γιορτάζουν με χαρά το έθνος τους, θυμούνται την ιστορία του, η εορταστική ατμόσφαιρα απορροφά και λησμονεί τα προβλήματα της καθημερινότητας, η εξουσία εμφανίζεται αθάνατη και άφθαρτη και ο πόθος ενός ένδοξου παρελθόντος και ενός καλύτερου μέλλοντος κυριαρχεί.

Καθώς η τελετή ήταν για τον άνθρωπο η μοναδική διέξοδος από την πραγματικότητα, η παρουσία του απλού λαού, χωρίς τη συμμετοχή και τη σύνεση του οποίου η τελετή θα αποτελούσε ένα κενό γράμμα, ήταν αναμενόμενη και ενισχύθηκε με διάφορες επινοήσεις. Η κυβερνούσα αρχή επιδίωκε να εξασφαλίσει το απαραίτητο ανθρώπινο πλαίσιο, καθώς με αυτό θα αναδεικνυόταν η σημασία και οι στόχοι της τελετής. Μάλιστα, στον ελλαδικό χώρο του 19ου αιώνα η συναναστροφή ανδρών και γυναικών σε δημόσιο χώρο ήταν ανεπίτρεπτη. Μία από τις μεγαλύτερες αρετές και ωφέλειες των δημόσιων εορτών ήταν η ανατροπή αυτού του περιορισμού· πλέον δινόταν η ευκαιρία σε γυναίκες και παιδιά να ξεφύγουν από τον κοινωνικό τους αποκλεισμό και να κάνουν δειλές εμφανίσεις σε έναν κόσμο ανδροκρατούμενο.

⁴⁵ Μανδουλάρα Ά., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 255

Οι εορτές παγιώθηκαν με σκοπό να μεταφέρουν τα θετικά συναισθήματα του θαυμασμού, του θριάμβου και της επίτευξης της προόδου δημιουργώντας ένα κλίμα αίγλης και λαμπρότητας. Κατά αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να ειπωθεί πως οι εορτές αποτελούν ένα μέσο ελέγχου της κοινωνίας και της λαϊκής συνείδησης, καθώς απαρτίζουν ένα χρήσιμο μέσο του κράτους ώστε να αναπτύξουν στους πολίτες την εθνική περηφάνια, να διαμορφώσουν εθνική ταυτότητα και να ενσταλάξουν την πίστη και την αφοσίωσή τους. Επιπροσθέτως, οι εορτές προορίζονται ως μέσο ευαισθητοποίησης του πυρήνα των δημοκρατικών δικαιωμάτων και αξιών, όπως η ελευθερία, η διαλλακτικότητα και ο σεβασμός και παράλληλα ως μέσο προώθησης του πολιτικού γίνεσθαι στους νεότερους πολίτες του έθνους. Είναι θεσμοθετημένες τελετές που τελούνται συγκεκριμένες μέρες μέσα στο χρόνο στις οποίες το έθνος γιορτάζει ένα καθοριστικό γεγονός στην ιστορία του. «Ο εορτασμός ενός εθνικού τραύματος επιβάλλει ένα αίσθημα καθήκοντος στους πολίτες με τη διεξαγωγή εμπειριών που εμβαθύνουν στη σημαντικότητα των κοινών προσπαθειών αποφυγής επανάληψης της ιστορίας. Ως εκ τούτου, οι εορτές λειτουργούν και ως πολιτικά μαθήματα, τα οποία οι πολίτες έρχονται να αποδεχτούν και να αφομοιώσουν κοινωνικά πρότυπα, αξίες και ευθύνες».⁴⁶

Όπως έχω ήδη αναφέρει παραπάνω, οι τελετές επιδρούν στην καλλιέργεια και την αύξηση της αφοσίωσης των πολιτών στο έθνος τους. Η επίτευξη του στόχου αυτού πραγματοποιείται αρχικά μέσω του τονισμού της κοινής ιστορίας και του κοινού παρελθόντος. Η ανάδειξη των σημαντικότερων γεγονότων που απαρτίζουν την ιστορία του έθνους, αλλά και τα μαθήματα ιστορίας που λαμβάνουν οι πολίτες μέσα από τις τελετές, ενισχύει το συναισθημά τους πως αποτελούν μέλη αυτού και τους υπενθυμίζουν πως πρέπει να παραμένουν ενωμένοι. Έπειτα, μέσα από τις τελετές εκφράζονται οι σημαντικότερες αξίες, οι οποίες συνιστούν την κοινωνία, όπως η ελευθερία και η δημοκρατία. Τέλος, τα πλήθη που συγκεντρώνονται κατά τη διάρκεια της εορτής επικοινωνούν ταυτόχρονα τις ίδιες σκέψεις και συμμετέχουν στις ίδιες ενέργειες. Τότε προκαλείται στους πολίτες ένας «συναισθηματικός ηλεκτρισμός», ο οποίος είναι διάχυτος στην ατμόσφαιρα και οι πολίτες γίνονται ακόμη πιο συναισθηματικοί. Ο ενθουσιασμός και η συγκίνηση που προκύπτουν διευρύνουν τα συναισθήματα της ομάδας και προκαλούν το φαινόμενο του ‘συλλογικού αναβρασμού’».⁴⁷

Η συμμετοχή στις εορτές δεν περιορίζεται μονάχα στη σωματική παρουσία αλλά απαιτούν εξίσου την πνευματική και τη διανοητική. Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής εποχής η συμμετοχή των πολιτών είχε έντονη διαμεσολάβηση, επιτρέποντας κάθε μέλος του έθνους να ‘ρίξει μία ματιά’ στη δόξα και στο μεγαλείο του Έθνους. Μέσα σε αυτό το πνεύμα οι εορτές αποκαλέστηκαν ως

⁴⁶ Coopmans M. (2019), *Dutch liberation festivals: A vehicle to more politically active young citizens, or Merely the same selective audience?*, Social Indicators Research, 2019, 142, pp. 619

⁴⁷ Regt Sabrina – Lippe Tanja, *Does Participation in National Commemorations Increase National Attachment? A study of Dutch Liberation Festivals*, Studies in Ethnicity and Nationalism, Vol. 17, 2017, p. 284

«εκστατικά γεγονότα, καθώς αποτελούν εκδηλώσεις που έχουν σχεδιαστεί για τον εορτασμό ή την εξήγηση μίας συγκεκριμένης εθνικής κοινότητας σε μαζική δημόσια κλίμακα με αναφορά σε σύμβολα.»⁴⁸

Κατά τον Durkheim, οι εορτές προάγουν την αλληλεγγύη. Οι μελετητές του Neo-Durkheimian εθνικισμού, εφαρμόζοντας αυτή την ιδέα στις σύγχρονες κοινωνίες, ισχυρίζονται ότι ο εθνικισμός δεν είναι κάτι που υπάρχει απλώς ή επιτυγχάνεται, αλλά εξελίσσεται μέσω της επανάληψης των εορτών και της υποστήριξης.⁴⁹ Ακολουθώντας αυτή τη γραμμή σκέψης, μπορεί να διατυπωθεί πως ο εορτασμός των επετείων είναι το κλειδί των στιγμών και των γεγονότων που επιτρέπουν την επανάληψη, την τελετουργική και συλλογιστική διάρθρωση του έθνους. Κατά τη διάρκεια των εορτασμών των επετείων παράγεται η συλλογική μνήμη, η οποία αναπαράγεται και αναδιαρθρώνεται στο παρόν.

Μνήμη είναι οι τρόποι με τους οποίους αναφερόμαστε σε γεγονότα, τα αναπαριστούμε και τα μετασχηματίζουμε σε μία συλλογική ανάμνηση. Η μνήμη θα μπορούσε να διακριθεί σε ατομική-προσωπική και κοινωνική-συλλογική. Η πρώτη αφορά τη μνήμη μίας ομάδας ατόμων που έζησαν πράγματα από κοινού τα οποία τους καθόρισαν, η δεύτερη αφορά μεγαλύτερες ομάδες· και οι δύο, όμως, είναι άμεσα συνδεδεμένες. Ανάμεσα σε αυτές υπάρχει και η ιστορική μνήμη, με την οποία εκφράζεται η συνεχή παρουσία του παρελθόντος στο παρόν. Η ιστορική μνήμη φτάνει σε εμάς μόνο μέσω των ιστορικών αρχείων και μπορεί να είναι είτε οργανική είτε νεκρή· «μπορούμε να γιορτάζουμε ακόμα και αυτά που δεν έχουμε ζήσει άμεσα, κρατώντας για εμάς το παρελθόν που μας έχει δοθεί ζωντανό ή μπορεί να ζωντανέψει στα ιστορικά αρχεία, τα αποκαλούμενα νεκροταφεία των γνώσεων».⁵⁰

Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συγχέουμε τη συλλογική μνήμη με την ιστορική. Η πρώτη αφορά την ανασύσταση του παρελθόντος που πραγματοποιείται από τον μέσο άνθρωπο, ενώ η δεύτερη είναι μία επιστημονική ανασυγκρότηση του παρελθόντος από τους ιστορικούς. Παρά τις διαφορές τους,⁵¹ η αλληλεξάρτησή τους ενισχύεται από την ανάδειξη των πολιτισμικών αφηγήσεων. Καθώς η ιστορία είναι ένα από τα πολλά είδη αφηγήσεων και η μνήμη εκτιμάται για την αυθεντικότητα και την

⁴⁸ Stratoudaki H. (2021), *Greece 2021: Official and lay understandings of national identity*, Social Cohesion and Development, 2021, 16(2), pp. 117

⁴⁹ Hyttinen A., Nure L. (2017), *Symbolic and ritual enactments of nationalism_A visual study of Jobbik's gatherings during Hungarian national day commemorations*, Visual Studies, 2017, 00(00), pp. 3

⁵⁰ Olick J., Robbins J. (1998), *Social memory studies: From Collective Memory to the Historical Sociology of Mnemonic Practices*, Annual Review Sociology, 1998, 24, pp. 111

⁵¹ Για μία εμβάθυνση στο ζήτημα των διαφορών μεταξύ ιστορικής και συλλογικής μνήμης βλέπε σχετική βιβλιογραφία όπως Άννα Μαντόγλου, *Κοινωνική μνήμη, κοινωνική λήθη: έκδηλες και λανθασμένες μορφές κοινωνικής σκέψης*, Πεδίο, Αθήνα, 2010, Άννα Μαντόγλου, *«Μνήμες: ατομικές – κοινωνικές – ιστορικές»*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, Nora P.(1989), *Between Memory and History: Les Lieux de Memoire*, Représentations, No. 26, Special Issues: Memory and Counter – Memory, California, University of California Press, Spring 1989, pp. 7 - 24

αξιοπιστία της, τα όρια μεταξύ μνήμης και ιστορίας γίνονται ρευστά. Επομένως, η ιστορία είναι προϊόν μνήμης, επιλογή των στοιχείων του παρελθόντος που κληρονομήθηκαν από τις προηγούμενες γενιές και κάθε έθνος πρέπει να έχει την ιστορία και τη συλλογική του μνήμη.

Οι επέτειοι και οι εορτές δημιουργούν ένα αποκορύφωμα για τη συλλογική μνήμη του έθνους, καθώς είναι «έγκαιρες και επί τόπου μηχανές ανάμνησης για την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας».⁵² Η συλλογική μνήμη δεν κείτεται στην ακριβή, συστηματική ή σοφιστική χαρτογράφηση του παρελθόντος, αλλά αναφέρεται σε εικόνες και αναπαραστάσεις του παρελθόντος που κυκλοφορούν στον εσωτερικό μίας κοινωνίας. Εγκαθιδρύει βασικές εικόνες που αρθρώνουν και ενισχύουν μία συγκεκριμένη ιδεολογική τοποθέτηση σχηματίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο την αυτοεικόνα της ομάδας.⁵³ Ασκεί έναν ξεχωριστό αντίκτυπο στην κοινή γνώμη που δεν μπορεί να εξηγηθεί χρησιμοποιώντας τις τυπικές εξηγήσεις που προέρχονται από «το δεξιό αυταρχισμό, τον κοινωνικό προσανατολισμό της κυριαρχίας και την κοινωνική αναγνώριση».⁵⁴

Εξ ορισμού, μία χώρα θεσμοθετεί μία επέτειο στο ετήσιο ημερολόγιό της ώστε να αναγνωρίσει και να τιμήσει συγκεκριμένα γεγονότα στην ιστορία του έθνους της και να αποτελέσουν τα γεγονότα αυτά τα κύρια συστατικά στη δημιουργία της συλλογικής μνήμης. Οι εορτασμοί της επετείου προάγουν την κοινή γνώση και δράση, δημιουργώντας μία στιγμή κατά την οποία τιμάται το παρελθόν του έθνους συλλογικά. Ως τελεστικά γεγονότα, οι επέτειοι ενεργοποιούν ένα είδος συναισθηματικού κώδικα ο οποίος αντανakλά την εθνική συλλογική μνήμη και χρησιμεύουν ως μηχανισμός με τον οποίο τα συναισθήματα των πολιτών απέναντι στο έθνος γίνονται πραγματικά. Με αφορμή τις επετείους οι πολίτες συζητούν τα ιστορικά γεγονότα, η συνείδησή τους για το συλλογικό παρελθόν αυξάνεται, το οποίο -με τη σειρά του- ενδυναμώνει την εθνική ταυτότητα και συγχρονίζει -έστω και προσωρινά- την ερμηνεία τους για το συλλογικό παρελθόν. Επιπλέον, οι επέτειοι δημιουργούν μία μεγαλύτερη επίγνωση της εθνικής συλλογικής μνήμης και των σημαντικών γεγονότων στην ιστορία του έθνους ανάμεσα σε αυτούς που συμμετέχουν στις εορτές και στο ευρύ κοινό. Προσκαλούν και τους δύο να θυμηθούν, να αναπαραστήσουν και να προσδιορίσουν εκ νέου την ιστορία του έθνους.

Τα ιστορικά γεγονότα αποτελούν την ενσάρκωση του έθνους και το εθνικό παρελθόν τιμάται μέσα από τις εορτές, οι οποίες αποτελούν το «σημαντικότερο όχημα διατύπωσης, δοκιμής και επεξεργασίας όλων των εθνικών ιδεολογημάτων».⁵⁵ Κατά τα πρώτα στάδια της εξέλιξης του έθνους τα εθνικά σύμβολα συγκροτούν το μέσο για να βιώσει κανείς ένα αφηρημένο περιεχόμενο, όπως είναι

⁵² Ariely G. (2019), *National Days, National Identity and Collective Memory: Exploring the Impact of Holocaust Day in Israel*, Political Psychology, 2019, pp. 3

⁵³ Regt S., Lippe T. (2017), *Does Participation ...*, ό.π., pp. 284

⁵⁴ Ariely G. (2019), *National Days, National Identity and Collective Memory: Exploring the Impact of Holocaust Day in Israel*, Political Psychology, 2019, pp. 3

⁵⁵ Μανδουλάρα Α., Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 198

η εθνική ιδέα, 'προσηλυτίζουν' τα άτομα σε εθνικά κινήματα και εδραιώνουν την αφοσίωσή τους σε αυτά. Μόλις ένα νέο έθνος επιτύχει την ανεξαρτησία του, πρέπει να προσομοιάζει σε άλλα έθνη για να κερδίσει και την αναγνώρισή του από αυτά, υιοθετώντας σύμβολα της παγκόσμιας εθνότητας. Κατά τον 19ο αιώνα όλο και περισσότερα έθνη – κράτη υιοθέτησαν ένα ενιαίο σύνολο συμβόλων, ενώ τον 20ο αιώνα η υιοθέτηση εθνικών συμβόλων γίνεται συλλογικός κανόνας σε παγκόσμια κλίμακα.

Από τη στιγμή που το έθνος εδραιωθεί στην παγκόσμια σκηνή, τα εθνικά σύμβολα αποκτούν διάφορες λειτουργίες: εν καιρώ ειρήνης αποτελούν μέσο σταθεροποίησης της εικόνας και της ταυτότητας του έθνους στη σφαίρα της παγκόσμιας διπλωματίας, ενώ σε καιρούς εσωτερικής και εξωτερικής διαίρεσης και ταραχών ενισχύουν στους πολίτες το αίσθημα της εθνικής ταυτότητας και πίστης. Τα σημαντικότερα σύμβολα που κάθε έθνος αναμένεται να έχει, αποτελούν η σημαία, τα μεγάλα εθνικά μνημεία και ο εθνικός ύμνος. Η δημόσια εκτέλεση αυτών των εθνικών συμβόλων, θεσπισμένα τελετουργικά και αναπαραγόμενα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, συγχωνεύουν τη φαντασιακή κοινότητα του έθνους σε μία πραγματική.

Οι εορτές περιέχουν τελετουργίες, οι οποίες εκφράζονται με σύμβολα και αποτελούν τη μικρότερη μονάδα μιας τελετουργίας. Η επίδειξη της εθνικής σημαίας η οποία συνιστά την ενσάρκωση του έθνους και η υμνολογία του εθνικού ύμνου στα εθνικά μνημεία είναι τα βασικά στοιχεία των συμβόλων. Χρησιμοποιούνται για να τονίσουν το έθνος με ποικίλους τρόπους και να προωθήσουν την εθνική υπερηφάνεια. Η μουσική, επίσης, είναι ενσωματωμένη στις εθνικές εορτές είτε παρέχεται από τα σχολεία, τις στρατιωτικές ή τις μαζικές μπάντες είτε ατομικά και αποτελεί μέρος του συμπλέγματος των συμβόλων και των μύθων που περιβάλλουν την εθνικότητα. Η σημαντικότητα των εθνικών συμβόλων και των τελετών γίνεται ιδιαίτερα εμφανής όταν προσπαθήσει κάποιος να φανταστεί αυτές τις εορτές χωρίς τα συγκεκριμένα σύμβολα.

Ανάμεσα σε αυτή τη στενά καθορισμένη τυπολογία των σημαντικότερων εθνικών συμβόλων η σημαία, ως οπτικό σύμβολο, έχει πιθανότατα τη μεγαλύτερη ιστορία ως ένα εμβληματικό αντικείμενο για την πολιτική ένωση και μπορεί να εννοηθεί ως ένα πολιτικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για να χαλιναγωγήσει το ηρωικό παρελθόν, το οποίο είναι συμβολικά συμπυκνωμένο σε αυτή. Όπως αναφέρει και ένας Γερμανός σατιρικός ποιητής *«κάθε άνθρωπος έχει ένα συκώτι, μία σπλήνα, έναν πνεύμονα και μία σημαία. Και τα τέσσερα όργανα είναι σημαντικά για την ανθρώπινη ύπαρξη. Έχει ακουστεί για ανθρώπους που ζουν χωρίς συκώτι, χωρίς σπλήνα, με μισό πνεύμονα· αλλά δεν υπάρχει άνθρωπος που να ζει χωρίς σημαία»*.⁵⁶

⁵⁶ Geisler E. M., Introduction: What Are National Symbols and what do they do to us?, στο *National Symbols, Fractured Identities: Contesting the National Narrative*, Michael E. Geisler (edited by), London, University Press of New England, 2005, p. xxi

Στο ελλαδικό χώρο, ενώ τα εθνικά σύμβολα βρίσκονταν υπό διαμόρφωση μέσα στο νέο πλαίσιο του Κράτους, η ελληνική σημαία, ως το κατεξοχήν σύμβολο του έθνους μας, παρέμεινε το σημαντικότερο και διαρκέστερο σύμβολο, το οποίο συμβολίζει την πατρίδα και το έθνος. Πριν ακόμη ξεσπάσει η Επανάσταση υπήρχε μία ποικιλομορφία σημαιών, ωστόσο όλες έφεραν πάνω τους τον Σταυρό και τις λέξεις *‘Ελευθερία ή Θάνατος’*. Το λαϊκό αίσθημα συνέδεε το Έθνος και την Ελευθερία με τη θρησκεία και τον Σταυρό. Είχε καταστεί το πολιτικό και θρησκευτικό έμβλημα των υποταγμένων Ελλήνων και του Έθνους ολόκληρου. «Το νόημα της σημαίας, αυτό που την κάνει να ξεχωρίζει από ένα απλό πανί, της αποδίδεται έπειτα από μία ορισμένη ερμηνεία, μια νοητική επεξεργασία, μία ανθρώπινη δραστηριότητα που της προσδίδει μία σημασία ορίζοντάς την ως σύμβολο». ⁵⁷

Τα χρώματα και ο τύπος της επίσημης ελληνικής σημαίας ορίστηκαν στο πρώτο συνταχθέν Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδας τον Ιανουάριο του 1822. «Με την επιλογή του κυανού, του χρώματος του ουρανού, υποδηλώνεται η θεότητα του Αγώνα, αφού ο Θεός ενέπνευσε στο ελληνικό Έθνος τη μεγάλη ιδέα να αναλάβει και να φέρει εις αίσιο τέλος τον άνισο εκείνο αγώνα, όντας οι ίδιοι άοπλοι και αδύναμοι μπροστά στον κατακτητή. Με το λευκό χρώμα υποδηλώνεται ο καθαρός, ο άμωμος και ο αγνός σκοπός των Ελλήνων, των οποίων μοναδική επιδίωξη ήταν η απελευθέρωση, η ανεξαρτησία και η απαλλαγή του Έθνους τους από την πολύχρονη και σκληρή τυραννία των Οθωμανών». ⁵⁸ Ακόμη, ορίστηκε η δημιουργία δύο σημαιών· μία για τις δυνάμεις της ξηράς, δηλαδή των Ταγμάτων Πεζικού και των Φρουρίων, και μία για τις δυνάμεις της θαλάσσης. ⁵⁹

Μερικοί ακόμα σημειολογικοί συμβολισμοί που έχει η σημαία είναι «το σφρίγος, το φως, η τόλμη και η ζωντάνια, το μέλλον, η ομοψυχία και η ενότητα του Έθνους τόσο του μητροπολιτικού όσο και του απόδημου ελληνισμού. Αντιπροσωπεύει την τιμή κάθε στρατιωτικού σώματος που αυτή ανήκει, την εθνική τιμή, τη θυσία τους εν ώρα καθήκοντος, του ηρωισμού τους, της αυτοθυσίας και της αυταπάρνησής τους. Τέλος, συμβολίζει τις μύχιες ελπίδες, τους οραματισμούς και την εθνική φλόγα όλου του αλύτρωτου ελληνισμού, αυτών των Ελλήνων που ζουν παρά τη θέλησή τους εκτός του εθνικού κορμού». ⁶⁰

Κατά τη δεκαετία του 1870 παρατηρήθηκε μία καινοτομία κατά τον εορτασμό των εθνικών επετείων: η μετεξέλιξη της βασιλικής πομπής σε παρέλαση με τη συμμετοχή του στρατού και του λαού. Η πρώτη στρατιωτική παρέλαση έλαβε χώρα το 1875 και θεσμοθετήθηκε το 1930. Από την αρχαιότητα, ομάδες ανθρώπων περπατούσαν μαζί σε ένα είδος πορείας ή πομπής για διάφορους λόγους και με ποικίλα κίνητρα: τη λατρεία, το πένθος, τη διαδήλωση, τη διαμαρτυρία, το καρναβάλι,

⁵⁷ Τριανταφύλλου Σώτη – Ιωακειμόγλου Ηλίας, *Για τη σημαία και το έθνος*, δεύτερη έκδοση, Μελάι, Αθήνα 2007, σ. 33

⁵⁸ Αγγελής Δ., *Ελληνική Σημαία (480 π.Χ. - 2000 μ.Χ.)*, Αθήνα, Προσκήνιο, 2003, σ. 112 - 113

⁵⁹ Μαζαράκης - Αιλιάν Ι.Κ., *Η ιστορία της ελληνικής σημαίας*, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Ιστορική και εθνολογική εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα, 2007, σ. 26

⁶⁰ Αγγελής Δ., *Ελληνική Σημαία ...*, ό.π., σ. 112

τη ψυχαγωγία, την αθλητική αναμέτρηση. Τις απεικονίσεις αυτών των μορφών πομπής θα ήταν σωστότερο να τις εκλάβουμε ως εκφάνσεις ιστορικά προσδιορισμένες που έφεραν τις δικές τους κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές και τα δικά τους νοήματα, όπως για παράδειγμα οι θρησκευτικές πομπές στην αρχαία Ελλάδα, ο ρωμαϊκός θρίαμβος, οι μεγαλειώδεις πομπές της Καθολικής Εκκλησίας, οι αστικές πομπές των μεσαιωνικών πόλεων που συνεχίζονται μέχρι τον 18ο αιώνα και οι θριαμβευτικές πομπές των σουλτάνων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Κάθε είδους πομπή μελετάται ως μορφή συλλογικής αναπαράστασης, ως μέσο νομιμοποίησης της πολιτικής εξουσίας ή ως όχημα έκφρασης και συγκρότησης ταυτοτήτων με κυρίαρχη αυτή της εθνικής ταυτότητας. Σε πολλά είδη πομπής κατά τη νεότερη και σύγχρονη εποχή γίνεται χρήση ιστορικών συμβολισμών και είναι συχνές οι αναφορές στο παρελθόν, το οποίο είναι μεγίστης σημασίας για την ταυτότητα της κοινότητας στο σύνολό της. Η αστική πομπή, προσεγγίζοντάς τη με έμφαση στην οπτικοποίηση, την αναπαράσταση και την επιτέλεση του ιστορικού παρελθόντος, έχει δύο εκδοχές: από τη μία την παρέλαση (βασιλική, στρατιωτική, μαθητική) που πραγματοποιείται με αφορμή μία ιστορική επέτειο και από την άλλη την ιστορική πομπή, την τελετουργική, δηλαδή, αναπαράσταση του παρελθόντος μέσω της διαδοχικής εμφάνισης εικόνων, προσώπων και επεισοδίων.⁶¹ Οι δύο αυτές εκδοχές της πομπής αναπτύχθηκαν παράλληλα τον 19ο αιώνα και συναντήθηκαν κατά τον 20ο, φτάνοντας στο απόγειό τους κατά τον Μεσοπόλεμο τόσο στην υπόλοιπη Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα.

Στις εθνικές επετείους η παρέλαση των μαθητών, των σωμάτων ασφαλείας και των συλλόγων με τις παραδοσιακές φορεσιές συνιστούν το κεντρικό γεγονός του εορτασμού. Το θέαμα αυτό δομείται συμβολικά σε μια τριμερή ιεραρχία: την κεντρική εξουσία, τις εθνικές δυνάμεις και τον λαό. Οι παρελαύνοντες αντιπροσωπεύουν εκείνους στους οποίους ανατίθεται η υπεράσπιση των αξιών που διέπουν την ελληνική κοινωνία και προωθούνται καθ' όλη τη διάρκεια του εορτασμού. Η κυρίαρχη ιδεολογία που προβάλλει αυτές τις αξίες στηρίζει την πολιτική εξουσία, η οποία δηλώνει το παρών μέσα από τους εκπροσώπους της, δηλαδή τους ανώτερους αξιωματούχους. Η στρέψη του κεφαλιού από τους παρελαύνοντες προς την πολιτική εξουσία και τους αξιωματούχους, όπως και η παρουσία των πολιτών ως θεατές, συμβολίζει τη νομιμοποίηση της δομής της εξουσίας. Τέλος, η παρέλαση των επιζώντων του πολέμου αποτυπώνει τη συλλογική μνήμη και ενσωματώνεται έτσι η γενεαλογία της ιστορίας του έθνους.

⁶¹ Οι οργανωτές των γιορτών της Γαλλικής Επανάστασης έδειχναν ιδιαίτερη φροντίδα για την οπτική αναπαράσταση, επειδή θεωρούσαν πως ο άνθρωπος εκπαιδεύεται κυρίως μέσω της όρασης. Την πιο πειστική εικόνα θεωρείται πως την παρέχει η γλυπτική μέσω των γύψινων κατασκευών και των αγαλμάτων. Βλ. σχετικά Κουλούρη Χ., *Φουστανέλες και χλαμύδες. Ιστορική μνήμη και εθνική ταυτότητα 1821 – 1930*, Αλέξανδρεια, Αθήνα, 2020, σ. 455

Το σύνθημα μοτίβο των εορτασμών περιλαμβάνει τη μαθητική παρέλαση με την ακολουθία της στρατιωτικής, η οποία έχει οργανωθεί προσεκτικά και με κάθε λεπτομέρεια. Η μουσική, φυσικά, αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της ημέρας. Η επιλεγμένη μουσική που θα παιανίζει καθορίζει και τον τόνο της τελετής: τα κομμάτια που ακούγονται είναι σπουδαίας σημασίας για τα συναισθήματα που θα προκαλέσουν. Ο συγχρονισμός και η ακρίβεια στις παρελάσεις είναι το υπέρτατο και υποδεικνύει το γεγονός πως οι στρατιωτικές δυνάμεις είναι το βασικό στοιχείο στους επίσημους εορτασμούς. Εξίσου σημαντικός είναι και ο τόπος που λαμβάνουν χώρα οι παρελάσεις. Το μέρος που θα επιλεγεί θα πρέπει να συνδυάζει τη σπουδαιότητα του παρελθόντος με αυτή της δεδομένης στιγμής. Επιπλέον, η στρατιωτική εμφάνιση αφενός επιδεικνύει και βεβαιώνει στους πολίτες την αμυντική δύναμη του κράτους και την κυριαρχία του και αφετέρου δείχνει πως οι εορτές είναι υπό την ηγεσία της ελίτ με ισχυρή κρατική παρουσία και διεκδίκηση. Έτσι, την ώρα της παρέλασης κάνουν την εμφάνισή τους όχι μόνο οι δυνάμεις της Ξηράς, αλλά και της Αεροπορίας και της Θαλάσσης.

Η εορτή μιας επετείου συνδυάζει αρκετά σημαντικά ιστορικά και τελετουργικά στοιχεία και λειτουργίες που οδηγούν στην εκτενή καθημερινότητα, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη συνεχιζόμενη οικοδόμηση του έθνους. Πρώτα από όλα, οι εορτασμοί έχουν το δικό τους χώρο και χρόνο· έχουν αρχή – μέση - τέλος και ένα τελετουργικό σκηνικό -τον χώρο- όπου αυτές λαμβάνουν χώρα. Όλες οι δουλειές και η καθημερινότητα διακόπτονται για την παρέλαση: οι δρόμοι διακοσμούνται κατά τρόπο εξαιρετικό, οι στολές αυτών που συμμετέχουν στην παρέλαση είναι ειδικά σχεδιασμένες για αυτή την περίπτωση και τα μουσικά άσματα ακούγονται στους δρόμους της πόλης. Μαζί με το μεγάλο πλήθος που συγκεντρώνεται για την παρέλαση κατά μήκος των δρόμων ή σε σημεία υπεροχής, η ατμόσφαιρα μεταμορφώνεται σε υποβλητική και ο χώρος με τον χρόνο διαχωρίζονται.

Δεύτερον, η εορτή είναι μία πρόσφορη περίοδος προσεκτικής μελέτης των αξιών και των αξιωμάτων της κοινωνίας που αυτή συμβαίνει. Η μελέτη των εορτών και των τελετών είναι το κλειδί στην κατανόηση της σύστασης των ανθρώπινων κοινωνιών που τις περιλαμβάνουν. Οι αξίες που φέρνουν στην επιφάνεια και δίνουν έμφαση οι τελετές είναι οι κοινές αξίες, από τη στιγμή φυσικά που η συλλογική συμμετοχή σε αυτές τις εορτές υποδεικνύει την επιβεβαίωση αυτών των αξιών.

Πέρα από τη σύνδεση των εορτών με τις κοινωνικές αξίες, ένα τρίτο και στενά σχετιζόμενο στοιχείο της τελετής είναι οι αναπόσπαστοι δεσμοί με τις κοινωνικές σχέσεις. Συγκεκριμένα, οι παρελάσεις ως μία συγκεκριμένη μορφή της τελετής είναι «περίπλοκοι σχολιασμοί των κοινωνικών σχέσεων. Και οι δύο σχηματίστηκαν από τις σχέσεις εξουσίας στις οποίες έλαβαν χώρα και είναι προσπάθειες ώστε να μην επηρεάσουν αυτές τις σχέσεις».⁶² Ένα παράδειγμα του δεσμού αυτού

⁶² Κουλούρη Χ., *Φουστανέλες και χλαμύδες...*, ό.π., σ. 215

μεταξύ των τελετών και των κοινωνικών σχέσεων είναι ο τρόπος με τον οποίο οι τελετές ενισχύουν τη συμμετοχή των ομάδων με το να δίνουν έμφαση στην ιδιότητα του πολίτη ή στο συναίσθημα του 'ανήκειν', επισημαίνοντας τις κοινές αξίες της κοινωνίας και επιδεικνύοντας την κοινωνική δύναμη και αλληλεγγύη. Έτσι, οι εορτές συνεισφέρουν στην κοινωνική και πολιτική ζωή δημιουργώντας στην κοινότητα την αίσθηση της συμμετοχής.

Ένα τέταρτο γνώρισμά τους είναι ο ρόλος που κατέχει η εορτή στη διατήρηση της αίσθησης του τόπου, το οποίο μπορεί να ερμηνευτεί σε διάφορα επίπεδα. Οι τελετές της επετείου είναι σημαντικές εκφάνσεις της συλλογικής μνήμης, η οποία συμβάλλει στην ανάπτυξη της αίσθησης του σπιτιού, εμφυσώντας κατ' επέκταση στους πολίτες το αίσθημα του έθνους. Τέλος, μία ιδιότητά τους είναι η σχηματοποίηση της εορτής, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες και κριτήρια. Η επανάληψη, απόρροια του ίδιου του επαναληπτικού χαρακτήρα των εορτών γενικότερα, αποτελεί συστατικό στοιχείο της εορτής αλλά και το μέσο μέσα από το οποίο αναγνωρίζεται το νόημα της ίδιας της τελετής.

Μεγάλης σημασίας είναι και το ζήτημα της μορφής της τελετής που αυτή παίρνει ιστορικά. Συχνά εκφράζεται η υπόθεση πως παραμένουν σταθερές και αμετάβλητες στο χρόνο. Αυτό συμβαίνει σε περιπτώσεις που οι εορτές είναι επαναλαμβανόμενες, τότε αυτομάτως υπονοείται σύνδεση και συνέχεια με το παρελθόν. Σε αυτή την περίπτωση η διατήρηση της σταθερής μορφής της αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία τους. Σε πολλές κοινωνίες οι εορτασμοί παρουσιάζονται ως ανάκληση ενός γεγονότος που έλαβε μέρος σε μία συγκεκριμένη ιστορική μέρα· τότε οι σημαίες κυματίζουν μεσίστιες, ακολουθείται το τελετουργικό των παρελάσεων και γίνεται κατάθεση στεφάνων στα μνημεία και στους τάφους των ηρώων. Εξάλλου, όλες οι επινοημένες παραδόσεις που εμφανίστηκαν κατά τον 19ο αιώνα προχώρησαν στην υιοθέτηση μιας τυποποιημένης μορφής κατά τον εορτασμό τους.

Σχετικά με τον επαναληπτικό χαρακτήρα των εορτών, στο βιβλίο των Le Goff και Nora με τίτλο *Το έργο της ιστορίας* αναφέρεται πως η γιορτή που πραγματοποιεί μία επανάληψη είναι ουσιαστικά μία «τυφλή προσπάθεια να χαλιναγωγηθεί ο κλονισμός που προκάλεσε τη διαταραχή, χωρίς ωστόσο να μπορεί να εντοπιστεί, να χρονολογηθεί, να αποσπαστεί από το αβίωτο παρόν και τελικά να τεθεί υπό έλεγχο. Στις εορτές απομνημονεύονται ορισμένες διαστάσεις του χρόνου· μέσα από την επανάληψη μαθαίνει κάποιος πώς να εξημερώνει το παρελθόν και εκφράζοντας τις ελπίδες του εξημερώνει το μέλλον. Το σταμάτημα του χρόνου που πραγματοποιείται κατά την τέλεση της εορτής καθιστά κάποιον ευαίσθητο στη συνέχεια του χρόνου και τον αποσπά για λίγο από την ιστορία».⁶³

⁶³ Le Goff J.– Nora P., *Το έργο της Ιστορίας*, μτφρ. Κλαίρη Μιτσοτάκη, Αθήνα: Ράππας, 1988, τ. 3, σ. 244 και 267

Η οργάνωση των εορτών γινόταν μέσα σε τυπικά πλαίσια. Η φιλοδοξία των οργανωτών ήταν ο λαός και οι συμμετέχοντες να αγκαλιάσουν την ιστορία. Ολόκληρη η αντανάκλαση της ιστορίας στην ευρωπαϊκή ήπειρο φτάνει πίσω στη στιγμή της Επανάστασης κατά τον 19ο αιώνα, αντανακλώντας τη συντονισμένη προσπάθεια μιας κοινωνικής ομάδας να κάνει μία νέα αρχή. Η Επανάσταση έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην πραγματοποίηση των εορτών: συντέθηκε η ετήσια αναμνηστική ιστορίας της Επανάστασης, ο δεσμός ανάμεσα στον παρελθόντα και τον παρόντα χρόνο έγινε πιο σφιχτός και κατ' επέκταση μέσω της εορτής η ιστορία της Επανάστασης διδάχθηκε σε όσους δεν την γνώριζαν ήδη.

Αντικείμενο της εορτής είναι ο επαναστατικός χρόνος. Η εορτή θα πρέπει να έρθει κοντά με την εποχή, τις μεταπτώσεις και τις συνέπειες της επανάστασης, χωρίς να μένει προσκολλημένη και περιορισμένη στους περιοδικούς αναμνηστικούς εορτασμούς. Φυσικά, με αφορμή την εορτή γίνεται αναδρομή στο παρελθόν. Ωστόσο, η ευσεβής αναπαράσταση του γεγονότος, όσο και αν στηρίζεται στο θέαμα, προορίζεται στο να ζωντανέψει και να πανηγυριστεί το ιστορικό γεγονός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

1913: 'Το Έθνος έδοξάσθη. Τα Γιάννενα ήλώθησαν'

«Από την αύγην της 21ης Φεβρουαρίου, πόλις σεμνή, που έκλαιεν όλος ό Έλληνισμός και έθρήουν οί Ήπειρώται – Γιάννινα ώραϊα με το αίματωμένον μέτωπον και τους μωλωπισμένους κροτάφους, είσθε έλεύθερα και γελούμενα! Ό άέρας χαμογελάει, ό ούρανός σας άπλοϋται είς γαλανόν αϊνον, τα σπήτια κοιμοϋνται πλέον ήσυχα με θύρας άνοικτάς και ή καρδιά σας γελάει και ύπερηφανεύεται! Έχαμογέλασαν τέλος πάντων και τα ιδικά σας χείλη! (...) Τι έγινε όταν ζημέρωσε ή άγία και άλησμόνητος αύγή της 21ης Φεβρουαρίου...οϋτε καμμία πέννα έμπορεί να ζωγραφίση, οϋτε κανέννας άνθρωπος να διηγηθῇ, οϋτε καμμία μνήμη να συγκρατήση. Μία ούρανομήκης κραυγή ύψώθη ως τα πόδια τών ούρανών, πάνδημος και μυριόστομος. Αυτό τα λέει όλα. Με κέντρο την πλατεϊα της πόλης, μπροστά από το παλιό Διοικητήριο, όπου σήμερα είναι το Δημαρχείο, δεν άπόμεινε γωνιά της πόλης που να μην γιορτάσει, με κάθε είδους έκδηλώσεις, την λαμπροφόρον ήμέραν της έγέρσεως. Γιατί, στ' αλήθεια, αυτή ή χειμωνιάτικη μέρα, που μοσχοβολούσε άνοιξη, για να ταιριάζει με τις καρδιές τών ανθρώπων, την Άνάσταση γιόρταζαν».⁶⁴

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι αποτέλεσαν μέρος της κατάρρευσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της ουσιαστικής ενσωμάτωσης των προσφάτως προσαρτημένων χωρών και της συγκρότησης των εθνικών κρατών. Για τον λόγο αυτό θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «δίκαιοι αλλά ταυτόχρονα και παράλογοι, όπως και κάθε πόλεμος, ιδίως από όσους τους βίωσαν. Παράλογοι γιατί σε αυτούς εμπεριέχονται δύο αντίθετοι πόλοι: ο Πόλεμος και η Γιορτή. Η Γιορτή υπήρξε το αποτέλεσμα της νίκης, μία νίκη επί του ορθολογισμού, επί του χώρου, επί του χρόνου. Ο Πόλεμος και η Γιορτή είναι τα δύο άκρα των εντελώς αντίθετων πόλων τόσο στις δραστηριότητες όσο και στα συναισθήματα των ανθρώπων. Ο Πόλεμος βυθίζεται στη λύπη, στο φόβο, στην προδοσία και το θάνατο, ενώ η Γιορτή αναδύεται αυθόρμητα από τη χαρά».⁶⁵

Έτσι αυθόρμητα ξέσπασε και ο εορτασμός της απελευθερώσεως των Ιωαννίνων εκείνο το πρωινό της 21ης Φεβρουαρίου του 1913, όταν ο Εσάτ Πασάς παρέδωσε την πόλη στον Διάδοχο Κωνσταντίνο. Την ημέρα εκείνη οι άνθρωποι καλημερίζονταν με το Χριστός Ανέστη λες και είχε έρθει κίόλας για αυτούς το θαύμα της Αναστάσεως που περίμεναν εναγωνίως πέντε μήνες έπειτα από την έναρξη της πολιορκίας των Ιωαννίνων και ζητωκραύγαζαν για την Ελλάδα, τον ελληνικό στρατό, τον Διάδοχο Κωνσταντίνο: «(...) Τρελλά με λυγμούς είς την φωνήν, με μανίαν ή με έκστασιν έφώναζαν: «Ζήτω ή Ελλάς, Ζήτω ό Έλληνικός στρατός, Ζήτω ό Διάδοχος Κωνσταντῖνος!...» Και ή άπειρος κραυγή

⁶⁴ Νικολαΐδης Ι. *Τα Γιάννινα του μεσοπολέμου*, τ. Α', Ιωάννινα, Τυπογραφείο: Γερ. Σ. Δούβαλης, 1992, σ. 7 και 32

⁶⁵ Μανδουλαρά Α. (2013), '«Γλέπαμαν τη παρέλαση του στρατού μας με λαχτάρα». Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων ως γιορτή του ελληνικού Έθνους-Κράτους', στο ΠΡΑΚΤΙΚΑ Α' ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ «Ιστορία – Λογισύνη: Η Ήπειρος και τα Ιωάννινα από το 1430 έως το 1913», Ιωάννινα, 28 Φεβρουαρίου – 3 Μαρτίου, 2015, σ. 1052

τῶν «Ζήτω» ἀνεμιγνύετο ζωνηρά, εὐτυχής με τους ἤχους τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι ἐκρούοντο καθ' ὅλην την πόλιν και οἱ ὅποιοι ἐφαίνοντο σκορπίζοντες φῶς εἰς τον διαφανή και γλυκύν ἀέρα. (...) Εἰς τα Ἰωάννινα ἐτελίωσεν ὁ πόλεμος· ἡ ἐλευθερία και ἡ ἀσφάλεια ἐπανεκινήθησαν! (...) «Ζήτω!...Ζήτω!... Χριστός ἀνέστη!...»⁶⁶

Ἡ πολιορκία των Ἰωαννίνων ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 1912. Το ηπειρωτικό μέτωπο θεωρούταν δευτερεύον ἀπὸ τους ἀντιπάλους. Οἱ στρατοὶ που ἀντιπαρατάχθηκαν ἀποτελούνταν, κατὰ το μεγαλύτερο μέρος τους, ἀπὸ ἐθελοντές και ημιτάκτα σώματα, γεγονός που δεν τους ἔδινε πολλές δυνατότητες για μεγάλης κλίμακας τακτικές επιχειρήσεις. Μέχρι τις ἀρχές Νοεμβρίου ο ἐλληνικός στρατός πραγματοποίησε ἀργές προόδους, ὁπότε και σταμάτησε μπροστὰ στην ὁργανωμένη ἀμυντική περίμετρο των Ἰωαννίνων, ὅπου δέσποζε το φρούριο του Μπιζανίου:

Ἰωάννινα 6)19 Ὀκτωβρίου 1912

Ἡ Ἑλλάς ἐκήρυξε τον πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἴσως την στιγμὴν αὐτὴν που γράφω να ἔχουν πέσει και οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί.

(...) Ὁ πληθυσμός των Ἰωαννίνων: οἱ πολυάριθμοι Ἕλληνες, ἔπειτα οἱ Μουσουλμᾶνοι, οἱ Τουρκαλβανοί, οἱ Ἰσραηλῖται, μερικοὶ Κουτσόβλαχοι. (...) Ὁ πόλεμος αὐτός – ἐπεισόδιον νέον, ἢ μᾶλλον ἀνανεωμένον μιᾷς παλαιᾶς ἱστορίας - ἐπέπεσεν ὀρμητικῶς εἰς τας δύο φυλάς τὰς ὁποίας δεν ἠδυνήθη να φιλιώσῃ ἢ ἐπὶ πέντε αἰῶνας κοινὴ συμβίωσις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς νόμους. (...)

(...) Τὰ Ἰωάννινα, κατὰ τοὺς Τούρκους, εἶνε ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ βιλαετίου. Τὰ Ἰωάννινα, κατὰ τοὺς Ἕλληνας, εἶνε ὁ ἐκλεκτός ναός, ἡ ἐστία ἢ προνομιοῦχος, ὅπου διαιωνίζετο καθαρὰ και ἀγνὴ διὰ μέσου ὅλων τῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν, ὅλων τῶν ἱστορικῶν ἀνατροπῶν, ἢ μικρά και ἱερά φλόξ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὰ Ἰωάννινα εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου, ἐπαρχίας Ἑλληνικῆς. (...)

(...) Ἡ διάπυρος ἀφοσίωσις τῶν Ἑλλήνων τῶν Ἰωαννίνων εἰς την χώραν ἢ ὁποία μένει δι' αὐτοὺς ἢ μήτηρ – πατρίς διεφύλαξε το βάθος, την δύναμιν, την ὠφέλειαν τοῦ ἐνστίκτου. Και ὁ πατριωτισμός αὐτός εἰς τον ὁποῖον αἱ δόξαι ἐνός παρελθόντος ἀσυγκρίτου δικαιολογοῦν την ὑπερηφάνειαν και τον ὁποῖον ἢ λύπη τῆς ὑφισταμένης δουλείας – «υφισταμένης ἀπὸ αἰῶνας χωρίς να ἐπέλθῃ ἐξοικείωσις - ἐξωογόνησε τον ταπεινὸν πατριωτισμὸν καθημαγμένον, ἀλλὰ πάντοτε ὑπερήφανον, πάντοτε ζῶντα, ὁ πατριωτισμός αὐτός εἶνε συγκινητικός, μέγας και ὠραῖος. (...)»⁶⁷

6)19 Ἰανουαρίου

«(...) Ὅλοι ἀναστενάζουν! «Τρεῖς μῆνες !» Μάλιστα ! ... Ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν ἤρchiσεν ὁ πόλεμος και ἐξακολουθεῖ ἀκόμη...

⁶⁶ Chantepleure G., *Τα Ἰωάννινα πολιορκημένα*, Ἰωάννινα, Ἐκδόσεις Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, 1975, σ. 117

⁶⁷ Chantepleure G., *Τα Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 3 - 8

(...) Η πεποίθησις τῶν κατοίκων τῶν Ἰωαννίνων εἶνε τίνα συγκινητική... Τίποτε δεν την κλονίζει... Ἡ ἀμφιβολία δεν φαίνεται ποσῶς ζωγραφισμένη εἰς τα πρόσωπά των: «Ὁ Ἑλληνικός στρατός θα νικήσῃ! ... Ἡ Ἥπειρος θα γίνῃ... θα ξαναγίνῃ Ἑλληνική... Πότε; Πῶς; ... Λίγο μᾶς ἐνδιαφέρει... Ἦλθε το πλήρωμα τοῦ χρόνου...»⁶⁸

Ο στρατός της Ηπείρου με διοικητή τον αντιστράτηγο Κ. Σαπουντζάκη συγκεντρώθηκε στην περιοχή της Ἀρτας, όπου ἐδρευε το στρατηγεῖο του. Απαρτιζόταν ἀπὸ τα τρία τάγματα του πεζικού του 15ου συντάγματος, ἓνα τάγμα εθνοφρουρῶν, τέσσερα τάγματα ευζώνων και μία ἴλη ιππικού, δηλαδή εἶχε περίπου τη δύναμη μίας μεραρχίας. Ο ρόλος του, λόγω του ορεινοῦ ὄγκου του Μπιζανίου -μία ἐκ φύσεως ισχυρή ἀμυντική τοποθεσία, ἦταν καθαρά ἀμυντικός.⁶⁹ Ο ἀγώνας μεταβλήθηκε σε πόλεμο με σημαντικές ἀπώλειες και ἐλάχιστες προόδους. Οἱ αιματηρές ἐλληνικές ἐπιθέσεις ἀπέβησαν ἀκαρπες, ἰδιαίτερα ὅταν τα υπολείμματα του τουρκικοῦ στρατοῦ κατέφυγαν στα Ἰωάννινα. Ἡ αἴσθησις της ἀποτυχίας με τις πιθανές πολιτικές ἐπιπτώσεις της ἦταν ἐντονη στον ἀέρα, για αὐτό κρίθηκε ἀπολύτως ἀναγκαία ἡ μεταφορά ἐνισχύσεων στην περιοχή. Τέσσερις μεραρχίες ἐφθασαν ἀπὸ τη Μακεδονία και ἐνώθηκαν με τον στρατό της Ηπείρου.

Στις 3 Ἰανουαρίου 1913 ὁ ὑπουργὸς Στρατιωτικῶν διέταξε την ἀπομάκρυνση του ἀντιστράτηγου Σαπουντζάκη και τη θέση του ἔδωσε στον Διάδοχο Κωνσταντῖνο. Λίγο πρὶν την ἐπίθεσιν της 17ης Ἰανουαρίου ὁ Κωνσταντῖνος ἐστείλε ἐπιστολή στον Ἐσάτ Πασά, στην οποία του ζητοῦσε να παραδώσει τα Ἰωάννινα μιας και ἡ Οθωμανική Αυτοκρατορία εἶχε ἤδη χάσει τον πόλεμο. Ἡ ἀπάντησις του Οθωμανοῦ διοικητῆ ἦταν σαφῶς ἀρνητική. Το σχέδιο που εἶχε καταρτίσει το στρατηγεῖο προέβλεπε ὅτι ἡ γενική ἐπίθεσις θα ἐκδηλωνόταν στις 20 Φεβρουαρίου. Ὡστόσο, ὑπὸ τον φόβο πως το σχέδιο εἶχε διαρρεύσει και ὁ συνδυασμὸς των κινήσεων στρατοῦ – ταξιαρχίας θα ἦταν δύσκολος, ὠθησαν τον Κωνσταντῖνο να ἀναθεωρήσει την τελευταία στιγμὴ:

8)21 Ἰανουαρίου

Λέγεται ὅτι ὁ στρατός ὁ πολιορκῶν τα Ἰωάννινα ἀνέρχεται εἰς 60.000 ἄνδρας, και ὅτι ἀρχηγός του εἶνε ὁ Ἑλλήν Διάδοχος.

Χθες ὅλην την ἡμέραν και μέρος τῆς ἐσπέρας ἡ ἐπίθεσις ἦτο γενική και ἡ μάχη φοβερὰ. Αἱ πολύπλοκοι και ἄγριαι ἐκρήξεις ἐφθانون μέχρις ἡμῶν ἀκαταπαύστως -ρυθμιζόμεναι ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν κανονιοβολισμῶν τοῦ φρουρίου.

(...) Ἡ στιγμὴ εἶνε κρίσιμος. Οἱ Ἕλληνες διαθέτουν ἀπὸ τοῦδε ἱκανὰς πλέον δυνάμεις ὥστε ν' ἀποπειραθοῦν την ἄλωσιν τῆς πόλεως. (...) ⁷⁰

⁶⁸ Chantepleure G., *Τα Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 77

⁶⁹ Οικονόμου Ν., *Οἱ ἐπιχειρήσεις στην Ἥπειρο, στο Ἱστορία του Ἑλληνικοῦ ἔθνους*, Τόμος ΙΔ': Νεότερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ το 1881 ἕως το 1913, Αθήνα, Ἐκδοτικὴ Αθηνῶν, 1977 – 2000, σ. 302

⁷⁰ Chantepleure G., *Τα Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 80

Ιωάννινα, 17)30 Ιανουαρίου

(...) Ο Διάδοχος τῆς Ἑλλάδος ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος, δια ν' ἀποφύγη τας θυσίας ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν, ἐξήτει ἀπὸ τον Ἐσσάτ πασὰν τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως. Ἀναγνωρίζων ὅλην τὴν ἀνδρεία τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων τοῖς ὑπέσχετο ν' ἀποδώσῃ τας τιμὰς τοῦ πολέμου, καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ ν' ἀποκομίσουν ὅλα τα ὑλικά τοῦ πολέμου κτλ. Προσέθετεν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως θὰ συνεκέντρωνεν ὅλας τας δυνάμεις τας ὁποίας διέθετε τῶρα δια μίαν ἐπίθεσιν, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ πτώσις τῶν Ἰωαννίνων. (...) ⁷¹

Ἡ γενικὴ ἐλληνικὴ ἐπίθεσις ἐκδηλώθηκε τὶς πρῶτες πρωινὲς ὥρες τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου. Ἀφοῦ καταλήφθηκε ἡ Μανωλιάσα, καταδιώξαν τοὺς Ὀθωμανοὺς ποὺ υποχωροῦσαν ἀτάκτως με κατεύθυνση πρὸς τὰ Ἰωάννινα. Καθοριστικὴ συμβολὴ στὴν εξέλιξη αὐτὴ εἶχε τὸ 9ο Τάγμα τοῦ 1ου Συντάγματος Ευζώνων ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Ἰωάννη Βελισσαρίου, ποὺ υπερκέρασε τὶς τουρκικὰς δυνάμεις καὶ βρέθηκε μετόπισθεν τοῦ εχθροῦ. Στις 11 τῆ νύχτα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἔφτασε στὶς προφυλακὰς τοῦ 9ου τάγματος ευζώνων τῆς 2ῆς μεραρχίας ἓνα αμάξι, στὸ ὁποῖο ἐπενέβαιναν ὁ ἐπίσκοπος Δωδώνης, ὁ υπολοχαγὸς Ρεούφ Πασάς καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μεχμέτ Ταλαάτ φέρνοντας μαζὶ τοὺς μὴ ἐπιστολὴ υπογεγραμμένη ἀπὸ τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις προξένους τῆς Ρωσίας, τῆς Αὐστρουγγαρίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρουμανίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ περιείχε τὴν πρότασιν τοῦ Ἐσσάτ πασά γιὰ ἀμεση καὶ ἀνεὺ ὁρων παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Μπιζανίου. Μία πιθανὴ ἀρνήσις ἀπὸ μέρους τοῦ θὰ οδηγούσε στὸ βομβαρδισμὸ τῆς πόλεως, σὲ μὴ αἱματοχυσία, σὲ ἓναν ἀσκοπο καὶ ἀνώφελο ἀγῶνα:

22 Φεβρουαρίου) 5 Μαρτίου

Αὐτὸ εἶνε ἀπίστευτον καὶ τραγικόν! ...

Χθὲς τὸ πρωὶ ἤρχισεν ἡ γενικὴ ἐπίθεσις... Σήμερον τὸ πᾶν τετέλεσται, λέγουσιν ὅτι ἡ πόλις παραδίδεται. Μόλις δύναμαι νὰ συγκρατήσω, νὰ συμμαζεύσω τόσας ἐντυπώσεις θηριώδεις καὶ ἀπροσδόκητους.

(...) οἱ Ἕλληνες ἤρχοντο ἐπίσης ἐκ δεξιῶν... Ἀναμφιβόλως θὰ ἤρχισεν ἡ γενικὴ ἐπίθεσις. Εἶνε μάταιον ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τούτου...

(...) Πολὺς κόσμος εἶνε εἰς τὰς ὁδοὺς. Σχετικὴ ἐξέγερσις, πυρετὸς ἀναμονῆς, τὸν ὁποῖον δὲν μποροῦν νὰ συγκρατήσουν τόσον οἱ Ὀθωμανοὶ ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες... Διήλθομεν τὴν ἡμέραν μας ἐπὶ τῶν λόφων. Πλῆθος ἀποτελούμενον ἀπὸ συμπλέγματα δύο -τριῶν φρεσιῶν κατεβαίνει... Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἑλλήνων λάμπουν. Οἱ Ὀθωμανοὶ εἶνε κατηφεῖς.

Ἕνας φίλος μας Ἕλληνα διερχόμενος μᾶς λέγει σιγὰ – σιγὰ: «Αὐτὴν τὴν φορὰν τελειώνουν ὅλα».

⁷¹ Chantepleure G., *Τὰ Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 84

(...) *Ὁ Ἐσσάτ πασσᾶς φαίνεται ἐπέστρεψεν ἐπειγόντως εἰς Ἰωάννινα... Ἡ κατάσταση εἶνε ἀναμφιβόλως πολὺ σοβαρά... Πανταχοῦ βασιλεύει ἡ ἀταξία, ἡ σύγχυσις.. καὶ ὁ ἄνεμος τῆς ὑποχωρήσεως ἔρριπεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας κουρασμένους καὶ ἀποθαρρημένους.*

(...) *-Ἐγινε πανικός... Τετέλεσται... Θα παραδώσωμεν τὴν πόλιν... Ἐάν δεν γείνη τοῦτο, θα βομβαρδισθῇ σήμερον τὴν νύκτα... Ὁ ἀγὼν θα εἶνε ἀνωφελής, ἄσκοπος... Μία αἵματοχυσία!... Ὁ Ἐσσάτ πασσᾶς ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ Διοικητήριον... Ἀναμένονται οἱ πρόξενοι δια νὰ συσκεφθοῦν... Ὁ Ἐσσάτ πασσᾶς θέλει νὰ τοὺς προσκαλέσῃ νὰ παρέμβουν.. (ενν. οἱ Πρόξενοι) (...) ⁷²*

Ἡ ἐπίθεση τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου ἀναφέρθηκε καὶ στὸν ἐλληνικὸ Τύπο τῆς εποχῆς. Συγκεκριμένα, στὴν εφημερίδα *ΣΚΡΙΠ* που δημοσιεύθηκε στὶς 21 Φεβρουαρίου γράφεται πὺς ἤδη ἀπὸ τὶς 19 Φεβρουαρίου ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς εἶχε ξεκινήσει τὸ γενικὸ βομβαρδισμό ἐναντίον τοῦ Μπιζανίου με τὴν ἀπάντηση τῶν Τούρκων νὰ ἔρχεται λίγο ἀργότερα. Οἱ πυροβολισμοὶ δὲν σταμάτησαν καθόλου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας καὶ τὸ ἐπόμενο πρωὶ μέχρι που κατέλαβαν τὸν Ἅγιον Νικόλαο καὶ τὸν Προφήτη Ἡλία κάνοντας τὸν τουρκικὸ στρατὸ νὰ τραπεί σὲ φυγή. Μέχρι τὸ μεσημέρι τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου οἱ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, με τὴ διαχείριση τῶν ἐπιθέσεων νὰ πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κωνσταντῖνο, τοὺς πρίγκηπες καὶ τὸ Ἐπιτελεῖο, ἐφθασαν μέχρι τὸ Μπιζάνι καὶ τὰ Ἰωάννινα. **(παράρτημα 1).**

Στὴν εφημερίδα *ΣΚΡΙΠ*, ἡ ὁποία ἐκδόθηκε στὶς 22 Φεβρουαρίου, παρατίθενται σὲ ἄρθρο τὰ τηλεγραφήματα που ἀπέστειλε ὁ Κωνσταντῖνος ἀπὸ τὸ Χάνι τοῦ Εὐμίν Ἀγά, ἓνα παλαιὸ τούρκικο πανδοχεῖο που ἐπέλεξε ὁ Κωνσταντῖνος νὰ ἀποτελέσει τὸ Στρατηγεῖο του, στο ὁποῖο περιγράφει πλήρως καὶ ἀκριβέστατα τὴν ἐκπόρθηση τοῦ φρουρίου τοῦ Μπιζανίου ἀπὸ τὴν ἐναρξή τῆς στὶς 18 Φεβρουαρίου μέχρι καὶ τὸ πρωὶ τῆς 19ῆς Φεβρουαρίου. Ἡ κύρια ἐπίθεση πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέτωπο τοῦ φρουρίου κατὰ τὴ γραμμὴ τῆς Μανωλιάσας, τοῦ Αγίου Νικολάου καὶ τῆς Σαδοβίτσας, τὰ σημερινὰ Μάρμαρα Ἰωαννίνων.

Ὁ στρατὸς ἀποτελοῦταν ἀπὸ τρεῖς φάλαγγες ὑπὸ τὸν υποστράτηγο Μοσχόπουλο. Τὸ πεζικὸ παρατάχθηκε στὶς θέσεις του ἀναγκάζοντας καὶ παρασύροντας τὸ πεζικὸ τοῦ ἐχθροῦ νὰ ταχθεῖ σὲ θέσεις μάχης. Τὸ ἐλληνικὸ πυροβολικὸ κατάφερε νὰ προκαλέσει μεγάλες υλικὲς φθορὲς καὶ ζημιὲς στοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξουδετερώσει πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἄντρες τοὺς. Ἡ ἐπίθεση ἔλαβε χώρα με δύο τρόπους: τὸ δεξιὸ καὶ ἀριστερὸ μέρος τοῦ πυροβολικοῦ διατάχθηκε νὰ δεσμεύσει τὶς ἐχθρικές δυνάμεις, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸ νὰ πραγματοποιήσῃ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιθέσεων ἦταν πλήρες καὶ ὁλοσχερές, με τοὺς ἐχθροὺς νὰ οπισθοχωροῦν πρὸς τὸ νότιο τμήμα τῶν Ἰωαννίνων, ὥστε νὰ ἐνωθοῦν με τὰ ὑπόλοιπα τουρκικὰ στρατεύματα. Αφότου

⁷² Chantepleure G., *Τὰ Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 91 - 96

η παραπάνω γραμμή καταλήφθηκε επιτυχώς, στις 20 Φεβρουαρίου τα ελληνικά στρατεύματα συνέχισαν την επίθεση και την καταδίωξη των εχθρών μέχρι την πλήρη διάλυσή τους. **(παράρτημα 2)**

Στις 21 Φεβρουαρίου ο Κωνσταντίνος, με ένα άλλο τηλεγράφημά του, ανακοινώνει στον πρωθυπουργό την απόφαση του Εσάτ πασά να παραδοθεί. Πιο αναλυτικά και σύμφωνα με την εφημερίδα *ΣΚΡΙΠ*, έπειτα από την κατάκτηση όλου του δυτικού μετώπου του Φρουρίου από τον ελληνικό στρατό, ο Εσάτ πασάς ζήτησε από τον Κωνσταντίνο να του παραδώσει τον τουρκικό στρατό ως αιχμάλωτο πολέμου. Τα ξημερώματα της 21ης Φεβρουαρίου οι απεσταλμένοι Ρεούφ πασάς, Ταλαάτ βέης και ο πρωτοσύγκελος των Ιωαννίνων συνοδευόμενοι από τον διοικητή του 9ου τάγματος Ιωάννη Βελισσαρίου, έφτασαν στο στρατηγείο της 2ης Μεραρχίας. «Εκεί περίμεναν την άφιξη του αυτοκινήτου που τους οδήγησε στις 4.30' τα ξημερώματα στο Χάνι του Εμίν Αγά, ώστε να δηλώσουν την παράδοση του τουρκικού στρατού. Ο Κωνσταντίνος συμφώνησε αсуζητητί με το περιεχόμενο της επιστολής και στις 5.30' τα ξημερώματα δόθηκε διαταγή καταπαύσεως του πυρός σε όλες τις μονάδες». ⁷³ Κάθε τμήμα του τουρκικού στρατού θα ύψωνε λευκή σημαία και θα παραδινόταν στον ελληνικό στρατό. Η είδηση αυτή αποτέλεσε για τον τελευταίο το *εὐφρόσυνον ἐγερτήριον σάλπισμα*. Οι άνδρες ζητωκραύγαζαν υπέρ του Κωνσταντίνου και αναφωνούσαν το *Χριστός Ἀνέστη*.

Το πρωτόκολλο που υπογράφηκε περιλάμβανε τέσσερις παραγράφους:

«1ον) Το φρούριον τῶν Ἰωαννίνων παραδίδεται εἰς τον Ἑλληνικόν στρατόν.

2ον) Τα σήμερον ἐν τῷ φρουρίῳ εὕρισκόμενα στρατεύματα παραδίδονται ὡς αἰχμάλωτα πολέμου.

3ον) Ἄπαν το πολεμικόν ὑλικόν, ὄπλα, σημαῖα και ἵπποι τα ἀνήκοντα εἰς τον στρατόν, παραδηθήσονται τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι εἰς ἣν κατάστασιν εὕρσκονται.

*4ον) Πάντες οἱ ἀξιωματικοί και στρατιῶται, οἱ πληγωμένοι και ἀσθενεῖς, ὑπάγονται εἰς τον νόμον τοῦ πολέμου.»*⁷⁴

Ο τουρκικός στρατός ανερχόταν σε 33 χιλιάδες άνδρες, ενώ μερικοί από αυτούς προχώρησαν προς το Λυκόστομο. Η δικαιολογία του Εσάτ πασά ήταν πως δεν μπορούσε να τους εμποδίσει, καθώς υπάγονται στη δικαιοδοσία και στις διαταγές του Αλή Ριζά πασά και όχι στη δική του. **(παράρτημα 3)**

Το πρωί της 21ης Φεβρουαρίου οι μονάδες του Β' τμήματος, οι οποίες είχαν εκτελέσει την κύρια επίθεση, παρέλασαν μπροστά στους δρόμους των Ιωαννίνων κάτω από τις επευφημίες των κατοίκων της πόλης, στην πόλη που κοιμήθηκε τουρκική και οθωμανική και ξύπνησε ελληνική και χριστιανική.

⁷³ Οικονόμου Ν., Η τελευταία επίθεση και η άλωση των Ιωαννίνων (19 – 22 Φεβρουαρίου 1913), στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΔ': Νεότερος Ελληνισμός από το 1881 έως το 1913, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1977 – 2000, σ. 312

⁷⁴ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329: 4

Ιωάννινα, 6 Μαρτίου

Κατόπιν αιτήσεως του Έσσάτ πασσά, οί Πρόξενοι απέστειλαν είς τον Διάδοχον της Ελλάδος έπιστολήν έκλιπαρούντες την άμεσον διακοπήν των έχθροπραξιών δια να παραθοδῇ ή πόλις... Ο Πρωτοσύγκελος της Μητροπόλεως των Ιωαννίνων, ό ύπασπιστής του Έσσάτ πασσά και δυο άλλοι άξιωματικοί θα φέρουν την έπιστολήν ταύτην μέχρι των έλληνικων προφυλακών..

(...) τα Έλληνικά στρατεύματα στρατοπεδεύουν προ των πυλών των Ιωαννίνων.

(...) Αύγή νέα μεταξύ όλων, αύτή ή αύγή, αύγή ιστορική!... Η πόλις, ή όποία από πέντε ήδη αιώνων διετέλει υπό την ξενικήν καταθλίωσιν, ή πόλις που έκοιμήθη Τουρκική και Όθωμανική έξύπνησεν Έλληνικήν και Χριστιανική!...

Από της πρωίας ό στρατηγός Σουτσος με πρωτοπορείαν του Έλληνικού στρατού, ή όποία έστάθμευσε χθες το βράδυ είς τον Άγιον Ιωάννην, ήλθε δια να καταλάβη τα Ιωάννινα... Ο Έλλην Διάδοχος παρήγγειλεν είς τον Έσσάτ πασσά ότι ή πόλις έπρεπε να παραδοθῇ άνεν όρων... Δεν υπήρχε αντίστασις, δεν δύνατο άλλως να υπάρξη...

Τότε ήκούσθη ή άπερίγραπτος φωνή της άπελευθερώσεως, ό ίλιγγος του ένθουσιασμού, μία χαρά άφελής, χαρά όλως διόλου νέα, ή όποία μόλις έν τούτοις με ένα μεθυστικόν ένθουσιασμόν...έπίστευε...είδα την πρώτην χαράν του λαού των Ιωαννίνων...λαμπρότης ασύγκριτος μετεμόρφωνε τα πράγματα, έν ώ ή άτμόσφαιρα ήτο χλιαρά, σχεδόν θερμή, ως εάν ή άνοιξις είσήλθεν είς την πόλιν με τον άπελευθερωτήν στρατόν...Η στιγμή αύτή υπήρξε μοναδική. (...)

(...)Όλοι έκλαιαν, έγελοῦσαν, ένηγκαλίζοντο άλλήλους, οί νέοι και οί γεροι, πλούσιοι και πτωχοί.

Τρελλά με λυγμούς είς την φωνήν, με μανίαν ή με έκστασιν έφώναζαν: «Ζήτω ή Ελλάς, Ζήτω ό Έλληνικός στρατός, Ζήτω ό Διάδοχος Κωνσταντῖνος!...» Και ή άπειρος κραυγή των «Ζήτω» άνεμιγνύετο ζωηρά, εύτυχής με τους ήχους των κωδώνων των έκκλησιών, οί όποιοι έκρούοντο καθ' όλην την πόλιν και οί όποιοι έφαίνοντο σκορπίζοντες φώς είς τον διαφανή και γλυκύν άέρα.

(...) Από όλα τα μέρη πυροβολισμοί και τουφεκισμοί ήκούοντο... Ενόμιζε κανείς ότι έγένετο μάχη...

Επί ενός των φρουριών άνετινάχθη μία πυριτιδαποθήκη. Κανείς δεν έφάνη ότι έπρόσεξεν είς την τρομεράν ανατίναξιν, είς την φλόγαν...Είς τα Ιωάννινα έτελίωσεν ό πόλεμος· ή έλευθερία και ή ασφάλεια επανεκινήθησαν!... Η κυανόχρους σημαία έκυμάτιζεν είς το Κονάκιον⁷⁵, εκεί όπου τόσον καιρόν έτρεμαν είς τον άέρα αί έρυθραί πτυχαί του συμβόλου του Ισλαμισμού. «Ζήτω!...Ζήτω!... Χριστός άνέστη!...»

(...) Όλαι αί οίκίαι ήσαν ήδη στολισμένα με τα έθνικά Έλληνικά χρώματα. Μετάλλια και μικράι καρφίτσες με τας είκόνας του βασιλέως Γεωργίου και του πρωθυπουργού Βενιζέλου έκαρφώθησαν είς

⁷⁵ Επί διοικητού του «βιλαετιού» των Ιωαννίνων Ρασήμ πασά ανεγέρθηκαν πολλά κτήρια. Ένα από αυτά ήταν και το αποκαλούμενο «Κονάκι», το σημερινό κτίριο της 8ης Μεραρχίας, το οποίο θεμελιώθηκε το 1879. Στο κτίριο αυτό αποφασίστηκε από τον Έσσάτ πασά η παράδοση της πόλης, αποκτώντας έτσι το κτήριο αυτό ιδιαίτερη ιστορική σημασία.

τα έορτάσιμα ένδύματα... Όλα αυτά τα άντικείμενα τα λογιζόμενα άκόμη την προτεραίαν ώς έπαναστατικά -σημαΐες ραμμένες κρυφά, κονκάρδες, μικροί συμβολισμοί-ένεφανίσθησαν ώς δια μαγείας από τους κρυψώνες όπου τα είχαν φυλάζει άναμένοντες την έλευσιν τής μεγάλης ήμέρας.

Όλαι αί πλατεΐαι, όλοι οί δρόμοι ήσαν πλήρεις από πλήθος... Τα φρενιτιώδη «Ζήτω» έξηκολούθουν με τον θριαμβευτικόν ήχον τών κωδώνων.

(...) Όταν είσήλθμεν είς την πόλιν έμάθαμεν ότι την έπομένην ό Έλλην Διάδοχος έπρόκειτο να κάμη την είσοδον είς τα Ιωαννίνα.⁷⁶

Δυστυχώς, στο Ιστορικό Αρχείο Ηπείρου δεν βρίσκεται κάποιο έγγραφο ώστε να μας πληροφορήσει για την αυθόρμητη εορτή που έλαβε χώρα εκείνη την ημέρα στην πόλη των Ιωαννίνων έπειτα από την είσοδο του Κωνσταντίνου και του στρατού. Η ίδια εκείνη ημέρα της γιορτής της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων «βιώθηκε ως ένας μεγάλος ξεσηκωμός, που δημιούργησε μια μεταδοτική συναισθηματικότητα, ασύλληπτη πριν από αυτή. Βιώθηκε, επίσης, ως απώλεια του αισθήματος της ατομικότητας».⁷⁷ Μολονότι το ημερολόγιο των γεγονότων εκ των ένδων της Guy Chantepleure -φιλολογικό ψευδώνυμο της συζύγου του φιλέλληνα Γάλλου Προξένου Edgar Dussap που ζούσε στα Γιάννενα εκείνη την περίοδο- αποτελεί μια εξαιρετική πηγή μεταφοράς εικόνων και συναισθημάτων από τη γιορτινή εκείνη ημέρα, η αθηναϊκή εφημερίδα *ΣΚΡΙΠ* μετέδωσε στον λαό της Αθήνας όλα εκείνα τα γεγονότα που συνέβησαν με κάθε λεπτομέρεια.

Το πρωινό της 22ας Φεβρουαρίου η εφημερίδα κυκλοφόρησε με τον τίτλο **ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΕΛΘΕΑΣΘΗ. ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΗΛΩΘΗΣΑΝ. Η ΦΡΟΥΡΑ ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Α.Υ. ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ.- ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.** Το κεντρικό άρθρο του πρώτου φύλλου έφερε τον τίτλο **ΕΝ ΑΚΟΜΗ ΤΡΟΠΑΙΟΝ!** και αναφερόταν στην άλωση των Ιωαννίνων, πόλη των ελληνικών ονείρων και των παραδόσεων, το όνομα της οποίας φέρνει ρίγος σε κάθε ελληνική καρδιά. Η παράδοση της πόλης στους Έλληνες εκπλήρωσε τα όνειρα ολόκληρων αιώνων, τους κρυφούς πόθους και τις ελπίδες όλου του Έθνους. Το κείμενο αυτό εκθειάζει, όπως είναι φυσικό, στο μέγιστο βαθμό τις στρατηγικές και ηγετικές ικανότητες του Κωνσταντίνου, καθώς η κατάκτηση των Ιωαννίνων αποτελεί ένα ακόμα εθνικό τρόπαιο του μεγάλου νικητή και τροπαιούχου ελευθερωτή Κωνσταντίνου, ο οποίος μαζί με τον ηρωισμό και την αυτοθυσία του ελληνικού στρατού έριξε τα δεσμά της δουλείας και χάρισε στην πόλη το πολυπόθητο δώρο της ελευθερίας. Το μυθικό αυτό γεγονός, όπως χαρακτηρίζεται στο άρθρο, δε θα μπορούσε να λάβει σάρκα και οστά χωρίς την ηγεσία του αήττητου ήρωα και μέλλοντα βασιλιά, στον οποίο η Ελλάδα οφείλει τον θρίαμβο της δόξας της. Τέλος, στο άρθρο εκφράζεται η βεβαιότητα πως

⁷⁶ Chantepleure G., *Τα Ιωάννινα πολιορκημένα*, ..., ό.π., σ 98 - 117

⁷⁷ Μανδυλαρά Α. (2013), '«Γλέπαμαν τη παρέλαση ...», ό.π., σ. 1058

η Ελλάδα μετά την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης, της Μακεδονικής πρωτεύουσας και των Ιωαννίνων κατέκτησε ήδη τη νίκη της απέναντι στους συναγωνιστές της και πως θα συνεχίσει τους αγώνες για την ολοκλήρωση των εθνικών της πόθων. **(παράρτημα 4)**

Στα Χρονογραφήματα της εφημερίδας ο τίτλος ήταν ***ΕΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ*** λέγοντας πως δεν είναι ούτε όνειρο, ούτε φαντασία, ούτε παραμύθι. Η πολύχρονη σκλαβιά από τους Τούρκους αποτελεί ένα κακό όνειρο που δεν υπάρχει πια. Μάλιστα, αποθαρρύνει τις μητέρες, τις αδελφές και τις γυναίκες των σκοτωμένων στρατιωτών να κλάψουν με τρόπο άσεμνο και άσχημο (!), ώστε να μην βαρυγκωμήσουν οι ήρωες νεκροί, καθώς το δέντρο της ελευθερίας ποτίστηκε από το αίμα αυτών των ιδίων. Τη σημερινή μέρα δεν την τιμούν μόνοι οι κάτοικοι των Ιωαννίνων, αλλά ολόκληρο το έθνος γιορτάζει για την ‘Ανάσταση’ των Ηπειρωτών και την απαλλαγή τους από τα βασανιστήρια της τουρκαλβανικής θηριωδίας. *Οί σιδερένιοι έκπορθηταί τῶν ἄπαρτων φρουρίων*, όπως αποκαλείται ο ελληνικός στρατός, έχοντας ως επικεφαλή τους *βλαστό τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου*, ο οποίος διακρίνεται για τη γενναιότητά του και τον καθιστά εφάμιλλο με τους Έλληνες εύζωνες, δόξασαν την Ελλάδα. Έμαθαν να σκοτώνονται χωρίς κανένα δισταγμό για την ελευθερία των αδερφών τους και αυτοί οι ίδιοι, ορμώμενοι από την Πελοπόννησο, τη Στερεά, την Κρήτη, τα Νησιά, ακόμα και από την Κύπρο θα μπουν μέσα στην πόλη με τραγούδια στα στόματά τους. **(παράρτημα 5)**

Ακόμη, αναφέρεται και η αντίδραση που ξέσπασε μέσα στη Βουλή όταν ο πρωθυπουργός Βενιζέλος ανήγγειλε την απελευθέρωση των Ιωαννίνων από τον ελληνικό στρατό. Υπήρξε ένα συγκινητικό, μεγαλοπρεπές και επιβλητικό θέαμα. Σε ένα κλίμα ξέφρενου ενθουσιασμού ζητωκραύγαζαν και χειροκροτούσαν εκφράζοντας τον θαυμασμό που αισθανόταν σύσσωμη η ψυχή του ελληνικού έθνους για την επιτυχία αυτή του ελληνικού στρατού και, βεβαίως, του Διαδόχου. **(παράρτημα 6)**

Στη συνέχεια, υπάρχει ένα άρθρο το οποίο αναφέρεται στην ιστορία της πόλεως των Ιωαννίνων ξεκινώντας από τον 6ο περίπου αιώνα, τότε υπέκυψαν και παρέδωσαν τα κλειδιά της πόλης στον Οθωμανό κατακτητή τους Μουράτ Β’, τα προνόμια που τους παραχωρήθηκαν και φτάνοντας μέχρι το 1612, όταν οι Γιαννιώτες ξεσηκώθηκαν με κίνημα εναντίον των Οθωμανών, το οποίο απέτυχε και καταπνίγηκαν στο αίμα. Ακόμη, αναφέρεται στο γράμμα που έστειλαν οι Οθωμανοί ζητώντας την ήρεμη υποταγή των Ιωαννιτών χωρίς να φοβούνται την αιχμαλωσία και τα βασανιστήρια και εγγυόνται πως οι εκκλησίες τους θα συνεχίσουν να λειτουργούν και οι ιερείς να ασκούν τα ιερατικά τους καθήκοντα. Αν δεν παραδοθούν, όμως, ειρηνικά θα ακολουθήσουν το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης, θα χαλάσουν τις εκκλησίες και θα αφανίσουν τα πάντα με το κρίμα να βαραίνει αποκλειστικά αυτούς (ενν. τους Ιωαννίτες). Αρχικά, αναγκάστηκαν να υποκύψουν και να υποταχθούν. Τα δοθέντα προνόμια, ωστόσο, δεν διατηρήθηκαν ποτέ, απεναντίας έγιναν οι αποδέκτες του θυμού και της φρικαλεότητας των Οθωμανών. Σύντομα, οι Ηπειρώτες ξεκίνησαν τους αγώνες τους για να

απαλλαχθούν από τον οθωμανικό ζυγό, με τα αποτελέσματα των κινημάτων τους να είναι πάντοτε τραγικά εξαιτίας της μεγάλης δύναμης που είχαν οι Τούρκοι. (παράρτημα 7)

Στη σελίδα 4 στη στήλη **ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΕΑ** ο τίτλος είναι **‘ΔΟΞΑ ΤΩ ΥΨΙΣΤΩ ΘΕΩ!,, Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΕΞΕΠΟΡΘΗΣΕ ΚΑΙ ΕΚΥΡΙΕΥΣΕ ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ· ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ 33 ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ· ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΜΑΣ· ΦΡΕΝΙΤΙΩΔΗΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ**. Μόλις η είδηση της απελευθέρωσης μεταδόθηκε αστραπιαία σε όλη την πόλη, οι καμπάνες της εκκλησίας άρχισαν να χτυπούν διαλαλώντας το μεγάλο αυτό γεγονός και καλώντας τον λαό να γιορτάσει και αυτός. Ένας χείμαρρος πλήθους ξεχύθηκε στους δρόμους της Αθήνας ζητωκραυγάζοντας, ενώ ταυτόχρονα οι ήχοι από τα κανόνια και τα όπλα είχαν γεμίσει την άκρως εωθινή ατμόσφαιρα. Συγκινητικότερη στιγμή των εορτασμών υπήρξε η συμμετοχή των στρατιωτικών και των τραυματιών ευζώνων στις εκδηλώσεις χαράς για τα Ιωάννινα καταλήγοντας με ζητωκραυγές και πυροβολισμούς μέχρι την πλατεία Ομονοίας. Ακόμη και οι μαθητές από το Αρσάκειο διέκοψαν το μάθημα τους χάρη της μεγάλης αυτής εορτής και ξέσπασαν σε χειροκροτήματα δείχνοντας έτσι όλον τον παιδικό και αγνό ενθουσιασμό τους. Αμέτοχος σε αυτόν τον εορτασμό δεν θα μπορούσε να μείνει ο φοιτητικός κόσμος της Αθήνας, ο οποίος συμμετείχε και αυτός σύσσωμος. Το διαδηλωμένο πλήθος συναντήθηκε και ένωσαν τις ζητωκραυγές τους, τα χειροκροτήματά τους, αγκαλιάστηκαν μεταξύ τους ενώνοντας τα δάκρυα χαράς που είχαν ξεσπάσει από όλους τόσο αυθόρμητα, ενώ ακούστηκε και η ενδόμυχη ευχή όλων:

-Και εἰς την Κων)πολιν

-Και εἰς την Ἀγία Σοφιά».⁷⁸ (παράρτημα 8)

Το μεγαλοσήμαντο αυτό γεγονός δεν θα μπορούσε να αφήσει ασχολίαστο και ο υπόλοιπος πολιτικός κόσμος. Μετά την είδηση της αλώσεως της πόλεως των Ιωαννίνων οι αρχηγοί των κομμάτων εξέδωσαν λόγο, ο οποίος δημοσιεύθηκε στο φύλλο αυτής της εφημερίδας. Το άρθρο **Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΡΙΑΜΒΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ· ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ**, αρχικά, παρουσιάζει τον εορτασμό που εκδηλώθηκε έξω από την Βουλή μετά την ανακοίνωση του γεγονότος αυτού και την προσέλευση των βουλευτών. Η κοσμοσυρροή που κατέφτανε εκεί και επιχειρούσε να εισέλθει μέσα στα θεωρεία, στους διαδρόμους και στα προπύλαια της Βουλής ήταν τόση που χρειάστηκε η επέμβαση των χωροφυλάκων. Αφού ο Βενιζέλος ανακοίνωσε και στην υπόλοιπη Βουλή τα δύο τηλεγραφήματα του Κωνσταντίνου και εξέφρασε τα συγχαρητήριά του, διάβασε μπροστά και στην υπόλοιπη Βουλή

⁷⁸ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329: 4

το τηλεγράφημα που έλαβε από τον βασιλιά Γεώργιο, μετά το πέρας του οποίου όλη η Βουλή ξέσπασε σε ζητωκραυγές και χειροκροτήματα υπέρ του Κωνσταντίνου. **(παράρτημα 9)**

Το τηλεγράφημα έγραφε τα κάτωθι:

ΘΕΣ)ΝΙΚ. ώρα 11 π.μ.

Κύριον Βενιζέλον

Πρωθυπουργόν

Δόξα τῷ Ὑψίστῳ δια τον νέον θρίαμβον τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ μας. Συγχαίρω μετά μεγάλης συγκινήσεως την Κυβέρνησιν. Εἶμαι υπερήφανος δια την νέαν ταύτην ἐθνικὴν δόξαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ⁷⁹

Στη συνέχεια του φύλλου της εφημερίδας αναφέρονται οι λόγοι των πολιτικών αρχηγών των κομμάτων κατά την είσοδό τους στη Βουλή. Ενδεικτικά, θα αναφερθώ στους λόγους των Μαυρομιχάλη, Ράλλη, Θεοτόκη και Γούναρη. Στον λόγο του ο Μαυρομιχάλης είπε πως η είσοδος των Ηπειρωτών, οι οποίοι παρέμειναν πιστοί στην καταγωγή τους και στους κόλπους της ελληνικής οικογένειας, αποτελεί μία απόδειξη ότι η ελληνική φυλή δεν απομακρύνθηκε από τα ιστορικά της όνειρα αλλά κατάφερε να εκπληρώσει τον κοινό και αιώνιο πόθο της για ελευθερία χάριν φυσικά τόσο στις ηρωικές πράξεις του στρατού στη στεριά και στη θάλασσα αλλά και του διαδόχου, οι οποίοι ανηφώντας τις σφαίρες και τον κίνδυνο του θανάτου με ηρωισμό και αυτοθυσία, συνέδεσαν την ιστορία του παρελθόντος με την ιστορία του παρόντος. **(παράρτημα 10)**

Σύμφωνα με τον Ράλλη, η απελευθέρωση των Ιωαννίνων αποτελεί ένα εθνικό τρόπαιο που έφερε ο ελληνικός στρατός και ο διάδοχος σε ολόκληρο τον Ελληνισμό σε έναν αγώνα που ισάξιάς του θα μπορούσε να θεωρηθεί αυτός του Μαραθώνα. Χάρη σε αυτόν τον αγώνα η ελληνική κυβέρνηση μπορεί να διεκδικήσει δικαιώματα για όλο τον ελληνισμό και να υπενθυμίσει σε όλους πως η έκβαση των Βαλκανικών πολέμων οφείλεται στην Ελλάδα, στους αγώνες της και στον ηρωισμό του λαού της. Σε μία τόσο σημαντική μέρα θα ήταν άκαιρο να ειπωθούν απειλές και να υπάρξουν φιλονικίες, αλλά θα αποτελέσει μία υπενθύμιση πως όσοι αγώνες θα δοθούν από τους Έλληνες αυτοί θα είναι με δόξα και αντοχή. **(παράρτημα 11)**

Έπειτα, παρατίθεται ο λόγος του Θεοτόκη. Ο ίδιος τονίζει πως για την ένδοξη αυτή ημέρα στην ιστορία της Ελλάδας τα εύσημα πρέπει να δοθούν όχι μόνο στον στρατό και τον Κωνσταντίνο, αλλά και στις ναυτικές δυνάμεις της χώρας, καθώς ελευθέρωσαν τα ελληνικά νησιά και εμπόδισαν τη μεταφορά του οθωμανικού στρατού από την Ασία και την Αφρική προς την Ευρώπη. Αποτελεί χρέος και καθήκον όλων να τιμούν και να ευγνωμονούν όσους πολέμησαν και έπεσαν για το ελληνικό όνομα. Ευχής έργον θα ήταν, ακόμη, τα αποτελέσματα του Βαλκανικού Πολέμου να είναι αντάξια των

⁷⁹ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329: 4

μεγάλων θυσιών που έκαναν όλοι οι Έλληνες, να αναγνωρισθούν τα δικαιώματά τους στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα και να απολαύσουν την ένωσή τους με την ‘μητέρα’ Ελλάδα. **(παράρτημα 12)**

Ακολουθεί ο λόγος του Γούναρη. Ο νέος θρίαμβος, όπως ονομάζει την απελευθέρωση των Ιωαννίνων πρόσθεσε ένα *άκομη κλάδον δάφνης είς τον άμάραντον στέφανον*, με το οποίο έστεψε η νίκη αυτή την Πατρίδα. Ωστόσο, δεν χρήζει τονισμού της μεγάλης σημασίας που έχει όσο οι άλλοι λαοί αγωνίζονται ακόμη για την ελευθερία τους και δεν έχουν καταφέρει να εκπληρώσουν τους πόθους τους. Όλη η ιστορία μαρτυρεί πως η απαιτούμενη ψυχική δύναμη δεν εξέλιπε ποτέ από την ελληνική φυλή κατά τις αντίξοες συνθήκες, μία ψυχική δύναμη που φυσικά υπήρχε περίσσια στις ευγενείς καρδιές των στρατιωτών της ξηράς και της θάλασσας χάρη στους οποίους πραγματοποιήθηκε ο θρίαμβος αυτός και αποδείχθηκαν αντάξιοι των προσδοκιών του Έθνους. Σε αυτούς ακριβώς είναι που πρέπει να αποδώσουν φόρο τιμής, καθώς πάλεψαν, αγωνίστηκαν και πολλοί πέθαναν ώστε να πραγματοποιηθεί όλο αυτό το μεγαλείο και η εξασφάλιση των καρπών των αγώνων τους θα κάνει τους πολιτικούς να φανούν αντάξιούς τους. **(παράρτημα 13)**

Έπειτα από την ανακοίνωση της αλώσεως των Ιωαννίνων στην Αθήνα συγκεντρώθηκε κόσμος τόσο στη Βουλή όσο και στη Μητρόπολη των Αθηνών, όπου τελέστηκε δοξολογία με την παρουσία σύσσωμου του πολιτικού κόσμου και τη μουσική να παλαινίζει. Η *σεμνοπρεπεστάτη* δοξολογία τελείωσε με την αναφώνηση του Πρωθυπουργού και του λαού: **(παράρτημα 14)**

-Ζήτω το Έθνος.

-Ζήτω το Έθνος Ζήτω ό Διάδοχος. ⁸⁰

Οι εκδηλώσεις εορτασμού στην Αθήνα συνεχίστηκαν και κατά τη διάρκεια της νύχτας με στρατιωτική παρέλαση, μουσικά εμβατήρια, φωταγώγηση των οδών της πόλεως, των Τραπεζών και των καταστημάτων, πρόδρομος του εορτασμού των μετέπειτα εορτασμού των επετείων στην πόλη των Ιωαννίνων. Στους εορτασμούς συμμετείχαν με ενθουσιασμό οι Έλληνες στρατιώτες και οι Σέρβοι αξιωματικοί, ενώ ακούστηκε ο ελληνικός εθνικός ύμνος όπως και ο σέρβικος, ενώ το ίδιο ξέφρενος οίστρος προηγήθηκε και στα νυχτερινά μαγαζιά με τις κοσμικές συγκεντρώσεις. **(παράρτημα 15)** Μετά το πέρας της δοξολογίας ο Νομάρχης, ο Δήμαρχος με το Δημοτικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της Ηπειρωτικής Αδελφότητας μετέβησαν στα ανάκτορα, έπειτα στον πρωθυπουργό και στο Δημαρχείο, όπου έβγαλαν λόγο. **(παράρτημα 16).** Τέλος, ο δήμαρχος, όπως και ο πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου, δεν παρέλειψαν να στείλουν στον Κωνσταντίνο ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα για την νίκη του σύμφωνα με το οποίο η πόλη των εθνικών ονείρων, τα Ιωάννινα, ανακτήθηκαν και αποδόθηκαν και πάλι εκεί όπου ανήκουν, δηλαδή στην Ελλάδα, χάρη στην ηρωική αρχηγία του στον γενναίο ελληνικό στρατό. Του μεταδίδει, ακόμη, την πληροφορία πως στο άκουσμα

⁸⁰ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329: 5

αυτής της είδησης ξέσπασε στην πρωτεύουσα ένα μεγάλο κύμα ξέφρενου πανηγυρισμού και ενθουσιασμού και ολόκληρο το δημοτικό συμβούλιο μετά του δημάρχου τού στέλνουν την ευγνωμοσύνη και τον θαυμασμό από τους ίδιους και από τον αθηναϊκό λαό προς την υψηλότητά του και προς τον ελληνικό στρατό για την περίλαμπρη αυτή νίκη τους που κατάφερε να αγαλλιάσει την εθνική ψυχή. **(παράρτημα 17)**

Κύματα ενθουσιασμού για το γεγονός της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων εκδηλώθηκαν και σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Αρχικά, στον Πειραιά ο πανηγυρισμός για το εθνικό γεγονός υπήρξε φρενήρης. Από τις 8 το πρωί οι καμπάνες όλων των εκκλησιών χτυπούσαν χαρμόσυνα και αμέσως ο κόσμος όλων των ηλικιών, αχτένιστοι όπως ήταν καθώς η είδηση τους βρήκε νωρίς το πρωί ενώ κοιμόντουσαν και από τη χαρά και τη βιασύνη τους ντυνόntonτουσαν στον δρόμο(!), ξεχύθηκε στους δρόμους ζητωκραυγάζοντας για τον Κωνσταντίνο και στις πλατείες στήθηκε χορός από τους στρατιώτες και τους πολίτες. Στον Πειραιά σημαιοστολίστηκαν όλες οι οικείες, οι ναοί, τα ατμόπλοια, τα εργοστάσια, τα καταστήματα και οι λέμβοι. Η παραλιακή λεωφόρος του Πειραιά μέχρι την Ακτή Τζελέπη γέμισε από κόσμο, ο οποίος ζητωκραύγαζε και αυτός υπέρ του Κωνσταντίνου και εξέφραζε την ευχή του ανάλογες εορτές να πραγματοποιηθούν και για την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης. Μάλιστα, μία ηλικιωμένη γυναίκα με καταγωγή από την Ήπειρο μόλις άκουσε την χαρμόσυνη είδηση ξεκίνησε να χορεύει καταμεσής της πλατείας σαν να ήταν ακόμα 15 χρονών. Το Υπουργείο Ναυτικών μετέδωσε την είδηση της άλωσης των Ιωαννίνων και στο Λιμεναρχείο και το ρωσικό ατμόπλοιο «*Βασίλισσα Όλγα*» αμέσως μόλις ενημερώθηκε ύψωσε σημαία. **(παράρτημα 18)** Το Δημοτικό Συμβούλιο του Πειραιά με την ανακοίνωση του γεγονότος εξέδωσε ψήφισμα κατά το οποίο συνεχάρη τον Βασιλιά, τον Διάδοχο και την ελληνική κυβέρνηση, ανακοίνωσε την ανέγερση έφιππου ανδριάντα προς τιμήν του Κωνσταντίνου στην πλατεία Κοραή, την τέλεση Δοξολογίας με την παρουσία των αρχών της πόλης, των σωματείων, των καθηγητών και των μαθητών και τη φωταγώγηση των καταστημάτων. **(παράρτημα 19)**

Αντίστοιχες μεγάλες εκδηλώσεις χαράς και ενθουσιασμού ξέσπασαν και στην επαρχία. Στην Κέρκυρα, όπου είχαν καταφύγει αρκετοί πρόσφυγες Ηπειρώτες, διαδήλωσε ολόκληρη η πόλη τραγουδώντας πατριωτικά τραγούδια μαζί με τον στρατό και τις φιλαρμονικές, οι καμπάνες των εκκλησιών ηχούσαν ασταμάτητα και έψαλλαν δοξολογίες, τα πολεμικά πλοία στο λιμάνι έριχναν κανονιοβολισμούς, ενώ οι Εβραίοι Ηπειρώτες του νησιού τέλεσαν και αυτοί δοξολογία στη συναγωγή τους. Οι εκδηλώσεις αυτές διήρκησαν τρεις ώρες και συμμετείχαν ακόμη και άνθρωποι που διέμεναν στα χωριά. **(παράρτημα 20)** Μικρή αναφορά στο άρθρο αυτό γίνεται και στους εορτασμούς που ξέσπασαν στην Κρήτη, την Πάτρα, τη Θεσσαλονίκη και αλλού. **(παράρτημα 21)**

Η μεγάλη αυτή νίκη της Ελλάδας δεν θα μπορούσε να παραμείνει ασχολίαστη από τον ξένο Τύπο. Η εφημερίδα *ΕΜΠΡΟΣ* με άρθρο της κάνει αναφορά στις ανακοινώσεις που εξέδωσαν η Ρωσία,

η Βουλγαρία, η Γαλλία και η Κύπρος για το μεγάλο αυτό εθνικό γεγονός που συνέβη στην Ελλάδα αναφέροντάς το ως «ηθικό πλεονέκτημα» για τη χώρα και το σοβαρό αντίκτυπο που θα έχει αυτή η νίκη στις διαπραγματεύσεις της. Αποτελεί άξιο αναφοράς το σχόλιο της γαλλικής εφημερίδας «*Εξέλιση*» πως η Αυστρία και η Ιταλία θα αποπειραθούν ενδεχομένως να ενσωματώσουν τα Ιωάννινα στην Αλβανία, ένα σχόλιο που λειτούργησε ως προάγγελος των μετέπειτα γεγονότων, αφού οι δύο αυτές χώρες συμμάχησαν και αποζητούσαν ένα ανεξάρτητο κράτος στην περιοχή, το οποίο θα λειτουργούσε ως ουδέτερη ζώνη που θα μετατρέποταν εύκολα σε προγεφύρωμα σε περίπτωση κάποιας πολεμικής επιχείρησης στοχεύοντας την περιοχή της Βορείου Ηπείρου. **(παράρτημα 22)**

Στην εφημερίδα αυτή στο τελευταίο φύλλο της υπάρχει ένα άρθρο σχετικό με τους όρους της παράδοσης που παρέδωσαν οι Τούρκοι αξιωματικοί συνοδευόμενοι από τον πρωτοσύγκελο της Μητρόπολης Ιωαννίνων στον Κωνσταντίνο, αλλά και την απάντηση που τους έδωσε ο τελευταίος. Ο Κωνσταντίνος τους υποδέχτηκε με εξαιρετική ευγένεια, ενώ αρνήθηκε να συζητήσει το ενδεχόμενο να προσθέσει κάποιο άλλο όρο στους ήδη συμφωνημένους. Στις 9 το πρωί της 21ης Φεβρουαρίου μικρές γαλανόλευκες σημαίες κυμάτιζαν στα πυροβολεία του Μπιζανίου, καθώς το ιππικό με αρχηγούς το Σούτσο και τον Μαυρομιχάλη εισήλθε προς τα Ιωάννινα. Την ίδια ώρα που ο τουρκικός στρατός παρέδιδε τα όπλα του, ο ελληνικός ζητωκραύγαζε και πανηγύριζε σε μια εθινή ατμόσφαιρα. Το ίδιο πρωί εισήλθε στην πόλη και ο Κωνσταντίνος ως ο απελευθερωτής της με μία αποθεωτική υποδοχή με το οριστικό πρωτόκολλο της παράδοσης του τουρκικού στρατού να συντάσσεται το απόγευμα της ίδιας μέρας. **(παράρτημα 23)**

Ο Κωνσταντίνος εισήλθε στην πόλη έφιππος φορώντας τη στολή του και με το ξίφος του ανά χείρας συνοδευόμενος από τον υποστράτηγο Σούτσο, ενώ ο στρατός είχε παραταχθεί σε σειρά. Σε μία γραμμή πίσω του ακολουθούσαν οι πρίγκηπες Ανδρέας, Χριστόφορος και Αλέξανδρος και έπειτα οι του επιτελείου Δαγκλής, Δουσμάνης, Μεταξάς, Στρατηγός Πάλλης, Στάικος κ.ά. Πρωτοπόροι ήταν τα δύο ευζωνικά τάγματα του Βελισσαρίου και Ιατρίδου και κατόπιν το πεζικό, το μηχανικό και το πυροβολικό τάγμα. Η είσοδος του Κωνσταντίνου στην πόλη ήταν, φυσικά, ένα μεγάλο και απροσδόκητο γεγονός. Έδινε την εντύπωση σε όλους πως εκείνη τη στιγμή αυτό που βίωναν ήταν, δικαίως θα λέγαμε σήμερα, κάτι το σπάνιο και το αλησμόνητο, σαν η ιστορία να περνούσε -και πράγματι περνούσε- ακριβώς μπροστά από τα μάτια τους. Οι πυροβολισμοί που ήχησαν, οι οποίοι ανήγγειλαν κατά αυτόν τον τρόπο την άφιξή του, προκάλεσαν συναισθήματα ρίγους σε όλο το πλήθος. Μετά το πέρασμά του από τους δρόμους της πόλης ρίχνονταν από το πλήθος άνθη, κλαδιά δάφνης, αρώματα και ρύζι -σύμβολο της πίστης και της διάρκειας.

Κατά την παραπάνω αυτή παράταξη η πομπή έφτασε στην είσοδο της πόλης, όπου ανέμενε ο Μητροπολίτης Γερβάσιος, οι αντιπρόσωποι της Ισραηλιτικής και Τουρκικής κοινότητας και οι ξένοι πρόξενοι για να ψαλεί η επίσημος Δοξολογία. Μετά το πέρας της δοξολογίας ο Κωνσταντίνος

κατευθύνθηκε προς το Κονάκι, όπου τον υποδέχτηκαν οι Πρόξενοι φορώντας τα γαλόνια και τα παράσημά τους συνοδευόμενοι από τους διερμηνείς, τους Μουσουλμάνους εκκλησιαστικούς αρχηγούς, τους αντιπροσώπους του Ορθόδοξου και του Ισραηλιτικού κλήρου, τους Οθωμανούς δημοσίους υπαλλήλους με τα κόκκινα φέσια τους, τους Έλληνες και Τούρκους προύχοντες και πολλούς ακόμα. Όλα τα σαρίκια και τα φέσια υποκλίθηκαν μπροστά του με το ευτυχές πλήθος να περιμένει από έξω τον «Έκλεκτόν», τον «Έλευθερωτήν, τον θαυμαστόν αυτόν άνδρα», που μέχρι και ο ήλιος μέθυσε από τη θέα του.

Ο εθνικός ύμνος και τα «Ζήτω» ηχούσαν από παντού, σαν να έσκιζαν το στήθος όλων αυτών που τα βροντοφώναζε. Το όνομά του επαναλήφθηκε με φρενήρης ρυθμούς και στη σκέψη όλων κυριάρχησε η λαϊκή προφητεία κατά την οποία όσα χάθηκαν από έναν Κωνσταντίνο θα αποκτηθούν και πάλι από έναν Κωνσταντίνο ... και *ίδού ο Κωνσταντίνος τῆς Ἑλλάδος ἀνεκτησε τα Ἰωάννινα...*

Το ημερολόγιο της Guy Chantepleure, μας δίνει με γλαφυρό ύφος την εικόνα του εορτασμού της εισόδου του στην πόλη:

Ἰωάννινα, 23 Φεβρουαρίου) 8 Μαρτίου

«Ἡ εἴσοδος τοῦ Διαδόχου εἰς τα Ἰωάννινα ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον συγκινητικὴ ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ στρατηγοῦ Σούτσου με τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν σύνταγμα, διότι ἐκείνη ἦτο ἀπλουστερα καὶ περισσότερον ἀπροσδόκητος. Ἀλλ' ἡ εἴσοδος τοῦ Διαδόχου ὑπῆρξε κάτι μέγα καὶ ἀπροσδόκητον. Μᾶς ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐζήσαμεν μίαν ὥραν σπανίαν καὶ ἀλησμόνητον, ὅτι ἡσθάνθημεν νὰ περνᾷ ἀπὸ μπροστά ἀπὸ τα μάτια μας ἡ ἱστορία.

Το Προξενικὸν σῶμα, οἱ Ἕλληνες προύχοντες, Μουσουλμανικαὶ καὶ Ἰσραηλιτικαὶ ἐπιτροπεῖαι καὶ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν συντεχνιῶν, ἀκολουθούμενοι ἀπὸ πλῆθος κόσμου, ἐξῆλθον νὰ προῦπαντήσουν τὸν Πρίγκηπα εἰς τὴν εἴσοδο τῆς πόλεως.

(...) Ὅταν ἤρχισαν νὰ ἡχοῦν οἱ πυροβολισμοί, οἱ ὅποιοι ἀνήγγελλον τὴν εἴσοδον τοῦ Διαδόχου, ρῖγος διατρέχει τὸ πλῆθος... Τὶ πλῆθος εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὸν περίβολον τῶν στρατῶνων, πέριξ τοῦ τετραγώνου περιπτέρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται τὸ ὠρολόγιον, πού εἶδε νὰ στήνεται ἡ ἀγχόνη προ ὀλίγου ἀκόμη καιροῦ, με τὸν ὅποιον μᾶς ἐδείκνυε τὰς ὥρας τῆς ἀγωνίας μας...

Τὶ πλῆθος!... Κεφαλαὶ κινούμεναι με ἐνθουσιασμόν κατὰ ἑκατοντάδας, κατὰ χιλιάδας!... Ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν, ἐπὶ τῶν παραθύρων, ἐπὶ τῶν στεγῶν, ἡ κυανόλευκος ἀνοίγει τὰ περὰ της!

(...) Ἀπὸ τα δύο μέρη τῆς πλατείας ἴστανται κατὰ στοίχους ἀκίνητοι ἵππεις. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εὐρίσκονται ἀπειράριθμα μικρὰ κουρέλια κόκκινα... Ἐπὶ τῶν λειψάνων αὐτῶν τῶν σχισμένων φεσιῶν διέρχεται ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἀκολουθούμενος εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ὑπὸ τῶν πριγκήπων Ἀνδρέου, Χριστοφόρου, Γεωργίου καὶ Ἀλεξάνδρου, τοῦ στρατηγοῦ Δαγκλῆ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Ἐπιτελείου του... Τα «ζήτω» ἀπλώνονται, ἐκρήγγυνται φρενιτιώδη, ἐκδηλοῦντα ζωηρότατα τόσον γιγαντιαίαν, ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ἔθραυσε τὰ στήθη καὶ ἐξῆλθεν. ... Ἄνθη, κλάδοι δάφνης, ἀρώματα,

ρίζι -σύμβολον πίστεως και διαρκείας-ρίπτονται κατά την διάβασιν τοῦ νικηφόρου ἀρχηγοῦ. Ὁ Ἑλληνικὸς ὕμνος, ὁ ὕμνος πρὸς την ἐλευθερίαν, ἤχεϊ θριαμβευτικῶς.

Χαιρετήσας δια τοῦ ξίφους ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος με το ὥραϊον και εὐγενές παράστημά του, ὁ πραγματικὸς «βασιλικὸς πρίγκηψ» και «ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ» ἐπὶ τοῦ ὥραϊου και ὑπερηφάνου ἵππου του, με την φαιάν στολὴν του, ἡ ὁποία λάμπουσα ὑπὸ τον ἥλιον μεταβάλλει εἰς χρυσᾶ ὅλα της τα στολίσματα, διευθύνεται εἰς τον Μητροπολιτικὸν ναόν, ὅπου θα ψαλῇ ἡ ἐπίσημος δοξολογία.

(...) Κατὰ την ἐπιστροφὴν του ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ ὁ Διάδοχος ἀφίππευσε, και ὑπὸ τας ἐνθουσιώδεις κραυγὰς τοῦ πλῆθους διέρχεται το κατώφλιον τοῦ κοσμημένου δια τῶν Ἑλληνικῶν χρωμάτων Κονακίου.

Εἰς την αἴθουσαν, ἐκ τῆς ὁποίας την μεγαλοπρεπῆ εἴσοδον, δέχεται τους Προξένους ἐν μεγάλῃ στολῇ πολὺ ἢ ὀλίγον ποικιλμένους με γαλόνια και παράσημα και συνοδευομένους ὑπὸ διερμηνέων και τους Μουσουλμάνους ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγούς, με ἄσπρα ἢ πράσινα σαρίκια, τους ἀντιπροσώπους τοῦ Ὁρθόδοξου κλήρου και τοῦ Ἰσραηλικοῦ κλήρου, τους δημοσίους ὑπαλλήλους Ὁθωμανοὺς με φέσια κόκκινα, τους Ἑλλήνας προῶχοντας και Τούρκους... και ἄλλους ἀκόμη. Ἡ παρέλασις εἶνε παράδοξος και διαδέχονται ἀλλήλας ὑπὸ τας πλέον διαφόρους στολὰς, αἱ φυλαί, αἱ κοινωνικαὶ τάξεις και τα ἄτομα τα πλέον διάφορα.

(...) Ἐν ᾧ ἔμπροσθεν του ὑποκλίνονται τα σαρίκια και τα φέσια, (...) το εὐτυχές πλῆθος μένει ἔξωθεν τοῦ ἐπίσημου αὐτοῦ μεγάρου του Κονακίου· περιμένει τον «Ἐκλεκτόν», τον Ἐλευθερωτὴν, τον θαυμαστόν αὐτόν ἄνδρα, τον ὁποῖον προ ὀλίγου ὁ ἥλιος ἐνέδυνεν εἰς τα χρυσᾶ, ὁ ὁποῖος ἐβάδιζε πατῶν ἐπὶ δαφνῶν...ἀκόμη να μεθυσθῇ ἀπὸ την θέαν του, και να ρίψῃ ἀκόμη ἐπὶ τῇ διελεύσει του ὅλην την χαράν τῆς καρδίας του, μαζί με ὅλα τα ἀνοιξιάτικα λουλούδια. Κωνσταντῖνος! Κωνσταντῖνος!... ὦ, ἡ γοητεία αὐτῆ τοῦ ὀνόματος, το ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται με ἓν εἶδος φρενίτιδος..., πρὸ ὀλίγου κατὰ τας μαύρας ἡμέρας τῆς πολιορκίας ἐξωογόνησε πολλὰς ἐλπίδας, ἐξῆψε πολλὰς φαντασίας... Ἄλλως μία προφητεία λαϊκὴ δεν ἀνήγγειλεν ὅτι τα ἀπολεσθέντα ἐπὶ ἐνὸς Κωνσταντίνου Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία θα τα ἐπανέκτα δι' ἐνὸς Κωνσταντίνου; ... και ἰδοὺ ὁ Κωνσταντῖνος τῆς Ἑλλάδος ἀνεκτησε τα Ἰωάννινα...⁸¹

⁸¹ Chantepleure G., *Τα Ἰωάννινα πολιορκημένα*, ..., ὁ.π., σ. 114 - 119

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

1914 – 1934: Αί λαμπραί έορταί επί τών επετείων τής άλωσησ των Ίωαννίνων

Ένα χρόνο μετά την απελευθέρωση δεν ήρθε η ηρεμία και η γαλήνη στην πόλη. Τα Γιάννενα και όλη η Ήπειρος βρίσκονταν σε έναν αναβρασμό που ολοένα και μεγάλωνε εξαιτίας των προσπαθειών που κατέβαλαν η Αυστροουγγαρία και η Ιταλία να πείσουν τις άλλες Δυνάμεις να γίνει η ενσωμάτωση της Ηπείρου στο νεοσύστατο κράτος της Αλβανίας. Οι διενέξεις μεταξύ των χριστιανών και των μουσουλμάνων ήταν ακόμη πιο έντονες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, η δημόσια ασφάλεια ήταν εντελώς ελλιπής, υπήρχε έλλειψη εργατικών χεριών, η τοπική αγορά είχε εξαντληθεί, η πείνα μάστιζε τους κατοίκους και η οικονομία βρισκόταν σε μαρασμό.

Στις 21 Φεβρουαρίου 1914 ήταν η πρώτη επέτειος της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων και της εισόδου του Διαδόχου Κωνσταντίνου με τον στρατό του στην πόλη. Μέσα από το Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου δεν τεκμαίρεται ο εορτασμός της, καθώς δεν υπάρχει κάποιο αρχείο που να πιστοποιεί πως η επέτειος αυτή εορτάστηκε. Αναφορά για τον εορτασμό της πρώτης επετείου της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων γίνεται στο βιβλίο του Ιωάννη Νικολαΐδη σύμφωνα με το οποίο η επέτειος εορτάστηκε με τις ανάλογες τιμές: *«Στις 21 Φεβρουαρίου 1914 συμπληρωνόταν ένας χρόνος έλευθερης ζωής. Ήταν φυσικό ή επέτειος να πανηγυριστεί με τη συμμετοχή όλου του λαού, με δοξολογίες, παρελάσεις και άλλες έκδηλώσεις. Ο κόσμος γέμισε τη Μητρόπολη, την αύλη, τους γύρω δρόμους, έφτανε ως πάνω την πλατεία, ζητωκραύγαζε τους επίσημους, αποθέωνε τα στρατιωτικά τμήματα που πήγαιναν να παραταχθούν στην είσοδο της Μητρόπολης, ή χαρά και ό ένθουσιασμός ήταν αποτυπωμένα στα πρόσωπα όλων. Η παρέλαση γέμισε με ύπερηφάνεια τα στήθη του λαού, ένας στρατός, στεφανωμένος με δόξα, νικητής δύο μεγάλων πολέμων περνούσε μπροστά τους, έδιωξε Τούρκους και Βούλγαρους, πώς να μη δακρύζουν τα μάτια και να μη πάλλουν οι καρδιές;»*⁸²

Όπως δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΣΚΡΙΠ⁸³ την επαύριον της επετείου, στην πόλη των Αθηνών εορτάστηκε με λαμπρό τρόπο, ρίχθηκαν κανονιοβολισμοί, κόσμος κατέλαβε τις οδούς και την πλατεία Συντάγματος και πραγματοποιήθηκε στο Μητροπολιτικό ναό των Αθηνών δοξολογία υπό την παρουσία του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη, της βασιλικής οικογένειας, του πρύτανη του Πανεπιστημίου, υπουργών, αξιωματικών του Στρατού και του Ναυτικού. Σύμφωνα με το ίδιο φύλλο, πανηγυρικά εορτάστηκε η επέτειος στη Θεσσαλονίκη και τα Χανιά καμία, ωστόσο, αναφορά δεν γίνεται για τα ίδια τα Ιωάννινα. Αυτό για το οποίο γίνεται λόγος, ωστόσο, είναι πως οι Ηπειρώτες που

⁸² Νικολαΐδης Ι. *Τα Γιάννινα στον μεσοπόλεμο*, τ. Α', Ιωάννινα, Τυπογραφείο: Γερ. Σ. Δούβαλης, 1992, σ. 138

⁸³ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1914, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.692: 4

διέμεναν στην Αθήνα δεν συμμετείχαν στους εορτασμούς ως ένδειξη πένθους για το γεγονός πως δεν απελευθερώθηκε ολόκληρη η Ήπειρος.⁸⁴

Την ίδια περίοδο, στην Ευρώπη υπήρχε ένα έκρυθμο και περίεργο κλίμα. Η αρχή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν προ των πυλών -επίσημα ξεκίνησε τον Ιούλιο του ίδιου έτους- και όλες οι χώρες βρίσκονταν σε αναβρασμό. Η Ελλάδα είχε βιώσει ήδη έναν προσεισμό, τους Βαλκανικούς Πολέμους και το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αποτέλεσε τον κύριο σεισμό για αυτή. Όπως φάνηκε και αργότερα, η 'σεισμική' αυτή περίοδος δεν πρόκειται να σταματήσει το 1918 με το τέλος του Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά συνεχίστηκε μέχρι και τη 'μετασεισμική' Μικρασιατική εκστρατεία το 1922. Είχε, δηλαδή, διάρκεια δέκα ετών.

Η κήρυξη του πολέμου της Οθωμανικής αυτοκρατορίας εναντίον της Ρωσίας το 1914 και, κατά συνέπεια, η ώθηση της Βουλγαρίας προς το ίδιο στρατόπεδο, έθεσε σε κίνδυνο την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας εξαιτίας της ουδέτερης στάσης που κρατούσε η τελευταία. Η κατάσταση εντάθηκε όταν η Αγγλία το Φεβρουάριο του 1915, παραμονές της προετοιμασίας της για την εκπόρθηση των Στενών, πρότεινε στην Ελλάδα τη συμμετοχή της στον πόλεμο με αντάλλαγμα να της παραχωρηθούν εδάφη από τα παράλια της Μικράς Ασίας, μία πρόταση άκρως δελεαστική αλλά και εκβιαστική.

Η προσφορά αυτή υπήρξε και μία προειδοποίηση για την Ελλάδα πως θα της ήταν αδύνατο να παραμείνει ουδέτερη σε περίπτωση εμπλοκής των Μεγάλων Δυνάμεων σε πολεμικές επιχειρήσεις στην Εγγύς Ανατολή ή στην Ανατολική Ευρώπη. Ο Βενιζέλος, εγκαταλείποντας και τους τελευταίους δισταγμούς του, πρότεινε τη σύμπραξη των ελληνικών στρατευμάτων με αυτών της Αντάντ και ως ένδειξη αφοσίωσης πρότεινε να παραχωρήσει στη Βουλγαρία τις περιοχές της Καβάλας, της Χρυσούπολης και της Δράμας, ώστε να εξασφαλιστεί η μεταξύ τους συμμαχία. Στο Συμβούλιο του Στέμματος, το οποίο συνήλθε στις 18 Φεβρουαρίου, το σύνολο σχεδόν των πολιτικών κομμάτων αποδέχτηκε αυτή την πρόταση. Ο Κωνσταντίνος, όμως, αρνήθηκε και ο Βενιζέλος παραιτήθηκε από πρωθυπουργός, εγκαινιάζοντας μια μακρά περίοδο πολιτικής και συνταγματικής ανωμαλίας και περιπετειών της χώρας. Η αντίθεση των συναισθημάτων που δημιουργήθηκε -οι φιλοβασιλικοί πανηγύριζαν ενώ οι βενιζελικοί έκλαιγαν- γέννησε τη μεγάλη κατάρρα της Ελλάδας: τον Διχασμό.

Η παραίτηση του Βενιζέλου συνέβη στις 21 Φεβρουαρίου. Το γεγονός αυτό επισκίασε τη χαρά των Ηπειρωτών που ετοιμάζονταν να εορτάσουν την επέτειο της απελευθέρωσής τους. Ολόκληρη η χώρα, όπως και τα Ιωάννινα, είχε περιέλθει σε μια ιδιαίτερη τεταμένη ατμόσφαιρα που είχε δημιουργήσει η ανησυχία και η αγωνία για το πολιτικό και εθνικό παρόν και μέλλον με το λαό να είναι αναστατωμένος. Σε αντίθεση με το προηγούμενο έτος, υπάρχουν τηλεγραφήματα στο Ιστορικό Αρχείο

⁸⁴ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 21 Φεβρουαρίου 1914, Έτος Κ΄, Περίοδος Γ΄, Αριθμός φύλλου 6.691: 5

της Ηπείρου τα οποία μας επιβεβαιώνουν για τον εορτασμό της επετείου της αλώσεως, χωρίς ωστόσο να δίνουν περισσότερες πληροφορίες για τον τρόπο που πραγματοποιήθηκε. Αρχικά, τα τρία τηλεγραφήματα προς τη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου και τον διοικητή Αγγελόπουλο αναφέρουν πως η κοινότητά τους -δεν έχουμε πληροφορίες σε ποιες συγκεκριμένες κοινότητες αναφέρονται- πληροφορήθηκε εγκαίρως πως η Α.Μ. Κωνσταντίνος θα παρευρεθεί την 21η Φεβρουαρίου. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποιο άλλο αρχείο μέσω του οποίου να συμπεραίνεται η παρουσία του Κωνσταντίνου στην πόλη. **(παράρτημα 1)**

Την επέτειο γιόρτασαν και άλλες περιοχές της Ηπείρου, όπως φαίνεται και από τα τηλεγραφήματα που έστειλαν εκάστη προς τη Γενική Διοίκηση και εντοπίζονται στο Αρχείο. Για την συγκεκριμένη χρονιά μαθαίνουμε για τη Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως -μία από τις Μητροπόλεις των 'Νέων Χωρών'- τη Φιλιπιάδα, την Πάργα, τους Φιλιάτες και την Πρέβεζα, όπου πραγματοποιήθηκε δοξολογία παρουσία πολιτικού και μαθητικού κόσμου. Στο τηλεγράφημα που στάλθηκε από τη Φιλιπιάδα διαφαίνεται πως το όνειρο για την εκπλήρωση της Μεγάλης Ιδέας είναι ακόμα ζωντανό, καθώς εκφράζεται η ευχή για την Ελλάδα να ολοκληρώσει γρήγορα τις εθνικές της ιδέες. **(παράρτημα 2)**

Από το επόμενο έτος, δηλαδή από το 1916 και μέχρι το 1921 υπάρχει ένα μεγάλο κενό στα Ιστορικά Αρχεία της Ηπείρου σχετικά με την τέλεση εορτής για την επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης. Δεν υπάρχει κανένα σχετικό αρχείο με το οποίο να τεκμαίρεται ότι το διάστημα αυτό οι Ηπειρώτες πραγματοποίησαν κάποια δοξολογία ή παρέλαση, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια πως δεν πραγματοποιήθηκε κάποιος εορτασμός. Οι αθηναϊκές εφημερίδες ΣΚΡΙΠ και ΕΜΠΡΟΣ έκαναν κάποιες αναφορές στο γεγονός αυτό. Σύμφωνα με αυτές, η επέτειος της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων εορταζόταν κάθε χρόνο με μεγάλη λαμπρότητα στην Αθήνα και τον Πειραιά και ενίοτε σε άλλες πόλεις, όπως η Θεσσαλονίκη, η Λάρισα και ο Βόλος. Μάλιστα, στο φύλλο που κυκλοφόρησε από την εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ στις 23 Φεβρουαρίου του 1916 αναφέρει πως η Φιλιπιάδα γιόρτασε με κάθε επισημότητα την επέτειο.

Αρχικά, τελέστηκε *έν πάση μεγαλοπρεπεία* η δοξολογία, στην οποία παρευρέθηκαν βουλευτές, το δημοτικό συμβούλιο *μετά τοῦ δημάρχου*, αντιπρόσωποι της στρατιωτικής και της πολιτικής διοίκησης, οι μαθητές με τους δασκάλους τους, τα παρθεναγωγεία, οι πρόκριτοι της μουσουλμανικής κοινότητας μετά του Μουφτή και φυσικά πλήθος άλλου κόσμου για να εορτάσουν και να ζητωκραυγάζουν υπέρ του βασιλιά και του στρατού.

Η Φιλιπιάδα ήταν η πόλη στην οποία ο Κωνσταντίνος κατέστρωνε τα *μεγαλοφῶα* σχέδιά του για την εκπόρθηση του Μπιζανίου. Τώρα, τέσσερα χρόνια αργότερα, σύσσωμη η πόλη αυτή υποβάλλει τα σέβη της και την ευγνωμοσύνη της προς την *Ύμετέρα Μεγαλειότητα* και εύχεται να ηγηθεί του στρατού προς άλλες πόλεις, όπου είναι συγκεντρωμένες οι ελπίδες και τα όνειρα του ελληνικού έθνους.

Ενδεχομένως, εδώ να γίνεται μια έμμεση αναφορά στην πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας και να εννοείται η απελευθέρωση των αλύτρωτων αδερφών της Μικράς Ασίας και πιθανότατα και της Κωνσταντινούπολης. **(παράρτημα 3)**

Το 1921 η εφημερίδα *ΣΚΡΙΠ* δημοσίευσε ένα τηλεγράφημα, το οποίο απευθυνόταν προς τον βασιλιά και μέσω αυτού συμπεραίνεται ο εορτασμός της απελευθέρωσης στην πόλη των Ιωαννίνων, μολονότι δεν υπάρχει κάτι τέτοιο στα Αρχεία. Ο εορτασμός ξεκίνησε στις 11 το πρωί με τη δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό. Ο διοικητής του Ε' Σώματος Στρατού και το επιτελείο του, οι Αξιωματικοί της φρουράς, ο αναπληρωτής της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου και οι Πολιτικές Αρχές, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο, οι σύλλογοι, τα σωματεία, οι Πρόξενοι της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ρουμανίας και της Ολλανδίας, ο μαθητικός κόσμος και οι αρχηγοί άλλων θρησκειών έδωσαν το παρών.

Η δύναμη Συντάγματος Στρατού παρατάχθηκε στον ναό και απέδωσε τιμές κατά το Πολυχρόνιο. Στο λόγο που εκφώνησε ο δήμαρχος Πυρσινέλλας έπλεξε το εγκώμιο του Κωνσταντίνου, εξήρε τη γενναιότητα του στρατού και απέδωσε φόρο τιμής προς όλους τους πεσόντες νεκρούς. Οι ζητωκραυγές του λαού ήταν τόσο δυνατές που *ο ναός έσεισθη*. Τέλος, ακολούθησε δεξίωση στον χώρο του Δημαρχείου. **(παράρτημα 4)**

Μέσα στο επόμενο διάστημα η Ελλάδα είχε περιέλθει σε μια δεινή κατάσταση. Οι κρίσεις που προέκυψαν τόσο το 1915 όσο και το 1922 έφεραν τομές αισθητές από τους ανθρώπους της εποχής στην εξέλιξη της κοινωνίας και του πολιτικού συστήματος, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση. Το 1915 ήταν η χρονιά που κρινόταν αν η είσοδος της Ελλάδας στον Παγκόσμιο Πόλεμο θα της έδινε 'πρόσφορο έδαφος' ώστε να αποκτήσει δικαιώματα για την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας. Ακόμη, ήταν η χρονιά που έπρεπε να ληφθούν αποφάσεις, οι οποίες εν τέλει έφεραν μεγάλες αντιπαραθέσεις και οδήγησαν στο μεγάλο Εθνικό Διχασμό.

Το έναυσμα του Εθνικού Διχασμού αποτέλεσε η διαφορετική εκτίμηση του βασιλιά Κωνσταντίνου και του περιβάλλοντός του με αυτή της κυβερνήσεως του Βενιζέλου σχετικά με την υποστήριξη του ενός ή του άλλου αντιμαχόμενου στρατοπέδου του Α' Παγκοσμίου Πολέμου αναφορικά με την ουδετερότητα της προς όφελος των Κεντρικών Δυνάμεων ή τη συμμετοχή της Ελλάδας στο πλευρό της Αντάντ. Από την μία, η τελευταία μαζί με την βενιζελική παράταξη και από την άλλη ο Κωνσταντίνος με τους οπαδούς του και τα γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα θα εγκαρδιάζουν έναν κύκλο διαδοχικών ενεργειών, που η καθεμία από αυτές θα αποτελεί απάντηση, σε κλιμακωτό επίπεδο κάθε φορά, στην αμέσως προηγούμενη ενέργεια του 'αντιπάλου'.

Το 1916 μπήκε με τους χειρότερους καιρούς. Η σύγκρουση οξυνόταν όλο και περισσότερο, καθώς κινητοποιούνταν συνεχώς περισσότερες κοινωνικές ομάδες. Η οικογένεια και το περιβάλλον, η πολιτική προπαγάνδα και οι μύθοι των δύο παρατάξεων συνέβαλαν ώστε γενιές ολόκληρες να συνηθίσουν να βλέπουν τους Έλληνες διαιρεμένους σε δύο έθνη: σε ένα βενιζελικό και σε ένα

αντιβενιζελικό. «Η ιστορική εμπειρία τούς χώριζε σαν βαθιά τάφρος από ένα θολό νερό της οποίας αναδίδονταν αναθυμιάσεις μίσους». ⁸⁵ Όσοι ήταν αντίθετοι με τη συμμετοχή στον πόλεμο γίνονταν εύκολα ύποπτοι ως αντίπαλοι της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, των εθνικών συμφερόντων, σύμμαχοι του Γερμανού αυτοκράτορα και αυτού του αιώνιου εχθρού, της Βουλγαρίας. Η απέναντι πλευρά έβλεπε στον κάθε υποστηρικτή του Βενιζέλου τον βίαιο πράκτορα της Αντάντ που πρόσβαλε τον βασιλιά, κατέστρεφε την εθνική ενότητα, κλόνιζε τις παραδόσεις και έθετε σε κίνδυνο την παράταξη του ελληνισμού και την ακεραιότητα του κράτους.

Η προσκόλληση των ανθρώπων πάνω στους αντιπροσώπους των δύο στρατοπέδων εξηγείται από την ανασφάλεια που ένιωθαν οι ίδιοι δίνοντας σε αυτούς μεσσιανικό και προστατευτικό ρόλο. Η συμπαρατάξη με την ταυτόχρονη σύγκρουση δίνει μια ισχυρή ταυτότητα στην κοινότητα που σχηματίζεται. Η αντιπαλότητα κορυφωνόταν στην κατηγορία της προδοσίας. Σε ένα έθνος με έντονη πατριωτική συνείδηση είναι φυσικό ο προδότης να θεωρείται ως η 'ρίζα του κακού'. Ταυτόχρονα, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, είχε δημιουργηθεί στην Ελλάδα ένα ρεύμα εθνικών επιδιώξεων. Οι επιδιώξεις αυτές είχαν πάρει τη μορφή της Μεγάλης Ιδέας, η οποία συγκροτούσε τον άξονα της εξωτερικής πολιτικής του κράτους ήδη από την αρχή της ανεξαρτησίας του. Όμως, η Ελλάδα δεν είχε τη δύναμη να επιβάλλει τις επιδιώξεις της, παρά μόνον εάν λειτουργούσε ως εντολοδόχος και εξυπηρετητής των ευρωπαϊκών δυνάμεων.

Η κατάσταση που είχε διαμορφωθεί στα ευρωπαϊκά πράγματα δεν άφηνε περιθώριο διαφυγής στην Ελλάδα και η χώρα παρασυρόταν διχασμένη στον πόλεμο, ο οποίος με τη σειρά του βάθαινε το Διχασμό ακόμη περισσότερο και τον μετέτρεπε σε εμφύλιο πόλεμο. Τον Αύγουστο του 1916 δημιουργείται στη Θεσσαλονίκη το Κίνημα Εθνικής Αμύνης με ηθικό αυτουργό τον Ελευθέριο Βενιζέλο ο οποίος, αφού παραιτήθηκε και αναχώρησε από την Αθήνα, μετέβησε εκεί από τα Χανιά ανέλαβε τον ηγετικό ρόλο και σχημάτισε προσωρινή κυβέρνηση. Η Ελλάδα επισήμως χωρίστηκε στα δύο.

Οι μονάδες στρατού της Ηπείρου δεν ανταποκρίθηκαν στο αίτημα της Εθνικής Αμύνης να ενωθούν μαζί τους όχι μόνο επειδή δεν επιθυμούσαν να γίνουν επίορκοι αλλά και γιατί αμφέβαλλαν ως προς την ορθότητα των απόψεων, των χειρισμών του Βενιζέλου και των κινηματιών υποστηρικτών του.

Η αποκορύφωση των γεγονότων για τα Ιωάννινα συνέβη στις 26 Μαΐου 1917 όταν, ενώ το Κράτος των Αθηνών διαλυόταν, οι Ιταλοί προέβαλαν στρατιωτικούς λόγους και τα κατέλαβαν. Σκοπός της προέλασής τους ήταν η βελτίωση της διαπραγματευτικής θέσης της Ιταλίας κατά το Συνέδριο της

⁸⁵ G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821 – 1936*, μτφρ Θόδωρος Παρασκευόπουλος, τ. Β', β' έκδοση, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006, σ. 894

Ειρήνης με στόχο την παρεμπόδιση της επέκτασης της Ελλάδας στη Βόρεια Ήπειρο και την ενσωμάτωσή της. Στις 28 Μαΐου του 1917 οι Μεγάλες Δυνάμεις παρέδωσαν στον βασιλιά Κωνσταντίνο τελεσίγραφο με το οποίο απαιτούσαν την παραίτησή του, ώστε να επανενωθεί η χώρα υπό το Βενιζέλο και να εισέλθει επίσημα στον πόλεμο,⁸⁶ αναγκάζοντας έτσι τους Ιταλούς να εγκαταλείψουν τα Ιωάννινα. Η ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Βενιζέλο και η αποκατάσταση του ελληνικού κράτους αποτέλεσε μία επίφαση, επειδή ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τον έβλεπε πλέον ως απειλή, ως ένα μοιραίο πρόσωπο που είχε καταστρέψει την ήσυχη Παλιά Ελλάδα με πράξεις που υπονόμευαν τη φιλελεύθερη ιδεολογία και το Σύνταγμα.

Στο Συνέδριο του Παρισιού το Δεκέμβριο του 1918 ο Βενιζέλος, ως εκπρόσωπος της Ελλάδας, υπέβαλε τις εθνικές διεκδικήσεις της χώρας οι οποίες περιλάμβαναν τη Βόρεια Ήπειρο, τη Θράκη, τα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου πλην των Δωδεκανήσων. Οι διεκδικήσεις του στηρίζονταν στο ορισμό της εθνικής ταυτότητας, όπως τον διατύπωσε ο ίδιος, και ήταν σύμφωνος με την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών του προέδρου Wilson: *«Το θρήσκευμα, η φυλή, η γλώσσα δεν δύνανται να θεωρηθούν ως βέβαια ενδείξεις εθνικότητας. Ο μοναδικός αλάνθαστος παράγων είναι η εθνική συνείδησις, δηλαδή η εσκεμμένη θέλησις των ατόμων όπως καθορίσουν την τύχη των και αποφασίσουν εις ποίαν εθνικήν οικογένεια επιθυμούν να ανήκουν»*.⁸⁷

Η ιμπεριαλιστική πολιτική του Βενιζέλου να προσαρτήσει τη Σμύρνη και δευτερευόντως την Κωνσταντινούπολη, η οποία είχε μεγαλύτερη συμβολική σημασία για τον ελληνικό εθνικισμό, είχε ως αποτέλεσμα την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη το Μάιο του 1919 μετά την παραχώρηση άδειας των Συμμάχων. Ο Βενιζέλος και η ηγεσία των Φιλελευθέρων έκριναν ότι τα ελληνικά συμφέροντα στη Μικρά Ασία συνέπιπταν με αυτά των ευρωπαϊκών δυνάμεων της Αντάντ. Ένα ακόμη λόγος που ενέτεινε την βενιζελική επιμονή για τις περιοχές της Μικράς Ασίας ήταν και η ιδεολογία της Μεγάλης Ιδέας. Η ελληνική κατοχή μικρασιατικών περιοχών μπορούσε να προβάλλεται ως δίκαιη για εθνικούς λόγους.

Τον Ιανουάριο του 1921 η ελληνική προέλαση προς την κατεύθυνση Εσκή – Σεχίρ αναχαιτίστηκε για πρώτη φορά από την έναρξη της Μικρασιατικής εκστρατείας. Την περίοδο εκείνη οι μεγάλες διπλωματικές και στρατιωτικές επιτυχίες της χώρας και η γνωστή ροπή του ελληνικού Τύπου προς την

⁸⁶ Η κίνηση αυτή της Αντάντ ήταν ιδιαίτερα αδέξια από ψυχολογικής απόψεως, γιατί ακόμη και οι νέοι είχαν μάθει πως στις 29 Μαΐου είχε καταρρεύσει το Βυζάντιο και είχε πεθάνει ο τελευταίος αυτοκράτορας, Κωνσταντίνος Παλαιολόγος. Ο μύθος του αυτοκράτορα, ο συμβολισμός που περιείχε το όνομα Κωνσταντίνος έπαιζαν κεντρικό ρόλο στη βασιλόφρονα παραλλαγή της ελληνικής Μεγάλης Ιδέας, ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε πως, σύμφωνα με το ημερολόγιο τη Chantepleure, όταν μπήκε ο Κωνσταντίνος για πρώτη φορά στα Ιωάννινα μετά την παράδοση της πόλης στις 21 Φεβρουαρίου 1913, το μυαλό τους ανέτρεξε στην ρήση πως ένας Κωνσταντίνος θα ανακτήσει και πάλι τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

⁸⁷ Βερέμης Θ. – Κολιόπουλος Γ., *Ελλάς: Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Γ' έκδοση, Αθήνα, Καστανιώτη, 2006, σ. 356

«πατριδεμπορία»⁸⁸ είχαν δημιουργήσει ένα κλίμα έντονου εθνικισμού που δεν ήταν δυνατόν να ανασταλεί εύκολα. Μία νέα επιχείρηση κατάληψης της γραμμής Εσκή – Σεχίρ – Αφιόν Καραχισάρ απέτυχε πάλι. Οι ανησυχίες για τις εξελίξεις στο μικρασιατικό μέτωπο δεν συνέβαλαν ασφαλώς στο να εορτασθούν τα 100 χρόνια την ελληνικής εθνεγερσίας με τον δέοντα ενθουσιασμό.

Η άνοιξη του 1922 βρήκε την Ελλάδα σε μια κατάσταση που δεν προοιωνιζε τίποτα καλό. Η Ελλάδα είχε περιέλθει σε μία κατάσταση απόγνωσης με την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίες απέρριπταν τα αιτήματά της, την έβαζαν στο περιθώριο και αποφάσιζαν ερήμην της. Τους μήνες που οι Έλληνες ανέβαζαν και κατέβαζαν κυβερνήσεις, κατατρίβονταν σε κομματικές και ενδοκυβερνητικές διαμάχες και επέτρεπαν να γιγαντωθούν οι χειρότερες μορφές της διοίκησης, ενώ ο ελληνικός στρατός παρέμενε άπρακτος στα χαρακώματα του μετώπου με υποβαθμισμένο ηθικό, οι Τούρκοι έχοντας για ηγέτη τους τον Κεμάλ ανασυντάσσονταν, εξοπλίζονταν και εκπαιδευαν νεοσύλλεκτους ώστε να εξαπολύσουν επίθεση την κατάλληλη στιγμή με όλες τους τις δυνάμεις. Και η μελανή αυτή στιγμή αυτή δεν άργησε να έρθει. Το πρωί της 13ης Αυγούστου άρχισαν να χτυπούν τις ελληνικές θέσεις του Αφιόν Καραχισάρ. Στις 15 Αυγούστου η ελληνική γραμμή είχε διασπαστεί και μέχρι τις 26 του μηνός είχαν φύγει από τη Σμύρνη και τα τελευταία τμήματα του ελληνικού στρατού. Στις 31 Αυγούστου η Σμύρνη παραδόθηκε στις φλόγες με τον κύκλο μιας ιστορίας αιώνων να κλείνει με τον χειρότερο τρόπο.

Ενώ ο στρατός του Κεμάλ προετοίμαζε την επίθεσή του και ωθούσε τον ελληνικό στρατό σε όλο και περισσότερες τακτικές υποχωρήσεις, καθώς ο τελευταίος βρισκόταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης και το μέλλον της εκστρατείας να είναι μάλλον δυσοίωνο και ζοφερό, στις 21 Φεβρουαρίου τα Ιωάννινα εορτάζουν την επέτειο της απελευθέρωσής τους. Τη χρονιά αυτή στο Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου εκτός από δύο τηλεγραφήματα προς τη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου βρίσκεται και το πρώτο επίσημο πρόγραμμα εορτασμού της επετείου, όπως το δημοσίευσε ο δήμαρχος της πόλεως Β. Πυρσινέλλας. Το πρόγραμμα αναφέρεται στην ώρα και στον ναό που θα τελεστεί η δοξολογία, οι καλεσμένοι σε αυτή, οι οποίοι ήταν ο Γενικός Διοικητής της Ηπείρου, ο Διοικητής του Ε' Σώματος Στρατού, οι Βουλευτές, ο Νομάρχης, όλες οι Πολιτικές, Στρατιωτικές, Δημοτικές και Θρησκευτικές Αρχές, ο Δικηγορικός Σύλλογος, οι Διευθυντές των Τραπεζών και των Εφημερίδων, οι προϊστάμενοι των Κοινοτήτων, των Σωματείων και των Συλλόγων και οι Πρόξενοι των Ξένων Δυνάμεων, *εάν εύαρεστῶνται*. Τα σχετικά με την ιεροτελεστία ανατέθηκαν να κανονιστούν από την Μητρόπολη Ιωαννίνων, ενώ η Στρατιωτική Αρχή επιφορτίστηκε με τη διευθέτηση της στρατιωτικής παράταξης. Μετά το πέρας της δοξολογίας ήταν όλοι καλεσμένοι στην δεξίωση που θα γινόταν στο

⁸⁸ Γιαννουλόπουλος Γ., «Εξωτερική πολιτική στις αρχές του 20ου αιώνα», στο Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα: όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900 – 1940, επιστημονική επιμέλεια Χρήστος Χατζηιωσήφ, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2009, σ. 132

Δημαρχείο, η οποία αργότερα θα οργανώνεται κατά παράδοση κάθε χρονιά. Σχετικά με τους καλεσμένους, δεν θα παραμείνουν οι ίδιοι στο πέρασμα των χρόνων αλλά θα προστεθούν περισσότεροι από το 1928 και έπειτα. Η παρουσία των Προξένων των ξένων Κρατών θα κρίνεται πάντοτε προαιρετική. **(παράρτημα 5)**

Το πρώτο τηλεγράφημα αποστέλλεται από τον υποδιοικητή των Φιλιάτων για την πληροφόρηση της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου και της Νομαρχίας πως τέλεσαν πάνδημο δοξολογία και παρέλαση με την παρουσία πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, οι οποίοι εκφώνησαν και τον 'κατάλληλο' λόγο, μαθητών και λαού, ο οποίος στο τέλος ζητωκραύγασε *έν άκρατωζω ένθουσιασμό ύπέρ έλευθερωτοῦ βασιλέως*. **(παράρτημα 6)**. Το δεύτερο τηλεγράφημα, του οποίου ο τόπος αποστολής δεν είναι ευανάγνωστος, αφορά την υποβολή συγχαρητηρίων από τον πρόεδρο για την επέτειο της αλώσεως. **(παράρτημα 7)**

Μέχρι το επόμενο έτος εορτασμού της επετείου της απελευθερώσεως η κατάσταση στην Ελλάδα είχε μεταβληθεί άρδην σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου ακολούθησε η επιστροφή των αποκαμωμένων και απελπισμένων στρατιωτών, ενώ μάζες ανθρώπων που είχαν ξεριζωθεί με ωμή βιαιότητα από τον τόπο τους έπαιρναν έναν δρόμο με άγνωστο τον τελικό προορισμό συνθέτοντας μια από τις μεγαλύτερες συμφορές του 20ου αιώνα. Το έδαφος πάνω στο οποίο είχε βλαστήσει η Μεγάλη Ιδέα, «η φιλελεύθερη ύβρις μιας Ελλάδος των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών και οι συντηρητικές παραλλαγές ιμπεριαλιστικών σχεδίων»⁸⁹ δεν υπήρχε πια. Τα θεμέλια της ύπαρξης του έθνους άλλαζαν ολοκληρωτικά. Η Ελλάδα του Μεσοπολέμου έγινε ένα εργαστήριο αντιμετώπισης και διαχείρισης προσφυγικών προβλημάτων. Η πολιτική της επιδίωξης της εδαφικής επέκτασης και ο πόλεμος ως μέσο πραγματοποίησής της δεν υπήρχε πια σε κανενός τη σκέψη. Πλέον, η πολιτική υπηρετούσε την εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας της χώρας.

Πέρα από την πολιτική διάσταση της ενσωμάτωσης των προσφύγων, τα οικονομικά προβλήματα που ανέκυψαν με το ζήτημα της στέγασης και της αποκατάστασής τους, προέκυψαν και οι μεγάλες κοινωνικές και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις του προσφυγικού πληθυσμού, οι οποίες αποτυπώθηκαν στους τόπους και στους τρόπους εγκατάστασής τους. Οι ντόπιοι τους αντιμετώπισαν με μεγάλη εχθρότητα και επιφυλακτικότητα είτε εγκαταστάθηκαν στις πόλεις είτε στα χωριά. Τους διέκριναν για τη γλώσσα και τις συνήθειες τους. Σε πολιτικό επίπεδο, όντας οι πρόσφυγες οπαδοί του Βενιζέλου κυρίως μέχρι το 1930, αντιμετώπιζαν τους ντόπιους οπαδούς του βασιλιά ως οι κύριοι υπαίτιοι για την ήττα και τον ξεριζωμό τους, με τους τελευταίους να τους αντιπαθούν με τη σειρά τους, καθώς η ψήφος

⁸⁹ G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα ...*, ό.π., σ. 1005

τους τούς στερούσε την εξουσία. Σε πολιτισμικό επίπεδο, οι ντόπιοι τους αποκαλούσαν ‘τουρκόσπορους’ και ‘γιαουρτοβαφτισμένους’, ενώ οι γυναίκες θεωρούνταν ελευθέρων ηθών.

Την περίοδο που στην Ήπειρο στάλθηκαν πάνω από 10.000 πρόσφυγες, ήταν οικονομικά εξουθενωμένη και ταλανισμένη από τις ληστρικές επιδρομές. Οι Ηπειρώτες τους υποδέχτηκαν, στην πλειοψηφία τους, με κατανόηση, χωρίς βέβαια να μην υπάρχουν και εξαιρέσεις. Η Επιτροπή που συστάθηκε από την τοπική διοίκηση μερίμνησε συστηματικά, αλλά όχι επαρκώς, για την περίθαλψη, την υγιεινή, τα συσσίτια και τα φάρμακά τους. Πρόσφυγες από την Καισάρεια, την Καππαδοκία και τον Πόντο άρχισαν τη νέα τους ζωή στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, εποίκισαν τους οικισμούς Ανατολή, Μπάφρα και Νεοκαισάρεια και επιδοθήκαν σε γεωργικές και χειρωνακτικές εργασίες, την κτηνοτροφία και το εμπόριο.

Το 1923 η Ελλάδα ήταν μια χώρα ηττημένη στρατιωτικά, διχασμένη πολιτικά, διεθνώς απομονωμένη και απειλούμενη από γειτονικές χώρες, οικονομικά κλονισμένη και υποχρεωμένη να περιθάλψει και να μεριμνήσει για τους ενδεείς και άστεγους πρόσφυγες. Είχε χάσει την προστασία και την εύνοια των προστάτιδων δυνάμεων οι οποίες της εγγυούνταν την ανεξαρτησία της, περιβαλλόταν από χώρες που είχαν εδαφικές διεκδικήσεις εις βάρος της και είχε προσφάτως ταπεινωθεί από την Τουρκία. Παρ’ όλα αυτά, ο δεκαετής πόλεμος τής είχε δώσει την ικανοποίηση πως είχε απελευθερώσει και προσαρτήσει το μεγαλύτερο μέρος των περιοχών που θεωρούσε εκ παραδόσεως ελληνικές.

Με το προσφυγικό ζήτημα να αποτελεί την κορυφή του παγόβουνου στα προβλήματα και τις δυσχέρειες που είχε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 1923 συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια από την απελευθέρωση των Ιωαννίνων και η πόλη γιόρτασε την επέτειο με ενθουσιασμό και λαμπρότητα με τη συμμετοχή χιλιάδων προσφύγων. Μέσα από το Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου μας παραδίδεται το επίσημο πρόγραμμα του εορτασμού της, το οποίο κατά το μεγαλύτερο μέρος του είναι ίδιο με το προηγούμενο έτος και τρία τηλεγραφήματα.

Το τυπικό της τελετουργίας όριζε, σύμφωνα με το *έκδοθέν* πρόγραμμα, την πρωινή τέλεση της δοξολογίας στο Μητροπολιτικό Ναό και την μετέπειτα δεξίωση στο Δημαρχείο. Το παρών όφειλαν να δώσουν ο Γενικός Διοικητής Ηπείρου, ο Διοικητής του Ε’ Σώματος Στρατού και της VIII Μεραρχίας, ο οποίος φαίνεται να είναι η πρώτη χρονιά που προσκαλείται επισήμως αφού δεν είχε γίνει κάποια αναφορά σε αυτό το αξίωμα στα προγράμματα των προηγούμενων χρόνων, σύσσωμες οι Πολιτικές, Δικαστικές, Στρατιωτικές και Δημοτικές Αρχές, το Διοικητικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου, οι Διευθυντές των Τραπεζών και των εφημερίδων και οι προϊστάμενοι των Κοινοτήτων, των Συλλόγων και των Σωματείων. Προαιρετική αξιολογείται η παρουσία των Προξένων, *εάν έυαρεστώνται*.

Ο καθορισμός των καθηκόντων που επιφορτιζόταν κάθε Αρχή ορίζεται μέσα από αυτό το πρόγραμμα της τελετής. Συγκεκριμένα, ο Δήμαρχος ανέθεσε στη Μητρόπολη τα της ιεροτελεστίας,

στη Στρατιωτική Αρχή τα της στρατιωτικής παρατάξεως και στη Χωροφυλακή τα της διατήρησης της τάξεως. **(παράρτημα 8)**

Όσον αφορά τα τηλεγραφήματα, τα δύο προέρχονται από τους Φιλιάτες - από τον υποδιοικητή και το άλλο από τον πρόεδρο των κοινοτήτων - και το άλλο από τον σύμβουλο της κοινότητας του Τσεπέλοβου. Γίνεται λόγος σε αυτά για την τέλεση της δοξολογίας με αφορμή την εορτή της επετείου παρουσία πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, την υποβολή συγχαρητηρίων και την έκφραση ευγνωμοσύνης του εθνικού λαού προς το βασιλιά Κωνσταντίνο. **(παράρτημα 9)**

Αυτό που αποτελεί άξιο αναφοράς είναι πως, σύμφωνα με το πρόγραμμα, η επέτειος εορτάστηκε στις 6 Μαρτίου αντί της 21ης Φεβρουαρίου. Αυτό συνέβη επειδή στις 16 Φεβρουαρίου η Ελλάδα υιοθέτησε το Γρηγοριανό ημερολόγιο και αντί της 17ης Φεβρουαρίου ξημέρωσε η 1η Μαρτίου, άρα επήλθαν και οι ανάλογες αλλαγές ημερομηνιών. Έπειτα, γίνεται πρώτη αναφορά στο θεσμό της Χωροφυλακής ως υπεύθυνης για την τήρηση της τάξης και της πρόσκλησης στον εορτασμό του Διοικητού της VIII Μεραρχίας.

Μετά την μικρασιατική καταστροφή, ο φόβος μιας ενδεχόμενης επιβολής πραξικοπήματος με στόχο την επίλυση του δυναστικού και του πολιτειακού ζητήματος ήταν μεγάλος. Η παραίτηση του Βενιζέλου έφερε στην εξουσία τη Δημοκρατική Ένωση του Παπαναστασίου, ανακηρύσσοντας ουσιαστικά τη Δημοκρατία. Το 'Ελληνικό Βασίλειο' στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως είχε αντικατασταθεί από το 'Ελληνική Πολιτεία'. Η ανακήρυξη της Ελληνικής Δημοκρατίας χαιρετήθηκε από τον περισσότερο πολιτικό κόσμο ως «η ανατολή μιας νέας εποχής για την Πατρίδα και του αιθριώτερου μέλλοντος για τον Ελληνισμό».⁹⁰ Την ημέρα της εθνικής επετείου της 25ης Μαρτίου ψηφίστηκε ψήφισμα σύμφωνα με το οποίο κηρυσσόταν αφενός η Δυναστεία των Γλύξμπουργκ οριστικά έκπτωτη και αφετέρου το Δημοκρατικό πολίτευμα, το οποίο και κατοχύρωσε ο λαός με δημοψήφισμα.

Το 1927 ο Βενιζέλος επέστρεψε στην Ελλάδα και ξεκίνησε να συσπειρώνει και πάλι γύρω του τους οπαδούς των Φιλελευθέρων. Το 1928 ανέλαβε και πάλι την εξουσία με την ένθερμη λαϊκή υποστήριξη και δήλωσε πως θα αποτελέσει οχυρό κατά των καθεστωτικών κινδύνων, της απειλής της δικτατορίας, των κοινωνικών διαταράξεων εξαιτίας της ακυβερνησίας και φυσικά θα εργαστεί για την παγίωση του καθεστώτος. Η Μεγάλη Ιδέα είχε πλέον εγκαταλειφθεί πλήρως, οι πρόσφυγες είχαν χάσει την ελπίδα της επιστροφής τους και η πολιτική τους θα απέβλεπε στη διατήρηση και την αποκατάσταση των κεκτημένων.

Η νίκη του Βενιζέλου στις εκλογές ονομάστηκε 'βενιζελική καταιγίδα' και έδειξε πως ο ελληνικός λαός είχε εναποθέσει τις τύχες του αλλά και όλη του την εμπιστοσύνη όχι στο Κόμμα των

⁹⁰ Δαφνής Γ., *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων: 1923 – 1940*, τ. Α', Αθήνα, Ίκαρος, 1955, σ. 4

Φιλελευθέρων ούτε στον βενιζελισμό, αλλά στο ίδιο το πρόσωπο του Βενιζέλου, στον ‘Ηγέτη’,⁹¹ δίνοντάς του εντολή να σχηματίσει ένα καλά οργανωμένο κράτος. Ο βενιζελισμός, σε αυτή τη φάση, προσπάθησε να προσφέρει στον λαό τον νέο μύθο, ο οποίος θα αντικαθιστούσε αυτόν της Μεγάλης Ιδέας. Ο νέος μύθος ήταν η Αβασίλευτη Δημοκρατία και η λήθη του παρελθόντος.

Τα Ιωάννινα εκείνη τη χρονιά γιόρτασαν την επέτειό τους με την καθιερωμένη *επίσημος δοξολογία* και ανήγειραν το ‘Ηρώο του Μπιζανίου’. Τα μνημεία είχαν ως αποστολή τους όχι μόνο να αποτίνουν τον οφειλόμενο φόρο τιμής αλλά και να χρησιμεύουν ως «μέσα φρονηματοισμού και διδασκαλίας τών ἐπιγιγνομένων, εις οὓς θα καταστῶσι τα μεγάλα έργα των προγόνων όχι μόνο ακουστά αλλά και ορατά».⁹² Το Ηρώο αυτό αποτελεί το κύριο μνημείο των Ιωαννίνων, το οποίο είναι συγχρόνως και το ‘Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη’. Πρόκειται για ένα μαρμάρινο σύμπλεγμα, στην οποία σύνθεσή του η Ελλάδα κρατά στα χέρια της τον θνήσκοντα εύζωνο Μπιζανομάχο, ενώ το βλέμμα της -απελπισμένο- στρέφεται προς τον ουρανό. Αρχικά, το μαρμάρινο αυτό σύμπλεγμα εντοπιζόταν στην Πλατεία Πύρρου το 1958, όμως μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση -στο Πάρκο Ωρολογίου- ώστε να εκτελεστούν έργα ανάπλασης της πλατείας. Επιλέχθηκε να στηθεί σε αυτή την περίοπτη θέση μέσα στην πόλη των Ιωαννίνων και όχι στο Μπιζάνι γιατί είναι το σημαντικότερο μνημείο για την απελευθέρωση της πόλης και απόρροια της πανελλήνιας κινητοποίησης την περίοδο του Μεσοπολέμου για τη ανέγερση ηρώων σε όλη την επικράτεια με κρατική υπόδειξη.⁹³ Η πατρότητα του Ηρώου αποδίδεται στον Βάσο Φαληρέα, έναν από τους σημαντικότερους Έλληνες γλύπτες κατά τον 20ο αιώνα.⁹⁴ Στο Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου βρίσκονται τα προγράμματα και των δύο αυτών τελετών.

Το πρόγραμμα της επετείου ορίζει, ως είθισται, την ώρα που θα πραγματοποιηθεί η δοξολογία στο Μητροπολιτικό Ναό και ενημερώνει για τη δεξίωση που θα λάβει χώρα στο Δημαρχείο μετά το πέρας αυτής. Σχετικά με τους προσκεκλημένους έχουν προστεθεί στη λίστα οι Βουλευτές που βρίσκονται στην πόλη, ο Ιατρικός Σύλλογος, το Εμπορικό, Βιομηχανικό και Επαγγελματικό Επιμελητήριο, οι τραυματίες πολέμου που τους έχουν απονεμηθεί παράσημα, οι αγωνιστές στη μάχη του Μπιζανίου και οι αντιπρόσωποι των Ξένων Κρατών, *έάν έναρεστῶνται. (παράρτημα 10)*

Αμέσως μετά τη δοξολογία έγιναν τα αποκαλυπτήρια του Ηρώου, για τα οποία υπάρχει ξεχωριστό πρόγραμμα.

⁹¹ Δαφνής Γ., *Η Ελλάδα μεταξύ ...*, ό.π., σ. 396

⁹² Μαρία Ρεπούση, «Το νέο Εικοσιένα. Η ανολοκλήρωτη ελληνική επανάσταση στις δημόσιες επετειακές αφηγήσεις της πρώτης εκατονταετηρίδας της», στο Δέσποινα Ι. Παπαδημητρίου – Σεραφείμ Ι. Σεφεριάδης, (επιστ. επιμέλεια-εισαγωγή), *Αθέατες όψεις της Ιστορίας. Κείμενα αφιερωμένα στον Γιάννη Γιανουλόπουλο*, Ασίνη, Αθήνα 2012, σ. 162

⁹³ Νούτσου Ε. (2022). σ. 22 – 23.

⁹⁴ http://www.digitalglyptothèque.gr/greece_exhibits/%CE%B7%CF%81%CF%8E%CE%BF-%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CF%87%CF%89%CE%BD/, 27/5/2023

Η πρόσκληση για τα αποκαλυπτήρια του μνημείου αποστέλλεται από τον διοικητή της VIII Μεραρχίας προς τον Γενικό Διοικητή της Ηπείρου, καθώς οι πολεμικές /στρατιωτικές τελετές υπάγονται στα καθήκοντα των στρατιωτικών αρχών. Του γνωστοποιεί πως, σύμφωνα με τη διαταγή του Υπουργείου Στρατιωτικών, τα αποκαλυπτήρια θα πραγματοποιηθούν υπό τη μερίμνα της Μεραρχίας σε συγκεκριμένη ώρα και τόπο. Τα πρόσωπα που προσκαλούνται είναι τα ίδια με αυτά του προγράμματος της επετείου με την προσθήκη των εφέδρων και των απόστρατων Αξιωματικών, των Επιθεωρητών και των Διευθυντών του σχολικού κόσμου, ενώ θα παρελάσουν και πάλι τα παρατεταμένα στρατιωτικά τμήματα. **(παράρτημα 11)**

Όσον αφορά το 1930 -για το 1929 δεν υπάρχει κάποιο αρχείο- μας παραδίδεται μία *Μερική Διαταγή* από την VIII Μεραρχία Ηπείρου, σύμφωνα με την οποία για τον εορτασμό της επετείου θα λάμβανε χώρα κατά σειρά η κατάθεση στεφάνων στην αναθηματική στήλη, η επίσημος δοξολογία, η στρατιωτική παρέλαση, η δεξίωση στο Δημαρχείο μετά το πέρας της παρέλασης, η φωταγώγηση του Στρατηγείου κατά τις απογευματινές ώρες και εν κατακλείδι η λαμπαδηφορία, στην οποία θα συμμετείχαν και οι οπλίτες της Φρουράς. Τα κεριά και τους φανούς θα αναλάμβανε να τα προμηθεύσει ο Δήμος. Επίσης, η *Μερική Διαταγή* όριζε σε ποιον ανατίθεται το γενικό πρόσταγμα, την παράταξη που θα έπρεπε να έχει η Φρουρά για την απόδοση των τιμών έξωθεν του ναού, τη στολή και τον οπλισμό που θα έπρεπε να φέρουν πάνω τους και το δρομολόγιο που θα ακολουθήσει η Στρατιωτική Μουσική μαζί με τη Μουσική του Δήμου παίζοντας το εωθινό. Το δρομολόγιο που θα ακολουθούσαν ήταν το εξής: *Όδος Άβέρωφ - Άνεξαρτησίας – Σουλίου – Δωδώνης – 21 Φεβρουαρίου – Κεντρική Πλατεία – Φουραρχείον.*

Τόσο κατά την Ανατολή και τη Δύση του ηλίου όσο και κατά τη διάρκεια της δοξολογίας στον Μητροπολιτικό Ναό το Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού θα ρίξει 21 κανονιοβολισμούς *έκ τού μέρους όπισθεν Στρατώνος 15 Συντ/τος (Παλαιά ύδαταποθήκη Συντ/τος).* **(παράρτημα 12)**

Ακόμη, διατίθενται άλλα τρία τηλεγραφήματα: στο πρώτο εκ μέρους του Υπουργού Ναυτικών Μπότσαρη ο οποίος στέλνει τους χαιρετισμούς του για την επέτειο της πόλης και δηλώνει τη χαρά του για την τηλεφωνική σύνδεση Αθήνας - Ιωαννίνων, την οποία επέβλεπε ο ίδιος. Όπως αναφέρει, η σύνδεση αυτή αποτελεί άλλη μία έμπρακτη εκδήλωση στοργής της κυβέρνησης προς τους φιλελεύθερους Ηπειρώτες, οι οποίοι θα μπορούν πλέον να ακουστούν *προς όλον πολιτισμένον κόσμον* **(παράρτημα 13)**. Το δεύτερο τηλεγράφημα κάνει λόγο για την επιτυχή εορτή που συντελέστηκε στο 13ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων για την επέτειο και στο τρίτο τηλεγράφημα ζητείται από τον δήμαρχο Ιωαννίνων να ορίσει την ημέρα εκείνη της επετείου ως αργία για τα καταστήματα της πόλης, καθώς μέχρι τότε παρέμεναν ανοιχτά και δεν γινόταν δυνατή η συμμετοχή των εμπόρων στο εορταστικό τυπικό. **(παράρτημα 14)**

Ανάλογο τυπικό τελετουργίας ακολουθήθηκε σύμφωνα με το Αρχείο της Ηπείρου και το 1931. Ο εορτασμός της επετείου ξεκίνησε το απόγευμα της 20ης Φεβρουαρίου με την κατάθεση στεφάνων *ἐν τῇ νέᾳ Πλατείᾳ Ἡρώου Μπιζανίου*. Στο Αρχείο βρίσκεται η πρόσκληση που εστάλη από τον δήμαρχο Βλαχλείδη προς τον Γενικό Διοικητή της Ηπείρου, ώστε να *παρακαλέσωμεν ὑμᾶς να παρευρεθεί*. Η παρουσία του *μετά τῶν Προϊσταμένων τῶν ὑφ' ὑμᾶς ὑπηρεσιῶν* θα έδινε μεγάλη ευχαρίστηση σε όλους *-ὅπως εὐαρεστούμενοι παραστήτε*. **(παράρτημα 15)**

Ἐπειτα από την κανονικοποιημένη αυτή επέτειο του κράτους με το καθιερωμένο τυπικό της κατάθεσης στεφάνων στο Ἡρώο ακολουθεῖ η *ἐπίσημος Δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ* το πρωί της 21ης του μηνός *χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων*. Κατά το πρόγραμμα που κοινοποίησε και πάλι ο δήμαρχος προς τον Γενικό Διοικητή Ηπείρου δεν παρουσιάζεται κάποια ιδιαίτερη αλλαγή ως προς τους προσκεκλημένους. Σε αυτούς έχουν προστεθεί οι Γερουσιαστές, ο Φαρμακευτικός και ο Οδοντιατρικός Σύλλογος, ο Σύλλογος των Διανοουμένων Ἰωαννίνων, το Γεωργικό Επιμελητήριο Ηπείρου και η Ομοσπονδία Επαγγελματιών Ηπείρου. Ακόμη, στη δοξολογία μπορούν να δώσουν το παρών όλοι οι αναγνωρισμένοι σύλλογοι και σωματεία της πόλης. Η παρουσία των αντιπροσώπων των Ξένων Κρατών κρίνεται προαιρετική – *ἐάν εὐαρεστῶνται*.

Στο πρόγραμμα του εορτασμού αναφέρεται, επίσης, πως στην εκκλησία ο δήμαρχος θα εκφωνήσει τον πανηγυρικό λόγο της ημέρας και πως το απόγευμα θα λάβει χώρα η λαμπαδηφορία με τη μέριμνα του Δήμου. **(παράρτημα 16)**

Εγκιβωτισμένη στην επέτειο του κράτους πραγματοποιείται και η στρατιωτική επέτειος με το δικό της ολοκληρωμένο τελετουργικό. Ὅπως προβλέπει η *Ἐπείγουσα Μερικὴ Διαταγὴ και συμφώνως τῷ κοινοποιηθέντι ἡμῖν προγράμματι τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν* για την απόδοση των κεκανονισμένων τιμών της επετείου η στρατιωτική δύναμη που θα παραταχθεῖ οφείλει να είναι *ὅσον το δυνατόν μεγαλειτέρα*. Το παρών θα δώσει και η στρατιωτική μουσική, ὅλο το 15ο Τάγμα Πεζικού, ο Λόχος αυτοκινήτων και το Σύνταγμα Πυροβολικού. Πέρα από την παράταξη του καθενός ἐξωθεν του ναοῦ ορίζεται η στολή που θα πρέπει να φορέσουν και το γενικό πρόσταγμα, το οποίο θα έχει ο διοικητής του 15ου Συντάγματος Πεζικού.

Μετά το πέρας της δοξολογίας οι Αξιωματικοί είναι καλεσμένοι να παρευρεθούν στη δεξίωση του Δημαρχείου, ενώ τα τμήματα θα αναχωρήσουν προς την πλατεία των Στρατώνων, όπου και θα παραμείνουν για την παρέλαση. Φυσικά, προβλέπεται και η ρίψη των 21 κανονιοβολισμών τρεις φορές μέσα στην ημέρα. Κατά το εωθινό, δηλαδή κατά το εγερτήριο, το δρομολόγιο που θα ακολουθηθεῖ είναι *Ὁδὸς Ἀβέρωφ - Ἀνεξαρτησίας – στροφή ἀριστερὰ εἰς το ὄρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα -ὁδὸς Ἀσωπίου – Σουλίου – Πλατεία (ὅπου το Ἡρώον) – Φρουραρχεῖον*. Αναφέρεται για πρώτη φορά πως κατά τη διέλευση των ανδρῶν *ἀπαγορεύονται αἱ φωνασκίαι*, επιτρέπεται μονάχα να *ἄδωσιν τα κεκανονισμένα στρατιωτικά ἄσματα*. Πιθανότατα στο παρελθόν τη συγκεκριμένη στιγμή το πλήθος να

φώναζε συνθήματα είτε υπέρ είτε εναντίον της κυβερνήσεως εκφράζοντας την αγανάκτησή του για τα πολιτικά γεγονότα και την κατάσταση της κοινωνίας ως ένδειξη διαμαρτυρίας, ως είθισται να συμβαίνει πολλές φορές κατά τη διάρκεια εορτών και παρελάσεων, όπου είναι συγκεντρωμένες οι πολιτικές αρχές. Η μέριμνα για την επιβολή της τάξης στο πλήθος ανήκει κατά αποκλειστικότητα στη Χωροφυλακή. Στη συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί η λαμπαδηφορία και τέλος, το τυπικό της στρατιωτικής επετείου κλείνει με το ανακλητικόν. **(παράρτημα 17)**

Το δικό της προδιαγεγραμμένο τυπικό θα ακολουθήσει η σχολική επέτειος μνήμης, το οποίο εστάλη από τον γενικό επιθεωρητή των σχολείων της IB' εκπαιδευτικής περιφέρειας προς τους διευθυντές των σχολείων της μέσης εκπαίδευσης και τους επιθεωρητές των δημοτικών, οι οποίοι ανήκουν στην εκπαιδευτική περιφέρεια Ιωαννίνων και Ζαγορίου – Μετσόβου. Γίνεται αμέσως αντιληπτό πως οι διεργασίες που θα ακολουθηθούν και τα καθήκοντα των διδασκόντων δεν αφορούν μονάχα τα σχολεία που βρίσκονται στην πόλη των Ιωαννίνων, αλλά την επέτειο θα εορτάσουν και τα σχολεία του Ζαγορίου και του Μετσόβου, μολονότι κρίνεται περιττό να τονιστεί η υποχρέωση όλων των σχολείων να συμμετέχουν στον εορτασμό.

Αρχικά, θα λάμβαναν μέρος όλοι οι μαθητές *μετά τῶν σημαιῶν τῶν* στην κατάθεση στεφάνων στο Ηρώο -*ἄν ἐπιτρέψη ὁ καιρός*- συνοδευόμενοι από τους δασκάλους τους. Ο χώρος που θα καταλάμβαναν οι μαθητές εκεί θα οριζόταν έπειτα από συνεννόηση της επιτροπής που θα αποτελούταν από έναν δάσκαλο κάθε σχολείου υπό τη προεδρία του επιθεωρητή των δημοτικών σχολείων με τη δημοτική και τη στρατιωτική αρχή. Κάθε σχολείο θα κατέθετε στεφάνι. Το πρωί της 21ης δώδεκα μαθητές από κάθε σχολείο θα συγκεντρωθούν *ἐν τῇ Καπλανείῳ σχολῇ* με τον γυμναστή ή έναν δάσκαλο και θα μεταβούν στον Μητροπολιτικό Ναό για τη δοξολογία. Η σειρά παράταξής τους θα είναι πρώτα *αἱ μουσικαὶ τῶν ὀρφανοτροφείων* και θα επακολουθήσουν *τα δημοτικά σχολεῖα (1ον, 2ον κλπ) το πρότυπο τοῦ διδασκαλείου, το ὀρφανοτροφεῖον Γεωργίου Σταύρου, μετά τῆς μουσικῆς του, τον ἀγροτικόν οἰκοτροφεῖον, ἡ ἐμπορικὴ σχολή, το διδασκαλεῖον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, το ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, το 2ον και το 1ον γυμνάσιον*. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό θα συγκεντρωθεί και αυτό στον ναό. Μετά το πέρας της δοξολογίας οι μαθητές θα συμμετέχουν στην παρέλαση με την οριζόμενη συνοδεία τους, *ἐκείθεν δε θα διαλυθῶσιν*. **(παράρτημα 18)**

Στα νέα αναγνωστικά προβάλλονταν οι αξίες της σύγχρονης φιλελεύθερης κοινωνίας αντί της μεγαλόστομης πατριωτικής προπαγάνδας. Το ύψιστο ιδεώδες της παιδείας ήταν η σύνδεση της ιδέας του έθνους με την υποχρέωση για διατήρηση της ειρήνης, η οποία έδινε τη δυνατότητα για ευημερία και ανάπτυξη του ανώτερου πολιτισμού. Η πρόκληση βρισκόταν στο ότι η παλαιότερη γενιά συνέδεε τον πολεμικό ενθουσιασμό και τις εδαφικές απαιτήσεις με την ιδέα του έθνους· αυτός ήταν και ο λόγος που οι νεότερες γενιές, οι οποίες επιθυμούσαν την ειρήνη, είχαν αποστραφεί την ιδέα του έθνους και είχαν αποδεχτεί πιο διεθνιστικές αντιλήψεις. Και οι δύο αυτές στάσεις, ωστόσο, αποτελούσαν

περιθωριακά φαινόμενα στις αρχές της δεκαετίας του 1930 και η ταύτιση του 'εθνικού ιδεώδους' με την ειρήνη παρέμεινε ιδιαίτερα αξιοσημείωτη.

Η πολιτική διαμάχη που συνέβαινε στην Ελλάδα συνδεόταν και με τις διεθνείς εξελίξεις. Η άνοδος του Χίτλερ στην εξουσία καθιστούσε και πάλι επίκαιρο για τις δυνάμεις της άλλοτε Αντάντ το ζήτημα των περιφερειακών συμμαχιών προκειμένου να δημιουργηθούν αναχώματα στο γερμανικό αναθεωρητισμό των συνθηκών της ειρήνης. Ο γερμανικός επεκτατισμός αποπειράθηκε να περιοριστεί με το Βαλκανικό Σύμφωνο. Στις 9 Φεβρουαρίου 1934 η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Τουρκία και η Γιουγκοσλαβία υπέγραψαν το Σύμφωνο με κάθε επισημότητα στην Αθήνα στην αίθουσα της Ακαδημίας, το οποίο προέβλεπε την πολυμερή εγγύηση όλων των συνόρων στη Βαλκανική και την εναρμόνιση της πολιτικής των κρατών μελών απέναντι στη Βουλγαρία. Κύρια ένσταση της αντιπολίτευσης ήταν ότι υπήρχε ο κίνδυνος η Ελλάδα να συρθεί σε πόλεμο με μία μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη, την Ιταλία.

Οι συγκρούσεις για πολλά θεμελιώδη ζητήματα της συνταγματικής τάξης, του κράτους δικαίου, των σχέσεων του στρατού με τους πολιτικούς θεσμούς και της πρακτικής πολιτικής, οι εκατέρωθεν φόβοι πως ο καθένας ήθελε να παραγκωνίσει και τελικώς να εξουδετερώσει τον πολιτικό του αντίπαλο υποδαύλιζαν τις επιθυμίες για ισχυρή εκτελεστική εξουσία, ακόμη και για δικτατορία. Ο Μεταξάς περίμενε από χρόνια τη δικτατορία και ήταν αποφασισμένος να εργαστεί συστηματικά για την κατάργηση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Όπως ανακοίνωνε και ο ίδιος, «το κοινοβουλευτικό σύστημα ήταν τελείως ανάκανο να αντιμετωπίσει τα νέα προβλήματα, τα οποία είχε δημιουργήσει η ζωή στους λαούς».⁹⁵

⁹⁵ G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα ...*, ό.π., σ. 1210-1211

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

1935 – 1936: ‘Μεγαλοπρεπεποῦς ἑορτῇ ἀπελευθερώσεως Ἰωαννίνων μετά την παρουσία τοῦ Α.Μ. Βασιλεύς Γεωργίου Β΄ και τοῦ Α.Β.Υ. Διαδόχου Παύλου’

Η Ελλάδα υποδέχτηκε το 1935 σε μία ανώμαλη πολιτικά περίοδο που εγκυμονούσε θύελλες και καταιγίδες. Πρωθυπουργός της χώρας διατελούσε ο Παναγής Τσαλδάρης. Ήδη από τον Φεβρουάριο ο Βενιζέλος προετοίμαζε την Επανάσταση που οδήγησε, αναπόφευκτα, στην παλινόρθωση. Το ιδεολογικό προπέτασμα αυτής ήταν ο κίνδυνος που διέτρεχε η Δημοκρατία, καθώς, όπως υποστήριζε ο Βενιζέλος, η κυβέρνηση δεν μπορούσε να ανατραπεί με συνταγματικές μεθόδους και υπήρχε ο σοβαρός κίνδυνος της παλινόρθωσης και της δικτατορίας. Τον Μάρτιο έγινε απόπειρα ανατροπής της κυβερνήσεως από τους Φιλελευθέρους υπό τη σιωπηλή και σύμφωνη γνώμη του Βενιζέλου, την οποία ανέτρεψε εύκολα ο Κονδύλης. Ο τελευταίος λίγους μήνες αργότερα έμελλε να τον ανατρέψει με πραξικόπημα, ώστε να επιβάλλει την κατάργηση του καθεστώτος της αβασίλευτης δημοκρατίας και να αποφασίσει τη διενέργεια δημοψηφίσματος για την παλινόρθωση της βασιλείας.

Η κυβέρνηση, βρισκόμενη σε κατάσταση άμυνας, κατέλυσε το Σύνταγμα και εφάρμοσε στρατιωτικό νόμο καταργώντας τη νομιμότητα στη χώρα. Στη συνέχεια, εξαπολύθηκε ένα πογκρόμ διώξεων των βενιζελικών αξιωματικών. Οι αδιάλλακτοι, με βασικότερο το Μεταξά, ζητούσαν την επιβολή της θανατικής ποινής ξυπνώντας τις μνήμες του λαού από τα επακόλουθα της Μικρασιατικής Καταστροφής με τη δίκη των έξι. Τελικώς, σε θάνατο καταδικάστηκαν τρεις και οι υπόλοιποι καθαιρέθηκαν με σκηνές που εξευτέλιζαν όχι μόνο τους ίδιους αλλά το ίδιο το κράτος και το στράτευμα. Η αποδοχή της ήττας της Επανάστασης του Βενιζέλου και η οριστική φυγή του από την Ελλάδα σήμανε την παλινόρθωση και τον τερματισμό της διαμάχης μεταξύ της βενιζελικής και της αντιβενιζελικής παράταξης.

Πριν, όμως, από όλα αυτά ο Τύπος υποστήριζε πως ήταν επιθυμητό και αναγκαίο να επιβληθεί στη χώρα δικτατορία για τρία έως πέντε χρόνια με επικεφαλής τον Τσαλδάρη. Αυτό το καθεστώς θα αναμόρφωνε τις συνθήκες που επικρατούσαν και θα συμφιλίωνε ‘βιαίως’ τις εχθρικές παρατάξεις. Έχοντας ως παράδειγμα τη Γερμανία του Χίτλερ σχετικά με τον έλεγχο των μαζών υποστηρίχθηκε πως «*Από καιροῦ εἰς καιρόν ἑορταί, τελεταί και Δημοψηφίσματα, εὐκολον εἶναι να φέρουν την διοίκησιν εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν με το πλῆθος*», ενώ στον λαό θα λέγονταν πως «*Λαέ, θα τοῦ εἶπη, σε ἐστέρησα τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν σου, διότι ἔκαμες χρῆσιν κακὴν. Διότι δεν τας χρειάζεσαι, διότι σε βλάπτουν. Εἶσαι ἀνήλικος και εἰς ἓνα ἀνήλικον δεν δίδουν μαχαίρι*».⁹⁶

⁹⁶ G. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα ...*, ό.π., σ. 1228

Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους ο Κονδύλης με τη σύμπραξη των αρχηγών των Ένοπλων Δυνάμεων – του στρατηγού Α. Παπάγου, του ναυάρχου Δ. Οικονόμου και του στρατηγού της Αεροπορίας Γ. Ρέππα- εξαναγκάζουν τον Τσαλδάρη σε παραίτηση, επιβάλουν τον στρατιωτικό νόμο, ορίζουν τον Κονδύλη πρωθυπουργό της χώρας και καταθέτουν ψήφισμα περί καταργήσεως του πολιτεύματος της Αβασίλευτης Δημοκρατίας. Ακόμη, αποφασίζεται να διενεργηθεί στις 3 Νοεμβρίου δημοψήφισμα για την κατάργηση της δημοκρατίας και την επικύρωση της καθεστωτικής αλλαγής με την επιστροφή του βασιλιά Γεωργίου Β΄ στο θρόνο, ο οποίος και επανήλθε στην Ελλάδα λίγες μέρες αργότερα.⁹⁷

Λίγο πριν το ξέσπασμα του Εθνοκτόνου κινήματος, όπως ονομάστηκε η Επανάσταση του Βενιζέλου, τα Ιωάννινα εορτάζουν την 23η επέτειο της απελευθέρωσής τους. Στο Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου εντοπίζονται η *Επείγουσα Διαταγή* που στάλθηκε μερίμνη της Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την παράταξη των στρατιωτών την ημέρα εκείνη και τις λεπτομέρειες διεξαγωγής της επετείου, καθώς επίσης και ένα αρχείο από τη Διοίκηση της Χωροφυλακής των Ιωαννίνων προς τη Μεραρχία της Ηπείρου.

Το στρατιωτικό τελετουργικό, ρυθμιζόμενο σαφώς υπόψιν του προγράμματος του Δήμου, θα ξεκινούσε τις πρώτες πρωινές ώρες με το εωθινό. Έξω από τον ναό θα συγκεντρωθούν με την οριζόμενη παράταξη η Σημαία του Πεζικού, το Τάγμα του Πεζικού με τη Μουσική και η Πυροβολαρχία. Το γενικό πρόσταγμα ανατίθεται στον Αντισυνταγματάρχη. Αμέσως μετά τη δοξολογία θα πραγματοποιηθεί η δεξίωση στο Δημαρχείο, στην οποία θα προσέλθουν οι Ανώτεροι Αξιωματικοί, οι κατώτεροι κατά βούλησιν.

Έπειτα, τα στρατιωτικά τμήματα θα αποσυρθούν και θα κατευθυνθούν προς τη νέα Πλατεία του Δήμου από όπου θα ξεκινήσουν την παρέλαση μπροστά από τον Υποστράτηγο, ο οποίος συνέταξε αυτή τη Διαταγή και θα βρίσκεται στην εξέδρα μπροστά από τη νησίδα για τους πεζούς στην κεντρική πλατεία. Η κατάταξη των παρελαυνόντων ορίζεται η ακόλουθη: πρώτα θα παρελάσουν τα σχολεία με την ηγεσία της Μουσικής του Δήμου - η σειρά τους στη φάλαγγα θα κανονισθεί από τον Επιθεωρητή-έπειτα η Μουσική, θα ακολουθήσει το Τάγμα του 15ου Συντάγματος και τέλος, η Πυροβολαρχία Ορειβατικού Πυροβολικού. Οι Αξιωματικοί στην εξέδρα θα παραταχθούν αριστερά του Υποστράτηγου, οι δε Πολιτικές Αρχές από τα δεξιά. Το Σύνταγμα Πεζικού έπρεπε να καθορίσει τις θέσεις των Πολιτικών Αρχών, ώστε να μην παρατηρηθῶσιν ἀταξίαι ἢ συνωστισμός.

⁹⁷ Η νοθεία που έλαβε χώρα σε αυτό το δημοψήφισμα ήταν προφανής. Παρ' όλη την αποχή των δημοκρατικών, ως ένδειξη διαμαρτυρίας εναντίον της κυβέρνησης, ψήφισαν 1.527.714, εκ των οποίων 1.491.992 ή το 97,80% υπέρ της βασιλείας και 32.454 ή 2,12% υπέρ της δημοκρατίας. Δαφνής Γ., *Η Ελλάδα μεταξύ ...*, ό.π., σ. 378

Μετά την παρέλαση τα Στρατιωτικά Τμήματα θα κατευθυνθούν προς την πλατεία Στρατώνων – το σημερινό πάρκο στα Λιθαρίτσια- όπου θα διεξαχθεί η Πολεμική εορτή τους. Οι προβλεπόμενοι 21 κανονιοβολισμοί θα ριχθούν τρεις φορές μέσα στην ημέρα, ενώ από το απόγευμα θα φωταγωγηθούν όλα τα Στρατιωτικά καταστήματα στην πόλη. Η ημέρα της επετείου θα κλείσει με τη Δεξίωση που θα γίνει στη Λέσχη κατά τις βραδινές ώρες. **(παράρτημα 1)**

Όσον αφορά το αρχείο που έστειλε ο Διευθυντής της Χωροφυλακής προς τη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου σχετίζεται με την *περί τῶν παρατηρουμένων ἀταξιῶν κατὰ τας ἐπισήμους ἐορτάς και δοξολογίας*. Συγκεκριμένα, αναφέρει πως αφενός ο χώρος του Μητροπολιτικού ναού είναι ορισμένος και περιορισμένος για τους ίδιους τους Επισήμους και τους Αξιωματικούς, αφετέρου η παρουσία των πολυμελών οικογενειών τους στον ήδη ανεπαρκή χώρο του ναού αποτελεί την κυριότερη αιτία των *ἀταξιῶν* αυτών και του συνωστισμού κατά την είσοδο και την έξοδο από τον ναό.

Ο διευθυντής αιτείται, λοιπόν, από τη Γενική Διοίκηση να ορίσει για την προσεχή επέτειο, αλλά και για όλες τις επόμενες, έναν από τους Αξιωματικούς σε υπηρεσία εντός της Μητροπόλεως, στον οποίο θα ανατεθεί ο καθορισμός των θέσεων των Αξιωματικών και των οικογενειών τους, *ὅπερ ἤθελεν συντελέσει κατὰ πολὺ εἰς τὴν πρόληψιν συνωστισμοῦ και δημιουργίας παραπόνων*. Τέλος, παρακαλείται από τη Γενική Διοίκηση να ορίσει και έναν αρμόδιο υπάλληλο για τον καθορισμό *ἐν γένει τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων*. **(παράρτημα 2)**

Το έτος 1936 είναι αυτό που ξεχωρίζει, μεταξύ πολλών άλλων ετών στην ιστορία της Ελλάδας, για την επιβολή της δικτατορίας του Μεταξά στις 4 Αυγούστου. Ωστόσο, η άνοδος του Μεταξά στην εξουσία και η επιβολή της δικτατορίας δεν αποτέλεσε κεραυνός ἐν αἰθρίᾳ. Κατά την ταραχώδη δεκαετία του 1930 προηγήθηκαν πολλά συμβάντα / προάγγελοι που οδήγησαν σε αυτή, με κυριότερα τα κινήματα που ξέσπασαν το 1933 και το 1935.

Μετά τον αιφνίδιο θάνατο του Τσαλδάρη, του αυτοεξόριστου στο Παρίσι Βενιζέλου και του Κονδύλη και τη φυγάδευση του Πλαστήρα δεν υπήρχαν κληρονομικές διεκδικήσεις στην άσκηση της εξουσίας. Ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ αναθέτει το σχηματισμό κυβέρνησης στον καθηγητή Αστικού Δικαίου Κ. Δεμερτζή και ορίζει τον Μεταξά, παρά τις ενστάσεις του Δεμερτζή που είχε διακρίνει ήδη τις φιλοδικτατορικές του τάσεις, ως Υπουργό Στρατιωτικών. Έπειτα από τον αιφνίδιο θάνατο του Δεμερτζή ο βασιλιάς, χωρίς να λάβει τη συμβουλή κάποιου, διορίζει πρωθυπουργό της χώρας τον Μεταξά.

Η επιβολή της δικτατορίας, η αναστολή των συνταγματικών ελευθεριών και της λειτουργίας του Κοινοβουλίου είχε κριθεί απαραίτητη τόσο από το βασιλιά όσο και από το διοριζόμενο πρωθυπουργό Μεταξά. Οι εντάσεις στις διεθνείς σχέσεις συνεχώς αυξάνονταν -ο Χίτλερ είχε ήδη εγκαταστήσει το στρατό του στη Ρηνανία και είχε παραβιάσει τους όρους της Συνθήκης των Βερσαλλιών- και η επικείμενη απειλή μιας ευρωπαϊκής συρράξεως έκριναν πως «η δημοκρατική

διακυβέρνηση της Ελλάδας αποτελεί υπερβολική πολυτέλεια εν όψει πολέμου και θα εμπόδιζε την πολεμική προπαρασκευή».⁹⁸ Αντιθέτως, η δικτατορία αποτελούσε τη μοναδική λύση για λόγους εξωτερικής πολιτικής. Ως δικαιολογία για την αναστολή των άρθρων του Συντάγματος αναφερόταν ο κομμουνισμός. Πράγματι, ο Μεταξάς με τη σύμφωνη γνώμη του βασιλιά και την πλήρη άγνοια τόσο των υπουργών και των πολιτικών συντακτών του Τύπου όσο και του ελληνικού λαού, κήρυξε την Ελλάδα υπό το καθεστώς της δικτατορίας στις 4 Αυγούστου του 1936.

Ιδιαίτερου ενδιαφέροντος αποτέλεσε η μελέτη του ιστορικού αρχείου το έτος αυτό, για το λόγο αυτό και επέλεξα να αποτελέσει -μαζί με το 1935- ένα ξεχωριστό κεφάλαιο στην εργασία. Ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ μαζί με τον διάδοχο Παύλο επισκέφθηκαν την πόλη, ώστε να παρευρεθούν στον εορτασμό της επετείου της. Η υποδοχή τους έπρεπε να είναι -και ήταν- μεγαλειώδης. Αυτό ήταν απολύτως φυσιολογικό, αν αναλογιστεί κανείς το πάθος που επέδειξε η αντιβενιζελική παράταξη στην προετοιμασία της εορτής, τη δραστηριοποίηση των κρατικών και των δημοτικών αρχών μα πάνω από όλα την περιέργεια του κόσμου να δει ύστερα από τόσα χρόνια απουσίας τον γιο του Κωνσταντίνου, ο οποίος είχε συνδέσει το όνομά του με την απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Ένα μεγάλο ποσοστό του λαού των Ιωαννίνων κινητοποιήθηκε να υποδεχτεί το βασιλιά, ο οποίος κατέφτασε μέσω Πρεβέζης, από όπου και αποβιβάστηκε. Εκεί τον υποδέχτηκαν οι αστυνομικές και οι δημοτικές αρχές και της Πρεβέζης.

Η άφιξη του στην πόλη έγινε με κανονιοβολισμούς και κωδωνοκρουσίες. Στην είσοδο της πόλης τον περίμεναν ο Δήμαρχος, το δημοτικό συμβούλιο, οργανώσεις, σωματεία και φυσικά όλες οι στρατιωτικές αρχές του τόπου μαζί με τους μαθητές. Εξαιτίας των διαβουλεύσεων στην Αθήνα για τον σχηματισμό κυβέρνησης η άφιξη του βασιλιά στην πόλη καθυστέρησε και κατ' επέκταση ο εορτασμός την επετείου έγινε στις 22 Φεβρουαρίου αντί της 21ης, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια σωρεία αλλαγών και αναθεωρήσεων στις *Διαταγές* του στρατού σχετικά με την οργάνωση και το τυπικό που έπρεπε να ακολουθηθεί.

Κατά τη διάρκεια της δοξολογίας εκφωνήθηκε λόγος από τον Μητροπολίτη Σπυρίδωνα, ο οποίος «συγκλόνισε κυριολεκτικά το εκκλησίασμα». Ο Μητροπολίτης ξεκίνησε με το γραφικό ρητό «*Ἰδοὺ ἐντέλλομαι σοι· ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ φοβηθῆς, μηδὲ δειλιάσης ὅτι ὁ Κύριος μετὰ σοῦ ἐπὶ πάντα οὐ ἔάν προσεύσῃ*. Και συνέχισε: *Ἡ θεία ἐντολή ἀνταποκρίνεται σήμερον καὶ πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν*».⁹⁹ Η επίσκεψη του βασιλιά ήταν σημαντική, καθώς συμβόλιζε τη θέληση του βασιλιά να αποκαταστήσει την εθνική ενότητα και να ανασυνδέσει το μέλλον με τη λαμπρή περίοδο της εθνικής ένωσης.

⁹⁸ Δαφνής Γ., *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων...*, ό.π., σ. 409

⁹⁹ Νικολαΐδης Ι. *Τα Γιάννινα του μεσοπολέμου*, τ. Ι΄, Ιωάννινα, Τυπογραφείο: Γερ. Σ. Δούβαλης, 1997, σ. 26

Το αρχείο της Ηπείρου βρίθει από τα έγγραφα με την λεπτομερή προετοιμασία για την υποδοχή του βασιλιά και του διαδόχου, το πρωτόκολλο που θα πρέπει να τηρηθεί από όλα τα στρατιωτικά τμήματα αλλά και από τις σχολικές μονάδες κατά την υποδοχή, τη δοξολογία, την παρέλαση, τα επίσημα γεύματα, τις δεξιώσεις και την κατάθεση στεφάνων στο Ηρώο του Μπιζανίου μέχρι την αναχώρηση του βασιλιά. Ακόμη, γίνεται μία μικρή αναφορά για τη θέση που θα έπρεπε να έχει η γυναίκα σε τέτοιες περιπτώσεις. Όπως θα διαπιστώσουμε και στη συνέχεια, παραχωρείται η άδεια στους Αξιωματικούς να τους συνοδεύσουν και οι σύζυγοί τους στο επίσημο γεύμα προς τιμήν του βασιλιά, με την προϋπόθεση να είναι ενδεδυμένες κατάλληλα με ένδυμα εσπερίδας, ενώ κατά τη δοξολογία στον Μητροπολιτικό ναό η θέση τους θα περιοριστεί μονάχα στο γυναικωνίτη και όχι πλάι στους συζύγους τους.

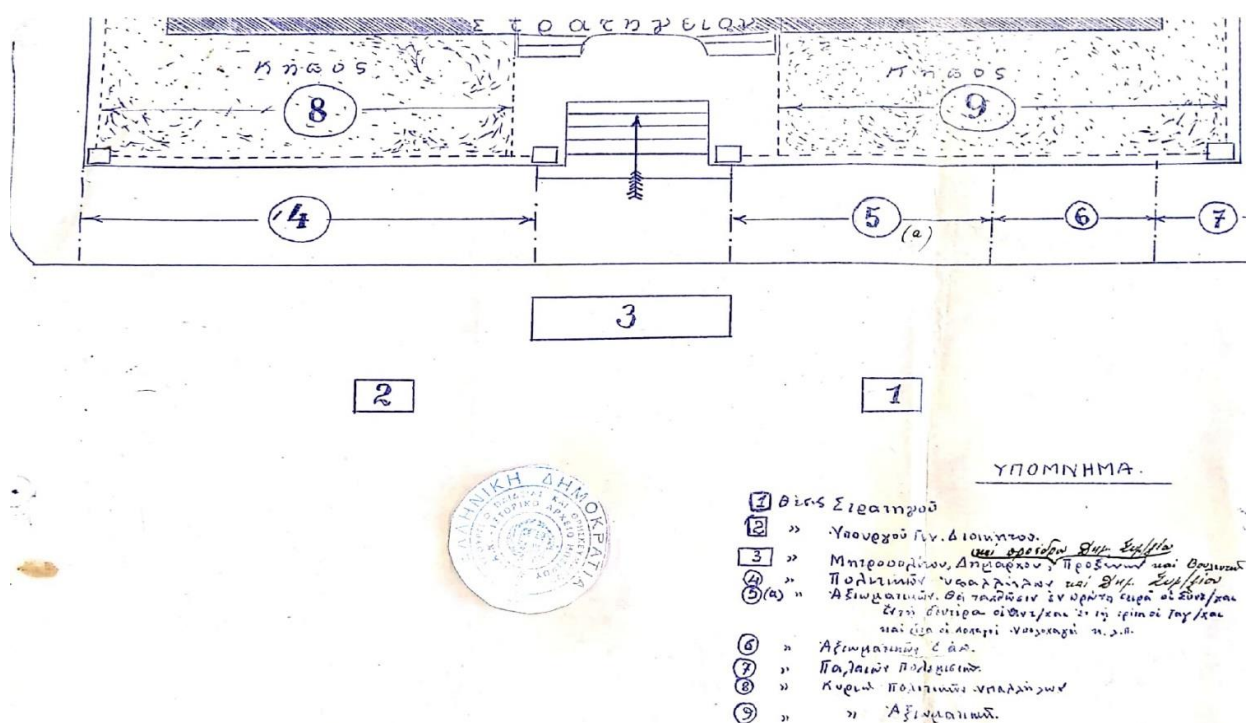
Το πρώτο έγγραφο που αποστέλλεται σχετικό με την εορτή της επετείου, σύμφωνα με τον *Άριθμ. Πρωτοκόλλου*, είναι μία *Επείγουσα Μερική Διαταγή* της VIII Μεραρχίας από τον Υποστράτηγο Παπανικολάου και καθορίζονταν το στρατιωτικό τελετουργικό, σύμφωνα με το πρόγραμμα εορτασμού του Δήμου. Νωρίς το πρωί η Μουσική της Μεραρχίας μαζί με τους σαλπιγκτές του Πεζικού και του Πυροβολικού θα σήμαναν το εωθινό έξω από το Φρουραρχείο και στη συνέχεια θα ακολουθούσαν το δρομολόγιο *Όδός Ἀβέρωφ - Όδός Ἀνεξαρτησίας – Γενικὴν Διοίκησιν - Όδός Σουλίου – Πλατεῖα Δήμου - Όδός Δωδώνης – μέχρι τοῦ Καταστήματος τοῦ Υἱοῦ Συν/κοῦ Τομέως - Ἐκεῖθεν ἐπανοδος εἰς Στρατῶνας 15ου Συν/τος Πεζικοῦ δια τοῦ ἀγάλματος ἐλευθερίας και Καλοῦτσας* και θα ρίχνονταν οι 21 κανονιοβολισμοί. Την παράταξη θα συγκροτούσε το πλήρες Τάγμα του Πεζικού με τη σημαία του Συντάγματος και το ΥΠΙ Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού.

Ἐπειτα, θα ακολουθούσε η δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό, όπου θα συγκεντρώνονταν οι Αξιωματικοί χωρίς τον στρατό τους. Κατά το πολυχρόνιο το Σύνταγμα Πυροβολικού θα έπρεπε να μεριμνήσει για την έγκαιρη βολή των 21 κανονιοβολισμών. Μετά το πέρας αυτής, οι Αξιωματικοί θα παρευρίσκονταν στο Δημαρχείο για τη δεξίωση και σειρά στο τυπικό είχε η παρέλαση.

Τα στρατιωτικά τμήματα θα συναθροίζονταν στο χώρο της Πλατείας του Δήμου, ο οποίος θα έπρεπε να είναι ελεύθερος από κόσμο, ώστε να μαζευτούν εκεί και τα σχολεία της πόλης. Θα παρήλυναν μπροστά από τον Υποστράτηγο με απόσταση μεταξύ τους έξι βημάτων και μπροστά από τους Αξιωματικούς, οι οποίοι θα στέκονταν στο δεξιό πεζοδρόμιο στο τμήμα του Στρατηγείου, όπως φαίνεται και στο σχεδιάγραμμα της **Εικόνας 1**, στο οποίο καθορίζονται οι θέσεις των Πολιτικών και των Στρατιωτικών Αρχών. Το Πεζικό και τα σχολεία θα παρατάσσονταν ανά τριάδες, ενώ το Πυροβολικό ανά дуάδες. Κατά σειρά θα εμφανίζονταν η Μουσική – τα ορφανοτροφεία, τα σχολεία, η Μουσική του Μεραρχίας, η Σημαία του Πεζικού, το Τάγμα του Πεζικού και τέλος, η Πυροβολαρχία. Οι διατάξεις του *Κανονισμού Παρελάσεων* έπρεπε να τηρηθούν με κάθε ακρίβεια.

Το απόγευμα, κατά την υποστολή της Σημαίας, θα ρίχνονταν 21 κανονιοβολισμοί και θα φωταγωγούνταν όλα τα Στρατιωτικά Καταστήματα. Τέλος, θα λάμβανε χώρα η Λαμπαδηφορία, η οποία θα ακολουθούσε το δρομολόγιο *Όδος Αωδώνης - Πλατεία Δήμου – Κεντρική Πλατεία – είσοδος εἰς τὴν Πλατείαν Στρατῶνων τοῦ 15ου Συντ/τος δια τῆς Β΄. τοῦ Καταστήματος τοῦ Στρατηγείου παρόδου - ἐπάνοδος εἰς τοὺς Στρατῶνας.*

Στο τέλος της Διαταγής επισημαίνεται πως κατά τη δοξολογία και την παρέλαση η Διεύθυνση Χωροφυλακής θα έπρεπε να διαθέσει έναν αριθμό Χωροφυλάκων για την τήρηση της τάξης και δίνει την εντολή στη Φρουραρχία να μεριμνήσει ώστε από τις εννιά το πρωί έως τις δύο το μεσημέρι να μην κυκλοφορεί στην πόλη κανένας οπλίτης. **(παράρτημα 3)**

Εικόνα 1.

Έως τότε φαίνεται πως δεν υπήρξε ακόμη ενημέρωση για την άφιξη του βασιλιά στην πόλη, καθώς οι ημερομηνίες από τα έγγραφα που έχουν αναφερθεί μέχρι στιγμής υποβλήθηκαν για τον κανονικό εορτασμό της επετείου. Έτσι, η επόμενη *Επείγουσα Μερική Διαταγή* αφορά την κατάθεση των στεφάνων στο Ηρώο του Μπιζανίου το απόγευμα της παραμονής της επετείου, δηλαδή στις 20 Φεβρουαρίου. Σε αυτή εντέλλονταν να παραστούν ο Διοικητής του Πεζικού της Μεραρχίας, οι Διοικητές των Μονάδων και οι Διοικητές των Στρατιωτικών Καταστημάτων. Το Σύνταγμα Πεζικού, το Σύνταγμα Ορειβ. Πυροβολαρχιών και ο Συνταγματικός Τομέας όφειλαν να αποστείλουν στο Ηρώο μία αντιπροσωπεία.

Το Σύνταγμα του Πεζικού με τη συνοδεία της Μουσικής θα απέδιδε τις κανονισμένες τιμές, αφού θα είχε παραταχθεί και από τις δύο πλευρές του Ηρώου. Η κατασκευή των δύο δάφνινων στεφάνων θα ήταν μέριμνα της Επιμελητείας, από τους οποίους ο ένας θα κατατίθονταν εκείνη την ημέρα στο Ηρώο και ο άλλος στην πολεμική εορτή του Πεζικού την επομένη. Τη μεταφορά τους στο σημείο θα αναλάμβανε ο Υπασπιστής της Μεραρχίας. **(παράρτημα 4)**

Η επόμενη *Διαταγή*, στην οποία ο Υποστράτηγος το απόγευμα της 20ης Φεβρουαρίου κάλεσε σε συγκέντρωση στο Στρατηγείο της Μεραρχίας, τους Διοικητές των Σωμάτων και τους Διευθυντές των Στρατιωτικών Καταστημάτων της Φρουράς χωρίς, ωστόσο, να αναφέρεται σε αυτή ο λόγος της συγκέντρωσης **(παράρτημα 5)**, μας βάζει σε υποψία πως ίσως τότε να ενημερώθηκαν οι Στρατιωτικές Αρχές για την άφιξη του βασιλιά στην πόλη. Η υποψία αυτή γίνεται περισσότερο ισχυρή, καθώς στην ακόλουθη *Εξαιρετικά Επείγουσα Διαταγή* που βρίσκεται στο Αρχείο αναφέρεται πως τροποποιούνται κάποιες από τις προηγούμενες Διαταγές, προκειμένου να παραστεί στην εορτή της απελευθέρωσης και η Α.Μ. ο Βασιλεύς.

Η παρουσία του βασιλιά στον εορτασμό της επετείου επέφερε ένα πλήθος αλλαγών. Αρχικά, η διεξαγωγή της έλαβε χώρα στις 22 Φεβρουαρίου, προκειμένου να προλάβει να φτάσει από την Αθήνα στα Ιωάννινα.

Μολονότι το τυπικό του εωθινού και της παράταξης παρέμεινε ως έχει, παρατηρούνται κάποιες άλλες αλλαγές, όπως είναι φυσικό, στη στρατιωτική εορτή. Σύμφωνα με τη *Διαταγή*, η οποία κοινοποιήθηκε στην Ιερά Μητρόπολη, στη Γενική Διεύθυνση Ηπείρου και στον Δήμαρχο Ιωαννίνων, ο Λόχος του Πεζικού με τη συνοδεία της Μουσικής και της Σημαίας του Συντάγματος θα έπρεπε να παραταχθεί στην είσοδο της πόλης, δηλαδή στους Στρατώνες του Πυροβολικού, όπου θα ανέμεναν μαζί με τη Δημοτική Αρχή της πόλης την άφιξη του βασιλιά. Κατά την είσοδό του το Σύνταγμα του Πυροβολικού θα μεριμνούσε για τη ρύψη των 21 κανονιοβολισμών. Μόλις αναχωρήσει ο βασιλιάς από το σημείο, οι παραπάνω που είχαν παραταχθεί για την υποδοχή του θα ενταχθούν στην υπόλοιπη παράταξη. Η δοξολογία στο Μητροπολιτικό ναό θα τελεστεί λίγη ώρα αργότερα από το συνηθισμένο,

ενώ οι Αξιωματικοί δεν θα έδιναν το παρών στη δεξίωση του Δημαρχείου, όπως είχε προταχθεί στην πρώτη Διαταγή.

Στην εξέδρα που είχε στηθεί μπροστά από το Στρατηγείο της Μεραρχίας για την παρέλαση, όπου θα λάβαιναν θέση οι Πολιτικές και οι Στρατιωτικές Αρχές, θα βρίσκεται και ο βασιλιάς μπροστά από τον οποίο θα παρελάσουν όχι μόνο τα σχολεία και τα Στρατιωτικά Τμήματα αλλά προστίθενται πια και οι παλιοί πολεμιστές, οι οποίοι θα παραταχθούν ανάμεσα από τα σχολεία και τον Στρατό. Κάθε παρελαύνον τμήμα θα κατευθυνθεί προς τους Στρατώνες μέσω της οδού Μητροπόλεως και προς την οδό της Λίμνης. Οι Αξιωματικοί μηδενός εξαιρουμένου θα αποδώσουν τους χαιρετισμούς τους στον βασιλιά *διά της σπάθης*.

Οι σύζυγοι των Αξιωματικών μέσα στον Μητροπολιτικό ναό θα καταλάμβαναν τον γυναικωνίτη και κατά την ώρα της παρέλασης θα στέκονταν στο χώρο όπου βρίσκεται το σπίτι του Στρατιώτη.

Το βράδυ θα παρατεθεί επίσημο γεύμα προς τιμήν του βασιλιά στη Στρατιωτική Λέσχη. Όπως επισημαίνει ο Υποστράτηγος στο τέλος αυτής της Διαταγής, περισσότερες λεπτομέρειες για το επίσημο γεύμα και για την κατάθεση των στεφάνων στο Ηρώο θα υπάρξουν σε νεότερη διαταγή.

(παράρτημα 6)

Οι λεπτομέρειες για την κατάθεση των στεφάνων στο Ηρώο βρίσκονται στην αμέσως επόμενη *Επείγουσα Μερική Διαταγή* του Υποστράτηγου. Η τελετή της στέψης θα πραγματοποιούταν το απόγευμα της 22ης Φεβρουαρίου, στην οποία θα συμμετείχαν όλοι οι Αξιωματικοί της Φρουράς εκτός από αυτούς που είχαν διατεθεί για τη Λαμπαδηφορία.

Από τις στρατιωτικές δυνάμεις θα παρατάσσονταν στο χώρο ο Λόχος Τυφεκιοφόρων και ένας Ουλαμός Πεζοπόρων μαζί με τη Μουσική της Μεραρχίας και σύμφωνα με τις υποδείξεις του Φρουράρχου.

Τη μεταφορά του στεφάνου στο Ηρώο στο σημείο θα την επιλαμβανόταν ο Υπασπιστής της Μεραρχίας και την κατάθεση του ο ίδιος ο Υποστράτηγος.

Ακόμη, ορίζεται, όπως και σε όλες τις Διαταγές, η στολή που θα έπρεπε να φορούν και ανατίθεται στη Χωροφυλακή να φροντίσει για την τήρηση της τάξης. **(παράρτημα 7)**

Σχετικά με το επίσημο γεύμα στη Στρατιωτική Λέσχη προς τιμήν του βασιλιά στάλθηκε ξεχωριστή Διαταγή με τις λεπτομέρειες της εορτής, όπως είχε προαναγγελθεί άλλωστε και στην πιο παραπάνω Διαταγή. Αρχικά, αναφερόταν κατά σειρά σε αυτούς τους Αξιωματικούς που έπρεπε να δώσουν το παρών μαζί με τις Πολιτικές Αρχές. Αυτοί που θα παραστούν είναι ο Υποστράτηγος, *Ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Μεραρχίας, Ὁ Ἀρχηγὸς Πεζικοῦ, Ὁ Φρουράρχος, Οἱ Δ/ταί 15ου Σν. Πεζικοῦ καὶ ΥΠΙον Συντ. Τομέως, Ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Μεραρχίας, Οἱ Δ/ταί Ιου καὶ ΙΙου Ἐπιτελικῶν Γραφείων, Ὁ Δ/της τοῦ Νοσοκομείου, Ὁ Δ/τῆς τοῦ Δικαστικοῦ τῆς Μεραρχίας, Ὁ Ἐπιμελητὴς τῆς Μεραρχίας, Ὁ Δ/της τοῦ δου Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως, Ὁ Δ/της τοῦ Στρατ. Γραφείου Ἰωαννίνων, Ὁ Δ/της τῆς Λέσχης, Ὁ Ἀνώτερος*

Δ/της Χωροφυλακῆς και Ὁ Δ/της Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων. Τα Συντάγματα Πεζικού, Πυροβολαρχιών και Τομέα ἔπρεπε να στείλουν ως αντιπροσώπους από έναν ανώτερο και από έναν κατώτερο Αξιωματικό, ενώ η Χωροφυλακή έναν μόνο κατώτερο Αξιωματικό. Τα ονόματα των αντιπροσώπων ἔπρεπε να δοθούν από την προηγούμενη μέρα στη Διεύθυνση της Στρατιωτικής Λέσχης.

Μετά το επίσημο γεύμα θα ακολουθούσε δεξίωση, στην οποία θα μπορούσαν να παραστούν και οι σύζυγοι των Αξιωματικών, εάν το επιθυμούσαν και οι ίδιοι, με την προϋπόθεση να φορούν *ἔνδυμα ἐσπερίδος. (παράρτημα 8)*

Η πολεμική εορτή του Πεζικού Συντάγματος στην Πλατεία Στρατώνος και η κατάθεση του δεύτερου στεφανιού θα λάμβανε χώρα την επομένη το πρωί παρουσία του βασιλιά. Η θέση των παρευρισκόμενων και πώς θα πλαισίωναν τον βασιλιά θα ήταν σύμφωνη με το σχεδιάγραμμα της **Εικόνας 2.**

Στη μέση θα ήταν ο βασιλιάς με τους Υπασπιστές. Από τα δεξιά του θα παρατάσσονταν οι αντιπρόσωποι των άλλων θρησκειών, δηλαδή ο Μουφτής και ο Ραβίνος, ο Κοινοτάρχης, το Δημοτικό Συμβούλιο, ο Δήμαρχος, οι Βουλευτές, ο Υπουργός Στρατιωτικών, κατά σειρά οι Σύλλογοι, τα Επιμελητήρια, οι ανώτεροι και οι κατώτεροι υπάλληλοι και οι λοιποί αναγνωρισμένοι Σύλλογοι και Σωματεία. Από τα αριστερά του θα βρίσκονταν οι προξενικοί υπάλληλοι, οι Ναύαρχοι και οι Στρατηγοί, οι Ανώτεροι και οι Κατώτεροι Αξιωματικοί, οι Αντιπρόσωποι του Τύπου και οι Διευθυντές των Τραπεζών.

Αμέσως μετά την αποχώρηση του βασιλιά από την εορτή ο Λόχος του Πεζικού μαζί με τη Μουσική θα κατευθύνονταν έξω από τη Συναγωγή, ώστε να αποδώσουν και εκεί τιμές. **(παράρτημα 9)**

πραγματοποιηθεί στο προαύλιο του ναού, όπως όριζε η πρώτη *Διαταγή*, αλλά εντός του ναού σύμφωνα με τις υποδείξεις του Ταγματάρχη. **(παράρτημα 10)**

Ακολούθως, στο Αρχείο της Ηπείρου εντοπίζονται δύο αρχεία που έστειλε ο Γενικός Επιθεωρητής των Σχολείων της ΙΒ΄ Εκπαιδευτικής Περιφέρειας. Το πρώτο αποστέλλεται προς τους Διευθυντές της Ακαδημίας, της Εμπορικής Σχολής, σε όλα τα Γυμνάσια, τους Επιθεωρητές των Δημοτικών σχολείων και σε όλους τους Προϊστάμενους των σχολείων της πόλης, ώστε να τους ενημερώσει πρωτίστως για την αλλαγή της ημέρας της εορτής της απελευθέρωσης λόγω της παρουσίας του βασιλιά Γεωργίου.

Την εποπτεία για τη λήψη και την τήρηση των ενδεικνυόμενων μέτρων για τη συμμετοχή του μαθητικού κόσμου *είς την μεγάλην ταύτην έορτήν επί τῇ αλώσει τοῦ Μπιζανίου και τῇ ἐπελθούσῃ ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος ἀπελευθερώσει τῶν Ἰωαννίνων και τῆς Ἡπείρου* θα αναλάμβαναν κατά αποκλειστικότητα οι Προϊστάμενοι των Εκπαιδευτηρίων και οι Επιθεωρητές των Δημοτικών σχολείων. Οι τελευταίοι θα έπρεπε με τη σειρά τους να δώσουν τις δέουσες οδηγίες στους διευθυντές των δημοτικών σχολείων. **(παράρτημα 11)**

Το δεύτερο αρχείο από τον Γενικό Επιθεωρητή περιέχει το τελετουργικό που θα ακολουθήσουν τα σχολεία κατά τη συμμετοχή τους στο διήμερο εορτασμό. Νωρίς το πρωί οι μαθητές θα συγκεντρωθούν στο Ηρώο για την κατάθεση στεφάνων. Μετά από αυτή οι μαθητές της Ζωσιμαίας θα τραγουδήσουν το ποίημα του Γ. Σούρη 'Τα πήραμε τα Γιάννενα'.

Κατά την νεότερη απόφαση οι μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης θα συγκεντρώνονταν κατά μήκος της οδού 21ης Φεβρουαρίου, για να συμμετέχουν στην υποδοχή του βασιλιά στην πόλη. Μια αντιπροσωπεία τριών μαθητών από τη Μέση και τη Δημοτική Εκπαίδευση θα βρίσκεται στην Καπλάνειο Σχολή με τη σημαία του κάθε σχολείου, από όπου θα οδηγηθεί μαζί με τον γυμναστή τους ως συνοδό προς την εκκλησία της Ιεράς Μητρόπολης για τη δοξολογία. Αφού παρακολουθήσει τη δοξολογία, θα αναχωρήσει και θα ενωθεί με τα υπόλοιπα τμήματα των σχολείων στον τόπο που έχει ορισθεί να παραταχθούν όλα τα σχολεία για την παρέλαση.

Την επόμενη ημέρα οι μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης και οι μαθητές των τριών μεγαλύτερων τάξεων του Δημοτικού θα παραστούν στην Πλατεία του 15ου Συντάγματος, για να λάβουν μέρος στην πολεμική εορτή. Οι θέσεις στις οποίες θα παραταχθούν είναι καθορισμένες από τις Στρατιωτικές Αρχές.

Τις υπόλοιπες σχετικές λεπτομέρειες για τη συμμετοχή του μαθητικού κόσμου θα κανονισθούν εκείνη τη στιγμή από μια ειδική επιτροπή των καθηγητών, τω προέδρων των σχολείων και φυσικά από το ίδιο τον επιθεωρητή. **(παράρτημα 12)**

Τέλος, στο Αρχείο υπάρχουν διάφορα τηλεγραφήματα σχετικά με την επέτειο της απελευθέρωσης. Αρχικά, εντοπίζεται ένα τηλεγράφημα από τη Γενική Διοίκηση με άγνωστο

παραλήπτη, από τον οποίο ζητιέται να παρευρεθεί στη σύσκεψη της Γενικής Διοίκησης για να συμμετέχει στον διακανονισμό της υποδοχής του βασιλιά. **(παράρτημα 13)** Έπειτα, η Γενική Διοίκηση στέλνει δυο τηλεγραφήματα προς τον Πρόεδρο Κοινοτήτων της Ηπείρου και προς τους Νομάρχες και Δημάρχους της Άρτας και της Πρεβέζης. Το πρώτο τηλεγράφημα σκοπό έχει να ενημερώσει τον Πρόεδρο πως η επέτειος θα εορταστεί μεγαλοπρεπώς εξαιτίας της παρουσίας του βασιλιά. Η άφιξη του θα γίνει μέσω Πρεβέζης την επομένη της επετείου και επομένως, η δοξολογία μετατίθεται κατά μία μέρα. Το δεύτερο τηλεγράφημα πληροφορεί τις Δημοτικές Αρχές του τόπου πως ο βασιλιάς θα καταφτάσει στην Πρέβεζα και μετά την μικρή παραμονή του εκεί θα φτάσει στα Ιωάννινα για τη δοξολογία. Τονίζει, τέλος, πως οι Αρχές της Πρεβέζης θα πρέπει να ετοιμάσουν την υποδοχή του με όλες τις επισημότητες και τις τιμές που του αρμόζουν. **(παράρτημα 14)**

Το επόμενο τηλεγράφημα στάλθηκε από τον Γενικό Γραμματέα της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου· παραλήπτης αναφέρεται για αρχή ο Στρατηγός Δημαράς και ένα δεύτερο όνομα, του οποίου το όνομα δεν είναι αρκετά ευανάγνωστο. Μία προσωπική υπόθεση είναι πως απευθύνεται σε κάποιο συγγενικό πρόσωπο του Στρατηγού, καθώς εκείνος είχε πεθάνει το 1926, με την πρόθεση να παρακαλέσουν *ύμās τον ήρωικόν Μπιζανιομάχον* πιθανότατα να παραστεί με τη στολή του στη δοξολογία για την επέτειο της απελευθέρωσης, στην οποία θα παρίσταται και ο βασιλιάς με τον διάδοχο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, άλλωστε, πως στον εορτασμό της συγκεκριμένης επετείου παρέλασαν και οι παλιοί πολεμιστές, οι οποίοι αποτελούσαν το κληροδότημα της ιστορικής μνήμης. Δυστυχώς, όμως, λόγω της δυσανάγνωστης του τηλεγραφήματος δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με σιγουριά ποιος είναι ο σκοπός του.¹⁰⁰ **(παράρτημα 15)**

Στη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου στάλθηκε ένα τηλεγράφημα από τον πρόεδρο της Βουρμωτώνη -ίσως η ονομασία της κοινότητας να είναι κάποια άλλη, καθώς δεν αναγραφόταν καθαρώς η ονομασία της- με το οποίο την ενημερώνει πως αντιπρόσωπος της κοινότητάς τους στην υποδοχή του βασιλιά ορίστηκαν δύο συμπατριώτες τους· ο ένας ίσως να πολέμησε για την ελευθερία του τόπου του και για τον λόγο αυτό αναφέρεται ως ελευθερωτής και ο άλλος προσφωνείται με το επάγγελμά του, δηλαδή συμβολαιογράφος. **(παράρτημα 16)** Παρόμοιου περιεχομένου είναι και το τηλεγράφημα από μία άλλη κοινότητα, την οποία θα αντιπροσωπεύσουν πολιτικοί του τόπου και έμποροι. **(παράρτημα 17)** Αγνώστου αποστολέα αποτελεί το τηλεγράφημα που στάλθηκε σε κάποιον κύριο Χρυσοχοΐδη, από τον οποίο ζητήθηκε να μεριμνήσει, ώστε να σταλούν προσκλήσεις σε στρατιωτικά και πολιτικά πρόσωπα της πόλης με την ευθύνη των κλητήρων. **(παράρτημα 18)**

¹⁰⁰ Αργότερα, οι επιζήσαντες και οι τραυματίες του πολέμου θα κατέχουν, ως τις μέρες μας, τιμητική θέση στις στρατιωτικές παρελάσεις ως ένδειξη υψίστου σεβασμού, τιμής και ευγνωμοσύνης για το μεγαλείο της θυσίας τους.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό, βρίσκονται τρία τηλεγραφήματα σχετικά με την παρουσία των σχολικών μονάδων στην εορτή της επετείου, τα οποία μαρτυρούν και την άριστη εμφάνιση του μαθητικού κόσμου κατά τον εορτασμό. Αρχικά, το τηλεγράφημα του Γενικού επιθεωρητή της Ηπείρου προς τη Γενική Διοίκηση αποτελεί ένα τηλεγράφημα *έγκωμίας* προς όλα τα σχολεία της πόλης για τη συμμετοχή των μαθητών και των μαθητριών στο διήμερο εορτασμό της πόλης. **(παράρτημα 19)** Έπειτα, ο Υπουργός Γενικής Διοίκησης Ηπείρου μεταβιβάζει στον Γυμνασιάρχη του Δ΄ Γυμνασίου Αρρένων εκ μέρους όλης της Διοίκησης τις θερμές ευχαριστίες του προς όλη τη μαθητική νεολαία και τα συγχαρητήριά του τόσο προς τους μαθητές όσο και προς το καθηγητικό προσωπικό *δι' εύγενη και πατριωτικού αὐτῶν αἰσθήματα*. **(παράρτημα 20)** Τέλος, η επέτειος της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων δεν αφήνει ασυγκίνητους ακόμη και αυτούς οι οποίοι δεν ζουν πλέον στην πόλη. Αυτό μπορούμε εύκολα να το συμπεράνουμε με το τηλεγράφημα που έστειλαν οι ηπειρώτες μαθητές του Δ΄ Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών μέσω του οποίου εκφράζουν τον ολόθερμο χαιρετισμό τους στα ηπειρωτόπουλα – αδέρφια, όπως τους αποκαλούν- και είναι γεμάτοι ενθουσιασμό από την ανάμνηση της απελευθέρωσης της ιδιαίτερης πατρίδας τους. **(παράρτημα 21)**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η τελετουργική τάξη της πολιτικής: λοιπές πολιτικές και θρησκευτικές εορτές στα Ιωάννινα κατά τα έτη 1934 – 1935

Ο κρατικός μηχανισμός εγκαθίδρυσε και καθιέρωσε χρόνο με το χρόνο μια σειρά δημόσιων εορτασμών. Μέσα σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν εκτός από την επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης και άλλες πολιτικές και θρησκευτικές εορτές. Για παράδειγμα, στα Ιωάννινα το 1934 τελέστηκε ο εορτασμός για την υπογραφή του Βαλκανικού Συμφώνου, χωρίς ωστόσο να εορταστεί και την επόμενη χρονιά το γεγονός αυτό. Παρόμοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα μοναδικού εορτασμού ενός πολιτικού γεγονότος αποτελεί η τελετή για την καταστολή του εθνοκτόνου κινήματος το 1935, η κατάπνιξη δηλαδή της Επανάστασης που οργανώθηκε από τον Βενιζέλο.

Στην Ελλάδα, ήδη από την εποχή του Όθωνα, οι θρησκευτικές εορτές κατείχαν σημαντική θέση στο ημερολόγιο του λαού. Μάλιστα, όταν ο Buchon, ένας Γάλλος ταξιδιώτης, ανέφερε σε έναν χωρικό πως οι ημέρες των εορτών ήταν αρκετές και έπρεπε να μειωθούν, ο χωρικός του απάντησε πως «σεβόταν επίσης πολύ τον Άγιο Αθανάσιο, και ποτέ δεν θα έπαυε να του δείχνει το σεβασμό τον οποίο πάντα έτρεφε γι' αυτόν η οικογένειά του».¹⁰¹ Επομένως, θρησκευτικές εορτές, όπως τα Θεοφάνια, το Πάσχα, τα Χριστούγεννα και ο εορτασμός του πολιούχου της πόλης κατείχαν σημαντική θέση στο κρατικό ημερολόγιο εορτών.

Κλείνοντας την παρούσα εργασία, επέλεξα να αναφέρω ενδεικτικά μερικές πολιτικές και θρησκευτικές εορτές που εορτάστηκαν στα Ιωάννινα κατά τα έτη 1934 και 1935, όπως αυτές διατίθενται στο Ιστορικό Αρχείο της Ηπείρου. Εκτός από τις καθιερωμένες θρησκευτικές εορτές, λόγου χάρη τα Θεοφάνια, ο εορτασμός της πρώτης μέρας του χρόνου και ο πολιούχος των Ιωαννίνων Άγιος Γεώργιος ο Νεομάρτυρας, στην Ελλάδα συνέβησαν διάφορα γεγονότα από τα οποία 'ξεπήδησαν' αυθόρμητα οι εορτασμοί, όπως συνέβη το 1934 με την υπογραφή του Βαλκανικού Συμφώνου, το 1935 με τον εορτασμό για την καταστολή του Εθνοκτόνου κινήματος του Βενιζέλου και την άφιξη, την ίδια χρονιά, του Γεωργίου Β' στα Ιωάννινα λίγες μέρες μετά την παλινόρθωσή του. Φυσικά, άξια αναφοράς είναι και ο εορτασμός την εθνικής επετείου του 1821, η οποία τιμάται κάθε χρόνο από τη στιγμή της καθιέρωσής της το 1838.

Οι εορτασμοί για το 1934 ξεκινάνε με την εορτή των Θεοφανίων στις 6 Ιανουαρίου. Το πρόγραμμα της τελετής -όπως τα προγράμματα όλων των τελετών που βρίσκονται και παρακάτω- αποτελούσε τον οδηγό του λαμπρού εορτασμού της τελετής και το εγχειρίδιο των κύριων αποδεκτών του. Η περίτεχνη αλλά ακριβής τοποθέτηση των συμμετεχόντων συγκροτήθηκε με βάση ένα βασιλικό

¹⁰¹ Μανδυλαρά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 242

πρωτόκολλο αυστηρό, όχι όμως αυθαίρετο καθώς επιχείρησε να ιεραρχήσει, να κατηγοριοποιήσει αλλά και να συγκεντρώσει, να ομαδοποιήσει την ελληνική παρουσία.»¹⁰²

Όπως γνωστοποίησε η Ιερά Μητρόπολη Ιωαννίνων, το πρωί της 6ης Ιανουαρίου θα τελεστεί η Λειτουργία στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Αθανασίου, η οποία θα ξεκινήσει στις 7 το πρωί και θα διαρκέσει μέχρι τις 10. Έπειτα, θα ακολουθήσει ο Μεγάλος Αγιασμός των υδάτων και τέλος, όλος ο λαός θα μεταβεί με εκκλησιαστική πομπή στην Λίμνη, ώστε να καταδυθεί ο Τίμιος Σταυρός. **(παράρτημα 1)** Το παραπάνω πρόγραμμα της τελετής διαβιβάστηκε προς τη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου, η οποία θα μεριμνούσε για τις λεπτομέρειες της συμμετοχής του στρατού.

Η κοινοποίηση της *Επείγουσας Μερικής Διαταγής* κανόνιζε πως ένας Λόχος του 15ου Συντάγματος Πεζικού αποτελούμενος από τρεις διμοιρίες των 120 ανδρών με τη Μουσική της Μεραρχίας και τους σαλπικτές της Φρουράς θα παρατάσσονταν το πρωί στην οδό Μητροπόλεως για να αποδώσει τις τιμές. Μετά τον Μεγάλο Αγιασμό ο Λόχος αυτός θα συνοδεύσει την εκκλησιαστική πομπή προς τη Λίμνη αλλά και τη μετέπειτα επάνοδό της στην Ιερά Μητρόπολη, από όπου και θα επιστρέψει στους στρατώνες του. Στην τελετή θα παραστεί ο ίδιος ο Υποστράτηγος μαζί με το επιτελείο του.

Κάθε Μονάδα του Στρατού, δηλαδή το 15ο Σύνταγμα, το Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού και το VIII Σύνταγμα Τομέα, έπρεπε να μεριμνήσει για την αποστολή από έναν ανώτερο και από δύο κατώτερους Αξιωματικών ως αντιπροσώπους στην τελετή. Η παρουσία των υπόλοιπων Αξιωματικών αφήνεται κατά την βούλησή τους.

Τη στιγμή της κατάδυσης του Τιμίου Σταυρού στη λίμνη το VIII Σύνταγμα Πυροβολικού θα έριχνε 21 κανονιοβολισμούς. Τέλος, αφού ορίστηκε η στολή που θα έπρεπε να φορούν οι Αξιωματικοί και οι Οπλίτες. Ως τελετάρχης επιλήφθηκε ο Ταγματάρχης του Επιτελείου Ραζής, ο οποίος θα έπρεπε να έρθει σε συνεννόηση με τη Χωροφυλακή, ώστε να διατηρηθεί η τάξη στο πλήθος. **(παράρτημα 2)**

Είναι αξιοπρόσεκτα προφανές -ίσως και λογικό- πως για την εορτή αυτή υπάρχει στενή συνεννόηση μεταξύ της Εκκλησίας και του Στρατού, ενώ ο Δήμος με το Δημοτικό Συμβούλιο δεν φαίνεται να έχουν καμία ανάμειξη, δεν συμπεριλαμβάνονται στους παραληφθέντες του εκκλησιαστικού προγράμματος και της Διαταγής, ούτε και τους έχει κοινοποιηθεί κάποιο από αυτά τα αρχεία σύμφωνα με αυτή. Η παράλειψη αυτή δεν μπορεί να έγινε σκόπιμα – ίσως να υπήρχε κάποιο άλλο αρχείο που να απευθυνόταν προς τις Δημοτικές Αρχές και να μη βρίσκεται στο Αρχείο της Ηπείρου- καθώς, όπως γνωρίζουμε για την εορτή αυτή, στο τελετουργικό της παρίστανται σύσσωμες οι Δημοτικές Αρχές.

¹⁰² Μανδylarά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 53

Μέσα στον μήνα Ιανουάριο τελέσθηκαν άλλες δύο θρησκευτικές εορτές. Η πρώτη είναι αυτή του Νεομάρτυρα Αγίου Γεωργίου στις 17 Ιανουαρίου, ο οποίος αγιοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1839 και τιμάται όχι μόνο ως προστάτης της πόλης των Ιωαννίνων αλλά και ως προστάτης Άγιος της Προεδρικής Φρουράς, των ενδόξων Φουστανελάδων του Γένους μας που πρωτοστάτησαν στους Εθνικούς αγώνες· η δεύτερη θρησκευτική εορτή είναι συνάμα και η σχολική εορτή των Τριών Ιεραρχών στις 30 του μηνός. Σύμφωνα με τα αρχειακά ευρήματα, η πρώτη αναφορά για τον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου γίνεται το 1928, ενώ αυτή των Τριών Ιεραρχών αναφέρεται για πρώτη φορά κατά το αυτό έτος.

Η επέτειος του μαρτυρίου του Αγίου εορτάστηκε με κάθε τιμή και λαμπρότητα. Σύμφωνα με το πρόγραμμα που εξέδωσε ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων και την *Λίαν Έπείγουσα Μερική Διαταγή* της Γενικής Διοίκησης της Ηπείρου ανήμερα της εορτής θα γινόταν λειτουργία στον Μητροπολιτικό Ναό, στην οποία θα παρίστανται όλοι οι εκτός υπηρεσίας Αξιωματικοί, συμμορφωμένοι με την επιθυμία του Στρατηγού Διοικητή της Μεραρχίας. Μετά το πέρας της λειτουργίας θα πραγματοποιούταν λιτανεία, κατά την οποία η εικόνα του Αγίου θα μεταφερόταν με εκκλησιαστική πομπή από τον Ναό της Μητρόπολης *είς τον Σεπτόν αὐτοῦ οἶκον*, όπου θα έκαναν την συνηθισμένη ιεροτελεστία του αγιασμού και έπειτα θα ακολουθούσε η δεξίωση. Κατά την έξοδο της εικόνας από τον Μητροπολιτικό Ναό θα ρίχνονταν από τη θέση του Φρουρίου 21 κανονιοβολισμοί υπό τη μέριμνα του Συντάγματος Πυροβολικού.

Την απόδοση των τιμών προς τον Άγιο ανέλαβε ένας Λόχος 120 ανδρών από το 15ο Σύνταγμα Πεζικού, ο οποίος υπό τις διαταγές του Λοχαγού και με τη συνοδεία της Στρατιωτικής Μουσικής έπρεπε να παραταχθεί στην οδό Μητροπόλεως πριν το τέλος της λειτουργίας. Το Τμήμα αυτό θα συνόδευε, επίσης, την εκκλησιαστική πομπή μέχρι τον Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου και από εκεί θα επέστρεφε στους Στρατώνες του μαζί με τη Στρατιωτική Μουσική, αφού βεβαίως είχαν πρώτα αναχωρήσει από τον Ιερό Ναό όλοι οι επίσημοι.

Την εκκλησιαστική πομπή με την εικόνα του Αγίου έπρεπε να υποδεχτεί *πρό τοῦ Σεπτοῦ Οἴκου τοῦ Ἀγίου* μια Διμοιρία Αξιωματικών, η οποία θα απέδιδε όλες τις τιμές. **(παράρτημα 3)**

Η εγκαθίδρυση της εορτής των Τριών Ιεραρχών πραγματοποιείται το 1841 από το Οθώναιο Πανεπιστήμιο μέσα στο ευρύτερο πεδίο των σχέσεων Εκκλησίας – Κράτους. Ήδη από την ιδεολογική του συγκρότηση, αλλά και από την λειτουργία του, το Πανεπιστήμιο ήταν προορισμένο να πολιτικοποιηθεί, όπως συνέβαινε και με τα διεθνή πανεπιστήμια του 19ου αιώνα, τα οποία αποτελούσαν «φορείς ιδεολογικής παραγωγής και αναπαραγωγής».¹⁰³ Ιδιαίτερα ανάμεσα στην περίοδο 1833 -κήρυξη της εκκλησιαστικής αυτονομίας του ελληνικού κράτους- και 1850 – το

¹⁰³ Μανδylarά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 284

Οικουμενικό Πατριαρχείο παραχωρεί στην ελλαδική εκκλησία το αυτοκέφαλο- τόσο ο θρησκευτικός ελληνισμός όσο και κάποιοι πολιτειακοί θεσμοί ασκούσαν πιέσεις, ώστε η Ορθοδοξία να λάβει πιο καίριες θέσεις στους ιδεολογικούς άξονες του βασιλείου. Ακριβώς αυτό το ρόλο εξυπηρετούσε το Πανεπιστήμιο, εξαιτίας του εκπαιδευτικού του ρόλου στη διαπάλη ιδεών και αξιών. Έτσι, κατά τη συνεδρίαση του Ακαδημαϊκού Συμβουλίου της 9ης Αυγούστου 1841 με αφορμή το θάνατο του καθηγητή του ιδρύματος Δ. Μαυροκορδάτο αποφασίστηκε η ετήσια τέλεση μνημόσυνου με την 30η Ιανουαρίου, ημέρα μνήμης των Τριών Ιεραρχών, να είναι και η επικρατέστερη. Πράγματι, το επόμενο έτος, στις 30 Ιανουαρίου 1842 πραγματοποιήθηκε ο πρώτος εορτασμός – μνημόσυνο. Το τελετουργικό του εορτασμού -πανηγυρικοί λόγοι που εκφωνούσαν κατά αποκλειστικότητα οι καθηγητές της θεολογίας- «επιτελούσε με την επαναληπτικότητά του την ιδεολογική τοποθέτηση της θρησκείας ως αναντίρρησης παράγοντα της εθνικής ταυτότητας». ¹⁰⁴

Η εορτή των Τριών Ιεραρχών τιμάται μέχρι και σήμερα από όλα τα σχολεία της χώρας μας, καθώς αποτελούν τους προστάτες των γραμμάτων και των μαθητών. Το έτος αυτό σώζεται στο Αρχείο της Ηπείρου το αρχείο που απέστειλε ο Γενικός Επιθεωρητής της εκπαιδευτικής περιφέρειας προς τους διευθυντές των σχολείων της Μέσης εκπαίδευσης και προς τους επιθεωρητές των δημοτικών σχολείων Ιωαννίνων και Ζαγορίου – Μετσόβου σχετικά με την οργάνωσή της. Το αρχείο αυτό κοινοποιήθηκε στη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου, στη Μητρόπολη Ιωαννίνων, στην Εμπορική σχολή, στα ορφανοτροφεία και στα οικοτροφεία.

Κατά τις απογευματινές ώρες της παραμονής της εορτής και μετά τη λήξη των σχολικών μαθημάτων είτε οι ίδιοι οι διευθυντές και οι επιθεωρητές των σχολείων είτε κάποιος άλλος καθηγητής του σχολείου θα εκφωνούσε λόγο στους μαθητές για τη ζωή και τη δράση των Τριών Ιεραρχών, του Ιωάννου του Χρυσοστόμου, του Βασιλείου του Μεγάλου και του Γρηγορίου του Ναζιανζηνού.

Την επομένη το πρωί όλοι οι μαθητές της Μέσης εκπαίδευσης και οι μαθητές της πέμπτης και έκτης τάξης των δημοτικών με τη συνοδεία των καθηγητών και των διευθυντών τους θα παρακολουθούσαν τη λειτουργία στην εκκλησία του Αρχιμανδρείου. Μετά τη λειτουργία ένας καθηγητής του Γυμνασίου αρρένων θα τους εκφωνούσε λόγο σχετικό με Αυτούς.

Η υποδοχή των επισήμων, οι θέσεις των μαθητών μέσα στην εκκλησία, καθώς και οι υπόλοιπες λεπτομέρειες της εορτής θα κανονίζονταν από μία επιτροπή αποτελούμενη από καθηγητές.

(παράρτημα 4)

Στη συνέχεια, μεγάλου εορτασμού και απήχησης έτυχε η υπογραφή του Βαλκανικού Συμφώνου στην Αθήνα στις 8 Φεβρουαρίου, ένδειξη ανασυγκρότησης της συμμαχίας μιας μικρότερης Αντάντ. Οι συνθήκες ειρήνης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η διάψευση της πολιτικής της Μεγάλης Ιδέας και

¹⁰⁴ Μανδylarά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 287

η άνοδος του Χίτλερ στην εξουσία ώθησαν την Ελλάδα να ακολουθήσει την πολιτική που θα της βεβαίωνε τη διατήρηση της εδαφικής της ακεραιότητας. Η Βαλκανική Συμμαχία, ως μία κλασική πολιτική, ήταν σχεδιασμένη να εγγυηθεί τα υφιστάμενα σύνορα των βαλκανικών κρατών. Για τον λόγο αυτό έτυχε μεγάλου εορτασμού το πολιτικό αυτό γεγονός τόσο στην Αθήνα όσο και στην επαρχία.

Την ίδια στιγμή που στην Ακαδημία Αθηνών θα υπογραφόταν το Βαλκανικό Σύμφωνο, στα Ιωάννινα θα πραγματοποιούταν στον Μητροπολιτικό Ναό δοξολογία χοροστατούντος του Σεβαστού Μητροπολίτη, όπως αναφέρει το πρόγραμμα που συντάχθηκε από τον αναπληρωτή Γενικό Διοικητή. Την έκδοση του προγράμματος ανέλαβε η Γενική Διοίκηση της Ηπείρου.

Στη δοξολογία προσκλήθηκαν να παραστούν οι Βουλευτές και οι Γερουσιαστές που διέμεναν προσωρινά στην πόλη, ο Διοικητής της VIII Μεραρχίας, όλες οι Πολιτικές, Δικαστικές και Στρατιωτικές Αρχές, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο, ο Δικηγορικός, Ιατρικός, Οδοντιατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος, το Εμπορικό, Επαγγελματικό και Γεωργικό Επιμελητήριο, οι τραυματίες πολέμου, οι οικογένειες των πεσόντων στον πόλεμο και όσοι έχουν τιμηθεί με πολεμικά μετάλλια, οι Διευθυντές των τραπεζών και οι αντιπρόσωποι του Τύπου, τα Διοικητικά Συμβούλια των Κοινοτήτων και των αναγνωρισμένων Συλλόγων, Ιδρυμάτων, Συνδέσμων και Συνεταιρισμών και τέλος, οι αντιπρόσωποι των ξένων Κρατών *εάν ευαρεστώνται*.

Περισσότερες λεπτομέρειες για τη διαπεραίωση της ιεροτελεστίας ανατέθηκαν στον Μητροπολίτη Ιωαννίνων, για τη διατήρηση της τάξης μέσα και έξω από τον ναό στη Διοίκηση της Χωροφυλακής και για τη στρατιωτική παράταξη στον Φρούραρχο της πόλης. **(παράρτημα 5)**

Η *Απολύτου Προτεραιότητος Έξαιρετικά Έπείγουσα Μερική Διαταγή*, η οποία υπογράφηκε από τον Επιτελάρχη και Αντιταγματάρχη του Πυροβολικού Μελά και κοινοποιήθηκε στη Γενική Διοίκηση Ηπείρου, στην Ιερά Μητρόπολη Ιωαννίνων, την Ανώτατη Διεύθυνση Χωροφυλακής και στη Διεύθυνση Χωροφυλακής, μας δια φωτίζει καλύτερα για την παράταξη του στρατού και το πρωτόκολλο που ακολούθησε την ημέρα *θεωρουμένης ως εξαιρετικώς Ιστορικής διά το Κράτος*.

Το στρατιωτικό τελετουργικό ξεκινούσε με το εωθινό που σήμαναν νωρίς το πρωί η Στρατιωτική Μουσική μαζί με όλους τους σαλπιγκτές της Φρουράς από το Φρουραρχείο. Τα τμήματα που θα απέδιδαν τις τιμές ήταν μια Διλοχία του Συντάγματος Πεζικού και μία Πεζοπόρος Μοίρα του Πυροβολικού με επικεφαλής τον Ταγματάρχη. Η Στρατιωτική Μουσική μαζί με τους σαλπιγκτές θα παρατάσσονταν μπροστά από τον Μητροπολιτικό Ναό και στη συνέχεια η Διλοχία του Συντάγματος μαζί με το Πυροβολικό επί της οδού Μητροπόλεως. Φυσικά, κατά τη διάρκεια της δοξολογίας το Σύνταγμα Πυροβολικού θα έριχνε 21 κανονιοβολισμούς.

Μετά τη λήξη της δοξολογίας τα Στρατιωτικά Τμήματα θα επανέρχονταν στους Στρατώνες τους με τη συνοδεία της Μουσικής και τέλος, το βράδυ η Μουσική με τους σαλπιγκτές θα σήμαναν το ανακλητικό περιεχόμενοι στην πόλη με τη συνηθισμένη διαδρομή. **(παράρτημα 6)**

Τέλος, για τη χρονιά αυτή επέλεξα να αναφέρω τα αποκαλυπτήρια για την ανέγερση του Ηρώου υπέρ των Ηπειρωτών Αξιωματικών και οπλιτών πεσόντων στους πολέμους που πραγματοποιήθηκε στην πλατεία Στρατώνων -η σημερινή κεντρική πλατεία Ιωαννίνων. Σύμφωνα με την πρόσκληση του Διοικητή του Συντάγματος Πεζικού η τελετή των αποκαλυπτηρίων έλαβε χώρα κατά τις πρωινές ώρες της 23ης Σεπτεμβρίου. **(παράρτημα 7)** Τα αποκαλυπτήρια την μνημείων και η κατάθεση στεφάνων, είτε σε μνημεία που προϋπήρχαν είτε σε τόπους που συνδεόταν με κάποιο ιστορικό γεγονός της πόλης ή της κοινότητας, αποτελούσαν μία από τις κεντρικές τελετουργίες των τοπικών επετειακών εορτασμών. Οι δοξολογίες και οι επιμνημόσυνες δεήσεις για τους νεκρούς ήταν ένας ακόμα κοινός τόπος, όπως οι πανηγυρικοί λόγοι που εκφωνούνταν συνήθως από τον μητροπολίτη, τον δήμαρχο, τον γυμνασιάρχη ή από κάποιο άλλο επιφανές μέλος της τοπικής κοινότητας.

Τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της ελληνικής επαρχίας διακοσμούνταν την ημέρα εκείνη ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες και τις πολιτικές επιλογές του Δήμου ή της Κοινότητας. Οι σημαιοστολισμοί, οι κωδωνοκρουσίες και οι φωταψίες μπορεί να συμπληρώνονταν από κανονιοβολισμούς. Εκτός από την παρουσία του στρατού αρκετοί άλλοι κρατικοί θεσμοί εκπροσωπούσαν σε αυτές τις εκδηλώσεις υποδηλώνοντας έτσι την εθνική σημασία των τελετών.

Το 1935 ξεκινάει, όπως και κάθε άλλη χρονιά, με την πρώτη εορτή του χρόνου, την Πρωτοχρονιά. Η χρονιά καθιέρωσης της Πρωτοχρονιάς ως επίσημης εορτής δεν είναι γνωστή, γνωρίζουμε όμως πως το πρώτο πρόγραμμα *‘δια την πανήγυριν του Νέου Έτους’* εκδόθηκε το 1839/1840 κατά την Οθωνική περίοδο.¹⁰⁵ Το 1922 ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ διέταξε τον τότε Υπουργό Εσωτερικών να ορίσει προς τους κ.κ. Γενικούς Διοικητές και Νομάρχες του Κράτους να τελείται δημόσια η εορτή της πρώτης μέρας του έτους.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα τελετής *‘επί τη ενάρξει τοῦ Νέου Έτους 1936’*, το οποίο εξέδωσε ο αναπληρωτής Γενικός Διοικητής της Ηπείρου, η τελετουργία θα ξεκινούσε με τη δοξολογία στον Ναό της Μητροπόλεως, στην οποία θα χοροστατούσε ο Μητροπολίτης. Σε αυτήν καλούνταν να παραστούν ο Διοικητής της VIII Μεραρχίας, όλες οι Πολιτικές, οι Δικαστικές και οι Στρατιωτικές Αρχές, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο, ο Δικηγορικός, Ιατρικός, Οδοντιατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος, το Εμπορικό, το Επαγγελματικό και το Γεωργικό Επιμελητήριο, οι τραυματίες πολέμου, οι οικογένειες των πεσόντων στον πόλεμο και όσοι έχουν τιμηθεί με παράσημα, οι διευθυντές της Εκδοτικής, της Εθνικής και της Αγροτικής τράπεζας, όπως και των υπολοίπων πιστωτικών κοινοτήτων, οι αντιπρόσωποι του Τύπου, ο *‘ιερολογιώτατος’* Ραββίνος, ο *‘σοφολογιώτατος’* Μουφτής, τα Διοικητικά Συμβούλια των Κοινοτήτων, όλοι οι αναγνωρισμένοι Σύλλογοι, Ιδρύματα, Σύνδεσμοι και Συνεταιρισμοί και τέλος, οι αντιπρόσωποι των ξένων Κρατών *‘εάν εύαρεστῶνται’*.

¹⁰⁵ Μανδylarά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 245

Τις υπόλοιπες λεπτομέρειες της ιεροτελεστίας θα κανόνιζε ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης, της διατήρησης της τάξης έσωθεν και έξωθεν του Ναού η Χωροφυλακή και της στρατιωτικής παράταξης η VIII Μεραρχία. Μετά τη δοξολογία θα ακολουθούσε δεξίωση στο χώρο της Γενικής Διοίκησης.

(παράρτημα 8)

Όσον αφορά τη συμμετοχή του στρατού στον εορτασμό της Πρωτοχρονιάς η Μερική Διαταγή όριζε η έναρξη της πρώτης μέρας του χρόνου να γινόταν με το εωθινό που θα σήμανε η Στρατιωτική Μουσική και οι σαλπικτές της Φρουράς μέσα στην πόλη κατά τις οδούς *Άβέρωφ - Ανεξαρτησίας - Στροφή άριστερά είς το ύψος Όρφανοτροφείου Χατζηκώστα - Ασωπίου - Σουλίου - Πλατεία Δήμου - Στρατώνος*.

Το Σύνταγμα Πυροβολικού θα έριχνε 21 κανονιοβολισμούς τρεις φορές μέσα στην ημέρα· κατά την ανατολή του ηλίου, κατά το Πολυχρόνιο του βασιλιά και κατά την υποστολή της σημαίας στη δύση του ηλίου.

Στην απόδοση των τιμών θα έπαιρναν μέρος η Μουσική, το Σύνταγμα Πεζικού μαζί με τη σημαία, το οποίο και θα αποτελούταν από τη μεγαλύτερη δυνατή δύναμη μάχιμων οπλιτών και το Σύνταγμα Πυροβολικού. Τα Τμήματα αυτά θα παρατάσσονταν κατά αυτή τη σειρά έξω από την εξωτερική πύλη του Μητροπολιτικού Ναού με μέτωπο προς το Στρατηγείο και με περιστρεφόμενο σχηματισμό στη διαμόρφωση της πλατείας. Το γενικό πρόσταγμα ανατέθηκε στον Αντιταγματάρχη, ενώ στη δοξολογία ήταν υποχρεωμένοι να παρίστανται όλοι ανεξαιρέτως οι Αξιωματικοί· στη δεξίωση που θα γινόταν αμέσως μετά υπό την αρμοδιότητα του Υπουργού της Γενικής Διοίκησης θα συμμετείχαν μόνο οι Ανώτεροι Αξιωματικοί.

Αμέσως μετά τη δοξολογία θα λάμβανε χώρα μπροστά από τον Διοικητή της Μεραρχίας παρέλαση, στην οποία θα έπαιρναν μέρος κατά σειρά τα σχολεία, εφόσον επιθυμούσαν τη συμμετοχή τους, η Μουσική, η Σημαία και το Τάγμα του Συντάγματος και το Σύνταγμα Πυροβολικού.

Από τη στιγμή της δύσης του ηλίου και μέχρι τα μεσάνυχτα θα φωταγωγούνταν όλα τα στρατιωτικά καταστήματα. Η Μουσική της Μεραρχίας θα σήμανε και το τέλος της εορτής περιερχόμενη στην πόλη ακολουθώντας το πρωινό δρομολόγιο. **(παράρτημα 9)**

Με ξεχωριστό εορτασμό εορτάστηκε η καταστολή της επανάστασης στην οποία προέβη η βενιζελική παράταξη στις 1 Μαρτίου, που απέβλεπε στην αποτροπή της παλινόρθωσης της βασιλευόμενης δημοκρατίας. Κηρύσσοντας την 13η Μαρτίου ως αργία για τις δημόσιες υπηρεσίες και τα σχολεία, ο Υπουργός Γενικός Διοικητής γνωστοποίησε σε όλες τις Αρχές των Ιωαννίνων πως υπό τη Δημοτική Αρχή θα γίνει δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό *επί τη καταστολή του Έθνοκτόνου κινήματος και τη άναστηλώσει των Λαϊκών Έλευθεριών* και αργότερα θα πραγματοποιηθεί η παρέλαση από τις σχολικές μονάδες της Μέσης και της Δημοτικής εκπαίδευσης. **(παράρτημα 10)**

Από το εορταστικό ημερολόγιο του κράτους - αλλά και της εκκλησίας, καθώς η ημέρα αυτή τιμάται τόσο ο Ελληνισμός όσο και η Ορθοδοξία- δεν θα μπορούσε, φυσικά, να εκλείπει ο εορτασμός της εθνικής επετείου της 25ης Μαρτίου. Η καθιέρωσή της ως ημέρα της εθνικής εορτής έγινε με το «βασιλικό διάταγμα αριθμός 980 με ημερομηνία 15/27 Μαρτίου 1838» από τον Όθωνα στα πλαίσια της ανάγκης του να στηριχθεί, ως ανώτατος άρχοντας, σε πιο ευρείες βάσεις και να καταστεί δυνατή η επιβίωση του σύγχρονου έθνους με ιστορικές υποδομές. Με τον τρόπο αυτό, η ελληνική επανάσταση αποκτούσε μία νέα «εθνική διάσταση απολυταρχικής έμπνευσης», με την καθιέρωση της εθνικής εορτής να μνημονεύεται ως «η Επέτειος Ημέρα της Εθνικής Εορτής του Υπέρ της Ανεξαρτησίας του Ελληνικού Έθνους Αγώνος». Η θέσπιση αυτής της εθνικής και ταυτόχρονα θρησκευτικής επετείου προικίστηκε με το «πανομοιότυπο μοναρχικό, εκκλησιαστικό και στρατιωτικό θέαμα με το οποίο είχε διαπαιδαγωγηθεί ο ελληνικός λαός».¹⁰⁶

Στα Ιωάννινα, η εθνική επέτειος τιμήθηκε με τις αρμόζουσες τιμές. Ο στρατιωτικός εορτασμός ξεκίνησε από τα χαράματα, όταν η Στρατιωτική Μουσική μαζί με τους σαλπικτές του Συντάγματος έψαλε στους κεντρικούς δρόμους της πόλεως το εωθινό. Κατά τη δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό *ἐπί τῇ ἐορτῇ τῆς ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας*, τις τιμές θα απέδιδαν η Στρατιωτική Μουσική, η Σημαία και το Τάγμα του Συντάγματος που θα βρίσκονταν έξω από τον Ναό, ενώ το Τμήμα Πυροβόλων και το Σύνταγμα του Πυροβολικού με τον οπλισμό τους θα τοποθετούνταν για τον ίδιο λόγο έξω από την Εθνική Τράπεζα -το κτήριο όπου σήμερα στεγάζεται το Δημαρχείο της πόλης.

Μετά τη λήξη αυτής, όλα τα παραπάνω τμήματα θα συγκεντρώνονταν στη νότια πλευρά της Πλατείας του Δήμου, από όπου θα ξεκινούσαν την παρέλαση μαζί με τα σχολεία της Μέσης και της Κατώτερης εκπαίδευσης. Η σειρά που θα είχαν οι παρελαύνοντες θα ήταν πρώτα τα σχολεία και έπειτα η Στρατιωτική Μουσική, η Σημαία του Συντάγματος, το 15ο Σύνταγμα και τέλος, το Σύνταγμα Πυροβολικού. Η θέση των Αξιωματικών στην παρέλαση θα καθοριζόταν από τον αρχηγό του Πεζικού και σύμφωνα με τον Κανονισμό των Πόλεων, ενώ ο προσδιορισμός των θέσεων των επισήμων θα γινόταν από τη Χωροφυλακή και το Φρουραρχείο.

Οι 21 κανονιοβολισμοί θα επέπιπταν, ως είθισται, τρεις φορές μέσα στην ημέρα και το απόγευμα θα φωταγωγούνταν όλα τα στρατιωτικά καταστήματα και οι Στρατώνες της Φρουράς. Λίγο αργότερα και κλείνοντας το εορταστικό στρατιωτικό τυπικό θα πραγματοποιηθεί λαμπαδηφορία, στην οποία θα συμμετέχει όλη η ισχύς του Συντάγματος Πεζικού και του Πυροβολικού με τη Μουσική και τους Σαλπικτές. Η λαμπαδηφορία θα ξεκινήσει από την πλατεία του Πεζικού και θα ακολουθήσει το δρομολόγιο *Πλατεία Στρατώνων, Κεντρική Πλατεία, Κουραμπάς, ὅμα τῇ ἀφίξει τῆς κεφαλῆς εἰς το ὕψος*

¹⁰⁶ Μανδylarά Α. – Κιμουρτζής Π., *Φιλέορτο Βασίλειο...*, ό.π., σ. 136 - 140

του Καταστήματος του VIII Συν/κοῦ Τομέως, στροφή εἰς τους Στρατῶνας δια τῆς ὁδοῦ 21ης Φεβρουαρίου. **(παράρτημα 11)**

Ὅπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι θρησκευτικές εορτές είχαν ιδιαίτερη σημασία για τον χριστιανικό ελληνικό λαό. Ανάμεσα σε αυτές συγκαταλέγεται και η εορτή του Πάσχα. Ὁλη τη Μεγάλη Εβδομάδα τελούνταν στις εκκλησίες οι ακολουθίες για τα πάθη του Χριστοῦ, τη Μεγάλη Παρασκευὴ το ἀπόγευμα γινόταν η περιφορά του επιταφίου και το Μεγάλο Σάββατο το βράδυ ακολουθοῦσε η κορύφωση του θείου δράματος με την Ανάσταση, η οποία πραγματοποιοῦταν μετὰ μεγάλων τιμῶν με τη συμμετοχή του στρατοῦ. Τη χρονιά αὐτή το Πάσχα ‘έπεφτε’ στις 28 Ἀπριλίου, ὁπότε οι εκκλησιαστικές και στρατιωτικές τελετουργίες ξεκίνησαν ἀπὸ τις 26 του μηνός με τη περιφορά των επιταφίων.

Τη Μεγάλη Παρασκευὴ τμήματα του στρατοῦ θα παρευρίσκονταν σε κάθε εκκλησία της πόλης ἐντὸς των ναῶν και ἐκατέρωθεν των επιταφίων. Συγκεκριμένα, μια περιορισμένη δύναμη Λόχου του 15ου Συντάγματος μαζί με τη Μουσική της Μεραρχίας θα βρίσκονταν στον Μητροπολιτικό Ναό -ἐκεῖ μονάχα μια Διμοιρία θα ἦταν ἐντὸς του Ναοῦ και οι υπόλοιποι στο προαύλιο, ἀπὸ ἑνὸς Ἀξιωματικὸς του Πεζικοῦ μαζί με μια δύναμη των 10 - 15 ἀνδρῶν και τους σαλπιγκτές θα παρουσιάζονταν στην εκκλησία της Ἀγίας Μαρίας, του Ἀρχιμανδρείου, του Ἀγίου Νικολάου της Ἀγοράς, της Ἀγίας Αἰκατερίνης και του Ἀγίου Νικολάου Νεκροταφείου και ἀπὸ ἑνὸς Ἀξιωματικὸς του Πυροβολικοῦ μαζί με μια δύναμη των 20 ἀνδρῶν και τους σαλπιγκτές θα παρευρίσκονταν στην εκκλησία του Ἀγίου Ἰωάννη και της Περιβλέπτου. Οι ἐκτὸς υπηρεσίας Ἀξιωματικοί θα συμμετείχαν στην περιφορά του επιταφίου του Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ.

Το Μεγάλο Σάββατο το πρωὶ κατὰ την πρώτη Ανάσταση η Μουσική της Μεραρχίας θα σήμανε το ἐμβατήριο της σημαίας ἀπὸ τον προαύλιο χώρο της Μητροπόλεως και ἔπειτα, παιανίζοντας το ἐμβατήριο θα ακολουθοῦσε το δρομολόγιο των οδῶν *Ἀνεξαρτησίας - Ἀσωπίου - Σουλίου, Κεντρικὴ Πλατεῖα* και ἀπὸ ἐκεῖ θα ἐπέστρεφε στους Στρατώνες.

Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου μια ὥρα πριν την Ανάσταση ο Λόχος του Πεζικοῦ με τη Μουσική της Μεραρχίας και τους σαλπιγκτές θα παραταχθεῖ στο προαύλιο του Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ του Ἀγίου Ἀθανασίου. Οι υπόλοιποι Ἀξιωματικοί των Μονάδων, των καταστημάτων και των υπηρεσιῶν χωρίς το στράτευμά τους θα καταφτάσουν λίγη ὥρα αργότερα. Στις 12 τα μεσάνυχτα κατὰ την ὥρα της Αναστάσεως το Σύνταγμα Πυροβολικοῦ θα ἔριχνε 21 κανονιοβολισμούς. **(παράρτημα 12)**

Στις 26 Ὀκτωβρίου τελέστηκε για πρώτη φορά, σύμφωνα με τα εὐρήματα του Ἱστορικοῦ Ἀρχείου της Ηπείρου, η τελετὴ της ἐπετείου για την ἀπελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και η ἡμέρα ἐκείνη ὀρίστηκε ως ἀργία για την πόλη. Σύμφωνα με το πρόγραμμα της τελετῆς *ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐορτῇ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλονίκης* ἀπὸ τη Γενικὴ Διοίκηση ἔλαβε χώρα το πρωὶ της 26ης του μηνός

η συνήθης δοξολογία στον Μητροπολιτικό Ναό. Προσκεκλημένοι σε αυτή ήταν ο Στρατηγός Διοικητής της Μεραρχίας με το επιτελείο του και οι Αξιωματικοί της Φρουράς των Ιωαννίνων, όλες οι Δικαστικές, Πολιτικές και Στρατιωτικές Αρχές, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο, ο Δικηγορικός, Ιατρικός, Οδοντιατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος, το Επαγγελματικό, Εμπορικό και Γεωργικό Επιμελητήριο, οι τραυματίες πολέμου, οι οικογένειες των πεσόντων πολέμου και όσοι έχουν τιμηθεί με πολεμικά μετάλλια και παράσημα, οι διευθυντές της Εκδοτικής, της Αγροτικής και της Εθνικής τράπεζας και των άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, οι αντιπρόσωποι του Τύπου, ο *ιερολογιώτατος* Ραββίνος, ο *Σοφολογιώτατος* Μουφτής, τα Διοικητικά Συμβούλια των Κοινοτήτων, όλοι οι αναγνωρισμένοι σύλλογοι, ιδρύματα, σύνδεσμοι και συνεταιρισμοί, όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι και τα σχολεία της πόλης -των οποίων η αναφορά σε πρόγραμμα εορτασμού κάποιας επίσημης τελετής γίνεται για πρώτη φορά- και οι αντιπρόσωποι των ξένων Κρατών, *έάν εύαρεστῶνται*. Τέλος, όπως αναφέρεται και στο πρόγραμμα, ακολούθησε η παρέλαση των στρατιωτικών τμημάτων και των σχολικών μονάδων. **(παράρτημα 13)**

Στα πλαίσια των Ολυμπιακών Αγώνων που διεξήχθησαν στη ναζιστική Γερμανία του Χίτλερ από τις 28 Ιουλίου έως την 1η Αυγούστου 1936, διοργανώθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων η αφή της Ολυμπιακής Φλόγας στην Ολυμπία και η λαμπαδηδρομία μέχρι το Βερολίνο με την πρωτοβουλία της Γερμανίας. Όταν ο Χίτλερ ανακήρυξε την επίσημη έναρξη των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 1936, εγκαινιάστηκε ένα νέο τελετουργικό: ένας δρομέας μπήκε στο στάδιο κρατώντας δάδα με το ολυμπιακό φως που μεταφέρθηκε με λαμπαδηδρομία από τον χώρο των αρχαίων αγώνων στην Ολυμπία.

Ωστόσο, πριν την αφή της Ολυμπιακής Φλόγας δύο απεσταλμένοι της Γερμανικής Διοργανωτικής Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων θα μετέφεραν την *ιέραν δᾶδα και τον κλάδον τῆς ἐλαίας* από το Βερολίνο στην Ολυμπιάδα με δρομολόγιο από διάφορες ελληνικές πόλεις. Ανάμεσα σε αυτές συγκαταλέγονται και τα Ιωάννινα.

Απόρροια αυτού του γεγονότος είναι το *ἐπεῖγον ἔγγραφον* το οποίο απέστειλε αεροπορικώς η Διεύθυνση Τύπου του Υπουργείου Εξωτερικών προς τη Γενική Διοίκηση της Ηπείρου στις 2 Σεπτεμβρίου του 1935, ώστε να διαβιβάσει στις αρμόδιες αρχές τις δέουσες διαταγές και να παρασχεθεί στους δύο αυτούς απεσταλμένους κάθε δυνατή ευκολία κατά την έλευσή τους στα ελληνικά εδάφη. **(παράρτημα 14)** Πρώτος της σταθμός στην Ήπειρο αποτέλεσε το Καλπάκι, όπου «*ή ιέρὰ δὰς και ὁ κλάδος τῆς ἐλαίας (...) ταξιδεύοντες δι' αὐτοκινήτου θα ἀφίχθῶσι εἰς τον συνοριακόν σταθμόν Καλπακίου (Ήπείρου) την 11ην Σεπτεμβρίου*».¹⁰⁷ Αμέσως μετά, η δάδα με τον κλάδο της ελιάς θα έφταναν στα Ιωάννινα και θα παρέμειναν από τις 11 έως τις 15 Σεπτεμβρίου.

¹⁰⁷ Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β, αριθμ. πρωτ. 2655

Φτάνοντας στο τέλος του κεφαλαίου αυτού, θα ήθελα να αναφερθώ σε μία εορτή που τελέστηκε στα Ιωάννινα, κίνητρο της οποίας υπήρξε ένα πολύ σημαντικό πολιτικό γεγονός για την Ελλάδα, την κατάργηση της Αβασίλευτης Δημοκρατίας και την παλινόρθωση της Βασιλείας στην Ελλάδα με τη άφιξη του βασιλιά Γεωργίου Β'. Μετά το κίνημα του Κονδύλη στις 10 Οκτωβρίου ο λαός με δημοψήφισμα, μολονότι αμφιλεγόμενο για την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων του, ενέκρινε την αποκατάσταση του Γεωργίου στο θρόνο του. Η άφιξη του βασιλιά, όπως γνωρίζουμε, έγινε στις 25 Νοεμβρίου. Ωστόσο, σύμφωνα με το Δελτίο Τύπου που βρίσκεται στα αρχεία της Ηπείρου, η αρχική ημερομηνία της άφιξής του ήταν η 24η Νοεμβρίου, αλλά εξαιτίας μιας μεγάλης τρικυμίας αναβλήθηκε για την επομένη, όπως και το σύνολο του τελετουργικού της εορτής.

Η ημέρα της άφιξης του Γεωργίου ως βασιλιάς πλέον της χώρας ορίστηκε ως αργία, συνεπώς τα καταστήματα, οι δημόσιες υπηρεσίες και τα εργοστάσια παρέμειναν κλειστά (**παράρτημα 15**), ενώ κατέστη υποχρεωτικό τα «*δημόσια και κοινοτικά και νομικά Δημοσίου Δικαίου ιδρύματα θέλουσιν άναρτηθῇ σημαῖαι φέρουσai εἰς το μέσον το στέμμα, ὡς και φωτογραφίαν αὐτοῦ Μεγαλοϊότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Β΄*». ¹⁰⁸

Το πρόγραμμα τελετῆς ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β΄, όπως το διατύπωσε ο Γενικός Διοικητής της Ηπείρου, καθόριζε, αρχικά, την τέλεση της δοξολογίας στον Μητροπολιτικό Ναό. Σε αυτή κλήθηκαν να παραστούν οι πληρεξούσιοι του νομού, ο Στρατηγός της VIII Μεραρχίας με το επιτελείο του και οι Αξιωματικοί της Φρουράς των Ιωαννίνων, όλες οι Δικαστικές, Πολιτικές και Στρατιωτικές Αρχές, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο, ο Δικηγορικός, Ιατρικός, Οδοντιατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος, το Επαγγελματικό, Εμπορικό και Γεωργικό Επιμελητήριο, οι τραυματίες πολέμου, οι οικογένειες των πεσόντων πολέμου και όσοι έχουν τιμηθεί με πολεμικά μετάλλια και παράσημα, οι διευθυντές της Εκδοτικής, της Αγροτικής και της Εθνικής τράπεζας και των άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, οι αντιπρόσωποι του Τύπου, ο *ἱερολογιώτατος* Ραβίνος, ο *Σοφολογιώτατος* Μουφτής, τα Διοικητικά Συμβούλια των Κοινοτήτων, όλοι οι αναγνωρισμένοι σύλλογοι, ιδρύματα, σύνδεσμοι και συνεταιρισμοί, όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι και τα σχολεία της πόλης -των οποίων η αναφορά σε πρόγραμμα εορτασμού κάποια επίσημης τελετῆς γίνεται για πρώτη φορά- και οι αντιπρόσωποι των ξένων Κρατών, *ἐάν εὐαρεστῶνται*. Τέλος, μετά τη δοξολογία θα πραγματοποιούταν η καθιερωμένη δεξίωση υπό την αρμοδιότητα της Γενικής Διοίκησης και η παρέλαση των στρατιωτικών τμημάτων και των σχολικών μονάδων. (**παράρτημα 16**)

¹⁰⁸ Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ως πολιτικές τελετουργίες, οι εθνικές επέτειοι συνδέονται άρρηκτα με τη διαδικασία συγκρότησης των εθνικών κρατών από τα τέλη του 18ου αιώνα και ύστερα. Απαντώντας στις νέες ανάγκες της πολιτικής των μαζών, διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο για την καλλιέργεια και την εμπέδωση της εθνικής ταυτότητας. Οι ιστορικές επέτειοι ανακαλούν και προβάλλουν τις παρελθοντικές εμπειρίες στο εκάστοτε παρόν. Αναδεικνύοντας συγκεκριμένα γεγονότα ως θεμελιώδεις αρμούς της 'βιογραφίας' ενός έθνους, οι επέτειοι κωδικοποιούν και αναπαράγουν μέσω μιας συμβολικής γλώσσας την ταυτότητά του.

Μια ματιά στην πολιτιστική και συμβολική σφαίρα των εορτών, ιδιαιτέρως στις ποικίλες μορφές που αυτές διαθέτουν, φανερώνει ξεκάθαρα πως από το τέλος του 19ου αιώνα ο εθνικισμός είχε ξεκινήσει να διεισδύει στην πολιτική κουλτούρα πολλών ευρωπαϊκών κρατών. Μολονότι οι εθνικές εορτές έπαιζαν έναν εμφανή ρόλο καθ' όλη τη διάρκεια του αιώνα, πλήθαιναν και επεκτάθηκαν μόλις στο τέλος του. Τέτοια δραστηριότητα με κέντρο το έθνος εντατικοποιήθηκε στο πέραςμα της γερμανικής ενοποίησης, καθώς ο εθνικισμός έγινε πιο ανταγωνιστικός και η ιμπεριαλιστική δράση κλιμακώθηκε μεταξύ του 1890 και του ξεσπάσματος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Η σημασία των εθνικών τελετών έτυχε μεγαλύτερης σημαντικότητας μετά την εισαγωγή της γερμανικής καθολικής επιστράτευσης στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

Φυσικά, οι μεγάλες εθνικές εορτές ήταν ανέκαθεν πεδίο σκληρών ανταγωνισμών και συχνά ξεσπούσαν διαμάχες, κόντρες και καυγάδες. Παρ' όλα αυτά, αυτές οι δημόσιες ταραχές μοιράζονταν μίαν κοινή -και εθνική- εστία. Οι εθνικές ταυτότητες δεν θα πρέπει να εξισώνονται με τις βασικές αξίες, αλλά με την ιδέα του έθνους. Για το λόγο αυτό οι διαμάχες αυτές δεν μπορούν να ληφθούν ως σημάδι της μηδαμινότητας του εθνικισμού. Αυτό αποφαίνεται ακόμη περισσότερο στην τελετουργία που ακολουθείται κατά τη διάρκεια των μεγάλων εθνικών εορτών. Χιλιάδες κόσμου συμμετέχουν, ή έστω παρακολουθούν, τέτοια γεγονότα: την έπαρση της εθνικής σημαίας, το άκουσμα του εθνικού ύμνου, τις παρελάσεις. Όλοι αυτοί που συμμετέχουν σε αυτές τις εορτές, τα μέλη της εκκλησίας, ο στρατός, ο μαθητικός κόσμος ενσαρκώνουν όλα αυτά που θεωρούνται ως αξίες και αρετές του έθνους.

Οι εθνικές εορτές αποτελούν τις πιο ξεκάθαρες ενδείξεις του πώς επενεργήσαν οι εθνικιστικές ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και την εξέλιξη της πολιτικής και πολιτισμικής σκηνής των χωρών. Όσοι συμμετείχαν στις εορτές έπαψαν να πιστεύουν πως το έθνος είναι μία φαντασιακή κοινότητα και απέκτησε την ποιότητα μιας κοινότητας με συλλογική εμπειρία και συναίσθημα. Όμως, οι εθνικές εορτές δεν είναι ελεύθερες από θρησκευτικές επικλήσεις. Η εμφάνιση των εθνικών εορτών φαίνεται να απορρέει από την ικανότητά τους να συνδυάζουν την αισθητότητα τής πρόσωπο με πρόσωπο

κοινότητας με την έννοια της ιερής κοινωνίας. Το απαράβατο πρωτόκολλο, άλλωστε, όλων των εθνικών εορτών που όριζε τον τρόπο τέλεσης τους έκανε φανερό τη στενή σχέση της εκκλησίας με το έθνος. Όπως αυτό έγινε κατανοητό και από την έρευνα των αρχείων για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, ο θεσμός της εκκλησίας και τα μέλη της δήλωναν πάντοτε το παρών στους εορτασμούς, καθιστώντας αδύνατο οποιοδήποτε διαχωρισμό.

Οι εθνικές εορτές φαίνεται ότι ρίχνουν φως στον πλούσιο και περίπλοκο κόσμο των εθνικών ταυτοτήτων και του εθνικισμού, ο οποίος, απέχοντας πολύ από το να τελειώσει τον 21ο αιώνα, έχει αναλάβει ένα νέο ξεκίνημα στην μετά – ιστορική εποχή. Πάνω από όλα, οι εθνικές εορτές είναι τα όργανα, οι ευρετικοί μηχανισμοί για την κατανόηση του πώς οι άνθρωποι είναι υπήκοοι, ή τουλάχιστον πώς το κράτος θα τους φαντάζονταν να γίνονται. Οι εθνικές εορτές κάνουν πιο σαφές το ποιο είμαστε, τι νομίζουν οι άλλοι ότι είμαστε ως εθνικά στερεότυπα και πώς δημιουργούνται οι εθνικές ταυτότητες. Βεβαίως, δεν αποτελούν το μόνο μέσο, αλλά προσφέρουν πλούσιες αναλυτικές ευκαιρίες στην κατανόηση όλων αυτών. Εν ολίγοις, μας λένε πολλά για το ποιο είμαστε και για το ποιο θα θέλουμε να είμαστε σε εθνικούς όρους. Οι εθνικές εορτές είναι σημαντικοί μηχανισμοί της μνήμης, οι οποίοι φωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι εθνικές ταυτότητες φαντάζονται, σχηματοποιούνται και κινητοποιούνται. Αναμφίβολα, εάν ένα έθνος γίνεται λαός από τη στιγμή που ανακηρύχθηκε ως αυτόνομο και ανεξάρτητο κράτος, τότε αυτό οφείλεται στις εθνικές εορτές.

Οι εορτές είναι στενά συνυφασμένες εκτός από το έθνος και τον λαό και με την ίδια την εξουσία. Δεν είναι ασύνηθες η διαδικασία της ανάδειξης μίας εορτής να παρακινείται από τους λόγιους και τις ελίτ, ωστόσο η τελική απόφαση ανήκει αποκλειστικά στην εξουσία. Καμία επέτειος δεν μπορεί να υφίσταται αν η ίδια η εξουσία δεν τη διασφαλίσει και δεν την επισημοποιήσει με την παρουσία της. Η επέτειος, λοιπόν, ενός ιστορικού γεγονότος απαιτεί την παρουσία της Αρχής, ώστε να αναβιβαστεί σε κεντρικό γεγονός της εθνικής ιστορίας και αυτή ακριβώς η ιδιότητά της της δίνει τόσο ιδιαίτερη πολιτική σημασία. Οι εορτές, κατά αυτήν την έννοια, αποτυπώνουν και επιβεβαιώνουν την ιεραρχία της εξουσίας. Άλλωστε, αυτό φάνηκε και από την ιδιαίτερη υποδοχή και προετοιμασία που οργανώθηκε στην επέτειο απελευθέρωσης των Ιωαννίνων το 1936, όταν σε αυτή θα δήλωνε το παρών η μέγιστη αρχή του έθνους, ο βασιλιάς.

Η θεσμοθέτηση των επετείων αποτελεί ταυτόχρονα μια πολιτική απόφαση προερχόμενη ‘από τα πάνω’. Το κράτος είναι αυτό που ορίζει μια συγκεκριμένη ημέρα ως εθνική αργία, προκειμένου να προσδώσει μαζικό χαρακτήρα στους εορτασμούς, οργανώνει τις τελετές μέχρι και την τελευταία τους λεπτομέρεια και φυσικά χρηματοδοτεί τις όποιες εκδηλώσεις. Είναι λοιπόν προφανές ότι οι εθνικές εορτές δεν στοχεύουν μόνο στην αναπαραγωγή της εθνικής ταυτότητας, αλλά και στη νομιμοποίηση της πολιτικής εξουσίας. Καθώς όμως ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι ‘διαβάζουν’ το παρελθόν τους μεταβάλλεται, ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και τις προσδοκίες του εκάστοτε παρόντος,

καθίσταται εξίσου προφανές το γεγονός ότι οι εορτασμοί και το νόημα κάθε επετείου δεν είναι στοιχεία αναλλοίωτα στον χρόνο, αλλά μεταβάλλονται διαρκώς.

Ο εορτασμός της μνήμης εγκαθιδρύθηκε ως μία συμβολική πράξη ενότητας του λαού, τιμώντας αυτούς που πέθαναν στον αγώνα για την ελευθερία και την ειρήνη. Τέτοιες πράξεις είναι κοινές πρακτικές για τα έθνη. Ανήκουν στο πιο ευρύ ρεπερτόριο των εθνικών παραστάσεων που περιλαμβάνουν τις εθνικές εορτές και τη χρήση εθνικών συμβόλων. Οι εθνικές εορτές είναι συγκεκριμένες στιγμές μέσα στον χρόνο που το έθνος διοργανώνει έναν εορτασμό για σημαντικά γεγονότα της ιστορίας και είναι κομμάτι των τελετών και των συμβόλων που πραγματοποιούνται σε μία συγκεκριμένη μέρα του εθνικού ημερολογίου. Αντί να αποτελούν μία αντανάκλαση ενός τετριμμένου ρεπερτορίου της καθημερινής ζωής του έθνους, παίρνουν τη μορφή μίας πανεθνικής εορτής που τιμάται από όλους τους πολίτες του έθνους. Επινοήθηκαν ώστε να προωθείται η εθνική ταυτότητα ανάμεσα στους πολίτες παρέχοντας τη γνωστική και συναισθηματική γνώση επί την οποία στηρίζεται η νομιμότητα του έθνους. Ως εκ τούτου, παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να ταυτιστούν με τους υπόλοιπους συμπολίτες τους σε μία κοινή εμπειρία και να ενισχυθεί, βεβαίως, η εθνική ταυτότητα.

Ο συλλογικός εορτασμός της επετείου εμπλέκει τους πολίτες με το εθνικό παρελθόν, τονίζοντας τις πράξεις εκείνων που έδωσαν την ζωή τους για την άμυνα του έθνους, για αυτό και η ημέρα αυτή είναι ξεχωριστή στο επετειακό ημερολόγιο του έθνους. Η νίκη είχε βραβεύσει τις ακαταπόνητες προσπάθειες, τον απaráμιλλο ενθουσιασμό, τη φιλοπατρία και την ακλόνητη πίστη του Έλληνα μαχητή. Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων, πέρα από την εξουδετέρωση κάθε σοβαρής τουρκικής αντιστάσεως στην Ήπειρο και την κυρίευση σημαντικού πολεμικού υλικού, είχε πρωτίστως σοβαρή επίδραση στο ελληνικό γόητρο, το οποίο μετά από την επιτυχία αυτή εξυψώθηκε διεθνώς. Ο ενθουσιασμός με τον οποίο ο λαός των Ιωαννίνων δέχτηκε την είσοδο στην πόλη των ελληνικών στρατευμάτων, κατόπτριζε και τον πανελλήνιο ενθουσιασμό, που ήταν πράγματι πρωτοφανής.

Η ιστορία, έχοντας ως αντικείμενο μελέτης το παρελθόν, έχει ως σκοπό της να το εκλογικεύσει και έτσι χαρακτηρίζεται ως ένα σύστημα από σύμβολα που παρουσιάζουν γνωστά γεγονότα και τις συνέπειές τους. Από την άλλη πλευρά, οι εορτές, έχοντας ως αντικείμενο μελέτης την αφοσίωση του λαού στο έθνος, χαρακτηρίζονται ως ένα σύστημα που απλοποιεί τα γεγονότα του παρελθόντος και διευκρινίζουν τα συναισθήματα ηθικής που εμπνέουν. Η ιδεολογία των εορτών προωθεί την αφοσίωση στο λαό παράγοντας σύμβολα, αξίες και προσδοκίες. Κάθε ιστορικός χρειάζεται ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, ακόμη και αιώνες, για να μελετήσει τους τρόπους με τους οποίους οι τελετές αναπτύσσονται και εξελίσσονται, αλλάζουν και παρακμάζουν· προσπαθούν πολύ προσεκτικά να το συσχετίσουν με αυτό που έχει κατανοηθεί συμβατικά ως πολιτική και επίσημη δομή της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, μέσω αυτής της εργασίας επεδίωξα να καταγράψω όσο καλύτερα μπορούσα την

ιστορία των εορτών, προσπάθησα να αποδώσω με τον γραπτό λόγο αυτό που ήταν μόνον ζωντανό θέαμα και να αποτυπώσω με «εικόνες» μία εποχή η οποία δεν ήταν η «εποχή των εικόνων».

ΠΗΓΕΣ

Α. ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- ❖ Γ.Δ.Η., Υποφάκελος II, Φ. 1, Έτος 1913, από Μάρτιο έως Δεκέμβριο, 1/1 και 1/8, ‘Διοικητικά’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υποφάκελος IV, Φ. 14, 1914 – 1915, 1/7, ‘Διοικητικόν’ (επέτειοι, εορταί κ.λπ.).
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ II, Φ. 32, 1917, 1/5
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. III, Φ. 180, 1922, Α/15 β’, ‘Επίσημοι τελεταί – τοπικά εορταί – δεξιώσεις – προγράμματα εορτασμού’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. I, Φ. 216, 1923, Α/15 β’, ‘Επίσημοι τελεταί – Τοπικά εορταί, δεξιώσεις – προγράμματα εορτασμού’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. I, Φ. 294, 1928, Α/10 β’, ‘Επίσημοι τελεταί, τοπικά εορταί, προγράμματα εορτασμού’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. II, Φ. 432, 1930, Α/10 β’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. V, Φ. 524, 1931, Α/10 β’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. IV, Φ. 745, 1934, Α/10 β’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ I, Φ. 794, 1935, Α/10 β’.
- ❖ Γ.Δ.Η., Υπφ. I, Φ. 864, 1936, Α/10 β’.

Β. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- ❖ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ, Περίοδος Γ’, Αριθμός φύλλου 6.329.
- ❖ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1914, Έτος Κ, Περίοδος Γ’, Αριθμός φύλλου 6.692
- ❖ Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1921, Έτος 28ον, Περίοδος 4η, Αριθμός φύλλου 5975
- ❖ Εφ. ΕΜΠΡΟΣ, 23 Φεβρουαρίου 1913, Έτος ΙΖ’, Αριθμός φύλλου 5.872.
- ❖ Εφ. ΕΜΠΡΟΣ, 23 Φεβρουαρίου 1916, Έτος 20ον, Αριθμός φύλλου 6951.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

- ❖ Anderson Benedict, *Φαντασιακές κοινότητες: στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, Ποθητή Χαντζαρούλα (μτφρ), Νεφέλη, Αθήνα, 1994.
- ❖ Beaton Roderick, *Ελλάδα: βιογραφία ενός σύγχρονου έθνους*, Μενέλαος Αστερίου (μτφρ), 3η έκδοση, Πατάκη, Αθήνα, 2019.
- ❖ Bourdieu Pierre, *Γλώσσα και Συμβολική Εξουσία*, Καψαμπέλη Κ. (μτφρ), Καρδαμίτσας, Αθήνα, 1999.
- ❖ Cannadine David, “Το πλαίσιο, η εκτέλεση και το νόημα της τελετουργίας: η βρετανική μοναρχία και η επινόηση παράδοσης 1820 – 1977”, στο E. Hobsbawm / T. Ranger (eds), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθανασίου Θ. (μτφρ), Θεμέλιο, Αθήνα, 2004.
- ❖ Chantepleure Guy, *Τα Ιωάννινα πολιορκημένα*, Τσοκόπουλου Γ. (μτφρ), Εκδόσεις Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1975.
- ❖ Gellner Ernest, *Έθνη και Εθνικισμός*, Δώρα Λαφαζάνη (μτφρ), δεύτερη έκδοση, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992.
- ❖ Gudmundur H. - Ann K. I., *Τα Έθνη – Κράτη στην ευρωπαϊκή ιστορία*, επιμέλεια Gudmundur H. - Ann K. I., Γιώτα Κουρμένταλα (μτφρ), Επίκεντρο, Αθήνα, 2006.
- ❖ Halbwachs Maurice, *Τα κοινωνικά πλαίσια της μνήμης*, Ελευθερία Ζέη (μτφρ), πρόλογος Ρίκα Μπενβενίστε, Νεφέλη, Αθήνα, 2013.
- ❖ Hering Gunar, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821 – 1936*, Θεόδωρος Παρασκευόπουλος (μτφρ), τ. Β΄, β΄ έκδοση, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 2006.
- ❖ Hermet Guy, *Ιστορία των Εθνών και του Εθνικισμού στην Ευρώπη*, επιστημονική επιμέλεια Λάμπρος Φλιτούρης, Νεστοροπούλου Αλεξάνδρα (μτφρ), Πεδίο, Αθήνα, 2020.
- ❖ Hobsbawm Eric J., *Έθνη και Εθνικισμός από το 1870 μέχρι σήμερα. Πρόγραμμα, μύθος, πραγματικότητα*, Χρύσα Νάντρις (μτφρ), Ινστιτούτο του Βιβλίου, Καρδαμίτσια, Αθήνα, 1994.
- ❖ Kedourie Elie, *Ο Εθνικισμός*, Σπύρος Μαρκέτος (μτφρ), επιστημονική επιμέλεια Παντελής Λέκκας, Κατάρτι, Αθήνα, 1999.
- ❖ Le Goff Jacques, *Ιστορία και μνήμη*, Γιάννης Κουμπουρλής (μτφρ), Νεφέλη, Αθήνα, 1998.
- ❖ Mazower Mark, *Μετά τον πόλεμο : η ανασυγκρότηση της οικογένειας, του έθνους και του κράτους στην Ελλάδα, 1943-1960*, επιμέλεια Mazower Mark, Ειρήνη Θεοφυλακτοπούλου (μτφρ), Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2004.

- ❖ Ozouf Nora, “Η γιορτή τον καιρό της Γαλλικής Επανάστασης”, στο Le Goff, Z. Nora P. (επιμ.), *Το έργο της ιστορίας*, Μιτσοτάκη Κλ. (μτφρ), τ. Γ΄, Κέδρος / Ράππας, Αθήνα, 1988.
- ❖ Puhle H. J., *Εθνικά κράτη, εθνικισμός και δημοκρατία στην Ευρώπη 19ος – 20ος αιώνας*, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Vol. 3, 2017, p. 5 – 35.
- ❖ Renan Ernest, *Τι είναι έθνος; Διάλεξη στη Σορβόνη*, 11 Μαρτίου 1882, Ο Πολίτης, Ιανουάριος – Μάρτιος 1993, τεύχος 121, σ. 32 – 38.
- ❖ Smith Anthony, *Εθνική ταυτότητα*, Εύα Πέππα (μτφρ), Οδυσσέας, Αθήνα, 2000.
- ❖ Woolf Stuart, *Ο εθνικισμός στην Ευρώπη*, Έφη Γαζή (μτφρ), Θεμέλιο, Αθήνα, 1995.
- ❖ «Αθέατες όψεις της ιστορίας. Κείμενα αφιερωμένα στον Γιάννη Γιαννόπουλο», (επιμ. – εισαγωγή Δέσποινα Ι. Παπαδημητρίου, Σεραφείμ Ι. Σεφεριάδης), Ασίνη, Αθήνα, 2012.
- ~ Δέσποινα Ι. Παπαδημητρίου και Σεραφείμ Ι. Σεφεριάδης, «Εισαγωγή», σ. 9 – 28.
- ~ Μαρία Ρεπούση, «Το νέο εικοσιένα. Η Ανολοκλήρωτη Ελληνική Επανάσταση στις Δημόσιες Επετειακές Αφηγήσεις της πρώτης Εκατονταετηρίδας της», σ. 160 – 180.
- ~ Χριστίνα Κουλούρη, «Γιορτάζοντας το Έθνος: Εθνικές επέτειοι στην Ελλάδα του 19ου αιώνα», σ. 181 – 210
- ❖ «Η μνήμη της κοινότητας και η διαχείρησή της: μελέτες από μία ημερίδα αφιερωμένη στη μνήμη του Τίτου Παπαμαστοράκη», εκδοτική επιτροπή: Κώστας Μπουραζέλης, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Στυλιανός Κατάκης, Ινστιτούτο του Βιβλίου - Καρδαμίτσα, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ, Αθήνα 2011.
- ❖ Αγγέλης Δημήτριος, *Ελληνική Σημαία (480 π.Χ. – 2000 μ.Χ.)*, Προσκήνιο, Αθήνα, 2003.
- ❖ Βαρουξάκης Γεώργιος, *Φαντασιακές κοινότητες και Μεγάλη Ιδέα. Μια συμβολή του Ν. Πολίτη*, Μνήμων, 13, 1991, σ. 197 – 214.
- ❖ Βέικος Θεόφιλος, *Εθνικισμός και εθνική ταυτότητα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.
- ❖ Βερέμης Θάνος – Κολιόπουλος Γιάννης, *Ελλάς: Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, τρίτη έκδοση, Καστανιώτη, Αθήνα, 2006.
- ~ , *Νεότερη Ελλάδα. Μια Ιστορία από το 1821*, τέταρτη έκδοση, Πατάκη, Αθήνα, 2013.
- ❖ Βερεμής Θάνος, *Εθνική Ταυτότητα και Εθνικισμός στη Νεότερη Ελλάδα*, επιμέλεια Θάνος Βερεμής, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1999.
- ❖ Βλάχος Δημήτρης, «Η περιπέτεια του εθνικισμού: από την ανακάλυψη της ιδέας του έθνους στη διαστροφή της», στο Δημήτρης Βλάχος *Οι ρίζες του γλωσσικού εθνικισμού*, Ρώμη, Θεσσαλονίκη, 2015, σ. 83 – 101.
- ❖ Δαφνής Γρηγόριος, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων: 1923 – 1940*, τ. Α΄ και τ. Β΄, Ίκαρος, Αθήνα, 1955.

- ❖ Δεμερτζής Νίκος, «Ο εθνικισμός ως ιδεολογία», στο *Έθνος – κράτος – εθνικισμός*, επιστημονικό συμπόσιο, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 21 και 22 Ιανουαρίου 1994, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα, 1995, σ. 67 – 116.
- ❖ Εξερτζόγλου Χάρης, *Πολιτικές τελετουργίες στη νεότερη Ελλάδα. Η μετακομιδή των οστών του Γρηγορίου Ε΄ και η πεντηκονταετηρίδα της ελληνικής επανάστασης*, Μνήμων, 23, 2001, σ. 153 – 182.
- ❖ Θεοδωρίδης Πέτρος, *Οι μεταμορφώσεις της ταυτότητας: έθνος, νεωτερικότητα αι εθνικιστικός λόγος*, Αντιγόνη, Θεσσαλονίκη, 2004.
- ❖ Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα: όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900 – 1940, επιστημονική επιμέλεια Χρήστος Χατζηιωσήφ, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2009.
- ~ Γιάννης Γιανουλόπουλος, «Εξωτερική πολιτική στις αρχές του 20^{ου} αιώνα», σ. 108 – 140.
- ❖ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Νεότερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913, τ. ΙΔ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000.
- ~ Νικόλαος Οικονόμου, «Οι επιχειρήσεις στην Ήπειρο», σ. 302 – 304.
- ~ , «Ο αγώνας για την κατάληψη των Ιωαννίνων. Η πρώτη επίθεση και ο πόλεμος των θέσεων (29 Νοεμβρίου – 11 Δεκεμβρίου 1912)», σ. 305 – 306.
- ~ , «Ο χειμώνας της πολιορκίας και η δεύτερη επίθεση (11 Δεκεμβρίου 1912 – 19 Φεβρουαρίου 1913)», σ. 306 – 309.
- ~ , «Η τελευταία επίθεση και η άλωση των Ιωαννίνων (19 – 22 Φεβρουαρίου 1913)», σ. 310 – 312.
- ❖ Καλογερόπουλος Κ., *Η Μεγάλη Ιδέα στην Ελλάδα του 19ου αιώνα*, Archive, τ. 1, Δεκέμβριος 2005, σ. 65 – 70.
- ❖ Κόκκινος Γιώργος – Λεμονίδου Έλλη – Αγτζίδης Βλάσης, *Το τραύμα και οι πολιτικές της μνήμης: ενδεικτικές όψεις των συμβολικών πολέμων για την ιστορία και τη μνήμη*, Ταξιδευτής, Αθήνα, 2018.
- ❖ Κουλούρη Χριστίνα, *Φουστανέλες και χλαμύδες. Ιστορική μνήμη και εθνική ταυτότητα 1821 – 1930*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2020.
- ❖ Κωνσταντοπούλου Χριστιάνα, *Μύθοι και Σύμβολα. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις και σύγχρονη κοινωνία*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2016.
- ❖ Λιάκος Αντώνης, *Ο ελληνικός 20ος αιώνας*, Πόλις, Αθήνα, Αύγουστος 2022.
- ❖ Μαζαράκης - Αινιάν Ι.Κ., *Η ιστορία της ελληνικής σημαίας*, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Ιστορική και εθνολογική εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα, 2007.
- ❖ Μανδυλαρά Άννα – Κιμουρτζής Παναγιώτης, *Φιλέορτο Βασίλειο. Δημόσιες Εορτές και Εθνικές Επέτειοι κατά την Οθωνική περίοδο*, Gutenberg, Αθήνα 2023.
- ~ , “Ο Θρόνος και ο «Κρατικός Φιλελληνισμός». Πρωτόκολλο και Θέαμα στις δημόσιες τελετουργίες κατά την Οθωνική βασιλεία” στο: Μανδυλαρά Α. – Νικολάου Γ. – Φλιτούρης Λ. –

Αναστασόπουλος Ν. (επιμέλεια), *Φιλελληνισμός. Το ενδιαφέρον για την Ελλάδα και τους Έλληνες από το 1821 ως σήμερα*, Εκδότες: Ηρόδοτος και Δήμος Νικολάου Σκουφά Άρτας, Αθήνα: 2015, σ. 611-631.

~ , «‘Οράματα Αυτοκρατορίας’. Βυζάντιο και δυναστικό καθεστώς επί Όθωνα» στο: Άννα Ταμπάκη – Ουρανία Πολυκανδριώτη (επιμ.), *Ελληνικότητα και ετερότητα. Πολιτισμικές διαμεσολαβήσεις και ‘εθνικός χαρακτήρας’ στον 19ο αιώνα*, Αθήνα 2016, τ. Β΄, σ. 253-265.

~ , “Το Σώμα και οι Εορτές του Όθωνα (1833 -1862). Όψεις του «ανδρισμού»: το «φυσικό» και το πολιτικό» σώμα του βασιλιά” στο: *Πρακτικά Συνεδρίου (Αθήνα 10 και 11 Ιουνίου 2016) - Ανδρισμοί και Ιστορία: έμφυλες σχέσεις, πρακτικές, εννοιολογήσεις* [υπό έκδοση 2017].

~ , «Δημόσιες εορτές στην Ελλάδα, 1830-1860. Γένεση του κρατικού συμβολισμού», *Δωδώνη*, τ. 38-42, Ιωάννινα 2008-2013.

~ , «Εορτές και τελετές στο ελληνικό βασίλειο (1830-1862). Συμβολική εξουσία, συγκρότηση κράτους, εκπαιδευτικοί θεσμοί», στο: Σταμέλος Γιώργος (επιμ.), *Για μια ποιητική του εκπαιδευτικού τοπίου. Δέκα χρόνια μετά ... χαριστήριο στον Ιωσήφ Σολομών*, Τομέας Κοινωνιολογίας και Εκπαιδευτικής Πολιτικής – Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης / Πανεπιστήμιο Πατρών, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2011, σ. 190-216.

❖ Μανδυλαρά Άννα, «Η απελευθέρωση της Κοζάνης, 11 Οκτωβρίου 1912. Οι Εορτές του Πολέμου και οι Πόλεμοι της Εορτής», Επιστημονικό Συνέδριο, *Κοζάνη 600 χρόνια ιστορίας*, (27-30 Σεπτεμβρίου), Εκδόσεις Δήμος Κοζάνης, Κοζάνη 2013.

~ , “«Γλέπαμαν τη παρέλαση του στρατού μας με λαχτάρα». Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων ως γιορτή του έθνους-κράτους” Α΄ Πανεπειρωτικό Συνέδριο, *Ιστορία – Λογισύνη: Η Ήπειρος και τα Ιωάννινα από το 1430 έως το 1913*, Εκδόσεις Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 2015, σ. 1051-1061.

❖ Μαντόγλου Άννα, *Μνήμες: ατομικές, συλλογικές, ιστορικές*, Παπαζήση, Αθήνα, 2012.

~ , *Κοινωνική μνήμη – κοινωνική λήθη: έκδηλες και λανθασμένες μορφές κοινωνικής σκέψης*, Πεδίο, Αθήνα, 2010.

❖ Μαργαρίτης Γιώργος, «Πανεπιστήμιο και Ηρωικός Θάνατος (1897 – 1919). Ιδεολογία, Συμβολισμοί, Τελετουργίες», Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου στο «Πανεπιστήμιο: Ιδεολογία και Παιδεία», ΓΓΝΓ / ΙΑΕΝ, τ. Α΄, σ. 277 – 288.

❖ Μπενβενίστε Ρίκα – Παραδέλλης Θεόδωρος, *Διαδρομές και τόποι της μνήμης. Ιστορικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1999.

❖ Νικηφόρου Αλίκη, *Δημόσιες τελετές στην Κέρκυρα κατά την περίοδο της Βενετικής κυριαρχίας 14ος – 18ος αι.*, Faggoto, Αθήνα 2014.

- ❖ Νικολαΐδης Ιωάννης, *Τα Γιάννινα του Μεσοπολέμου*, τ.Α΄ και τ. Ι΄, Τυπογραφείο Γερ. Σ. Δούβαλης, Ιωάννινα, 1992 και 1997.
- ❖ Νικολαΐδου Ελευθερία (προλεγόμενα-σχόλια), *Το Αρχείο Ιωάννου Λάππα και Αντιγόνης Τζαβέλλα (1912-1913) και η Απελευθέρωση των Ιωαννίνων*, Εκδόσεις Εταιρείας ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 1975.
- ❖ Νούτσου Ε. (2022). Εκπαιδευτικό σενάριο Τοπικής Ιστορίας: Επετειακές εκδηλώσεις της Απελευθέρωσης των Ιωαννίνων μέχρι τη Μεταπολίτευση (Διπλωματική εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/6524>
- ❖ Παπαναστασίου Αλέξανδρος, *Ο εθνικισμός*, Επιθεώρησις των Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, τ. 1, τεύχος Α΄- Β΄, Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος 1916, σ. 4 – 45.
- ❖ Παπαταξιάρχης Ευθύμιος – Παραδέλλης Θεόδωρος, «Ανθρωπολογία και παρελθόν: συμβολές στην κοινωνική ιστορία της νεότερης Ελλάδας», επιστημονική επιμέλεια Παπαταξιάρχης Ευθύμιος – Παραδέλλης Θεόδωρος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1993.
- ❖ Τριανταφύλλου Σώτη – Ιωακειμόγλου Ηλίας, *Για τη σημαία και το έθνος*, δεύτερη έκδοση, Μελάνι, Αθήνα 2007.
- ❖ Ψαρρού Νέλλη, *Εθνική ταυτότητα στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, Gutenberg, Αθήνα, 2005.
- ❖ Ψυχοπαϊδης Κ., «Εθνικισμός, εθνισμός και δημοκρατία», στο *Έθνος – κράτος – εθνικισμός*, επιστημονικό συνέδριο, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 21 και 22 Ιανουαρίου 1994, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα, 1995, σ. 53 – 66.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ❖ Ariely Gal, *National Days, National Identity and Collective Memory: Exploring the impact of Holocaust Day in Israel*, Political Psychology, 2019, p. 1 – 16.
- ~ , *Remembrance Day influence on national sentiments and hostility towards out – groups: evidence from a panel study in Israel*, Ethnic and Racial Studies, Vol. 40, 2017, p. 2596 – 2614.
- ❖ Becker, H. & Lentz, C., *The politics and aesthetics of commemoration: national days in southern Africa*, Anthropology Southern Africa, Vol. 36, 2013, p. 1-10.
- ❖ Bell Catherine, *Ritual theoryritual practice*, Oxford University, New York, 1992.
- ❖ Billig Michael, *Banal Nationalism*, SAGE Publications Ltd, London, 1995.
- ❖ Bloch Maurice, *Ritual, history and power: selected papers in anthropology*, Athlone Press, London Atlantic Highlands, 1989.
- ❖ Burke Peter, *Varieties of Cultural History*, Cornell University Press, New York, 1997.

- ❖ Buxrud B. – Fangen Katrine, *Norwegian national day oratory: constructing and reconstructing a national we*, Nations and Nationalism, Vol. 23, 2017, p. 770 – 789.
- ❖ Cannadine David, “Introduction: Divine Rites of Kings”, στο D. Cannadine και Simon Price *Rituals of Royalty. Power and Ceremonial in Traditional Societies*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, p. 1 – 19.
- ❖ Carrier Peter, *Historical Traces of the Present. The Uses of Commemoration*, Historical Reflections / Reflexions Historiques, Vol. 2, 1996, p. 431 – 445.
- ❖ Connerton Paul, *How societies remember*, Cambridge University Press, 1989.
- ❖ Coopmans Manja, *Dutch Liberation Festivals: A Vehicle to more politically active young citizens or Merely the same selective audience?*, Social Indicators Research, Vol. 142, 2019, p. 617 – 643.
- ❖ Delanty, Gerard. *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality*, St. Martin’s Press, New York, 1995.
- ❖ Elgenius, G.. *The Appeal of Nationhood: Celebrating and Commemorating the Nation*, στο edited by Young, Zuelow and Sturm *Nationalism in a Global Era: The Persistence of Nations*, Routledge, London, 2007, p. 68-81
- ~ , *The politics of recognition: symbols, nation building and rival nationalisms*, Nations and Nationalism, Vol. 17, 2011, p. 396-418.
- ~ , "National Expression and Diversity in Europe: Nationhood and Belonging." *The International Journal of Diversity in Organizations, Communities, and Nations: Annual Review*, Vol. 6, 2007, p. 153-162.
- ❖ Gardner Wendi – Pickett Cynthia – Brewer Marilynn, *Social Exclusion and Selective Memory: How the need to belong influences Memory for social events*, Personality and Social Psychology Bulletin, Vol. 26, Published By Sage, April 2000, London p. 486 – 496.
- ❖ Geisler Michael, “ National Symbols, Fractured Identities: Contesting the National Narrative”, edited by Michael Geisler, University Press of New England, London, 2005.
- ❖ Gillis John, “Introduction: Memory and Identity: The history of a relationship”, στο , edited by John Gillis *Commemorations. The politics of National Identity*, Princeton University Press, New Jersey, 1996, p. 3 – 24.
- ~ , *Commemorations. The Politics of National Identity*, Princeton University Press, New Jersey, 1994.
- ❖ Halbwachs Maurice, *On collective memory*, University of Chicago Press, Chicago, 1992.
- ❖ Jeffrey K. O. – Joyce R., *Social memory studies: From ‘Collective Memory’ to the Historical Sociology of Mnemonic Practices*, Annual Review Sociology, Vol. 24, Published by Annual Reviews, New York, 1998, P. 105 – 140.
- ❖ Kertzer David, *Ritual, Politics, and Power*, Yale University Press, New Haven, 1988.

- ❖ Kinley L., *Imaging a Nation: Society, Regionalism and National identity in the Greek War of Independence*, Madison Historical Review, Vol. 13, 2016, p. 51 – 79.
- ❖ Kong Lily – Yeoh Brenda, *The Construction of National Identity through the Production of Ritual and Spectacle: An analysis of National Day Parades in Singapore*, Political Geography, Vol. 16, 1997, p. 213 – 239.
- ❖ Lukes Steven, *Political ritual and social integration*, Sociology, Vol. 9, Sage Publications, 1975, p. 289 – 308.
- ❖ McCrone David – Mcpherson Gayle, “National Days. Constructing and Mobilising National Identity”, edited by McCrone David – Mcpherson Gayle, Basingstoke, United Kingdom, Palgrave Macmillan, 2009.
- ❖ Nalasevic Sinisa, *Nation – States and Nationalisms: Organization, Ideology and Solidarity*, Polity, London, 2013.
- ❖ Norra Pierre, *Between Memory and History: Les Lieux de Memoire*”, Representations, No. 26, Published by University of California Press, Spring 1989, p. 7 – 24.
- ❖ Regt Sabrina – Lippe Tanja, *Does Participation in National Commemorations Increase National Attachment? A study of Dutch Liberation Festivals*, Studies in Ethnicity and Nationalism, Vol. 17, 2017, p. 281 – 299.
- ❖ Ricoeur Paul, *Memory, History, Forgetting*, Chicago, 2004.
- ❖ Rohava Maryia, *The politics of state celebrations in Belarus*, Nations and Nationalism, 2020, Vol. 26, p. 1 – 19.
- ❖ Ryan L., *Memory, Power and resistance. The anatomy of a tripartite relationship*, Memory Studies, Vol. 4, Published by Sage, April 2010, London, p. 154 – 169.
- ❖ Schwartz Barry, “Commemoration”, στο J.D. Wright *International encyclopedia of social and behavioral sciences*, Published by Elsevier, Vol. 4, Amsterdam, 2015, p. 235 – 242.
- ❖ Shore Chris, *Building Europe: the Cultural Politics of European Integration*, London, Routledge, 2000.
- ❖ Smith Anthony, *Myths and memories of the nation*, Oxford University Press, Oxford, 1999.
- ❖ Stradoudaki Hara, *Greece 2021: Official and lay understandings of national identity*, Social Cohesion and Development, Vol. 16, 2021, p. 115 – 129.
- ❖ Sumartojo Shanti, *National and Commemorative Space: Connections to the Nation through Time and Site*, Landscape Review, Vol. 15, 2015, p. 7 – 18.
- ❖ Tsang R. – Woods E. T., *The cultural politics of Nationalism and Nation - Building. Ritual and performance in the forging of Nations*, edited by Rachel Tsang – Eric Taylor Woods, Routledge, New York, 2014.

- ❖ Turner C., “Nation and Commemoration”, στο G. Delanty and K. Kumar, *The sage Handbook of Nations and Nationalism*, Sage, London, 2006, p. 205 – 213.
- ❖ Turner Victor, *Symbolic anthropology: A reader in the study of symbols and meanings*,
- ❖ Veremis Thanos – Blinkhorn Martin, *Modern Greece: Nationalism and nationality*, edited by Thanos Veremis – Martin Blinkhorn, Sage – ELIAMEP, Αθήνα, 1990.
- ❖ Zimmer Oliver, *Nationalism in Europe, 1890 – 1940*, Palgrave Macmillan, United Kingdom, 2003.

Γ. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

- ❖ http://www.digitalglyptothèque.gr/greece_exhibits/%CE%B7%CF%81%CF%8E%CE%BF-%CE%BC%CF%80%CE%B9%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CF%87%CF%89%CE%BD/, Ανακτήθηκε στις 27/5/2023

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Κεφάλαιο 3

Παράρτημα 1

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 21 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ, Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.328.

«ΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟΝ

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΑ

ΦΙΛΙΠΠΙΑΣ, 20 Φεβρουαρίου. - Από βαθείας νυκτός χθές ήρξατο γενικός βομβαρδισμός κατά τοῦ Μπιζανίου. Ἡ ἡμετέρα βαρεῖα μοῖρα μετὰ ὀρειβατικῶν καὶ πεδινῶν πυροβολαρχιῶν ἔβαλλον ἐξ ὅλων τῶν σημείων κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καθὼς καὶ κατὰ τῶν καταυλισμῶν του.

Κατ' ἀρχάς ὁ ἐχθρὸς δεν ἀπῆντα, ἀλλὰ περὶ μεσημβρίαν ἐκβιασθεῖς ὑπὸ τῶν δραστικῶν πυρῶν τῶν ἡμετέρων ἤρξατο ἀπαντῶν βραδέως.

Μέχρις ἐσπέρας δεκακισχίλιοι καὶ πλέον ὀβίδες ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ Μπιζανίου, ὅπερ διέκοψε το πῦρ ἀφοῦ ὀλοκληροὶ τροχοὶ πυροβόλου ἐγένοντο ἀντιληπτοὶ ὅτι ἀνετινάχθησαν εἰς τον ἀέρα.

Την νύκτα το πυροβολικόν μας ἐξηκολούθησε βάλλον ἐναντίον Μπιζανίου μέχρι πρωῒας κατὰ ὀρισμένα χρονικά διαστήματα.

Σήμερον πάλιν την πρωῒαν ὁ κανονιοβολισμός ἐσυνεχίσθη συνδυασθεῖς με σφοδράν ἐπίθεσιν πεζικοῦ κυρίως ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγας. Τὰ στρατεύματα ἐθριάμβευαν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν.

Προελάυνοντες ἀκάθεκτοι κατώρθωσαν μετὰ πάροδον ὥρας βοηθούμενοι κί ὑπὸ τῶν λοιπῶν σωμάτων κατέλαβον το ἔν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ ὑψώματα τῆς Μανωλεάσας τοῦ Ἁγίου Ἡλίου καὶ τέλος την τρίτην ἀπογευματινὴν μετὰ πολύνεκρον μάχην τον Ἅγιον Νικόλαον μετὰ δέκα ταχυβόλων τεσσάρων πολυβόλων καὶ 108 αἰχμαλώτων ἐξ ὧν δύο λοχαγοὶ καὶ δύο ἀνθυπολοχαγοὶ. Ἦτο ὑπέροχον το θέαμα τῆς φυγῆς τῶν Τούρκων μόλις ἐξετοπίσθησαν ἐκ τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Διεσπαρμένοι καὶ ἀποσυντεθεῖμένοι ἔτρεχον ὅπως σωθῶσι εἰς την λασπώδη πεδιάδα, ἐνῶ ὁ στρατός μας ὀρθιος καὶ ἀκάλυπτος κατεδίωκε αὐτούς καὶ προς ἐσπέραν κατελάμβανε την Τσούκαν καὶ την Βοδιβίσταν ἐντὸς τῆς πεδιάδος. Το Μπιζάνι την ἐσπέραν δεν ἔβαλλε ἢ δι' ἐνός τόνον πυροβολείου καὶ διετάχθη να ἀνιχνεύσῃ την δημόσινα ὁδὸν εἰς οὐλαμός ἵππικοῦ ὅστις καὶ προήλασε μέχρις Αὐγοῦ.

Τον ἀγῶνα διηύθυνεν αὐτοπροσώπως ὁ Διάδοχος μετὰ τῶν πριγκήπων καὶ τοῦ Ἐπιτελείου του.

Δεξιόν καὶ κέντρον μας προελάσαντα ἐπίσης κατέλαβον τὰς ἐπικαίροπας θέσεις. Περί μεσημβρίαν κατώπτεισε το Μπιζάνι καὶ τα Ἰωάννινα ὁ ἀεροπόρος κ. Νοταρᾶς ρίψας καὶ δύο χειροβομβίδας ἐναντίον ἐχθρικῶν καταπλισμῶν.»

Παράρτημα 2

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ, Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

ΤΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ· ΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΟΡΘΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ·ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ.

«Τα τῆς ἐξ ἐφόδου ἀλώσεως τοῦ Μπιζανίου καὶ παραδόσεως τῶν Ἰωαννίνων, ἐδημοσιεύσαμεν χθες ἐξ ἰδιαιτέρων τηλεγραφημάτων ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τοῦ ‘Σκρίπ’ . Σήμερον δημοσιεύομεν ὅλα τα ἐπίσημα τηλεγραφήματα τα ὅποια παρέχουν ἐν ὅλῃ τῇ στρατιωτικῇ συντομίᾳ τῶν πλήρη καὶ ἀκριβεστάτην περιγραφὴν τῆς ἐνδοξοτάτης ἐκπορθήσεως τῶν φρουρίων τοῦ Μπιζανίου καὶ τῶν Ἰωαννίνων.

Τα τηλεγραφήματα ταῦτα ἔχουσιν ὡς ἐξῆς·

Η ΕΚΠΟΡΘΗΣΙΣ

ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΕΜΙΝ ΑΓΑ, 11.30' π.μ. Βασιλέα Θεσσαλονίκην. Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.

Τὴν προχθὲς Τρίτην ἤρξατο γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ φρουρίου Ἰωαννίνων.

Τὴν κύριαν ἐπίθεσιν διέταξα κατὰ τοῦ δυτικοῦ μετώπου τοῦ φρουρίου ἥτοι κατὰ τῆς γραμμῆς Μανωλιάσας, Αγίου Νικοάου, Σαδοβίτσης. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεκέντρωσα εἰς τὸ ἀριστερόν μου λίαν σημαντικὰς δυνάμεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετέλεσα τμήμα στρατιᾶς ἐκ 3 φαλάγγων ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Μοσχόπουλον.

Τὸ ἡμέτερον πεζικὸν ἔβαλλεν ἐκ τῶν θέσεών του κατὰ τῶν ἐχθρικών χαρακωμάτων παρασῶραν τὸν ἐχθρόν εἰς τὸ νὰ τάξῃ τὸ πεζικὸν αὐτοῦ εἰς θέσεις μάχης καὶ νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν πάντα αὐτοῦ τα πυροβολεῖα.

Τὸ πυροβολικὸ μας ἐπωφεληθὲν ἔβαλλε σφοδρότατα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπενεγκόν εἰς αὐτόν μεγάλας φθοράς εἰς ἄνδρας καὶ ὑλικόν . Τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἡμῶν ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Μετὰ τοῦτο δια τὴν σήμερον Τετάρτην διέταξα τὴν γενικὴ ἐπίθεσιν.

Κατὰ ταύτην τὸ μεν δεξιὸν καὶ τὸ κέντρον ἔδει νὰ ἐκτελέσωσιν ἀγώνα κατατριβῆς πρὸς δέσμευσιν τῶν ἐχθρικών δυνάμεων, τὸ δε ἀριστερον αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν.

Ἡ πορεῖα καὶ ἡ συγκέντρωσις πασῶν τῶν φαλάγγων τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ στρατοῦ μας ἐγένετο μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως τοῦ ἐχθροῦ μὴ ἀντιληφθέντος τὴν κίνησιν ταύτην.

Ὁ αἰφνιδιασμός αὐτός ὑπῆρξε πλήρης καὶ ὁλοσχερῆς.

Τὴν 7ην τῆς πρωΐας τῆς Τετάρτης κατελήφθη ἡ Τσοῦκα, ἀλωθέντων τεσσάρων πυροβολείων καὶ συλληφθέντων ἐτέρων τεσσάρων πυροβόλων ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος.

Τοῦ δευτέρου τμήματος αἱ στρατιαί, ἥτοι ἡ ἀριστερά φάλαγξ περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν ἐκυρίευσεν αὐτὰ ὑψώματα Μανωλιάσας, κυριεύσασα ἑξ τουρκικά πυροβόλα καὶ συλλαβούσα αἰχμάλωτον ὁλόκληρον

τουρκικόν τάγμα μετά τῶν πολυβόλων του. Ἡ κεντρική φάλαγξ ἐν συμπράξει μετά τῆς ἀριστερᾶς, ἐκυρίευσε τὸν Ἅγιον Νικόλαον ὅπου τὸ 1 τάγμα τοῦ 11ου συντάγματος ἐκυρίευσε 10 πυροβόλα καὶ πολλὰ ἐφόδια τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἀπὸ τῆς 11ης πρωΐνης πολυάριθμα ἐχθρικά τμήματα ἤρξαντο κατερχόμενα ἐκ τῶν κλιτύων Μανωλιάσας καὶ Ἁγίου Νικολάου μέχρι Κοσμηρᾶς ἐν ἀταξίᾳ πρὸς τὴν πεδιάδα, περὶ δὲ τὴν 11)2 ἐγένοντο ἀντιληπταί προσπάθειαι τοῦ ἐχθροῦ πρὸς συγκέντρωσιν φυγάδων παρὰ τὴν Ραψίσταν. Κατὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅμως ταύτην ἔβαλεν τὸ ὀρειβατικόν ἡμῶν πυροβολικόν δι' ἐκκρηκτικῶν ὀβίδων διασκορπίσαν αὐτούς.

Ἀπὸ τῆς 2ας ὥρας ὁ ἐχθρὸς ἐθέατο φεύγων πρὸς Ἰωάννινα καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ τοιαύτη ὑποχώρησις τοῦ ἐχθροῦ ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς Τετάρτης.

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἐσπέρας παρετηρήθη ἐκ τοῦ παρατηρηρίου τῶν πυροβολητῶν ὅτι τα φεύγοντα στρατεύματα συνεκεντρώθησαν νοτίως τῶν Ἰωαννίνων πρὸς ἕτερα τουρκικά στρατεύματα σταλέντα ἴσως ὅπως σταματήσουν τὴν φυγὴν των.

Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸ διάστημα ἡ μικτὴ ταξιαρχία τοῦ Μετσόβου κατελάμβανε τὸν Δρίσκον καὶ τὸ Κοντοβράκι, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς προχθὲς διὰ διαδοχικῶν ἀγώνων ἀπώθει τὸν ἐχθρὸν ἐκ Χρυσοβίτσης, Δρεστενίκων, Λιάπη, Δεμάτη.

Τὸ δεξιὸν τῆς 6ης μεραρχίας ἐπροχώρησε καὶ τοῦτο ὀλίγον τα δε τμήματα τῶν λοιπῶν μεραρχιῶν καθ' ἃς εἶχον διαταγὰς παρέμειναν βάλλοντα εἰς ἃς κατεῖχον θέσεις. Τὸ πυροβολικὸν συνέδραμε τὸν ἀγῶνα καταπιέζον τὸν ἐχθρὸν δια σφοδροτάτου πυρός. Κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Τσοῦκας, Ἁγίου Νικολάου ἡ 3η ἀριστερά φάλαγξ προελαύνουσα ἐκυρίευσε τὸ συγκρότημα Δοκρούτη, τὸ δε σκότος εὔρε το ἀριστερόν ἡμῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Δοκρούτη, Ραψίστα, Βοδίβοστα (πεδιάς βορείως Μανωλιάσας).

Οὕτω τα στρατεύματά μου καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἐνίκησαν. Ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ καταδίωξις θα ἐξακολουθήσῃ αὔριον (δηλαδή σήμερον) μέχρι πλήρους καταστροφῆς τοῦ ἐχθροῦ. Μετά τὸ πέρας ὅλης ἐπιχειρήσεως θα ὑποβάλω λεπτομερέστεραν ἔκθεσιν».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Παράρτημα 3

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

Ο ΕΣΣΑΤ ΕΖΗΤΗΣΕ ΝΑ ΠΑΡΑΔΟΘΗ

ΕΜΙΝ ΑΓΑ, 6 π.μ. 21 Φεβρουαρίου.

Α.Μ. ΒΑΣΙΛΕΑ Εἰς Θεσσαλονίκην

ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ Ἀθήνας

«Άλωθέντος υπό τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ὁλοκλήρου τοῦ δυτικοῦ μετώπου τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων και κυκλωθείσης τῆς γραμμῆς τῶν ἐρεισμάτων τοῦ Μπιζανίου και τῆς Καστρίτσας ὁ Ἑσάτ πασσᾶς μοί ἐδήλωσε την στιγμὴν ταύτην ὅτι ὁ στρατός του παραδίδεται αἰχμάλωτος πολέμου.

Λεπτομερείας τῆς μεγάλης νίκης τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ μας θα τηλεγραφήσω προσεχῶς».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΕΜΙΝ ΑΓΑ, ὥρα 8 π.μ. Σήμερον την 21)2 μετά το μεσονύκτιον ὁ Ἑσάτ πασσᾶς ἐδήλωσεν εἰς την Α.Β.Υ. τον Διάδοχον ὅτι ἐπιθυμεῖ να παραδοθῇ ἐν Μπιζανίῳ. Μετά δύο περίπου ὥρας ἔφθασεν εἰς Ἑμίν Ἀγᾶ αὐτοκίνητον φέρον τον Ρεούφ πασσᾶν και τον Ταλαάτ βέη μετά τοῦ πρωτοσυγγέλου τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων. Ὅταν ἔφθασαν εἰς Ἑμίν Ἀγᾶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἡττημένου ἀρχιστρατήγου ἄνευ περιφράσεως ὡμολόγησαν, ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἶνε εὐκαταία δια τον Ἑσάτ λύσις.

Ἀπό τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ ἐχθρικός στρατός ἐν Μπιζανίῳ κατέστη αἰχμάλωτος πολέμου. Ἐκαστον τμήμα τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς θα ὑψώνη λευκὴν σημαίαν και θα παραδίδηται εἰς τους ἡμετέρους. Ἡ μεγάλη εἰδησις διαδοθεῖσα ἀνά το στρατόπεδον περί το λυκανγές ἐχρησίμευσεν ὥς το πλέον εὐφρόσυνον ἐγερτήριον σάλπισμα δια τον ἀναπανόμενον μετά τους μόχθους τοῦ χθεσινοῦ ἀγῶνος στρατόν μας.

Οἱ ἄνδρες ἐγείροντες ἀλλήλους ἀναφωνοῦν «Χριστός Ἀνέστη» ζητωκραυγάζοντες ὑπέρ τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου και ἐορτάζουν με σεμνότητα ἐνθουσιασμοῦ τον ἡρωϊκὸν θρίαμβον τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων.

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

Ἰδοῦ το ἐπίσημον κείμενον τοῦ ἀνακοινωθέντος υπό τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ τελευταίου τηλεγραφήματος.

ΕΜΙΝ ΑΓΑ, 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 4.30' μ.μ.- Εἰς τας 4.10' μ.μ. ἐπανῆλθον ἐξ Ἰωαννίνων οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Διαδόχου δια την ὑπογραφήν τοῦ πρωτοκόλλου. Το συνταχθέν πρωτοκολλο περιλαμβάνει τας τεσσάρους ἐπομένας παραγράφους.

1ον) Το φρούριον τῶν Ἰωαννίνων παραδίδεται εἰς τον Ἑλληνικόν στρατόν.

2ον) Τα σήμερον ἐν τῷ φρουρίῳ εὐρισκόμενα στρατεύματα παραδίδονται ὡς αἰχμάλωτα πολέμου.

3ον) Ἄπαν το πολεμικόν ὑλικόν, ὅπλα, σημαῖα και ἵπποι τα ἀνήκοντα εἰς τον στρατόν, παραδηθήσονται τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι εἰς ἣν κατάστασιν εὐρίσκονται.

4ον) Πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ και στρατιῶται, οἱ πληγωμένοι και ἀσθενεῖς, ὑπάγονται εἰς τον νόμον τοῦ πολέμου.

Κατά τας πληροφορίας τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἑσάτ παρὰ τῷ στρατηγείῳ τοῦ Ἑμίν Ἀγᾶ, σήμερον την πρωΐαν ἡ ὅλη φρουρᾶ συνέκειτο ἐκ 33 χιλ. ἀνδρῶν.

Ὁ ὑπίαρχος κ. Στάικος ἀναφέρει ἐξ Ἰωαννίνων ὅπου ἀπεστάλη παρά τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι χθες το ἑσπέρας ἰσχυρόν σῶμα στρατοῦ ἐν τελείᾳ ἀποσυνθέσει ἀπεχώρισε πρὸς Λυκόστομον.

Ὁ Ἑσάτ πασσᾶς ἐδικαιολογήθη λέγων ὅτι δεν ἡδύνατο να ἐμποδίση την ὑποχώρησιν ταύτη, καθόσον οὔτοι ὑπήγοντο εἰς στρατηγοῦ Ἀλῆ Ριζᾶ πασσᾶ, ἐπὶ τούτου οὐδεμίαν εἶχε δικαιοδοσίαν ὁ Ἑσάτ.

Ἡ Α.Β.Υ. ὁ Διάδοχος καταγίνεται ἤδη εἰς την λήψιν διαφορῶν μέτρων σχετικῶν πρὸς πρὸς την νέαν κατάστασιν».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΕΛΟΞΑΣΘΗ. ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΗΛΩΘΗΣΑΝ. Η ΦΡΟΥΡΑ ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Α.Υ. ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ. ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ.- ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

ΕΝ ΑΚΟΜΗ ΤΡΟΠΑΙΟΝ!

«Ὁλοκλήρων αἰώνων ὄνειρα, ὑποκάρδιοι πόθοι καὶ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους κρύφια ἐκπληρώθησαν χθες.

Μετά την Ἀκρόπολιν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης ἐπὶ τῆς ὁποίας αἱ Ἑλληνικαὶ στρατιαὶ ἔστησαν πρὸ τεσσάρων μηνῶν ὑπὸ το ὑπερήφανον τοῦ στρατηλάτου αὐτῶν παράστημα την σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἰδοὺ ἀπὸ τῆς χθες ἀστράπτοντα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῶν Ἰωαννίνων τα αἵματοβαφῇ Ἑλληνικά ὄπλα ἐστεμμένα τον ἀμάραντον τῆς Δόξης στέφανον.

Τα Ἰωάννινα, ἡ πόλις τῶν Ἑλληνικῶν ὀνείρων καὶ τῶν παραδόσεων, ἡ περικλείουσα τὰς ὠραιότερας σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας· τα Γιάννενα εἰς το ὄνομα τῶν ὁποίων πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδιά ἠσθάνετο τα ἱερώτερα ρίγη καὶ τους ἐθνικωτέρους παλμούς πίπτουσι σήμερον εἰς την ἀγκάλην τῆς μεγάλης μητρὸς Ἑλλάδος ἐλευθερούμενα δια τῶν τιμημένων ὄπλων τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ της.

Νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος ὁ μέγας τῆς Νέας Ἑλλάδος ἐλευθερωτῆς Κωνσταντῖνος ὁ Διάδοχος ἔστησεν ἐπὶ τῶν φρουρίων τῶν Ἰωαννίνων ἐν ἀκόμῃ ἐθνικόν τρόπαιον. Ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ ὑπερήφανος διὰ την Δόξαν, ἥτις ἐπέστεψεν ὅλους τους ἀγῶνας της ἐκδηλοῖ ἀπὸ τῆς χθες ὅλον τον θαυμασμόν της πρὸς τον δαφνοστεφῇ στρατηλάτην ὑπὸ την ἡγεσίαν τοῦ Ὁποίου ὁ ἥρωικός Ἑλληνικός στρατός ἔρρηξε τα δεσμά τῆς δουλείας τῶσων αὐτούς το περιπόθητον τῆς Ἑλευθερίας δῶρον.

Ἀφ' ἧς το πολεμικόν σάλπισμα ἤχησεν ὁρμῶν πρὸς τα ἐμπρός καὶ οὐδέποτε ὀπισθοχωρήσας ἔστησεν το τρόπαιον αὐτοῦ παντοῦ ὅπου ἐπάτησε την πτέρναν του Του δυνάμεων, παρασκευαστῆς τῶν ὄπλων Του, ἀνήσυχος, ἀκούραστος, ὁρμητικός, διήνοιξε μόνος τον δρόμον δια τοῦ ὁποίου ἔμελλε να διαβῇ με τον στρατόν Του. Ἀθόρυβος καὶ ἀνεπίδεικτος, ὑπερήφανος καὶ αὐστηρὸς, ὁδηγόν ἔχων μόνον τον ἐθνικόν Του πόθον καὶ σύμβουλον την πίστιν Του εἰς την ἀνδρείαν Του καὶ την ἀνδρείαν τοῦ ἡρωικοῦ

στρατοῦ Του, διέσχισε τα Μακεδονικά βουνά, κατατροπώνων τον προαιώνιον ἐχθρόν τοῦ Ἑθνους και στήνων παντοῦ την σημαίαν τῆς Ἐλευθερίας. Ὅταν δε ἡ Ἥπειρος γογγύζουσα ὑπὸ τον σπαραγμόν τῆς τουρκικῆς πτέρνας, ἐζήτησε την συνδρομήν Του, ἔσπευσε προς αὐτήν με την ἀκτινοβόλον λάμπιν τοῦ μετώπου Του και ἀφανῆς ἐκεῖ ἐδημιούργει μέχρι χθες το ἐνδοξότερον ἐθνικόν τρόπαιον.

Εἰς τον Ἀήττητον αὐτῆς Ἥρωα και μέλλοντα Βασιλέα της ἡ μεγαλυνθεῖσα Ἑλλάς ὀφείλει τον θρίαμβον τῆς Δόξης της, σύμπας δε ὁ Ἑλληνισμός διακηρύσσει την εὐγνωμοσύνην του δια το μεγαλεῖον του Ἑθνους.

Ἡ ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων ὑφ' οὓς ὄρους και συνθήκας ἐγένετο θα ἀποτελέσῃ μυθικόν γεγονός Γιγαντομαχίας, ὀφειλόμενον ἀποκλειστικῶς και μόνον εἰς τον ἡρωϊσμόν και την αὐτοθυσίαν τοῦ Ἑλλήν. στρατοῦ και την στρατηγικὴν ἰδιοφυΐαν και αὐτοπεποίθησιν τοῦ Ἀηττήτου Στρατηλάτου Διαδόχου.

Δια τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων ἡ Ἑλλάς κατέκτησεν ἤδη την «Νίκην» ἀπέναντι πάντων τῶν συναγωνιστῶν της και εἶνε ἔτοιμη να συνεχίσῃ τον μέγαν ἀγῶνα τῆς προς συμπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων, διαμφισβητοῦσα σπιθαμὴν προς σπιθαμὴν το ἔδαφος τῆς πατρικῆς κληρονομίας και διεκδικοῦσα πλήρη και ἀκέραια τα ἐθνικά αὐτῆς δίκαια».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

ΕΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

«Δεν εἶνε ὄνειρο, δεν εἶνε φαντασία, δεν εἶνε παραμῦθι. Ὁ κακός ἐφιάλτης ποῦ ἐπίεζεν ἐπὶ τόσους μῆνας τα στήθη τοῦ Ἑλληνισμοῦ δεν ὑφίσταται πλέον.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἡ Μανωλιάσα, ἡ Σαδοβίτσα, ὁ Δρίσκοις, το Μπιζάνι βαμμένα ὅλα με το αἷμα τῶν πολυαγαπημένων μας ἔπεσαν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Τα στήθη κάθε Ἑλλήνος ἔβγαλαν ἓναν ἀναστεναγμό μεγάλης ἀνακουφίσεως.

Ὡ μητεροῦλες, ἀδελφές και γυναικες τῶν σκοτωμένων ἐκεῖ ψηλά, ποῦ εἰς το χαρμόσυνον ἄκουσμα τοῦ σημερινοῦ θριάμβου τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων, ἐπήρατε εἰς τα χέρια σας τις ξεθωριασμένες ἀπὸ τα φιλήματα σας εἰκόνες των για να ζήσετε μαζί των ὁλόκληρη την ἡμέρα · κλάψτε πολὺ και σήμερα, ἀλλὰ το κλᾶμα σας ἄς εἶνε σεμνὸ και ὠραῖο, για να μην κάμετε και βαρυγκομήσουν εἰς τους τάφους των οἱ ἡρωϊκοὶ νεκροὶ μας.

Συλλογισθῆτε τη χαρά δια ἑκατομμυρίων ψυχῶν, συλλογισθῆτε τη μεγάλη ἐορτὴ ὁλοκλήρου τοῦ Ἑθνους του ταλαιπωρημένου ἐπὶ τόσους αἰῶνας, συλλογισθῆτε την Ἀνάστασιν τῶν δυστυχισμένων μας Ἑπερωτῶν ποῦ ξέφυγαν ἀπὸ το κρέμασμα και τα βασανιστήρια εἰς τα ὁποῖα τους ὑπέβαλλεν ἡ τουρκαλβανικὴ θηριοδία, και κλάψτε πολὺ, ἀλλὰ ἓνα κλάμμα σεμνὸ και ὠραῖο ὅπως ἀρμόζει σε μητέρες

και γυναῖκες λυτρωτῶν και σκιρτήσετε ἀπό χαρά και ὑπερηφάνεια, γιατί το δένδρο τῆς ἐλευθερίας ποῦ ἐβλάστησε σήμερα εἰς την θρυλικήν μας Ἡπειρον, ἐποτίστηκε με το αἷμα τῆς γενιᾶς σας τῆς ἰδίας.

Ὅσα πυροβόλα φονικά ἦσαν στημένα ἐκεῖ ἐπάνω στις κορυφές τῶν ὄχυνδων λόφων ποῦ ἔζωναν την πολιτεία τῆς ξεχωριστῆς μας λατρείας, ἄλλες τόσες τώρα ἄσπρες σημαῖες ὑψήθησαν ἐκ μέρους τῶν Τουρκαλβανῶν για να μηνύσουν την παράδοσί των εἰς τους ἀνδρείους μας νικητάς.

Ἡ στρατηγική σου μεγαλοφυΐα, ὦ πασσᾶ, ἐχρωκόπησε και ἄλλη μία φορά ἐμπρός εἰς τῇ σιδερένια ἀντοχή του στρατοῦ μας, και τίποτε δεν ὠφελή· σαν ὅλα τα ἀμυντικά μέτρα ποῦ ἔλαβες για να φράξης το δρόμο ποῦ φέρνει στην ὀνειρευμένη πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου μας. Δεν εἶχες καθόλου ὑπολογίσει ὅτι ἐπάνω ἀπό ὄχυνωματικά ἔργα, ὑπονόμους και συρματοπλέματα ἴστανται πάντα τα καταπατημένα ἀπό τους ἰσχυρούς δίκαια μιᾶς φυλῆς. Δεν εἶχες καθόλου ὑπολογίσει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν να σκοτώνονται για την ἐλευθερία τῶν ἀδελφῶν τῶ, ἃ γαγκραινιάσουν, να ξυλιάζουν ἐκεῖ ὅπου ἐτάχθησαν και να μένουν ὀρθά φαντάσματα με ἐφ' ὅπλου λόγχην εἰς τας θέσεις των και να νικοῦν.

Τέτοιοι εἶνε οἱ σιδερένιοι ἐκπορθηταὶ τῶν ἄπαρτων αὐτῶν φρουρίων ποῦ ἐδόξασαν την Ἑλλάδα και ποῦ εἶχαν επικεφαλῆς το βλαστό τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, τον μέλλοντα βασιλέα τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, τον δοξασμένο μας Διάδοχο ποῦ το τελευταῖο του σχέδιο τον ἀναδεικνύει μεγάλο στρατηγὸ και ἡ γενναιότης του τον ἐξισώνει με τα εὐζωνάκια μας.

Και τώρα «Παρθήκανε τα Γιάνννενα». Το ἐλληνικό ἵππικό ἐμπήκε πειά στην πόλι τῶν στεναγμῶν μας. Ὅσα τραγούδια ἐτραγούδησεν ἡ Ἡπειρωτική Μοῦσα θ' ἀνέβουν ἄθελα στα χεῖλη τῶν νικητῶν. Ὅλα θα τα ξυπνήσουν ἀπό τη λήθη των να τα τραγουδήσουν εἰς το δρόμο τον ἐλεύθερο ποῦ θα πάρουν για να μποῦν αὔριο εἰς την γραφικὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ἄλλοι εἶνε ἀπό τα Νησιά, ἄλλοι ἀπό την Στερεά, ἄλλοι ἀπό την Πελοπόννησο ἄλλοι ἀπό την Κρήτην ἄλλοι ἀπό την Κύπρο και ἄλλοι ἀπό ὅλον τον Ἑλληνισμό. (...).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμὸς φύλλου 6.329.

ΦΡΕΝΙΤΙΣ

«Συγκινητικώτερον, μεγαλοπρεπέστερον και ἐπιβλητικώτερον θέαμα οὐδέποτε ὅσον χθες ἐπαρουσίασεν ἡ Βουλὴ μετὰ την ὑπό τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐπίσημον ἀναγγελίαν τῆς ἐκπορθήσεως τῶν ἀπορθητῶν Ἰωαννίνων. Ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων και τα θεωρεῖα συνεταράσσοντο ἐπὶ πολὺ ὑπὸ την πνοήν τοῦ ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ τῆς λαϊλάπος. Ὅλοι ὄρθιοι ἐσεῖοντο και ἐκνουν τους πῖλους των ἢ ἐχειροκρότουν και ἐζητωκραύγαζον ἀποτελοῦντες μίαν βοήν και ἓνα πάταγον μανιώδη, διερμηνεύοντα πᾶν ὅ,τι ἡ ψυχὴ ὀλόκληρου τοῦ ἔθνους ἠσθάνετο ἐνδομύχως ἐπὶ τῷ θαυμαστῷ θριάμβῳ τῶν Ἑλληνικῶν

ὄπλων, ἰδίως δε εἰς το ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τῆς Α. Υ. τοῦ διαδόχου, τόση ἦτο ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε τίποτε δεν ἦτο δυνατόν ν'ἀντιληφθῇ τις συγκεκριμένως, διότι ὅλα ὁμοῦ περιεδινούντο περὶ το ὄνομα αὐτό εἰς ἰλιγγιώδεις παλμικάς κινήσεις».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΟΛΗ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ

-Πότε υπέκυψαν εἰς τους Τούρκους.- Το πρῶτον διάγγελμα τῶν Τούρκων και τα προνόμια.- Το κίνημα τοῦ ἐπισκόπου Διονυσίου.- Ἐπίσημοι πληροφορίες περὶ τῆς κινήσεως ἐν γένει τῆς Ἡπείρου κατὰ τα ἔτη 1910 – 1911.- Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία, εἰσαγωγή, ἐξαγωγή κλπ.

«Τα Ἰωάννινα ἐκτίσθησαν μετὰ τον ἕκτον μ.Χ. αἰῶνα εἰς οὐχί ἐπακριβῶς καθωρισμένην ἐποχὴν. Το ὄνομα ἡ ἐλληνικωτάτη αὕτη πόλις ἔλαβε, κατὰ την κρατοῦσαν πεποίθησιν, παρὰ τοῦ πρῶτου της οἰκιστοῦ Ἰωάννου, ἡ ἀπὸ τινος μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ὑπαρχούσης πρότερον ἐκεῖ ἔνθα ἐκτίσθησαν τα Ἰωάννινα. Ἱστορικῶς ἀναφέρονται το πρῶτον κατὰ την ἐν Κ)πόλει Οἰκουμενικῆς Σύνοδον τοῦ 875, εἰς ἣν παρευρέθη ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν Ζαχαρίας. Μετέπειτα ἀναφέρονται δια την κατὰ το 1081 γενομένην ὑπὸ τα τείχη αὐτῶν αἱματηροτάτην μάχην μεταξύ τῶν στρατευμάτων τοῦ Νορμανδοῦ ἐπιδρομέως Βοιμούνδου και τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἑλλήνας αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ.

Μετὰ την ἄλωσιν τῆς Κ)πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων μόνον ἡ δυτικὴ Ἑλλάς ὡς γνωστόν δεν διενεμήθη. Ἀποτέλεσεν αὕτη το Δεσποτᾶτον τῆς Ἑλλάδος με πρωτεύουσαν τα Ἰωάννινα, ἰσχυρῶς ἤδη ὠχυρωμένα. Πρῶτος δεσπότης ὑπῆρξεν ὁ Μιχαήλ Ἀγγελος Κομνηνός.

Ὑπὸ την τυραννίαν τῶν Τούρκων υπέκυψεν ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τῆς λοιπῆς Ἡπείρου ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μουράτ τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1431. Ὁ Μουράτ πρὸς ἄλωσιν τῆς Ἡπείρου ἀπέστειλε τον πασσᾶν Καρα Σινάν μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ, ὅστις διελθὼν τα στενά τῆς Πίνδου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τα Ἰωάννινα και προσεκάλεσεν εἰς ὑποταγὴν τους κατοίκους δια τοῦ ἐξῆς γράμματος:

«Τῆς κεφαλῆς τῶν κεφαλᾶδων και αὐθέντου πάσης δύσεως τοῦ Σινᾶν πασσᾶ ὀρισμός και χαιρετισμός εἰς τον Πανιερώτατον Μητροπολίτην τῶν Ἰωαννίνων και εἰς τους ἐντιμοτάτους ἄρχοντας, τον Καπετάν Στρατηγόπουλον και τον υἱόν τοῦ καπετάνιου τον κυρ Παῦλον και εἰς τον Πρωτομάστορα τον Μπουσίσαβον (;) και εἰς τον (δυσανάγνωστο) Στανίτσαν και εἰς τους λοιπούς ἄρχοντας τῶν Ἰωαννίνων μικροῦς τε και μεγάλους. Να ἡξεύρωσιν ὅτι μᾶς ἔστειλεν ὁ μέγας αὐθέντης να περιλάβωμεν τον Δούκα τον τόπον και τα κάστρα του και ὥρισε μας γοῦν οὕτως. Ὅτι ὅποιον κάστρον και χῶρα προσκυνήσῃ με το καλόν να μην ἔχη κανένα φόβον οὔτε κακίαν· οὔτε κουρσεμόν ἀλλ'οὔτε κανέναν

χαλασμόν και ὅποιον κάστρον ἢ χώρα δεν προσκυνήσουν ὥρισε να καταλύσω και να τα χαλάσω ἐκθεμελίων ὥσπερ ἐποίησα και την Θεσσαλονίκην.

Δια τοῦτο γράφω σας και λέγω ὅτι να προσκυνήσετε με το καλόν και να κάμη πλανηθῆτο ἀπό τῶν Φραγκῶν τα λόγια, ὅτι τίποτε δεν σᾶς θέλουν ὠφελήσει πλὴν θέλουν σᾶς χαλάσει καθὼς ἐχάλασαν και τους Θεσσαλονικεῖς· και ἔνεκεν τοῦτου ἐμνύω σας και τον Θεόν τοῦ οὐρανοῦ και τῆς γῆς και τοῦ προφήτου Μωάμεθ και εἰς τα ἑπτὰ Μοσάφια και εἰς την κεφαλὴν μου και εἰς το σπαθί ὅπου ζῶννιμαι, ὅτι να μην ἔχετε κανέναν φόβο μήτε αἰχμαλωτισμόν μήτε πιασμόν μήτε μασιγίδι να ποιήσωμεν ἀλλὰ και αἱ ἐκκλησία σας να σημάνουν καθὼς ἔχουν συνήθειαν.

Ο Μητροπολίτης να ἔχη την κρίσιν του την Ρωμαϊκὴν και ὅλα του τα ἐκκλησιαστικά δικαιώματα. Οἱ ἄρχοντες, ὅσοι ἔχουσι τιμάρια πάλιν να τα ἔχωσι τα γονικά τους, τα ὑποστατικά τους και τα πράγματά τους ὅλα να τα ἔχουν χωρὶς τινός λόγιου και ἄλλα ὅ,τι ζητήσετε να σᾶς τα δώσωμεν. Εἰδέ και σταθῆτε πεισματικά και δεν προσκυνήσετε με το καλὸ να ἡξεύρετε ὅτι ὥσπερ ἐδιαγραμίσαμεν τη Θεσσαλονίκην και ἐχάλασαμεν ταῖς ἐκκλησίαις και ἐρημώσαμεν και ἀφανίσαμεν τα πάντα οὕτω θέλομεν χαλάσει και ἐσᾶς και τα πράγματά σας και το κρῖμα να το γυρεύῃ ὁ Θεός ἀπό σᾶς».

Οἱ Ἰωαννῖται ἠναγκάσθησαν να ὑποκύψωσιν. Ἐγνώριζον τας φρικαλεότητας τῶν Τούρκων και το ἀκατάβλητον αὐτῶν λόγῳ τοῦ θυμοῦ και τῆς πρώτης τῶν ὁρμῆς.

Και παρέδωκαντας κλεῖδας τῶν Ἰωαννίνων εἰς χεῖρας τοῦ ἰδίου Μουράτ Β'. Παρεχωρήθησαν ὁμως αὐτοῖς ὅλως ἰδιαίτερα προνόμια λόγῳ τῆς γνωστῆς των γενναιότητος.

Οὕτω και ἀπό τότε ἐκδοθέν χάτι σερίφ τοῦ Μουράτ ὁ μεν Μητροπολίτης ἐδικαιοῦτο:

Α) να καρποῦται ἀπάσας τας μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπολαβὰς και ἐπιχορηγήσεις και

Β) να δικάζῃ μετ' αὐτῶν προκρίτων τῆς πόλεως τα μεταξύ τῶν χριστιανῶν ἀναφυομένους πνευματικὰς διαφορὰς ἐπὶ τῇ βάσει προηγούμενων διατυπώσεων και ἐθίμων.

Οἱ δε ἐν τῷ φρουρίῳ κάτοικοι ἀπαλλασσόμενοι τοῦ παιδομαζώματος (ἄρξαμένο ἀπό τοῦ 1328 ἐπὶ Ὀριχάν και ἐπαναληφθέντος τῷ 1580 ἐπὶ Μουράτ του Γ' ὁπότε 200 χιλ. χριστιανοπαίδων ἐξισλαμισθέντες ἐτάχθησαν εἰς τους Γενίτσαρους), ἐδικαιοῦντο

α) να οἰκῶσιν ἐν τῷ φρουρίῳ σεβόμενοι και τιμῶντες τα καθέκαστα μη δεικνύμενοι ἐπίβουλοι και ἐπειθεῖς τῇ βασιλείᾳ.

β) να νέμονται την ἐπικαρπίαν τῶν αὐτῶν παρέχοντες ἐν ἀνάγκῃ τους βραχίονας των προς ὑπεράσπισιν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

γ) να διατηρῶσι διαδοχικῶς τα τιμάρια αὐτῶν παρέχοντες ἐν ἀνάγκῃ τους βραχίονας των προς ὑπεράσπισιν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

δ) να τελῶσιν ἐλευθέρως τας θρησκευτικὰς αὐτῶν τελετάς ἔχοντες και κώδωνας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.

ε) να καλλιεργῶσι τα γράμματα

στ) να όπλοφορῶσι

ζ) να εκλέγωσι μόνοι των και εκ τῶν μᾶλλον συνετῶν και άπροσωπολήπτων άρχόντων τους δικαστάς αὐτῶν.

η) να εισπράττωσι τας δημοσίας προσόδους και παραδιδῶσι ταύτας τῷ ἐν Ἰωαννίνοις ἐπιτρόπῳ τῆς κυβερνήσεως.

θ) να διατηρῶσιν αὐτοί την ἐν τῷ φρουριῳ φρουράν, ὡς και οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν τῆς Ἡπείρου πόλεων και αὐτοί να πυροβολῶσιν εἰς ὠρισμένας ἐποχάς.

ι) να φέρωσι προσωπίδας κατά τας ἡμέρας τῶν ἀπόκρεων.

Εἰς τα Ἰωάννινα εἰσῆλθον μόνο δέκα ὁκτώ Τοῦρκοι στρατιῶται και εἷς ἀξιωματικός.

Ἐν τοσούτων τα προνόμια τοῦτα δεν διετηρήθησαν ἐπὶ μακρόν. Ἀμέσως οἱ γενναῖοι και ἑλληνικωτάτοι Ἰωαννῖται ἤρχισαν τον ὑπέρ ἀποτινάξεως τοῦ ζυγοῦ ἀγῶνα.

Και ἐπηκολούθησαν ἐν τῇ μακρᾷ συνέχεια τῶν ἐτῶν καταπλήσαντες ὄντως ἡρωισμοί.

Ἐν τοιοῦτον κίνημα εἶνε και το γενόμενον το 1612. Την 11 Σεπτεμβρίου 1612 ὁ πρώην ἐπίσκοπος Τρίκκης Διόνυσος φέρων ἀρκετῶς ὁπαδούς ἐπέδραμεν ἐν ὥρα νυκτός κατά τῶν Τούρκων τῶν Ἰωαννίνων. Και ἐκδικούμενος δια τας πιέσεις αὐτῶν κατά τῶν χριστιανῶν κατέλυσε τας ἀρχάς των και ἐφόνευσε πολλούς. Τα ἀποτελέσματα τοῦ κινήματος τοῦτου ὑπῆρξαν τραγικώτατα.

Οἱ Ὄθωμανοί στρατιῶται εἰσελθόντες πολυάριθμοι ἔκαμαν φοβεράς σφαγάς. Ἐπυρπόλησαν οἰκίας και ἐκκλησίας. Την δε μονήν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ὁπόθεν ἐξεκίνησεν ὁ ἐπίσκοπος, κατηδάφισαν ἐκ θεμελίων. Συγχρόνως κατηγήθησαν τα πλεῖστα τῶν παραχωρηθέντων προνομίων, ἔκτοτε δε ἄρχεται μαρτυρικός ἀληθῶς βίος δια τους κατοίκους τῶν ἑλληνικωτάτων Ἰωαννίνων.

Τοιαῦτα κινήματα ἀπεγνωσμένα ἔκαμεν ἐπανειλημμένως ὁ Ἡπειρωτικός Ἑλληνισμός.

Δυστυχῶς ὁμως δεν εἶχον τα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας, ἔνεκα τῆς μεγάλης δυνάμεως τῶν Τούρκων.

Το 1731 τα Ἰωάννινα ἠρίθμουν σαράντα χιλιάδας κατοίκους, ὧν τα τρία τέταρτα χριστιανοί.

Το 1754 ὁ πληθυσμός ἀνῆλθεν εἰς 10 χιλιάδας οἰκογενείας, ὁλονέν αὐξανόμενος. Ἀλλ' ἐνέσκηψεν εἷτα ἡ τρομοκρατία του Ἀλῆ πασσᾶ. Ἐπεβάλλετο τότε δι' ἐσχάτης βίας ὁ ἐξισλαμισμός. Οἱ χριστιανοί ὑφίσταντο τα πάνδεινα. Και ὁ πληθυσμός ἐμειώθη εἰς 3200 οἰκογενείας ὧν δισχίλιον χριστιανικαί, χίλια ὀθωμανικαί και αἱ διακόσiai Ἰσραηλιτικαί.

Τα Ἰωάννινα ἀριθμοῦν νῦν περί τας 4000 οἰκογενείας, ὧν αἱ 3000 ἑλληνικαί, αἱ 700 ὀθωμανικαί, αἱ 300 ἰσραηλιτικαί.»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

‘ΔΟΞΑ ΤΩ ΥΨΙΣΤΩ ΘΕΩ!,, Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΕΞΕΠΟΡΘΗΣΕ ΚΑΙ ΕΚΥΡΙΕΥΣΕ ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ· ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ 33 ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ· ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΜΑΣ· ΦΡΕΝΙΤΙΩΔΗΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ.

«Την πρωΐαν χθες ἡ πόλις ἐξυπνήσασα ἐμάνθανον ἐκ τῶν εφημερίδων ἐν χαρμοσύνῳ ἐκπλήξει ὅτι το Μπιζάνι ἠλώθη ὅτι τα Ἰωάννινα παραδίδονται. Ἀργότερον ἔκτακτα παραρτήματα καὶ δεύτεραι ἐκδόσεις ἀνήγγειλον τὴν ἄλωσιν τῶν φρουρίων καὶ τῆς πόλεως καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Περί τὴν 10ην ἡδυνήθημεν δια τῆς δευτέρας ἡμῶν ἐκδόσεως ν’ ἀναγγείλωμεν τὴν ἐπίσημον βεβαίωσιν τῆς καταπληκτικῆς νίκης. Ἡ εἶδησις, ἀστραπιαίως μεταδοθεῖσα εἰς ὁλόκληρον τὴν πόλιν, ἀνεστάτωσεν αὐτήν. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν διελάλουν μεγαλοστόμως τὸ μέγα γεγονός καὶ ἐκάουν τὸν λαόν ὅπως ἐορτάσῃ τὴν νίκην, ἐνῶ τα τηλεβόλα ἐβρυχῶντο ἐκ χαρᾶς καὶ οἱ πιστολισμοί (δυσανάγνωστο) τὴν ἀτμόσφαιραν ἀναμιγνύμενοι καὶ συνδινούμενοι μετὰ τῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους καὶ τοῦ στρατοῦ. Καὶ παρευρεθὺς χεῖμαρρον κόσμου ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ αἱ μεγάλαι ἀρτηρίαι ἐπλυμύρισαν ἀπὸ ἐνθουσιώδη πλήθη καὶ ἡ πόλις περιεβλήθη τὴν ἐορτασμὸς στολήν τῆς ἀναρτηθεισῶν πανταχοῦ ἀπείρων σημαιῶν.

ΑΙ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ὅλος δ’ αὐτός ὁ κόσμος ἐσχημάτισε προχείρους διαδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι πολυπληθεῖς πανταχόθεν ἐκκινουσαν διηυθύνοντο πρὸς ὅλα τα κέντρα χωρὶς νὰ γνωρίζουν ποῦ νὰ ὑπάρχουν καὶ οὕτω ἐσχημάτιζαν ἐν πανδαμόνιον, μία φρενίτιδα λαοῦ, ὅστις ἐν βοῇ διέτρεχε τὴν πόλιν ἵνα δώσῃ διέξοδον εἰς τὴν μεγάλην χαρὰν ἡ ὁποία κατέκλυζεν τὰ στήθη του.

Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΣΙ

Ἀλλ’ ὅ,τι ἔδωκεν ἀφορμὴν ἵνα ἐκσπάσῃ ὁ λαϊκὸς ἐνθουσιασμός, ἦτο ἡ ἐμφάνισις στρατιωτικῆς διαδηλώσεως συγκινητικωτάτης. Ὑπὲρ τοὺς τριακόσιους εὐζωνοὶ τραυματῖαι ἰαθέντες ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἰσαρίθμων περίπου πεζῶν ὥρμησαν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων των ὑπαξιωματικούς κρατοῦντας εἰς χεῖρας φέσια, διαρκῶς ζητωκραυγάζοντας. Μετ’ ὀλίγον ἕνας εὐζωνας σχίζει τὴν φουστανέλλαν του καὶ φωνάζει

-Πάρτε ρ’ πηδιά σημαῖα ποῦ θελτ.

Παρευρεθὺς ἡ φουστανέλλα τοῦ εὐζώνου διαμετασχίζεται καὶ ἀνεμίζεται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των εὐζώνων, ἐνῶ ὁ λαὸς καὶ ὁ παρακολουθῶν στρατός χειροκροτεῖ, ζητωκραυγάζει, μαίνεται. Αἱ Ἀρσακειάδες ἐνα παράθυρο χειροκροτοῦν με ὅλη τὴ δύναμίν των, Ἄλλα δε στίφη ἐξ αὐτῶν, ἡ ἐξωτερικῆς, αἱ ὁποῖαι διακόπτοντος τοῦ μαθήματος χάριν τῆς ἐορτῆς μετέβαινον εἰς τὰς οἰκίας των, ἐχειροκροτοῦν καὶ αὐταὶ θαρραλεαί, με ὅλον τὸν παιδικὸν καὶ ἀγνόν ἐνθουσιασμόν των. Οἱ ἐξῶσται πλήρεις ἀπὸ κυρίας.

Από κάποιον ἐξ αὐτῶν καποῖος ρήτωρ ὁμιλεῖ ἀλλὰ δεν ἀκούεται. Καὶ ἡ διαδήλωσις κατέρχεται ἐν ζητωκραυγαῖς καὶ πυροβολισμοῖς πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας.

ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Παρά το ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἄλλη διαδήλωσις τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ὁμιλος φοιτητῶν ψάλει τὸν ἐθνικὸν ὕμνον. Ὁ λαὸς ἤκουσε τὸν ὕμνον ἀσκεπῆς.

ΑΛΛΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΣ

Ὅταν ἡ διαδήλωσις τῶν εὐζώνων ἔφθασεν εἰς τὰ Χαστεῖα (:) συνήνητησεν ἄλλην μεγάλην διαδήλωσιν, τῆς ὁποίας προηγείτο μουσική. Τί ἐγένετο κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο ἀπερίγραπτον: Ζητωκραυγαί, πιστολισμοί, ἐναγκαλισμοί, δάκρυα.

-Καὶ εἷς τὴν Κων)πολιν

-Καὶ εἷς τὴν Ἀγία Σοφία».

Παράρτημα 9

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΡΙΑΜΒΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ· ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

«Ἡ Βουλὴ χθὲς το ἀπόγευμα ὑπῆρξε το σημεῖον μεγάλης λαϊκῆς συγκεντρώσεως, πάντων ἐπιθυμούντων νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ μετὰσχουν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὃν θὰ ἐξεδήλουν το ἐθνικὸν σῶμα ἐπὶ τῇ ἐπισήμῳ ἀναγγελίᾳ τοῦ μεγίστου ἐθνικοῦ γεγονότος τῆς ἐκπορθήσεως τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ γενναίου ἡμῶν στρατοῦ καὶ τοῦ ἐνδόξου στρατηλάτου καὶ Διαδόχου τοῦ θρόνου. Πλήθη κόσμου εἶχον καταλάβει τὴν ὁδὸν Σταδίου καὶ πολιορκήσῃ τὴν ὀπισθίαν θύραν ζητοῦντα νὰ εἰσέλθουν εἰς το Βουλευτήριον, ματαίως ὅμως διότι ὁ κόσμος ἦτο ἄπειρος καὶ το Βουλευτήριον μικρόν.

Κοσμοπλημμύρα σωστή. Χωροφύλακες με ἐπὶ κεφαλῆς ὑπομοίραρχον κατέβαλλον ζωηρὰς προσπάθειάς ὅπως ἀνακόψουν το ὀρμητικὸν λαϊκὸν ρεῦμα.

Διαταγὴ τοῦ φρουράρχου κ. Γιαννάρου ἀντικατεστάθη ἡ φρουρά ἐκ χωροφυλάκων δια πεζῶν, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ εἴσοδος ὀπλιτῶν εἰς τὰ θεωρεῖα.

Τὴν ἀγριωτέραν μορφήν τῆς ὀρμῆς ἐξεδήλωσεν ὁ ὠραῖος κόσμος ὁ ὁποῖος κατέκλυσε κατὰ κυριολεξίαν τὰ θεωρεῖα, τοὺς διαδρόμους καὶ τὰ προπύλαια. Ἀπὸ τὰς 3 τὰ θεωρεῖα τῶν κυριῶν ἦσαν κατὰμεστα. Καὶ ὅμως ἐξηκολοῦθουν νὰ προσέρχωνται, ἀλλ' αἱ περισσότεραι ἔχαναν τὸν κόπον των.

ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Όλιγον πρό τῆς 4 ἀρχίζει ἡ προσέλευσις τῶν κ.κ. βουλευτῶν. Ἐκ τῶν πρώτων καταφθάνει ὁ κ. Θεοτόκης, με τοὺς φίλους του, ὁ κ. Μαυρομιχάλης. Ἐμφανίζεται καὶ ὁ ὁ ναύαρχος Τῶφφνελ.

Εἴτα δε προσέρχονται οἱ κ.κ. Ράλλης καὶ οἱ λοιποί.

Τὴν 4.20' εἰσέρχεται τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον καὶ τὸ προεδρεῖον τῆς Βουλῆς.

Ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτημάτων τῶν βουλευτῶν καὶ τοῦ ἀκροατηρίου ἄρχεται ἡ συνεδρίασις. Ἀναγιγνώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς χθεςινῆς συνεδριάσεως.

(...)BENIZEΛΟΣ. Ἀνακοινώνει τὰ δύο τηλεγραφήματα τοῦ Διαδόχου διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἡπείρου, τὰ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν περὶ προελάσεως τοῦ στρατοῦ καὶ παραδόσεως τοῦ Ἑσσάτ.

-Ζήτην ὁ Διάδοχος, ἀκούονται καὶ χειροκροτήματα ζωηρά ἐπακολουθοῦν.

Όλιγον ἀργότερον ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος, ἐλήφθη ἕτερον τηλεγράφημα τοῦ ὑπαρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου ἀγγέλον ὅτι τρεῖς ἴλαι ἵππικοῦ μετὰ χωροφυλακῆς ὑπὸ τὸν κ. Σοῦτσου εἰσῆλθον εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Πρὸς τὸν Διάδοχον τοῦ θρόνου, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Βενιζέλος ἀπεστείλαμεν θερμά συγχαρητήρια, καθὼς καὶ πρὸς τὴν Α.Μ τὸν Βασιλέα.

Ὁ κ. πρωθυπουργὸς πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ Διαδόχου τὸν ὅποιον ἀποκαλεῖ ἑνδοξὸν στρατηλάτην ἀποσπῶντα τὸν θαυμασμόν.

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησεν οὕτω (Ἀναγιγνώσκει).

ΘΕΣ)ΝΙΚ. ὥρα 11 π.μ.

Κύριον Βενιζέλον

Πρωθυπουργόν

Δόξα τῷ Ὑψίστῳ δια τὸν νέον θρίαμβον τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ μας. Συγχαίρω μετὰ μεγάλης συγκινήσεως τὴν Κυβέρνησιν. Εἶμαι ὑπερήφανος δια τὴν νέαν ταύτην ἐθνικὴν δόξαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Μπράβο ζήτην χειροκροτήματα ἐπιστέψαν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βασιλικοῦ τηλεγραφήματος».

Παράρτημα 10

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμὸς φύλλου 6.329.

«Τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τὸ ὅποιον μετέδωκε προ μικροῦ ὁ κ. πρωθυπουργὸς εἰς τὴν Βουλὴν ἠγείρεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν αἰσθήματα ἀνεκφράστου ἀγαλλιάσεως καὶ ἀνακουφίσεως. Διότι σήμερον πληροῦται ὁ αἰώνιος καὶ κοινὸς πόθος ὅχι μόνον τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ τῆς ἱστορικῆς ἠπειρωτικῆς πρωτευούσης. Ἐάν δε ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι οὐδέποτε ἔπαυσεν

ἀγωνιζομένη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἐάν δύναται να καυχηθῇ ὅτι δεν ἀπεσπᾶσθη ποτέ ἀπὸ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἱστορικῶν ἀναμνήσεων και ὀνείρων, δύναται να καυχηθῶσιν ἐπίσης και οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν ὅτι και αὐτοὶ ἔμειναν πιστοὶ εἰς την καταγωγὴν των. Και δι' αὐτό, κύριοι, σπεύδω να χαιρετίσω μετὰ συγκινήσεως την εἴσοδον τῶν Ἑπειρωτῶν εἰς τον κόλπον τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς οἰκογενείας. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς τόσης χαρᾶς δεν πρέπει, φρονῶ, να λησμονήσωμεν και τους ὑπόλοιπους ἀδελφούς ἡμῶν. (...) Και λέγομεν, ὅτι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας ἐν και μόνον κυριαρχεῖ αἴσθημα -αἴσθημα ἀπεράντου ἐνθουσιασμοῦ και εὐγνωμοσύνης δια τα ἡρωϊκά κατορθώματα τοῦ τε στρατοῦ τῆς ξηρᾶς και τῆς θαλάσσης. Πᾶς ὀπλίτης και πᾶς ναύτης ὑπῆρξεν ἥρως ἀληθής. Πᾶς δε ἀξιωματικός ἀψηφὼν τας σφαίρας και τον θάνατον ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ προς παραδειγματισμόν. Ὑπεράνω ὅμως ὅλων αὐτῶν τῶν ἡρωϊσμῶν και ὅλων αὐτῶν τῶν αὐτοθυσιῶν ὑπερίπταται ἡ αἰγλήεσσα μορφή τοῦ Διαδόχου τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου ὁ ὁποῖος δια τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ δεξιότητος κατάρθωσε να ὀδηγήσῃ τα στρατεύματά του εἰς την δόξαν και εἰς την νίκην. Ἐάν δεν εἶχον ἄλλην ἀφορμὴν δια να ὀμιλήσω σήμερον θα ἤμην ὑποχρεωμένος να λάβω τον λόγον μόνον και μονον ὅπως χαιρετίσω τους ἥρωας ἐκείνους, οἵτινες ηὐτύχησαν να συνδέσωσι την ἀπαράμιλλον ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος με την ἔξοχον ἱστορίαν τοῦ παρόντος».

Παράρτημα 11

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

«ΔΗΜ. ΡΑΛΛΗΣ. Το τρόπαιον, ὅπερ ἔστησεν ὁ ἀληθῶς ἔνδοξος και γενναῖος ἐθνικός στρατός, ὀδηγούμενος παρά τοῦ μέλλοντος Βασιλέως αὐτοῦ και τοῦ μέλλοντος Βασιλέως τοῦ Ἑλληνισμοῦ δεν εἶνε δυνατόν ἢ να ἐξάψῃ την ἐθνικὴν φιλοτιμίαν και να διαθρύψῃ τας ἐλπίδας τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ. Δύναται να καυχηθῇ ὁ ἐθνικός στρατός και ὁ ἀρχηγός αὐτοῦ ὅτι το τελευταῖον αὐτοῦ τρόπαιον ἀμαυρώνει ὅλας τας νίκας ἐκείνων οἵτινες ἠθέλησαν να ἀμφισβητήσωσιν την δόξαν αὐτοῦ και τους ἀγῶνας αὐτοῦ, ἡ δόξα του δε θα ὑπάρξῃ τοιαύτη οἷα ὑπῆρξεν ἡ δόξα τῶν Μαραθωνομάχων. Διότι ἀναμφισβητήτως ὑπὸ τους ὄρους ὑπὸ τους ὁποίους διεξήχθη ὁ Ἑπειρωτικός ἀγών, δεν εἶνε δυνατόν ἢ να θαυμάσῃ τις τον ἡρωϊσμόν τῶν μαχητῶν τῶν ἐθνικῶν, δεν εἶνε δυνατόν ἢ να θαυμάσῃ και την ἀντοχὴν αὐτῶν και την αὐτοθυσίαν των. Το γεγονός ἀποτελεῖ ἀληθές ἐθνικόν τροπαιον, ἐπὶ το ὁποῖον δύναται να στηριχθῇ ἡ Κυβέρνησις ἢ ἐκπροσωποῦσα της χώρας, ὅπως διεκδικήσῃ τα δικαιώματα ὀλοκληρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Ἑπειρος ἀληθῶς ὑπῆρξεν ἡ κυρία τροφός τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' εἰς τους ἀγῶνας τους μακραίωνας, τους ὁποίους ὑπὸ ἐπαχθῇ δουλείαν διεξήγαγεν ὁ Ἑλληνισμός, οὐδέ ἡ Μακεδονία, οὐδέ ἡ Θράκη, οὐδέ αἱ νῆσοι ὑστέρησαν. Ἡμεῖς δε σήμερον, ὑπὸ τους ὄρους τους ἀληθῶς εὐτυχεῖς, τους ὁποίους κατέστησεν ὁ ἐθνικός ἡμῶν στρατός, δεν πρέπει οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν να λησμονήσωμεν την ἀλληλεγγύην ἣτις ὑπάρχει μεταξύ τῶν

χωρῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι κατεκτήθησαν και κατέχονται ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν στρατοῦ, και τῶν ἄλλων ἐκείνων χωρῶν, ἐν αἷς ἀνθεῖ ὁ Ἑλληνισμός και ὅστις ἀποτελεῖ ἐν αὐταῖς την κινήτηριον δύναμιν. Ἡ Κυβέρνησις εἶπον σήμερον να διεκδικήσῃ τα δικαιώματα τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ και να ὑπενθυμίσῃ μεθ' ὅλης τῆς ἀγερωχίας εἰς πάντας ὅτι εἰς την Ἑλλάδα, εἰς τους ἀγῶνας αὐτῆς και εἰς τον ἡρωϊσμόν τῶν τέκνων αὐτῆς ὀφείλεται ἡ ἔκβασις τοῦ Βαλκανικοῦ ἀγῶνος. Εἰς τοιαύτην πανηγυρικὴν συνεδρίασιν οἷα ἡ σημερινή δεν ἀρμόζει να ἀνταποδώσῃ τις τας ἀπειλάς, ἀλλ' ὀφείλομεν να ὑπενθυμίσωμεν εἰς πάντας, ὅτι ἐάν το μέλλον ἐπιφυλάσῃ ἀγῶνας εἰς τον Ἑλληνισμόν, τους ἀγῶνας αὐτούς θα τους διεξαγάγῃ μετὰ τῆς αὐτῆς δόξης και τῆς αὐτῆς ἀντοχῆς, ὡς διεξήγαγε και τον τελευταῖον».

Παράρτημα 12

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

«Γ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Λαβὼν, κύριοι, τον λόγον εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεων τῶν προ τῆς διακοπῆς, ἠύχθη, ὅπως τα Ἑλληνικά ὄπλα θριαμβεύσωσι και ἡ εὐχή μου αὕτη εὐτυχῶς ἐπραγματοποιήθη και ἐπραγματοποιήθη, κύριοι, ἡ εὐχή μου αὕτη και ἐθριάμβευσε ὁ Ἑλληνικός στρατός και ἐδοξάσθη ὁ Ἀρχηγός αὐτοῦ, ὁ Διάδοχος τοῦ Θρόνου. Ὁ Ἑλληνικός στρατός, κύριοι, δια τῆς δράσεώς του, δια τῆς ἀνδρείας του, δια τῶν νικῶν του ἐν Μακεδονίᾳ, δια τῆς ἡρωϊκῆς στάσεώς του ἐν Ἡπείρῳ, δια τοῦ θριάμβου ὃν κατήγαγε και τον ὁποῖον ἀνεκοίνωσε πρὸ ὀλίγου εἰς την Βουλὴν ὁ κ. Πρωθυπουργός, ἔγραψε νέα σελίδα δόξης μεγάλης εἰς την ἑνδοξὸν τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν. Ἀλλὰ δεν ἐθριάμβευσε, κύριοι, μόνο ὁ στρατός τῆς ξηρᾶς, δεν ἐδοξάσθη μόνον ὁ στρατός τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐθριάμβευσε και ἐδοξάσθη και το ναυτικόν ἡμῶν, το ὁποῖον μεγίστας προσέφερεν ὑπηρεσίας. Διότι οὐ μόνον ἐκυριάρχησε τοῦ Αἰγαίου, οὐ μόνον κατέλαβε τας Ἑλληνικάς νήσους, ἀλλ' ἠμπόδισε και την μεταφορὰν στρατοῦ Τουρκικοῦ ἀπὸ Ἀσίας και Ἀφρικῆς εἰς την Εὐρώπην, συνέβαλε δε δια τῆς δράσεως αὐτοῦ εἰς τας ἐπιτυχίας και τα νίκας οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ και εἰς ἐκείνας τῶν συμμάχων τῆς Ἑλλάδος, δυνάμεθα δε να εἴπωμεν ὑπερηφάνως ὅτι το ναυτικόν ἡμῶν νέαν σελίδα δόξης ἔγραψεν εἰς την ἑνδοξὸν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ. Και ἐδοξάσθη, κύριοι, και ὁ διοικητής τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ και ὁ διοικῶν το ναυτικόν ἀνέγραψε και αὐτός σελίδα δόξης εἰς την ἑνδοξὸν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας, εἰς την ὁποίαν ἀνήκει.

Ταῦτα, κύριοι, ἔπραξεν ὁ στρατός και πρέπει ἡ Βουλὴ ἅπασα συμμεριζόμενη την γνώμην ὅλης τῆς Ἑλλάδος, συμμεριζόμενη την γνώμην ταύτην, να ἐκφράσῃ την εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τον στρατόν, πρὸς το ναυτικόν, το ὁποῖον τοσαῦτα κατορθώματα ἔπραξεν. Ὀφείλομεν να εὐγνωμονῶμεν, κύριοι, πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔπασαν και φόρο εὐγνωμοσύνης εἰς την μνήμην αὐτῶν να προσφέρωμεν. Ὀφείλομεν

να εὐγνωμονῶμεν προς τους ἀξιωματικούς και στρατιώτας, οἱ ὅποιοι δια τῆς ἡρωϊκῆς στάσεώς των τοσοῦτον ἐτίμησαν το ὄνομα το Ἑλληνικόν.

Ἡ εὐχή μου λοιπόν, την ὁποῖαν ὥς Ἑλλην ἀπηύθυνα λαβὼν τον λόγον εἰς τινὰ τῶν συνεδριάσεων προ τῆς διακοπῆς ἐπραγματοποιήθη ἤδη.

Ἀλλά και ἐτέραν εὐχὴν τότε διετύπωσα, την εὐχὴν ὅπως τ' ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ὧσιν ἀντάξια τῶν μεγάλων θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐλπίζω, κύριοι, θέλω να ἐλπίζω, ὅτι ἡ εὐχή μου αὕτη θέλει πραγματοποιηθῇ. Ἐλπίζω, θέλω να ἐλπίζω ὅτι τ' ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου θα ὧσιν ἀντάξια τῶν μεγάλων θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ θεωρῶ καθήκον ἵνα συστήσω θερμῶς εἰς την Κυβέρνησιν ὅπως βασιζομένη ἐπὶ τῶν ἐπιτυχιῶν, ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων, ἐπὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τοῦ τε ξηρᾶς και τῆς θαλάσσης, δώσῃ εἰς τας διπλωματικὰς αὐτῆς ἐνέργειας την διεύθυνσιν την ἀνεξαρτήτως συμπαθειῶν ἀπὸ τῶν ὑψίστων τοῦ Ἑθνους συμφερόντων ἐπιβαλλομένην πᾶσαν δυνατῆς προσπάθειαν ὅπως τα συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος μη παροραθῶσιν καταβάλλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως ἀναγνωρισθῶσι τα δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως ἀναγνωρισθῶσι τῶν χωρῶν και τῶν νήσων των οἰκουμένων παρ' ἁμιγοῦς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ και ὅπως ἰκανοποιηθῇ ὁ πόθος τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν και τῶν νήσων τούτων ἵνα ἀπολαύσωσιν ἢ δια τῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος».

Παράρτημα 13

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

«Ὁ νέος θρίαμβος τῶν ὅπλων τῶν ἐλληνικῶν προ τῶν Ἰωαννίνων προσέθηκε ἓνα ἀκόμη κλάδον δάφνης εἰς τον ἀμάραντον στέφανον, με τον ὅποιον ἡ νίκη ἐπέστεψε τα ὅπλα τῆς Πατρίδος. Δεν θα τονίσω, κύριοι, την σημασίαν τῆς ἐπιτυχίας ἐπιχειρήσεως τῆς ὁποίας αἱ δυσχέραι ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἠδύναντο να ἐγερθῶσι ἀμφιβολίαι και περί τοῦ πραγματοποιήσαμεν αὐτῆς. Δεν θα ἐξάρω την ὑπέροχην δρᾶσιν χάρις εἰς την ὁποῖαν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ και ὑπὸ ἐπιτυχίας ὁ ἀγὼν ἄλλων γενναίων λαῶν παραπλεύρων ἡμῶν ἀγωνιζομένων δεν κατάρθωσαν να φθάσωσιν εἰς το τέλος αὐτῶν (Χειροκροτήματα ἐκ τῶν θεωρεῖων). Δεν θα ἐξάρω την δύναμιν την ψυχικὴν και την δύναμιν την ἀντλουμένην ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τῶν μεγάλων ἰδανικῶν και ἐκ τῆς συναισθήσεως ὑπερτέρων καθηκόντων τῆς ὁποίας ἡ ὕπαρξις ἐμπράκτως ἐμαρτυρήθη παρά τοῖς γενναίοις ἐκείνοις εἰς τους ὁποίους ὀφείλεται το νέον μεγαλουργημα. Δεν θα ἐξάρω την δύναμιν ταύτην την ψυχικὴν, διότι ἡ ἱστορία ὀλόκληρας μαρτυρεῖ ὅτι ἐάν τι δεν ἀπέλιπε ποτέ την Ἑλληνικὴ φυλὴν κατὰ την ἐσωτερικὴν αὐτῆς σταδιοδρομίαν οὐδέ κατὰ τὰς μᾶλλον ἀντιζόους περιόδους τῆς μεγίστης ὀλικῆς καταπτώσεως το τί αὐτό εἶνε ἡ δύναμις ἡ ψυχική, ὁ

μοναδικός αὐτός παράγων τῆς ζωτικότητος τῆς ἐθνικῆς, ὁ θετικός αὐτός προάγγελος καὶ ἀσφαλῆς ἐγγυητής τοῦ αἰσιωτέρου μέλλοντος τῶν λαῶν τῶν ἀξίων νὰ προαχθῶσιν (εὖγε, εὖγε).

Καὶ κατὰ τον διεξαγόμενον ἀκόμη πόλεμον τὰ κατορθώματα τοῦ στρατοῦ ἡμῶν, τοῦ τε κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, κατέδειξον ὅτι δὲν ἀπέλιπον τοῖς ἀπογόνους καὶ πατρῷαι ἀρεταί, αἱ ἀρεταί ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῆς χώρας, ἐπὶ τῇ ὁποῖας οἰκοῦμεν, ὑψώθηκαν το πάλαι εἰς το ἐπίπεδον ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἄφθαρτοι παραμένουσιν, ἀποτελοῦσαι το ἀνέφικτον ἰδανικόν πάσης εὐγενοῦς καρδίας, ὅπουδῆποτε γῆς καὶ ἄν πάλῃ αὕτη. Ἀμφοτέρω τα τμήματα τοῦ στρατοῦ ἡμῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπετέλεσαν καὶ δια τοῦ σημερινοῦ θριάμβου συνεπλήρωσαν τὴν ταχθεῖσαν εἰς αὐτὰ ἀποστολὴν καὶ ἐδείχθησαν ἀντάξια τῶν προσδοκιῶν τοῦ Ἑθνους.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος θα παρακολουθήσῃ ἐσαεὶ τὰ ἡρωικά αὐτῆς τέκνα τὰ ὁποῖα πάντα ὑπὸ τον τετιμημένον στρατηγᾶτην, τοῦ ὁποίου το μέτωπον ἡ δόξα ἐπέστρεψε με ἔκπαγλον· στέμμα ὑπὲρ ἐκεῖνου το ὁποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτόν ἡ γέννησις μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου ἐξεπλήρωσαν το προς τὴν Πατρίδα καθήκον αὐτῶν ἥρεμα καὶ ἀθορύβως.

Ἀλλὰ νομίζω, κύριοι, ὅτι ὑψίστη ἱκανοποίησις, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ἡμεῖς οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες προς τοὺς ἥρωας ἐκείνους καὶ τοὺς πεσόντας με το ὄραμα τῆς μεγάλης Πατρίδος, ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐκφεύγουσαν ψυχὴν καὶ τοὺς παλαίσαντας καὶ ἐπιζήσαντας, εἶνε νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν ὥστε ὁ σκοπός δια τον ὁποῖον ἐκεῖνοι ἐπάλαισαν, ἠγωνίσθησαν, ὑπέφεραν, ἀπέθανον πραγματοποιηθῇ ἐν ὅλῳ αὐτοῦ τῷ μεγαλείῳ. Τότε μόνον ἐάν κατορθώσωμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τοὺς καρπούς τῶν ἀγώνων καὶ τῶν νικῶν τῶν γενναίων ἐκείνων αὐτούς μεν θέλομεν ἱκανοποιήσῃ, ἡμᾶς δε ἀναδείξει ἀνταξίους αὐτῶν καὶ θέλομεν συμμετάσχει καὶ τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι ἀναφαίρετον ἐκτήσαντο (Χειροκροτήματα)».

Παράρτημα 14

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329.

«Διακοπείσης τῆς συνεδριάσεως το ὑπουργ. Συμβούλιον, το Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς καὶ οἱ βουλευταὶ ἐν σώματι διηυθύνθησαν εἰς τον Μητροπολιτικό ναόν, ὅπου θα ἐψάλλετο δοξολογία ἐπὶ τῷ ἐθνικῷ γεγονότι.

Ἐξω τῆς Βουλῆς χιλιάδες κόσμου εἶνε συγκεντρωμένοι. Συνωθοῦνται ἀσφυκτικῶς. Οἱ κ.κ. ὑπουργοὶ μετὰ δυσκολίας ἐξέρχονται.

Πεζῇ δια τῶν ὁδῶν Βουλῆς καὶ Ἑρμοῦ διευθύνονται εἰς τὴν Μητρόπολιν. Το πλῆθος κατακλῶζον ὁδοὺς καὶ παρόδους καὶ ἐξορμοῦν πανταχόθεν, σπεύδει προς τον ναόν.

Οί κ.κ. ὑπουργοί τρέχουν και ὅλη ἐκείνη ἡ ἀνθρωπομάζα κινεῖται ἀλληλοωθουμένη ταχέως· φέρεται μᾶλλον προς τον ναόν.

Ἡ φρουρά, ἐκ χωροφυλάκων και πεζῶν, εἰς οὐδέν ἰσχύει ν' ἀνακόψῃ την ὁρμήν τοῦ κόσμου ὁ ὅποιος ζητωκραυγάζει, χειροκροτεῖ και ἐπευφημεῖ.

Ἡ πλατεῖα τῆς Μητροπόλεως ἔχει καταληφθῇ ἀπό πλήθη κόσμου. Ἡ μουσική ἔξω παιανίζει.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ

Ἐντός τοῦ ναοῦ συνωθοῦνται ἐπίσημοι και μη ἐν συνωστισμῷ ἀφορήτῳ.

Εἰσέρχεται το ὑπουργικό Συμβούλιον, οἱ ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως και οἱ κ.κ. βουλευταῖ. Ἀκολουθοῦν ἀξιωματικοί τῆς ξηρᾶς και τῆς θαλάσσης και ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν διαφόρων σωματείων.

Ἔχει ἐνωρίτερον προσέλθει ὁ Δήμαρχος με το Δημ. Συμβούλιον και τους προέδρους τῶν διαφόρων συντεχνιῶν.

Τα Ἑπειρωτικά σωματεῖα εἶχον μεταβῇ με μεγάλα πολυτελεῖς σημαίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης παρίσταται μετά τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Τελεῖται ἡ δοξολογία. Ψάλλεται το πολυχρόνιον. Μετά το πέρας τῆς δοξολογίας ἀναφωνεῖ ὁ κ. Πρωθυπουργός·

-Ζήτω το Ἔθνος.

Ὅλον το πλῆθος ἀναφωνεῖ·

-Ζήτω το Ἔθνος Ζήτω ὁ Διάδοχος.

Και οὕτω ἔλξεν ἡ ἐν σεμνοπρεπεστάτῃ ἐπιβολῇ και ζωνηρᾷ κατανύξει τελεσθεῖσα δοξολογία.

Οἱ ὑπουργοί ἀνῆλθον ἐφ' ἅμαξῶν χειροκροτούμενοι και ὁ κόσμος ὁ λοιπός μετά δυσκολίας κατορθώνει ν' ἀπομακρινθῇ ἐκεῖθεν».

Παράρτημα 15

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταί ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλην την νύκτα. Ἐνωρίς ἐγένετο στρατιωτική παρέλασις δια τῶν ὁδῶν. Αἱ μουσικαί ἀνέκρουον ἐμβατήρια. Ἐφωταγωγεῖτο ἡ πόλις και τα δημόσια καταστήματα και αἱ Τράπεζαι. Πλῆθος κόσμου παρηκολούθει με ζωνηράς ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ.

Οἱ στρατιῶται ὅλοι εἶχον φύγει ἀπό τα σώματά των συμμετέχοντες ζωνηρότατα εἰς τον γενικόν πανηγυρισμόν.

Την νύκτα δε εἰς τα κέντρα με τας πλουσίας κοσμικὰς συγκεντρώσεις προεκλήθη ὄχι ἀσθενέστερος ἐνθουσιασμός. Εἰς τας ἐκδηλώσεις αὐτάς συμμετέσχον καὶ οἱ παρεπηδηοῦντες Σέρβοι ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐνθουσιασμένοι δια τα γεγονότα.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ «Πανελληνίου» ἀνέκρουσε τὸν Σερβικὸ ὕμνον καὶ τὸν Ἑλληνικὸ ὑπὸ τα παταγώδη χειροκροτήματα πάντων».

Παράρτημα 16

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«Μετά τὴν δοξολογίαν ὁ Νομάρχης κ. Δάσιος, ὁ Δήμαρχος κ. Μερκούρης μετὰ τοῦ Δημ. Συμβουλίου καὶ το Συμβούλιον τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἀδελφότητος ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διαδόχου.

Ὁ κ. Μερκούρης καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἀδελφότητος προσεφώνησαν τὴν πριγκίπισσαν. Ἡ Α. Ὑψηλότης ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τῆς.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ

Ὁ κ. Μερκούρης καὶ οἱ λοιποὶ ἀνωτέρω ἀκολούθως μετέβησαν παρὰ τῷ κ. Πρωθυπουργῷ, τὸν ὅποιον προσεφώνησεν ὁ κ. Μερκούρης καὶ ὁ κ. Καραπάνος ἐκ μέρους τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἀδελφότητος.

ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ

Εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἐγένετο ἀθρόα συγκέντρωσις. Ὡμίλησεν ὁ κ. Δήμαρχος, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἀδελφότητος κ. Γάχαρης καὶ ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ Συλλόγου κ. Γ. Τζαβέλλας.»

Παράρτημα 17

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«Ὁ νέος μέγας θρίαμβος τὸν ὅποιον ὑπὸ τὴν ἥρωικὴν ὑμῶν ἀρχηγίαν κατήγαγεν ὁ γενναῖος ἑλληνικὸς στρατός εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν γῆν ἀνακτήσας καὶ ἀποδώσας εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν πόλιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς φυλῆς κρατεῖ εἰς ἑξαλλὸν ἐνθουσιασμόν τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν πανηγυρίζουσαν ταύτην τὴν στιγμὴν ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ γεγονότι.

Ὁ δήμαρχος καὶ τὸ δημοτικὸ συμβούλιον Ἀθηναίων μετὰ τελεσθεῖσαν πάνδημον δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ συνελθόντες εἰς ἑκτακτον συνεδρίασιν σπεύδουσι νὰ διερμηνεύσωσι ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν αὐτοῦ πρὸς τὴν Α.Β.Υ. καὶ τὸν ὑπ' Αὐτὴν στρατόν ἐπὶ τῇ περιλάμπρῳ νίκῃ ἢ ὅποια πληροῖ ἀγαλλιάσεως τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων

Σ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ

Ὁ πρόεδρος τοῦ δημ. συμβουλίου

I. ΣΟΛΩΝ

Παράρτημα 18

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«Περί την 8 πρωϊνήν ὥραν ἡ καμπάνα τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἤρχισε χαρμοσύνως κρουωμένη εἰδοποιούσα τοὺς κοιμωμένους ἀκόμη κατοίκους ὅτι κάτι ἐξαιρετικόν συμβαίνει, ἐνῶ συγχρόνως δύο ξένα ἀτμόπλοια το ἐν γαλλικόν και το ἕτερον ρωσσικόν ἤρχισαν σφυρίζοντα. Μετά τίνα λεπτά τῆς ὥρας ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τοὺς κώδωνας αὐτῶν ἔκρουον και τα ἐλλιμενισμένα ἐν τῷ λιμένι σκάφη δια τῶν σφυριγμάτων τῶν ἐδόκουν τον ἀέρα. Συνεπικουροὶ ἤρχοντο οἱ ραπτόμενοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Πειραιῶς ἀθρόοι πυροβολισμοὶ και οὕτως ἀπετελεῖτο μία διαβολικὴ συμφωνία.

Δεν παρήλθον οὔτε λεπτά τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς πρώτης κωδωνοκρουσίας και τῶν πρώτων συριγμῶν τῶν πλοίων και ὅλος ὁ κόσμος τοῦ Πειραιῶς ἦτο ἐπὶ ποδός, ἐξ ὅλων δε τῶν συνοικιῶν και τῶν διαφόρων σημείων τῆς πόλεως ἄνδρες και γυναῖκες, γέροντες και παιδιά ἐξ ὧν οἱ περισσότεροι ἀκτένιστοι ἐνδύόμενοι καθ' ὁδόν δια να πεισθοῦν ὅτι εἶνε ἀλήθεια δια να το ἀκούσουν ἀπὸ πολλούς, δια να μάθουν λεπτομερείας και να ἐξωτερικεύσουν την ἄπειρον την ἀμέτρητον πατριωτικὴν τῶν χαράν. Και την ἐξωτερικέουν κατὰ διάφορον ἕκαστος τρόπον. Ἐκλαιον, ἐγέλων, ἐχειρονόμουν, ἐφώναζον, ἐζητωκραύγαζον, ἐπυροβόλουν, ἐχόρευον, ἠσπάζοντο ἀλλήλους κτλ.

Ὁ Πειραιᾶς συνολικῶς ἐπανηρύρισε και πανηγυρίζει το μέγα ἐθνικόν γεγονός ἐν φρενίτιδι χαρᾶς και ἐνθουσιασμοῦ. Ὅλαι αἱ οἰκίαι, οἱ ναοί, τα ἀτμόπλοια, τα ἐργοστάσια, τα δημοτικά καταστήματα αἱ λέμβοι ἐσημαιοστολίσθησαν. Ὁλόκληρος δε ἡ παραλιακὴ λεωφόρος ἀπὸ τοῦ Τελωνείου μέχρι τῆς ἀκτῆς τοῦ Τζελέπη ἀπὸ πρωῒας εἶνε πεπληρωμένη κόσμου φωνασκοῦντος ἔπενε, ἔπενε και ζητωκραυγάζοντας ὑπὲρ τοῦ νικηφόρου στρατηλάτου μας Διαδόχου.

-Ζήτω τοῦ Κῶτσου μας'

-Να ζήσῃ χίλια χρόνια

-Και στη πόλι

-Χριστὸς ἀνέστη.

Ὅπου δε πλατεῖα ἐν Πειραιεῖ ἐστήθη κι χορός, ἐδῶ μεν ὑπὸ στρατιωτῶν ἐκεῖ δε ὑπὸ πολιτῶν. Ἐπὶ τῆς πλατεῖας δε Κοραῆ εἰς τον χορόν ἔλαβον μέρος και οἱ αἰχμάλωτοι κρατούμενοι ἐν Πειραιεῖ.

Εἰς ἄλλη τινὰ πλατεῖαν τον χορόν ἔσυρε μία γραῖα ἐξ Ἡπείρου πετῶσα ἀπὸ ἐνθουσιασμόν ὥς ἂν ἦτο 15ετής.

Ἄξιον δε ἀπορίας εἶνε ποῦ εὐρέθησαν ἐκ τοῦ προχείρου τόσαι μουσικαὶ δια να ἡγηθῶσι τόσων διαδηλώσεων αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο.

Ἡ εἶδησις ἐδόθη τηλεφωνικῶς εἰς το Λιμεναρχεῖον ἀπό το ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἐκεῖθεν διεδόθη και πρῶτον το ρωσσικόν ἀτμόπλοιον «Βασίλισσα Ὑλγα» ἤρχισε συρίζον ὑψῶσαν και σημαίαν»

Παράρτημα 19

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«Μόλις ἀνηγγέλθη ἡ κατάλιψις τῶν Ἰωαννίνων το δημ. συμβούλιον Πειραιῶς συνήλθεν εἰς ἑκτακτον συνεδρίασιν ὑπό την προεδρείαν τοῦ κ. Ν. Ξανθοῦ και παμψηφεί ἀπεδέχθη το ὡς ἐξῆς διατυπωθέν ψήφισμα.

Το δημοτικό συμβούλιο κληθέν εἰς ἑκτακτην πανηγυρικήν συνεδρίασιν ὑπό τοῦ δημάρχου ἐπί τῷ ἐθνικῷ γεγονότι τῆς ἀλώσεως τοῦ Μπιζανίου και τῆς παραδόσεως τῆς φρουρᾶς τῶν Ἰωαννίνων και ἀκοῦσαν την σχετικήν προεισήγησιν τοῦ κ. δημάρχου.

Ἀποφαίνεται:

Α') Να συγχαρῇ τηλεγραφικῶς την Α.Μ. τον Βασιλέα, την Α.Β.Υ. τον ἑνδοξον ἀρχιστράτηγον Διαδόχου Κωνσταντίνον και την Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν.

Β') Να ἀνεγείρῃ προς τιμήν τοῦ ἐνδόξου στρατηλάτου Διαδόχου ἔφιππον τον ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐπί τῆς πλατείας Κοραῆ.

Γ') Να τελέσῃ σήμερον Παρασκευήν και ὥραν 10 1)2 π.μ. πάνδημον δοξολογίαν ἐπί τῷ ἐθνικῷ γεγονότι και να καλέσῃ ἀπάσας τας ἀρχάς τῆς πόλεως μετά τῶν σωματείων και ὄλων τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς Μέσης και Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως μετά τῶν καθηγητῶν και τῶν διδασκάλων των να παρευρεθῶσι κατ' αὐτήν κλεισμένων συγχρόνως ὄλων τῶν καταστημάτων.

Δ') Να φωταγωγηθῶσι τα δημ. καταστήματα».

Παράρτημα 20

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός φύλλου 6.329

«ΚΕΡΚΥΡΑ, Πέμπτη 3 μ.μ.- Φρενίτιδα και ἐνταῦθα προεκάλεσεν ἡ εἶδησις τοῦ Ἑλληνικοῦ θριάμβου εἰς τα Ἰωάννινα. Πᾶσα ἐργασία διεκόπη. Ὁλόκληρος δε ἡ πόλις, οἱ πρόσφυγες Ἡπειρῶται, τα σωματεῖα μετά τῶν σημαιῶν των, με πλῆθος στρατοῦ και τας μουσικάς τῶν φιλαρμονικῶν ἐπί κεφαλῆς ἀπετέλεσαν μακράν διαδήλωσιν διελάσασαν την πόλιν. Οἱ κώδωνες τῶν ναῶν ἐσήμαινον ἡμιλλῶντο ν' ἀποπνίξουν τας ζητωκραυγὰς και τα πατριωτικά τραγούδια τῶν διαδηλωτῶν.

Ἀποθέωσις ἀληθινή εἰς τον Διάδοχον και τον Κυβερνήτην τῆς χώρας.

Δοξολογίαι ἐψάλησαν εἰς τοὺς ναοὺς. Τα πολεμικά μας ἐν τῷ λιμάνι χαιρετίζουν διὰ κανονιοβολισμῶν την μεγάλην ἡμέραν σημαιοστολισμένα· οἱ ναῦται δε ἀπὸ τῶν κεραιῶν ζωτοκραυγάζουν.

Οἱ Ἑπειῶται κλαίοντες κατασπάζονται ἀλλήλους.

Ὁ Ἑπειωτικὸς σύλλογος τηλεγραφῶν τῷ Διαδόχῳ συγχαρητήρια καθικετεύει Αὐτόν ὅπως ἐπανερχόμενος διέλθῃ πρῶτον ἐκ Κερκύρας, ὅπου τον ἀναμένει ἀποθέωσις.

Οἱ Ἑβραῖοι Ἑπειῶται ἐτέλεσαν ἰδιαιτέραν δοξολογίαν εἰς την συναγωγὴν των.

Τῆς Παγκερκυραϊκῆς διαδηλώσεως ἡ παρέλασις ἐκράτησεν ἐπὶ τριῶρον.

Τα προάστεια καὶ τα χωρία, μέχρι τῶν ὁποίων ἔφθασεν ἡ χαρμόσυνος εἰδήσις, εἰσέρχονται ἀθρόως εἰς την πόλιν συμπανηγυρίζοντα.

Ἡ Κέρκυρα ὅλη εἶνε ἀνθοσημαιοστόλιστος».

Παράρτημα 21

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Ἔτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμὸς φύλλου 6.329

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ

ΧΑΝΙΑ, 21 Φεβρουαρίου. (Τηλεγραφικῶς). - Ἡ χαρμόσυνος εἰδήσις τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων, γνωσθεῖσα την πρωΐαν, ἐπροκάλεσε φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ καθ' ὅλην την πόλιν καὶ την νῆσον. Αἱ οἰκίαι καὶ τα καταστήματα ἐσημαιοστολίσθησαν καὶ ὁ λαὸς ἑξαλλος πανηγυρίζει.

Διαταγῇ τοῦ γεν. διοικητοῦ, ἐτελέσθησαν καθ' ὅλην την νῆσον δοξολογίαι ἐπὶ τῇ περιφανεῇ νίκῃ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων.

ΕΙΣ ΤΑ ΑΛΛΑ ΜΕΡΗ

Αἱ ἐπαρχίαι ἐπίσης φρενιτιωδῶς πανηγυρίζουν.

Ἐλάβομεν πληθώραν τοιούτων τηλεγραφημάτων, ἐνδεικτικῶν τοῦ πανηγυρισμοῦ, ἐκ Πύργου, Λαμίας, Δαδίου καὶ πλείστων ἄλλων μερῶν, τα ὅποια ἐλλείψει χώρου δεν δυνάμεθα να δημοσιεύσωμεν.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΠΑΤΡΑΙ, 21 Φεβρουαρίου. (Ἰδ. τηλ. «Σκριπ»).- Ἡ πόλις ἑξαλλος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ. Διαδηλώσεις, δοξολογία, κωδωνοκρουσαι, πυροβολισμοί. Παρεπιδημοῦντες Σέρβοι ἀξιωματικοί μετέσχον ἐορτῆς.

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 21 Φεβρουαρίου.- Σέρβοι ἀξιωματικοί καὶ στρατιῶται πανηγυρίζουσι ἐνθουσιωδῶς μεθ' ἡμετέρων πτώσιν Ἰωαννίνων, ζητωκραυγάζοντες ἀνά τας ὁδοὺς καὶ εἰς τα κέντρα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ σείοντες μικρὰς Ἑλληνικὰς σημαίας.

Ὁ Σέρβος συνταγματάρχης Βάστις συνεχάρη τον Βασιλέα ἐπὶ τῷ γεγονότι».

Παράρτημα 22

Εφ. ΕΜΠΡΟΣ, 23 Φεβρουαρίου 1913, Έτος ΙΖ΄, Αριθμός φύλλου 5.872

ΕΝ ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΑΡΘΡΟΝ

Ἡ «Νοβάγια Βρέμια» τῆς Πετροπόλεως ἐδημοσίευσεν ἐνθουσιωδέστατον ἄρθρον ἐπ'εὐκαρίᾳ τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων. Ἐξαίρει τον ἡρωϊσμόν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν στρατηγικότητα τοῦ Διαδόχου, εὐχεται δὲ ὅπως τὴν πτώσιν τῶν Ἰωαννίνων ἀκολουθήσουν ἡ Σκόδρα καὶ ἡ Ἀνδριανούπολις.

ΤΑ ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΤΟΥ κ. ΧΑΤΖΗΜΗΤΣΕΦ

Ὁ πρέσβυς τῆς Βουλγαρίας κ. Χατζημητσεφ μετὰ το ἄγγελμα τῆς πτώσεως τῶν Ἰωαννίνων μεταξὺ τῶν πρώτων ἔσπευσε νὰ συγχαρῇ τὸν κ.κ Πρωθυπουργόν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργόν, δια τὴν θαυμαστήν νίκην τῶν Ἑλληνικῶν ὀπλῶν.

Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 22 Φεβρουαρίου (Α.Π.)-Αἱ ἐφημερίδες ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἤρε νίκην περιφανῇ.

Ἡ «Ἐφημερίς» λέγει ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπέδειξεν ἀξιοθαύμαστον ἱκανότητα δια στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἐξασφαλίζουν ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν κατοχὴν τῆς Ἡπείρου.

Το «Ἐξέλις» λέγει ὅτι ἡ κατάληψις τῶν Ἰωαννίνων ἔχει μεγάλην ἠθικὴν ἀξίαν. Εἶνε ὀλίγον πιθανόν ὅτι ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἰταλία θὰ κατορθώσουν ὅπως τὰ Ἰωάννινα συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἥδη ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ σημαία κυματίζει ἐπὶ τῶν φρουρίων τῶν.

Το γεγονός θα ἔχῃ μεγίστην σοβαρότητα ἐπὶ τῶν διαπραγματεύσεων τῆς εἰρήνης.

Ἡ «Ἐγερσις» λέγει ὅτι τὸ ἠθικὸν πλεονέκτημα εἶνε μέγα δια τὴν Ἑλλάδα.

Μετά τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ Ἰωάννινα ὁ κ. Βενιζέλος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λέγεται θριαμβευτής.

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 22 Φεβρουαρίου.-Ὁ λαὸς τῆς Λευκωσίας καὶ ἐν γένει τῆς Κύπρου πληροφορηθεὶς τὸν ἐθνικὸν θρίαμβον τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ νικηφόρου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πανηγυρίζει. Αἱ οἰκίαι πᾶσαι εἶνε σημαιοστολισμένοι.

Δοξολογία ἐτελέσθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ἐν μέσῳ ἐθνικῆς συγκινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ».

Παράρτημα 23

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ΄, Περίοδος Γ΄, Αριθμός φύλλου 6.329

ΥΠΩΡΕΙΑΙ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ (δια Φιλιπιάδος), 21 Φεβρουαρίου.- Οί δύο Τοῦρκοι ἀξιωματικοί, οἵτινες συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ πρωτοσυγκέλου τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐκόμισαν εἰς τον Διάδοχον τους ὅρους τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως, ὀνομάζονται Ρεούφ βέης και Ταλαάτ ἀνεψιος αὐτοῦ.

Ἀμφότεροι εἶχον κηρυχθῇ ἅφ' ἧς ἡμέρας ἡ κυβέρνησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρεχώρησε τα Ἰωάννινα εἰς την Ἑλλάδα ἐν Λονδίνῳ ὑπέρ τῆς παραδόσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἀνθίστατο ὁ Ἑσάτ και περισσότερον ὁ Βεχίτ βέης.

Το αὐτοκίνητον οὗτινος ἐπέβησαν ἀπὸ Αὐγοῦ ἔφθασεν εἰς Ἑμίν Ἀγά την τετάρτην και ἡμίσειαν τῆς πρωΐας.

ΤΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Ὁ Διάδοχος εἰδοποιηθεὶς, εἶχεν ἐγερθῇ και ἐδέχθη ἀμέσως τοὺς ἀπεσταλμένους μετ' ἐξαιρετικῆς εὐγενείας δι' ἣν οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοί δεν ἀπέκρυψαν την ἔκπληξίν των.

Ὅταν ἠθέλησαν να διατυπώσουν τους ὅρους, ὁ Διάδοχος εἶπε.

-Νομίζω περιττὴν ἐντελῶς την χρονοτριβὴν εἰς συζητήσεις. Δεν εἶμαι διατεθειμένος να παράσχῳ τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῆς ἀναγνωρίσεως ὅπως οἱ ἀξιωματικοί, παραδιδόμενου τοῦ στρατοῦ κρατήσουν τα ζῖφη των.

Μετά μικράν ἐλαχίστης διαρκείας σιωπὴν, καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι ἀπεσταλμένοι διεσταύρωσαν τα βλέμματά των, ἠγέρθη ἀποτόμως ὁ Ρεούφ και ἔτεινε την χεῖρα εἰς τον Διάδοχον εἰς σημεῖον παραδοχῆς τῶν προτεινομένων ὅρων και ἠκολούθησεν ἀμέσως αὐτόν ὁ Ταλαάτ.

ΠΟΣΟΙ ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Ἄσας ὁ παραδιδόμενος στρατός ἀνέρχεται εἰς 33 χιλιάδας ἀνδρῶν.

Και θα παραδίδηται κατὰ σώματα ἀκριβῶς εἰς τα ἀπέναντι του ἡμέτερα.

Ὁ ὑποστράτηγος κ. Σοῦτσος μετὰ τοῦ τέως προξένου Ἰωαννίνων κ. Φορέστη προυχώρησαν ἀμέσως την πρωΐαν εἰς Ἰωάννινα μετὰ τοῦ ἵππικοῦ προς ἐκκαθάρισιν τῆς πόλεως ἀπὸ τα τυχόν διεσκορπισμένα τμήματα τοῦ στρατοῦ και προς ἐμπέδωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

ΑΙ ΚΥΑΝΟΛΕΥΚΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Εἶνε ἐνάτη πρωϊνὴ ὥρα και εἰς τα πυροβολεῖα τοῦ Μπιζανίου κυματίζουν μικραὶ κυανόλευκοι, ἐνῶ εἰς το τέρμα τῆς δημοσίας ὁδοῦ αἱ ἴλαι τοῦ ἵππικοῦ ὑπὸ τον κ. Σοῦτσον και Πιερρά κον Μαυρομιχάλην εἰσέρχονται εἰς τα ἐλαφρῶς ὀμιχλοσκεπῇ Ἰωάννινα και αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ στρατοῦ μας ἐξ ὅλων τῶν σημείων donoῦν την ἐωθινὴν ἀτμοσφαῖραν.

Κατὰ την στιγμὴν ταύτην τα δοριάλατα σώματα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καταθέτουν τα ὅπλα των και παραδίδονται.

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Ἡ Α.Υ. ὁ Διάδοχος εἰσέρχεται την πρωΐαν εἰς τα Ἰωάννινα. Εἰς την Α.Υ. ἐτοιμάζεται ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή.

ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

EMIN ΑΓΑ, 21 Φεβρουαρίου, ὥρα 6 μ.μ.- Σήμερον το ἀπόγευμα συνετάχθη το ὀριστικόν πρωτόκολλον περί τῆς παραδόσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων. Ἐν ὀνόματι τῆς Α.Υ. τοῦ διαδόχου οἱ λοχαγοὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου κ.κ. Στρατηγός καὶ Μεταξᾶς ἐκ μέρους δε τῶν Τοῦρκων ὁ ἀδελφός τοῦ Ἐσάτ πασσᾶ καὶ ὁ τέως διοικητής τῶν Ἰωαννίνων Βεχίτ βέης.»

Παράρτημα 1

Γ.Δ.Η., Υποφάκελος IV, Φ. 14, 1914-1915, 1/7, 'Διοικητικών' (επέτειοι, εορταί, κλπ)

1. Τηλεγράφημα 160 (28)

Τηλεγραφεῖον

4/2/1915

Εκ. Πρ.

Αριθμός αφίξεων 577

Γενικόν Διοικητήν αγγελοπουλον

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ: ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

20 ΦΕΒ. 1915 002330

Παρεβρισκόμενος πληροφορούμαστε (δυσανάγνωστο) ημετέραν κοινότητα και Α.Μ. Βασιλεύς ἡμῶν θα ἔρθη (δυσανάγνωστο) 21 Φε/ριου.

Αντιπρόσωπος (δυσανάγνωστο) Δημητριάδης

Κυριάκος Παπαδόπουλος

Κῶτθος Μπίμπης

Δονᾶτος

2. Τηλεγράφημα 166 (28 στ)

Αριθμός αφίξεως 1245

Εκ Πριμητηδο

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ: ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

21 ΦΕΒ. 1915 002425

Γενικόν Διοικητήν

Αγγελόπουλον

(δυσανάγνωστο) πληροφορηθούς ἐγκαίρως ἡιτέρων κοινότητα και Α.Μ. Βασιλεύς ἡμῖν θα υλθή.
(δυσανάγνωστο) 21 Φεβρ/ου

Αντιπρόσωπος (δυσανάγνωστο) Δημητριάδης

Κυριάκος Παπαδόπουλος

Κῶτθος Μπίμπης

Παράρτημα 2

Γ.Δ.Η., Υποφάκελος IV, Φ. 14, 1914-1915, 1/7, 'Διοικητικόν' (επέτειοι, εορταί, κλπ)

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 02352

ΕΚ Αργ/ου

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 22 ΦΕΒ. 1915

Στρατηγόν Δαγκλῆ

Μητροπολίτη Ἰωαννίνων

Γερβάναναν Διοικητή

Ἐπί ἐπετείῳ ἀλώσεως πόλεως Ἰωαννίνων πρωτευούσης αἱ πόλεις Ἡπείρου ὑπὸ ἐνδόξου στρατοῦ δαφνοστεφοῦς ἐλευθερωτοῦ βασιλέως ἡμῶν ὑποβούλλω θερμότατα συγχαρητήρια εὐχόμενος θεία συνάρσει γαλανόλευκης σκέπη ὑπολειφθέντα ὑποδούλους ἀδελφοῦς.

Μητροπολ. Δρυϊνουπόλεως

Βασιλεύς

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 002353

ΕΚ Φιλιππιάδος

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 21 ΦΕΒ. 1915

Ἀρχαή και σύμπας λαός Φιλιππιάδος τελετουσης πάνδημον δοξολογία ἐπί ἐπετείῳ πόλεως Ἰωαννίνων (δυσανάγνωστο) ηυξίσας τελείαν και ταχείαν συμπλήρωσιν ἐθνικῶν ἰδεῶν.

Αναπληρωτής Διοικητής Ἐπιτρόπου

Παπαλεύκας

2. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 002351

ΕΚ Μαργαριτίου

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 22 ΦΕΒ. 1915

Σήμερον ἐπετείῳ ἀλώσεως Ἰωαννίνων ἐτελεσάμην ἐνταῦθα τῆς ἐν Πάργα δοξολογίαν ὑπέρ δόξης ἐλληνικῆς οὐλῶν και μεγαλείον Πατρίδος παρόντων ἀπήλθεν κατοίκων πόλεως μας καθ' ἣν ὠμίλησεν

ἐπικούρως δικηγόρος Παναγιωτίσης ἀνέγνωσε δε εὐχὼν ἀραβιστί ὑπὲρ βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνον ἐνταῦθα Μουφτῆς.

Αναπληρωτῆς Διοικητῆς Ἐπιτρόπου
Παπαγεωργίου

3. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 002365

ΕΚ Φιλιατών

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 23 ΦΕΒ. 1915

Ἐπὶ ἐπετείῳ ἀπελευθερώσεως ἐτελέσθη πάνδημος δοξολογία

Ο ἐπίτροπος
Ραῖλο

4. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 002388

ΕΚ Πρεβέζης

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 23 ΦΕΒ. 1915

Ἐπὶ ἐπετείῳ ἀλώσεως Ἰωαννίνων ἐτελέσθη χοροστατοῦντος ἀρχιερέως μεθ' ἄλου κλήρου δοξολογία τῆς ἡν περὶ ἡμετέρας πολιτικαὶ καὶ (δυσανάγνωστο) ἀρχαῆς διδασκάλου μετὰ μαθητικῆ καὶ μαθητριῶν καὶ πλωθοῦς κουρίου, παρεστῶτος ἐζητοῦν καυγασαν ὑπὲρ Βασιλέως ἔθνους καὶ (δυσανάγνωστο).

ανθυπλρ. Διοικητικόν
Ἐπιτρόπου Πρεβέζης
Ο μεταβιβάσας
Καρυτάκης

Παράρτημα 3

Εφ. ΕΜΠΡΟΣ, 23 Φεβρουαρίου 1916, Ἔτος 20ον, Αριθμός φύλλου 6951.

ΦΙΛΙΠΠΙΑΣ, 21 Φεβρουαρίου.-Ἐν πάσῃ μεγαλοπρεπείᾳ ἐτελέσθη ἐν Φιλιππιάδι ἡ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῶν Ἰωαννίνων. Κατ' αὐτὴν παρῆσαν ὁ βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας κ. Κωλέτσῃς, ὁ δήμαρχος κ. Τσελέπης μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς διοικήσεως,

οί μαθηταί τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ δημοτικοῦ σχολείου μετὰ τῶν διδασκάλων των, τα παρθεναγωγεῖα, οἱ πρόκριτοι τῆς Μουσουλμανικῆς κοινότητος μετὰ τοῦ Μουφτῆ καὶ πλῆθος λαοῦ ἐορτάζοντος τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ὁ λαός ἐζητωκραύγασεν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ στρατοῦ.

Ἀκολούθως εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα διεβιβάσθη τὸ κάτωθι τηλεγράφημα.

Ἡ ἐπαρχία καὶ ἡ πόλις Φιλιππιάδος ἐν τῇ ὁποίᾳ προ τετραετίας κατεστρώνετε τὰ μεγαλοφυᾶ Σας σχέδια πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Μπιζανίου, ἐορτάζουσαι τὴν ἐθνικὴν των ἀποκατάστασιν, ὑποβάλλουῖν τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχονται Αὐτῇ ταχέως νὰ ὀδεύσῃ ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ γενναίου στρατοῦ Της εἰς ἄλλας πόλεις, ὅπου συγκεντροῦνται αἱ ἐλπίδες καὶ τὰ χρυστὰ ὄνειρα τοῦ ἔθνους.

Παράρτημα 4

Εφ. ΣΚΡΙΠ, 22 Φεβρουαρίου 1921, Ἔτος 28ον, Περίοδος 4η, Αριθμός φύλλου 5975.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 21 Φεβρουαρίου. (Ἰδιαίτ. τηλεγράφημα).- Ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων ἐπανηγυρῆσε σήμερον τὴν ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεώς της. Τὴν 11ην π.μ. ἐτελέσθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν πάνδημος δοξολογία, παρευρεθέντων τοῦ διοικητοῦ Ε' Σώματος στρατηγοῦ Μπαῖρα μετὰ τοῦ ἐπιτελεῖου του, τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς, τοῦ ἀναπληρωτοῦ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ Ἡπείρου, κ. Κωτζονᾶνος μεθ' ἁπασῶν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τοῦ δημάρχου κ. Πυρσινέγλα, μετὰ τοῦ προέδρου κ. Συρμακέζη καὶ τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου, τῶν συλλόγων καὶ σωματείων, τῶν προξένων Γαλλίας, Ἰταλίας, Ρουμανίας καὶ Ὁλλανδίας, τῶν ἀρχηγῶν τῶν ξένων θρησκειμάτων, τῶν σχολείων κλπ.

Προ τοῦ ναοῦ παρετάχθη δύναμις συντάγματος ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην κ. Ἀνδριτσόπουλον, ἣτις ἀπέδωκε τὰς τιμὰς κατὰ τὸ «Πολυχρόνιον». Μετὰ τοῦτο ὁ Δήμαρχος κ. Πυρσινέγλας ἐξεφώνησεν ὑπέροχον λόγον, πλέξας τὸ ἐγκώμιον τοῦ πορθητοῦ Ἰωαννίνων Βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ ἐξάρας τὴν γενναιότητα τοῦ στρατοῦ. Ἀπέδωκε φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς πεσσόντας νεκροὺς καὶ εἰς τὰ καρτερόψυχα πέντε αἰώνων δουλείας καὶ κατέληξε με θαυμασίαν ἀποστροφὴν, ζητωκραυγᾶς ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὁ ναός ἐσείσθη ὑπὸ τῶν ζητωκραυγῶν. Ἀκολούθως ἐγένετο ἐπίσημος δεξίωσις εἰς τὸ Δημαρχεῖο. Ἡ πόλις πανηγυρίζει ἀπόψε.

Παράρτημα 5

Γ.Δ.Η., Φ.180, Υπφ III, 1922, Επίσημαι τελεταί - τοπικαί εορταί -δεξιώσεις-προγράμματα εορτασμοῦ Α/15 β'.

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 18 Φεβρουαρίου 1922

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 19/2/1922

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 1424

ΠΡΟΣ

Την Σην Γενική Διοίκησιν Ἡπείρου

Ἐνταῦθα

Λαμβάνομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι την προσεχὴ Δευτέραν 21 τρέχοντος μηνός τελεσθήσεται ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων και παρακαλέσωμεν, ὅπως εὐαρεστηθῆτε και προσελθῆτε ἐν τῷ Ναῷ και ἐν τῇ κατόπιν γενησομένην δεξιώσει ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Συννημένως πέμπομεν το ἐκδοθέν ὑφ' ἡμῶν πρόγραμμα τῆς τελετῆς.

Ο Δήμαρχος

Β. Πυρσινέλλας

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τελετῆς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Την προσεχὴ Δευτέραν 21 Φεβρουαρίου και ὥραν 11 π.μ. τελεσθήσεται ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Εἰς τον Ναόν θέλουσι παρευρεθῆ: Ὁ Γενικός Διοικητῆς Ἡπείρου, ὁ Διοικητῆς τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, οἱ κ.κ. Βουλευταί, ὁ Νομάρχης Ἰωαννίνων, ἅπασαι αἱ Πολιτικάί, Στρατιωτικάί, Δημοτικάί και Θρησκευτικάί Ἀρχαί κατά την οἰκείαν τάξιν, ὁ Δικηγορικός Σύλλογος, οἱ Διευθυνταί τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν και Ἐφημερίδων και οἱ προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων, Σωματείων και Συλλόγων.

Θέλουσι παρακληθῆ, ὅπως παραστῶσι κατά την τελετήν, ἐάν εὐαρεστῶνται, οἱ κ.κ. Πρόξενοι τῶν ἑξέων Δυνάμεων.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας κανονισθήσονται ὑπό τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, τα δε τῆς Στρατιωτικῆς παρατάξεως ὑπό τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς.

Μετά την δοξολογίαν γενήσεται δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Ἰωάννινα 18 Φεβρουαρίου 1922

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΥΡΣΙΝΕΛΛΑΣ

Παράρτημα 6

Γ.Δ.Η., Φ.180, Υπφ ΙΙΙ, 1922, Επίσημαι τελεταί - τοπικά εορταί -δεξιώσεις-προγράμματα εορτασμού Α/15 β'.

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 1446

ΕΚ Φιλιάτων

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 22/2/1922

Ἐπί ἐπετείῳ ἀλώσεως Ἰωαννίνων ἀπό ἡμετέρον στρατοῦ ἐτελέσθη σήμερον πάνδημος ἐνταῦθα δοξολογίαν καθ' ἣν παρέσθησαν (δυσανάγνωστο) πολιτικά, στρατιωτικά ἀρχαί, μαθηταί καὶ μαθήτριες μετὰ διδασκάλων αὐτῶν καὶ πλήθος λαοῦ ἐκφωνηθέντος καταλλήλου λόγου. Μετὰ δοξολογίαν ἐγένετο δεξιώσις ἀπ' τοῦ προέδρου ἐν κοινοτικῶν κατασθημάτων. (δυσανάγνωστο) δοξολογία ἡ ἐγένοντο καθ' ἀπάσας κοινότητας καθ' ἡμᾶς ὑπαινιακήσειας (;) (δυσανάγνωστο) λαοῦ ἐν ἀκρατωζῷ ἐνθουσιασμό ζητωκραύγαζεν ὑπὲρ ἐλευθερωτοῦ βασιλέως.

Υποδιοικητὴς Φιλιατῶν

Τζωρτζῆς

Πρὸς Γενικῆς Διοίκησιν

Νομαρχίαν Ἰωανν.

Παράρτημα 7

Γ.Δ.Η., Φ.180, Υπφ ΙΙΙ, 1922, Επίσημαι τελεταί - τοπικά εορταί -δεξιώσεις-προγράμματα εορτασμού Α/15 β'.

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 1464

ΕΚ (δυσανάγνωστο)

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 22/2/1922

Προς Γενικήν Διοίκησιν

Ιωάννινα

Ἐπί ἐπετείῳ αλώσεως Ἰωαννίνων ὑποβάλλομεν συγχαρητήρια εὐχόμενος ταχεῖα ἐκπλήρωση (δυσανάγνωστο) φυλῆς.

Πρόεδρος (δυσανάγνωστο)

Βασίλειος Σουλιώτης

Παράρτημα 8

Γ.Δ.Η., Φ.216, Υπφ Ι, 1923, Επίσημαι τελεταί - Τοπικάί εορταί - δεξιώσεις-προγράμματα εορτασμού Α/15 β'.

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 3416

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 4/3/1923

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 4 Μαρτίου 1923

Προς

Τον κ. Γενικόν Διοικητήν Ἠπείρου

Ἐνταῦθα

Λαμβάνομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι την προσεχῇ Τρίτην δην τρέχοντος μηνός τελεσθήσεται ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων και παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε να προσέλθητε ἐν τῷ Ναῷ και ἐν τῇ κατόπιν γενησομένη δεξιώσει ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Συνημμένως πέμπομεν το ἐκδοθέν ὑφ' ἡμῶν πρόγραμμα τελετῆς.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τελετῆς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Την προσεχή Τρίτην δην Μαρτίου και ὥραν 11ην π.μ. τελεσθήσεται ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Παρακαλοῦνται, ὅπως παραστῶσι κατ'αὐτὴν ὁ Γενικός Διοικητὴς Ἡπείρου, ὁ Διοικητὴς Ε' Σώματος Στρατοῦ, ὁ Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας, ἅπασαι αἱ Πολιτικά, Δικαστικά, Στρατιωτικά, Δημοτικά και Θρησκευτικά Ἀρχαί, το Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου, οἱ Διευθύνται τῶν Τραπεζῶν και Ἐφημερίδων και οἱ προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων, Σωματείων και Συλλόγων.

Οἱ κ.κ. Πρόξενοι θα παρακληθῶσιν ὅπως παραστῶσι κατὰ τὴν τελετὴν, ἐάν εὐαρεστῶνται.

Παρακαλοῦνται, ὅπως εὐαρεστούμενοι κανονίσωσι τα τῆς ἱεροτελεστίας ἡ Ἱερά Μητρόπολις Ἰωαννίνων, τα τῆς Στρατιωτικῆς παρατάξεως ἡ Στρατιωτικὴ Ἀρχὴ και τα τῆς τάξεως ἡ Διοίκησις χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων.

Μετά τὴν δοξολογίαν γενήσεται δεξίωσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Ἰωάννινα 4 Μαρτίου 1923

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΥΡΣΙΝΕΛΛΑΣ

Παράρτημα 9

Γ.Δ.Η., Φ.216, Υπφ Ι, 1923, Επίσημαι τελεταί - Τοπικά εορταί - δεξιώσεις-προγράμματα εορτασμοῦ Α/15 β'.

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 1955

ΕΚ Φιλιατῶν

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 23/2/1923

Προς Γεν. Διοίκησιν Ἡπείρου Ἰωαννίνων

Σήμερον ἐτελέσθη ἐνταῦθα δοξολογία ἐπὶ ἐπετείῳ ἀλώσεως Ἰωαννίνων εἰς τὴν παρήστησαν (δυσανάγνωστο) πολιτικά και στρατιωτικά ἄρχαῖ stop. ὠμίλησε καταλλήλως

ἐξεύρας χαρμόσυνον ἡμέρας (δυσανάγνωστο) ευγνωμοσύνην (δυσανάγνωστο) ἐθνικοῦ λαοῦ τὴν Α.Μ. Βασιλιά Κω/τινον.

υποδιοικητὴς Φιλιατῶν

Δημάκης

1. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 1956

ΕΚ Φιλιατῶν

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 23/2/1923

Προς Γεν. Διοικησιν

Ἐπέτειος ἀλώσεως Ἰωαννίνων, την δαφνοτέρη ἡμῶν βασιλέως ἐωρτάσθε μεγαλοπρεπέστατα ευφρασθείση (δυσανάγνωστο) λαόν Φιλιατῶν ἡ εὐχῇ παρ ἀνέστης ἐθνικῇν (δυσανάγνωστο) αὐλή πάσης θυσίας

Πρόεδρος κοινοτήτων

Συμβουλίου Φιλιατῶν

Α. Σωτηρίου

2. ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 3579

ΕΚ Τσεπελοβου

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 6/3/1923

Ἐπί ἐπετείῳ ἀπελευθερώσεως ἡπείρου υποβαλλόντες ευλαβη συγχαρητήρια παρακαλούμην ὑμῖς ὅστις δεχθῆναι την διαβεβαιώσιν περι αφοσιώσεως ἡμετέρας κοινότητος προς επαναστασιν παρ' ἧς ἀπεδεχεται την αμόνες πλευρές εκπληρῶσιν (δυσανάγνωστο) πόλεων ἡ πολων (δυσανάγνωστο) και αν ευρών φίλης.

Σύμβουλος τῆς κοινότητος

Τσεπελοβου

Παράρτημα 10

Γ.Δ.Η., Φ. 294, Υπ. Ι, 1928, 'Επίσημοι τελεταί, τοπικά εορταί, προγράμματα εορτασμού', Α/10 β'.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 539

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 20/2/1928

Ιωάννινα τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 1928

Προς

Τον κ. Γενικόν Διοικητὴν Ἠπείρου

Ἐνταῦθα

Λαμβάνομεν την τιμὴν να γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι την 21ην ἰσταμένου μηνός Φεβρουαρίου 1928 ἡμέραν Τρίτην και ὥραν 10.30'π.μ. τελεσθήσεται πρωτοβουλία τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων και παρακαλούμεν, ὅπως εὐαρεστηθῆτε, να παρασθῆτε κατ'αὐτήν και προσέλθῃτε εἰς την κατόπιν γενησομένην ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ δεξίῳσιν μετὰ τῶν προϋσταμένων τῶν ὑφ' ὑμᾶς ὑπηρεσιῶν.

Συννημένως πέμπομεν το ἐκδοθέν ὑφ' ἡμῶν πρόγραμμα τελετῆς.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΠΙ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων, τελεσθήσεται δοξολογία ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ την προσεχῆ Τρίτην, και ὥραν 10.30'π.μ.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσιν κατ'αὐτήν.

Ὁ κ. Γενικός Διοικητὴς Ἠπείρου.- Οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα κ.κ. Βουλευταί.- Ὁ κ. Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας.- Ἀπασα αἱ Πολιτικάί, Δικαστικάί, Στρατιωτικάί ἀρχαί κατὰ την οἰκείαν τάξιν.- Ὁ Δικηγορικός και Ἱατρικός Σύλλογος.- Το Ἐμπ. Βιομ. και Ἐπαγ. Ἐπιμελητήριον.-Οἱ τραυματαῖοι πολέμου οἱ τετιμημένοι δια πολεμικῶν μεταλλίων και οἱ ἀγωνισταί τοῦ Μπιζανίου.- Οἱ Διευθύνται τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν.- Οἱ Διευθύνται τῶν ἐνταῦθα ἐκδοδομένων ἐφημερίδων.-Τα Διοικητικά Συμβοῦλια τῶν Κοινοτήτων και ἀνεγνωρισμένων Σωματείων τῆς πόλεως.

Οἱ κ.κ. Ἀντιπρόσωποι τῶν Ξένων Κρατῶν κληθήσονται να παραστῶσι κατὰ την δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσει ἡ Ἱερά Μητρόπολις, τα τῆς τάξεως ὁ κ. Διοικητὴς τῆς Χωροφυλακῆς, τα δε τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ὁ κ. Φρούραρχος Ἰωαννίνων.

Μετά την δοξολογίαν την 11.30 π.μ. θέλουσι τελεσθῇ ἐν τῇ κεντρικῇ Πλατείᾳ τα ἀποκαλυπτῆρια τοῦ Ἡρώου Μπιζανίου ὑπὸ τῆς VIII Μεραρχίας Ἡπείρου.

Μετά τα ἀποκαλυπτῆρια θέλει γίνῃ δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1928

Ὁ Δήμαρχος

Β. ΠΥΡΣΙΝΕΛΛΑΣ

Παράρτημα 11

Γ.Δ.Η., Φ. 294, Υπ. Ι, 1928, ‘Επίσημοι τελεταί, τοπικαί εορταί, προγράμματα εορτασμοῦ’, Α/10 β’.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 5567

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ: 25-2-1928

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἰωάννινα τῇ 18 Φεβρουαρίου 1928

Προς

Τον Κον Γενικόν Διοικητὴν Ἡπείρου

Ἐνταῦθα

Λαμβάνω την τιμὴν να γνωρίσω ὑμῖν ὅτι κατόπιν τῆς ὑπ’ἀριθ. 26 170 2/11/11/27 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, την 21ην τρέχοντος, ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων, και ὥραν 11.30’, τελεσθήσονται μερίμνη τῆς Μεραρχίας ἐν τῇ ἄνω Κεντρικῇ Πλατείᾳ τῆς πόλεως τα ἀποκαλυπτῆρια τοῦ ἀνεγερθέντος Ἡρώου Μπιζανίου και να παρακαλέσω, ἵνα εὐαρεστηθῇτε και τιμήσετε την τελετήν.

Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΛΕΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΟΥ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων τελεσθήσονται την προσεχῇ Τρίτην και ὥραν 11.30’ ἐν τῇ ἄνω Κεντρικῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως τα ἀποκαλυπτῆρια τοῦ Ἡρώου Μπιζανίου.

Παρακαλοῦνται, ἵνα παραστῶσι κατὰ την τελετὴν ταύτην: Ὁ κ. Γενικὸς Διοικητὴς Ἡπείρου. Οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα κ.κ. Βουλευταί. Ἀπασα αἱ πολιτικά καὶ Δικαστικά ἀρχαί. Ὁ Δικηγορικὸς καὶ Ἰατρικὸς Σύλλογος. Το Ἔμπορ. Βιομηχ. καὶ Ἐπαγγελμ. Ἐπιμελητήριον. Οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ Μπιζανίου. Οἱ τραυματαῖα πολέμου καὶ οἱ τετιμημένοι δια πολεμικῶν μεταλλίων. Οἱ Ἐφεδροὶ καὶ ἀπόστρατοι ἀξιωματικοί. Οἱ κ. Διευθύνται τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν. Οἱ κ. Διευθύνται τῶν ἐνταῦθα ἐκδοδόμενων Ἐφημερίδων. Τα Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων καὶ ἀνεγνωρισμένων Σωματείων τῆς πόλεως. Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ καὶ Δ)νται τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

Οἱ κ.κ. Ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων κρατῶν κληθήσονται νὰ παραστῶσιν ἐὰν εὐαρεστῶνται.

Μετά την τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων θα ἐπανακολουθήσῃ παρέλασις τῶν παραταχθησομένων στρατιωτικῶν τμημάτων.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1928

Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας

Χ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Συν)χης Μηχανικοῦ

Παράρτημα 12

Γ.Δ.Η., Φ. 432 Π, 1930, Α/10 β

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἐπιτ. Γραφεῖον III

Αριθ. Πρωτ. 3952

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 20-2-1930

ΑΡΘ. ΠΡΩΤ. 6929

ΕΠΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

συμφώνως ἐκδοθέντι προγράμματι τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν διὰ τον ἐπίσημον ἐορτασμόν τῆς 21ης Φεβρουαρίου ἡμέρας ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων θα λάβωσι χώραν τα κάτωθι:

- α) Ἡ στέψις τῆς ἐν τῷ κήπῳ τῆς Κεντρικῆς Πλατείας ἀναθηματικῆς στήλης*
- β) Ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῶ*
- γ) Στρατιωτικὴ παράταξις καὶ παρέλασις*
- δ) Δεξίωσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ*

ε) Φωταγώγησις Στρατηγείου

στ) Λαμπαδηφορία

I.- Ἡ στέψις τῆς ἀναθηματικῆς στήλης θα λάβῃ χώραν τὴν 20ην τρέχοντος καὶ ὥραν 17ην καὶ 30΄-

Κατὰ ταύτην θα παραστῶσιν

α) Ἡ Στρατιωτικὴ μουσικὴ

β) Ἀντιπροσωπεῖται τοῦ Στρατεύματος τῆς φρουρᾶς Ἰωαννίνων ἐξ ἑνὸς Ἀξ)κοῦ κατὰ μονάδα καὶ ἑνὸς λοχίου ἑνὸς δεκανέως καὶ 10 στρατιωτῶν κατὰ λόχου ἢ Πυρ/χίαν.

II.- Τὴν 21 Φεβρουαρίου καὶ ὥραν 10ην θα τελεσθῇ ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ.

Πρὸς ἀπόδοσιν τιμῶν κατὰ ταύτην παραταχθήσεται ἅπασα ἡ φρουρά Ἰωαννίνων ὡς ἀκολούθως

1) Ἡ Στρατιωτικὴ μουσικὴ Ἰωαννίνων μετὰ τῶν σαλπιγκτῶν τῆς φρουρᾶς.

2) Το 15ον Σύντ/μα Πεζικοῦ

3) Ὁ Λόχος Αὐτοκινήτων

4) Το Σύντ/μα Ὀρειβ. Πυροβολικοῦ (μία Μοῖρα Πυροβολ. με μίαν Πυρ/χίαν φορτωμένην καὶ τὴν ἑτέραν ἐξευγμένην).

III.- Τα τμήματα ταῦτα παραταχθήσονται κατὰ τὴν ἀνωτέρω σειρὰν καὶ κατ' ἀντιζυγίαν (πλὴν τῆς Μουσικῆς τῆς Πυλ/χίας τοῦ Σύντ/τος καὶ τοῦ Πυρ/κοῦ) ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τῆς Μητροπόλεως, κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως πρὸς τὴν ὁδὸν Ἀβέρωφ καὶ πρὸς τὴν Κεντρικὴν Πλατεῖαν.

Ἡ Στρατιωτικὴ Μουσικὴ μετὰ τῶν σαλπιγκτῶν θα παραταχθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τμημάτων με μέτωπον πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν πύλην τοῦ ναοῦ.-

Ἡ Πολ/χία τοῦ Σύντ/τος Πεζικοῦ καὶ ἡ Μοῖρα Πυρ/κοῦ θα παραταχθῶσι κατὰ σειρὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τα Πεζικά Τμήματα πρὸ τοῦ Διοικητηρίου με μέτωπον πρὸς τὸ Στρατηγεῖον τῆς Μεραρχίας καὶ με σχηματισμόν ἢ Πολυβολαρχία τοῦ Συντάγματος εἰς Διμοιρίας συμπαρατεταγμένας (διπλῇ παράταξις).

Ἡ παράταξις τῶν τμημάτων δεόν να ἔχῃ περαιωθῇ τὴν 8.45΄ ὥραν.

Το γενικὸν πρόσταγμα θα ἔχῃ ὁ Διοικητὴς τοῦ VIII Σύντ/τος Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ.-Στολή.-α) Ἀξι/κῶν μετὰ στρατεύματος, στολὴν ἐκστρατείας μετὰ δύο τελαμώνων. ζίφους καὶ μεταλλίου. β) Ὀπλιτῶν, Ὀπλισμός, ἐξάρτησις ἄνευ γυλίου μετὰ χλαίνης.-

Οἱ ἐκτὸς τμημάτων Ἀξ/κοὶ τῆς φρουρᾶς θα συγκεντρωθῶσι τὴν 9.55΄ ὥραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ ἀναμένοντες τὴν ἄφιξιν τοῦ ὑποφαινομένου εἷς δε ὁ ἀρχαιότερος θα ἀναφέρῃ τὴν παρουσίαν τούτων.-

Στολή. Μακρὰ περισκελὴς, μετάλλια εἷς τελαμῶν.-

IV.- Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας οἱ μεν ἐκτὸς τμημάτων Ἀξ/κοὶ θα παραστῶσι εἰς τὴν ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ γενησομένην δεξίωσιν, ἅπασα δε ἡ παρατεταγμένη δύναμις θα συγκεντρωθῇ εἰς τὴν πρὸ τοῦ

Στρατηγείου Πλατείαν, ἔνθα θα λάβῃ χώραν ἡ (κομμένη λέξη) τοῦ 15ου Συντ/τος και θα ἐπακολουθήσῃ παρέλασις.

Ἡ μετάβασις ἐκ τῆς ἐν παρατάξει θέσεως τῶν τμημάτων εἰς τον προ τῆς πλατείας χώρον γενήσεται κατὰ την αὐτὴν ἣν και ἐν τῇ παρατάξει σειρὰν ἡ δε ἐν τῇ πλαινῇ θέσεις ἐκάστου τμήματος, ὀρισθήσεται ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ 15ου Συντ/τος.

Ἄμα τῷ πέρατι τῆς ἐορτῆς του Συντ/τος, θα ἐπακολουθήσῃ παρέλασις προ τοῦ (κομμένη λέξη) ἱσταμένου προ τοῦ ἐν τῇ πλατεία ὥρολογίου ὅπου θα συγκεντρωθῶσι και (...) ἐκτὸς τμημάτων Ἀξ/κοί. Λεπτομερειακὰς ὁδηγίας μου περί τῆς παρελάσεως θα μεταβιβάσω εἰς τον ἔχοντα το πρόσταγμα Διοικητὴν τοῦ ΥΠΙ Σ. Πυρ/κοῦ Δ/σις (...) ΙΙΙ Γραφείου τοῦ Ἐπιτελείου μου.-

Τα παρελαύνοντα τμήματα μετὰ την παρέλασιν θα ὁδηγηθῶσι τα μεν τμήματα (...) 15ου Συντ/τος δια τῆς ὁδοῦ προ τοῦ Γυμναστηρίου εἰς τοὺς Στρατῶνας των, (...) Πυρ/κόν δια τῆς ὁδοῦ 21ης Φεβρουαρίου.-

V.- Το 15 Συντ/μα να χρησιμοποιήσῃ δια την παράταξιν και τῆς ἐκτὸς αὐτό (...) σπασμένους ὀπλίτας ἵνα ἡ παραταχθησομένη δύναμις αὐξηθῇ ὅσον το δυνατόν περισσότερον, να περιορίσῃ δε κατὰ το δυνατόν την ὑπηρεσίαν του.-

--//--

Ὁ Λόχος Αὐτοκινήτων να παρατάξῃ ὡσαύτως ὁλόκληρον την δύναμιν του πλην τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων δια την ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ.

VI.- Μερίμνη του ΥΠΙ Σ.Ο.Π. θα ριφθῶσι κατὰ την Ἀνατολὴν και Δύσιν τοῦ Ἡλίου καθὼς και κατὰ την ὥραν τῆς Δοξολογίας ἐν τῇ Μητροπόλει οἱ κεκανονισμένοι 21 κανονιοβολισμοί ἐκ τοῦ μέρους ὀπισθεν Στρατῶνος 15 Συντ/τος (Παλαία ὕδαταποθήκη Συντ/τος).

VII.- Ἡ Στρατιωτικὴ Μουσικὴ μετὰ πάντων τῶν σαλπικτῶν τῆς Φρουρᾶς πλην τῶν τῆς ὑπηρεσίας, και τῆς Μουσικῆς τοῦ Δήμου μεθ' ἧς να συνεννοηθῇ ὁ ἀρχιμουσικός Περᾶκης συγκεντρούμενοι προ τοῦ Φρουραρχείου την μεν 7.30' ὥραν θα σημάνωσι το ἐωθινόν περιεχόμενοι την πόλιν κατὰ το ἐξῆς δρομολόγιον

Ὁδος Ἀβέρωφ - Ἀνεξαρτησίας - Σουλίου - Δωδώνης - 21 Φεβρουαρίου - Κεντρικὴν Πλατεία - Φουραρχεῖον, την δε 20ην ὥραν περιερχόμενοι κατὰ το αὐτό δρομολόγιον θα σημάνωσι το ἀνακλητικόν.

VIII.- Το Κεντρικόν κτίριον τοῦ Στρατηγείου τῆς Μεραρχίας την ἐσπέραν τῆς 21ης θα φωταγωγηθῇ μερίμνη του ΙΙΙ Γραφείου τοῦ Ἐπιτελείου μου.

IX.- Την 20ην ὥραν μερίμνη του Δήμου ὅστις θέλει χορηγήσῃ και τοὺς ἀναγκαιοῦντας φανούς, θα λάβῃ χώραν Λαμπαδηφορία εἰς ἣν θα συμμετάσχωσι και πάντες οἱ ὀπλίται τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς συντεταγμένοι ὑπὸ την ὁδηγίαν τοῦ ἐπιτελοῦς τῆς ἐβδομάδος κατὰ μονάδα και (...) ἐνός Ἀξ/κοῦ κατὰ λόχον ἢ Πυρ/χίαν.

Τον περίπου αριθμόν τῶν ὀπλιτῶν, οἵτινες θα λάβωσι μέρος εἰς την ἄνω Λαμπαδηφορίαν, το Ι ἐπιτελ. Γραφεῖον να δώσῃ εἰς την ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου δια τον ὑπολογισμόν ὑπό τούτου τῶν διατεθησομένων φανῶν ἢ κηρίων.-

Δια την ἀκρίβειαν

Ἰωάννινα τῇ 19 Φεβρουαρίου 1930

Α. ΧΑΣΑΠΙΔΗΣ

‘Υποστράτηγος

Παραλήπται: Ἄπαντα τα Σώματα και Κατ/ματα και Ὑπηρεσίας τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς.

Κοινοποιήσις: Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου (ὑ.τ.ἐ.) Ἀνωτέραν Δ/σιν Χωρ/κῆς, Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 13

Γ.Δ.Η., Φ. 432 Π, 1930, Α/10 β

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

ἡμερομ. 21/2

Εκ Νπ. Ναυτικῶν

Προς κ. Γεν. Διοικητὴν Ἡπείρου

Εὐτυχῶς ἐντολὴν κ. προέδρου κυβερνησεως παρακαλῶ διαβιβάσῃ συμπαθίαν και θερμόν κυβερνητικό χαιρετισμόν ἐπὶ σημερινῇ ἐπετείδῳ ἀπελευθερώσεως Ἡπείρου. - Τη χαιρετισμόν αὐτόν ἐντοῦτοις ἐπέσης φωνὴ βουλευτῶν και Γερουσιαστῶν.- εὐρισκομένων πλησίον κατὰ χαρμόσυνον αὐτὴν στιγμήν. - Εἴμεθα πολὺ εὐτυχεῖς ὅτι εἰς ἄλλους ἐμπράκτους ἐκδηλώσεις στοργῇ κυβερνήσεις φιλελευθέρων Ἡπείρου προστίθεται ἐπικείμενη ἐγκαινιάσις τηλεφωνικῆς συγκοινωνίας ἀθηνων-Ἰωαννίνων τη ὁποίαν ὑποσχεθέντες προσωπικῶς ἀπὸ 22 μηνός πραγμάτωσιν παρακολουθήσαμεν μετὰ φίλων κατασκευὴν καθ’ ὅλας τας φάσεις της. - Εὐτυχὴ ὥρα αὕτη ἀπὸ ὁποίας Ἡπειρωτικὴ φωνὴ θ’ ἀπηχῆσῃ μέσω ἀθηνῶν προς ὅλον πολιτισμένον κόσμον εἴμεθα βέβαιος ὅτι διανοίξῃ νέαν περίοδον προόδου και εὐτυχίας τη Ἡπείρου. – Μπότσαρης

Παράρτημα 14

Γ.Δ.Η., Φ. 432 Π, 1930, Α/10 β

Αριθμ. Πρωτ. 4872

εληφθη τη: 26/2/1930

Προς

τον κ. Γενικόν Επιθεωρητή των σχολείων της ΙΒ' εκπαιδευτικής περιφέρειας

Παρακαλοῦμεν να ἀναφαίρηντε εἰς τοὺς ἀρμοδίους τὴν ὑμῶν ὥραν ἀρεσκείαν ἐπὶ τῇ ἐπιτυχῇ ἑορτῇ, ἣν ἔδωκε χθες τὸ ἐν Ἰωαννίνοις 13ου Γυμνασίου, συντελείσαν σαυτῷ καὶ τὸν μεγαλοπρεπέστερον πανηγυρισμὸν τῆς ἐπετείου τῆς ἀλώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Αριθμός 5569

Αριθ. πρωτ. 4041

Εληφθη τη: 17/2/1930

ἐπεῖγον. ἐπὶ τὸν Δήμαρχον Ἰωαννίνων να ὀρίσθῃ ἡ ἡμέρα ἀργία δια τα καταστήματα ἢ 21 Φεβρουαρίου ἡμέρα ἀπελευθέρωσης.

Διαβιβάζεται πρὸς τὴν Διοίκηση (δυσανάγνωστο) ἐνταῦθα ἵνα ὑποδείξῃ (δυσανάγνωστο) ὅτι ἐπιβάλλεται (ἢ ἐπιβούλεται δυσανάγνωστο καθαρά) τα ὑπὸ τὸν κ. Δήμαρχο υποδεκτικόμενα (ἢ υποδεκτήρια δυσανάγνωστο καθαρά).

Παράρτημα 15

Γ.Δ.Η. Φ. 524 V, 1931, Α/10 β'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 735

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 20700

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 24-2

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου 1931

ΠΡΟΣ

Τὸν κ. Γενικόν Διοικητὴν Ἡπείρου

Ἐνταῦθα

Ἔχομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστούμενοι παραστήτε μετὰ τῶν Προϊσταμένων τῶν ὑφ' ὑμᾶς υπηρεσιῶν εἰς την γενησομένην αὐριον 20ην τρέχοντος μηνός Φεβρουαρίου ἡμέραν Σάββατον και ὥραν 5 μ.μ., στέψιν ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν τοῦ ἐν τῇ νέα Πλατεία Ἡρώου Μπιζανίου. _

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Βλαχλείδη

Παράρτημα 16

Γ.Δ.Η. Φ. 524 V, 1931, Α/10 β'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 732

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Αριθ. Πρωτ. 20477

Έληφθη τῇ: 19-2-1931

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου 1931

ΠΡΟΣ

Τον κ. Γενικόν Διοικητὴν Ἠπείρου

Ἐνταῦθα

Ἔχομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι, την 21ην τοῦ μηνός Φεβρουαρίου 1931 ἡμέραν Σάββατον και ὥραν 10.30' π.μ. τελεσθήσεται ὑπό τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐαρεστηθῇτε να παραστήτε κατ' αὐτήν και προσέλθῃτε εἰς την κατόπιν γενησομένην ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ δεξίῳσιν μετὰ τῶν προϊσταμένων τῶν ὑφ' ὑμᾶς υπηρεσιῶν.

Συνημμένως πέμπομεν το ἐκδοθέν ὑφ' ἡμῶν πρόγραμμα τελετῆς. _

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Βλαχλείδης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Επί τη επέτειω της απελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων, τελεσθήσεται δοξολογία το προσεχές Σάββατον, ὥραν 10.30' π.μ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσιν κατ' αὐτήν. Ὁ κ. Γενικός Διοικητής Ἠπείρου. _ Οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα κ.κ. Γερουσιασταί και Βουλευταί. _ Ὁ κ. Διοικητής τῆς VIII Μεραρχίας. _ Οἱ θρησκευτικοί Ἀρχηγοί τῶν Ἰσραηλιτῶν, Μουσουλμάνων και ἐτερόδοξων χριστιανῶν Ἰωαννίνων. _ Ἀπασαι αἱ πολιτικά, Δικαστικά και Στρατιωτικά Ἀρχαί κατά την οἰκείαν τάξιν. _ Ὁ Δικηγορικός, Ἰατρικός, Φαρμακευτικός, Ὀδοντοϊατρικός Σύλλογος Ἰωαννιτῶν. _ Ὁ Σύλλογος τῶν Διανοουμένων Ἰωαννίνων. _ Το Ἐμπορικόν Βιομηχανικόν και Ἐπαγγελματικόν Ἐπιμελητήριον Ἠπείρου. _ Το Γεωργικόν Ἐπιμελητήριον Ἠπείρου. _ Ὁ Ἐμπορικός Σύλλογος Ἰωαννίνων. _ Ἡ Ὁμοσπονδία Ἐπαγγελματιῶν Ἠπείρου. _ Οἱ κ.κ. Διευθυνταί τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν. _ Οἱ κ.κ. Διευθυνταί τοῦ ἐγχώριου τύπου. _ Τα διοικητικά Συμβούλια τῆς Ἰσραηλιτικῆς και Μουσουλμανικῆς Κοινότητος Ἰωαννίνων. _ Οἱ ἀνεγνωρισμένοι Σύλλογοι και Σωματεῖα τῆς πόλεως.

Οἱ κ.κ. Ἀντιπρόσωποι τῶν Ξένων Κρατῶν παρακαλοῦνται να παραστῶσι κατά την δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσει ὁ Σ. Μητροπολίτης, τα τῆς τάξεως ὁ κ. Διοικητής τῆς Χωροφυλακῆς, τα δε τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ὁ κ. Φρούραρχος Ἰωαννίνων.

Ὁ Πανηγυρικός τῆς ἡμέρας θέλει ἐκφωνηθῇ ὑπό τοῦ κ. Δημάρχου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Μετά τη δοξολογία θέλει γίνῃ δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

Την 8ην μ.μ. γενήσεται λαμπαδηφορία μερίμνη τοῦ Δήμου.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 17 Φεβρουαρίου 1931

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Δ. ΒΛΑΧΛΕΙΔΗΣ

Παράρτημα 17

Γ.Δ.Η. Φ. 524 V, 1931, Α/10 β'

VIII Μεραρχίαν

Επιτελ. Γραφειον III

Αριθ. Πρωτ. 3206

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ: 24-2

Αριθ. Πρωτ. 20786

Επείγουσα

Μερική Διαταγή

Συμφώνως τῷ κοινοποιηθέντι ἡμῖν προγράμματι τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν, την 21ην Φεβρουαρίου και ὥραν 10.30', τελεσθήσεται ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπίσημος δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Ι.-Προς ἀπόδοσιν τῶν κεκανονισμένων τιμῶν κατὰ ταύτην παραταχθήσεται ἡ κάτωθι Στρατιωτικὴ δύναμις.

α) Ἡ Στρατ. Μουσικὴ μετὰ τῶν σαλπιγκτῶν τῶν Μονάδων

β) Πλήρες Τάγμα τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ μετὰ πολυβολαρχίας

γ) Ὁ Λόχος Αὐτοκινήτων

δ) Το Συντ/γμα Πυρ/κοῦ (Μοῖρα Πυρ/κοῦ με την μίαν Πυρ/χίαν πεφορτωμένην και την ἑτέραν ἐξενυγμένην).

Εἰς τα ἄνω τμήματα, ἵνα ἡ παρακτὴ δύναμις αὐτῶν εἶναι ὅσον το δυνατόν μεγαλειτέρα, θα λάβωσι μέρος ἅπαντες οἱ ἀπεσπασμένοι ὀπλῖται, ἀνακαλοῦμενοι ἐγκαίρως, πλην τῶν ἀπασχολημένων εἰς την ὑπηρεσίαν τῆς ὥρας ἐκείνης, μειουμένων και τούτων εἰς το ἐλάχιστον.

Τα ἀνωτέρω τμήματα παραταχθήσονται κατ' ἀντιζυγίαν (πλήν τῆς Μουσικῆς τῆς Πολυβολαρχίας τοῦ 15ου Συντ/τος και τῆς Μοῖρας τοῦ Πυρ/κοῦ) ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως προς την ὁδὸν Ἀβέρωφ και προς την Κεντρικὴν Πλατεῖαν.

Ἡ Στρατ. Μουσικὴ μετὰ τῶν σαλπιγκτῶν θα παραταχθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τμημάτων με μέτωπον προς την ἐξωτερικὴν πύλην τοῦ Ναοῦ.

Ἡ Πολυβολαρχία του 15ου Συντ/τος και ἡ Μοῖρα Πυρ/κου θα παραταχθῶσι κατὰ σειρὰν και ἐν συνεχείᾳ προς τα Πεζικά τμήματα προ τοῦ καέντος Διοικητηρίου με μέτωπον προς το Στρατηγεῖον και με σχηματισμόν ἢ μεν Πολυβολαρχία Διμοιριῶν συμπαρατεταγμένων, ἢ δε Μοῖρα με τας Πυρ/χίας συμπαρατεταγμένας (διπλὴν παράταξιν) .

Ἡ παράταξις τῶν τμημάτων δεόν να ἔχη περατωθῇ την 10.15' ὥραν.

Το Γενικόν πρόσταγμα θα ἔχη ὁ Διοικητὴς τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ.

Στολή: α) Ἀξιοματικῶν μετὰ στρατεύματος - στολή ἐκστρατείας μετὰ δύο τελαμώνων, ζίφους και μεταλλίων

β) Ὅπλιτῶν, Ὅπλισμός, ἐξάρτησις ἄνευ γυλιοῦ και μετὰ χλαίνης.-

Ἄπαντες οἱ ἄνευ στρατεύματος Ἀξιωματικοὶ τῆς Φρουρᾶς, συγκεντρούμενοι τὴν 10.25 ὥραν ἐντός τοῦ περιβόλου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, θα ἀναμένωσι τὴν ἄφιξιν τοῦ ὑποφαινομένου εἰς ὃν ὁ ἀρχαιότερος θα ἀναφέρῃ τὴν παρουσίαν τούτων.

Στολή: Μακρά περισκελίες, μετάλλια εἰς τελαμῶν.

II.- Μετά τὸ πέρας τῆς δοξολογίας, οἱ μὲν ἐκτός στρατεύματος Ἀξιωματικοὶ θα παραστῶσιν εἰς τὴν ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ γενησομένην δεξίωσιν, τὰ δὲ Τμήματα ἀναχωροῦντα ἐκ τοῦ χώρου παρατάξεως τῶν κατ' ἀντίθετον σειρὰν, θα συγκεντρωθῶσιν εἰς τὴν προ τῶν Στρατώνων τοῦ 15ου Συντ/τος πλατείαν, ἔνθα θα λάβῃ χώραν ἡ ἐορτὴ τοῦ 15ου Συντ/τος ἐξερχομένης καὶ τῆς Σημαίας τοῦτου τῇ διαταγῇ μου· μετὰ τὴν ἐορτὴν θα ἐπακολουθήσῃ παρέλασις προ τοῦ ὑποφαινομένου, ἱσταμένου πρὸς τῆς Ἀνατολικῆς πύλης τοῦ Στρατηγείου.

Ἡ ἐν τῇ πλατείᾳ θέσις τῶν Τμημάτων ὀρισθήσεται ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ 15ου Συντ/τος.

Λεπτομερειακῶς ὁδηγίας μου περὶ τῆς θέσεως τῶν Τμημάτων ὡς καὶ περὶ τῆς παρελάσεως θα μεταβιβάσῃ εἰς τὸ Διοικητὴν τοῦ 15ου Συντ/τος ὁ Διευθυντὴς τοῦ καθ' ἡμᾶς III Ἐπιτελικοῦ Γραφείου.

III. Τα παρελάνοντα τμήματα συγκεντρούμενα καὶ πάλιν δια τὴν ἀπόδοσιν τῶν τιμῶν εἰς τὴν Σημαίαν τοῦ Συντ/τος θα κατευθυνθῶσι εἰς τοὺς Στρατῶνας τῶν.-

IV.- Μερίμνη τοῦ VIII Συντ/τος Ὁρ. Πυρ/κοῦ θα ριφθῶσι κατὰ τὴν Ἀνατολὴ καὶ Δύσιν τοῦ ἡλίου, καθὼς καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς δοξολογίας ἐν τῷ Ναῷ, οἱ κεκανονισμένοι 21 κανονιοβολισμοὶ ἐκ τοῦ συνήθους μέρους τοῦ Φρουρίου.

V.- Ἡ Στρατ. Μουσικὴ μετὰ πάντων τῶν σαλπικτῶν τῆς Φρουρᾶς, πλὴν τῶν τῆς ὑπηρεσίας, συγκεντρούμενοι προ τοῦ Φρουραρχείου τὴν 7.30 ὥραν θα σημάνωσι τὸ ἐωθινόν, περιερχόμενοι τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἐξῆς δρομολόγιον.

Ὁδὸς Ἀβέρωφ - Ἀνεξαρτησίας – στροφή ἀριστερὰ εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα - ὁδὸς Ἀσωπίου – Σουλίου – Πλατεία (ὅπου τὸ Ἡρώον) – Φρουραρχεῖον.

VI.- Τὴν 20ην ὥραν, μερίμνη τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν, ὅστις θέλει χορηγήσῃ καὶ τοὺς ἀναγκαιούντας φανούς, θα λάβῃ χώραν λαμπαδηφορία εἰς ἣν θα συμμετάσχωσιν ἡ Στρατ. Μουσικὴ, μία Διλοχία τοῦ 15ου Συντ/τος, 1 Πυροβολαρχία τοῦ Ἐπιτελοῦς αὐτοκινήτων ὑπὸ Ἀξιωματικούς καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἐπιτελοῦς τῆς ἐβδομάδος τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ.

Δρομολόγιο το αὐτὸ τῶν σαλπικτῶν

Μετὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ δρομολογίου τούτου ἐπάνοδος εἰς Στρατῶνας.

Κατὰ τὴν διέλευσιν τῶν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω δρομολογίου, ἀπαγορεύονται αἱ φωνασκίαι. Ἐπιτρέπεται μόνον νὰ ἄδωσιν τὰ κεκανονισμένα στρατιωτικὰ ᾄσματα.

Τοὺς δια τὴν λαμπαδηφορίαν ἀναγκαιούντας φανούς θα μεριμήσῃ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐπιμελητεία, ὅπως παραλάβῃ παρὰ τοῦ Δήμου καὶ παραδώσῃ τούτους εἰς τὰ Μονάδας.

Μετά το πέρας τῆς λαμπαδηφορίας ἡ Μουσική μετά τῶν σαλπιγκτῶν θα σημάνῃ εἰς τὴν πλατείαν τῶν Στρατῶνων τὸ ἀνακλητικόν.-

Ἰωάννινα τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1931

Α. ΧΑΣΑΠΙΔΗΣ

Ὑποστράτηγος

Παραλῆπται

Ἄπαντα τὰ ἐνταῦθα Σώματα Στρατ.

Καταστήματα, Ὑπηρεσίας καὶ Γραφεῖα

Κοινοποιήσεις

Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου

Ἰερὰν Μητρόπολιν

Δῆμον Ἰωαννιτῶν

Ἀνωτέραν Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἡπείρου

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Χρ. Στεφανίδης

Ἀνθ/γος πεζικοῦ

Παράρτημα 18

Γ.Δ.Η. Φ. 524 V, 1931, Α/10 β'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΤΩΝ ΣΧΟΛ. ΤΗΣ ΙΒ' ΕΚΠ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 347 ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. 20966

ΕΛΗΦΘΗ ΤΗ 26-2

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 18 Φεβρουαρίου 1931

Προς

Τους κ.κ. διευθυντάς τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως τῆς πόλεως καὶ τοὺς κ.κ. ἐπιθεωρητάς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐκπ. περιφερειῶν Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου - Μετσόβου.

Τελουμένης τῇ 21ῃ τρέχοντος μηνός ἐορτῆς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πόλεως Ἰωαννίνων κρίνομεν περιττόν να τονίσωμεν τὴν ὑποχρέωσιν τῶν σχολείων τῆς πόλεως να μετέσχωσιν εἰς τὸν ἐορτασμόν τοῦτον καὶ καθορίζομεν τὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ὡς ἑξῆς:

1) Την παραμονήν της έορτής, ὥραν 5ην μ.μ. ἂν ἐπιτρέψη ὁ καιρός, δεόν να ὀδηγηθῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν διδασκόντων μετὰ τῶν σημαιῶν των εἰς την κεντρικὴν πλατεῖαν, ἔνθα θα γίνῃ στέψις τοῦ ἡρώου τῶν Μπιζανομάχων. Προς τοῦτο παρακαλοῦμεν να συγκεντρωθῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων εἰς τα διδακτήριά των σχολείων των και να κατευθυνθῶσιν εἰς την εἰρημένην πλατεῖαν, ἔνθα ἕκαστον (...) θα καταλάβῃ τον ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελεσθησομένης ἐξ ἑνὸς τῶν διδασκόντων ἐν ἑκάστω σχολείῳ ὑπὸ την προεδρίαν τοῦ κ. ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Ἰωαννίνων, ὡς ἀντιπρόσωπον ἡμῶν, ὀρισθισόμενον μετὰ συνεννόησιν μετὰ τῆς δημοτικῆς και (...) στρατιωτικῆς ἀρχῆς χῶρον. Ἐκαστον σχολεῖον δύναται να στέψῃ το ἡρόον. Μετὰ το περας δε τῆς στέψεως οἱ μαθηταὶ συνετταγμένοι και συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν διδασκόντων θα κατευθυνθῶσιν εἰς τα διδακτήριά των οπόθεν θα διαλυθῶσιν.

2) Την πρωΐαν τῆς 21ης τρέχοντος, ὥραν 9 π.μ. δεόν να ἔχουν συγκεντρωθῇ ἐν τῇ Καπλανείῳ σχολῇ ἀντιπροσωπεῖα ἐξ ἑκάστου σχολείου τῆς τε μέσης και τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως μετὰ τῶν σημαιῶν των, συγκεῖμεναι ἐκ 12 μαθητῶν ἑκάστου σχολείου μετὰ τοῦ γυμναστοῦ ἢ ἑνὸς τῶν διδασκόντων, ὃν ὅσον μεν ἀφορᾷ τα δημοτικά σχολεῖα θέλει ὀριστεῖ ὁ ἀρμόδιος ἐπιθεωρητής, ὅσον δε ἀφορᾷ τα σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ὁ διευθυντής τοῦ σχολείου.- Την 9.30 π.μ. θα ἐκκινήσωσιν αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν σχολείων ἐκ τῆς Καπλανείου σχολῆς και θα μεταβῶσιν ὑπὸ το γενικὸ πρόσταγμα τοῦ γυμναστοῦ τοῦ διδασκαλείου εἰς τον μητροπολιτικόν ναόν κατὰ την ἀκόλουθον σειρὰν: Θα προηγηθοῦν αἱ μουσικαὶ τῶν ὀρφανοτροφείων, θα ἐπακολουθῇσιν δε τα δημοτικά σχολεῖα (1ον, 2ον κλπ) το πρότυπο τοῦ διδασκαλείου, το ὀρφανοτροφεῖον Γεωργίου Σταύρου, μετὰ τῆς μουσικῆς του, τον ἀγροτικόν οἰκοτροφεῖον, ἢ ἐμπορικὴ σχολή, το διδασκαλεῖον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, το ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, το 2ον και το 1ον γυμνάσιον.-

3) Το διδακτικόν προσωπικόν ἑκάστου σχολείου συγκεντρούμενον ἐν τῷ διδακτηρίῳ αὐτοῦ θέλει μεταβῇ ἐν σώματι την 9.30 εἰς τον μητροπολιτικόν ναόν.

4) Μετὰ το πέρας τῆς δοξολογίας αἱ ἀντιπροσωπεῖαι των σχολείων θα μετάσχωσι τῆς παρελάσεως μετὰ την ὁποῖαν θα μεταβῶσιν εἰς τα σχολεῖα των συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ὀριζομένων (παρ. 2), ἐκεῖθεν δε θα διαλυθῶσιν. Ἐξοσιοδοτοῦμεν την ἀνωτέρω ἐπιτροπὴν να καθορίσῃ, εἰς ἐπιτρέψη ὁ καιρός, και τα τῆς παρελάσεως πάντων τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων, να συνελθῇ δε αὔριον Πέμπτην, ὥραν 5ην μ.μ. εἰς το γραφεῖον του κ. ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων Ἰωαννίνων.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

Κοινοποιήσις

Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου

Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων

VIII Μεραρχίαν

Δημάρχου Ἰωαννιτῶν

Φρουραρχεῖου Ἰωαννιτῶν

Διοίκησιν Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων

Διευθυντὴν ἐμπορικῆς σχολῆς παρακαοῦμενον να συμμορθωθῇ, ἐάν εὐαρεστῇται.

Οἰκοτροφεῖα καὶ ὀρφανοτροφεῖα πόλεως.

Κεφάλαιο 5

Παράρτημα 1

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

Γραφεῖον Πον

Αριθ. Πρωτ. 3868

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

5414

19/2/1935

Επείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐχων ὑπ' ὄψει κοινοποιηθέν πρόγραμμα τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν τα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Στρατοῦ εἰς την τελετήν τῆς 21ης Φεβρουαρίου:

ρυθμίζω

ὥς κάτωθι:

I. - Ἑωθινόν

Οἱ σαλπικταί τῶν Μονάδων 15ου Συν/τος Πεζικοῦ και VIII Συν/τος Πυρ/κου μετά τῆς Μουσικῆς τῆς Μεραρχίας και ὑπό τας διαταγὰς τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ συγκεντρούμενοι την 7ην ὥραν ἔξωθι τοῦ Φρουραρχείου μερίμνη τοῦτου, θα σημάνωσι το ἑωθινόν περιερχόμενοι την Πόλιν και ἀκολουθοῦντες το σύνηθες δρομολόγιον.-

II.- Παράταξις ἔξωθι τοῦ Ναοῦ.-

Προς ἀπόδοσιν τῶν κεκανονισμένων τιμῶν παραταχθήσονται ἔξωθι τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως ὡς κάτωθι Τμήματα τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς:

α) Ἡ Σημαία τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ.-

β) Τάγμα τοῦ ἰδίου Συντ/τος μετά τῆς Μουσικῆς τῆς Μεραρχίας.-

γ) Πυρ/χία τῶν 75 Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ πεφορτωμένη.-

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἡ μεν σημαία, ἡ Μουσικὴ και το Τάγμα παραταχθήσονται κατ' ἀντιζυγίαν και ὡς συνήθως ἔξωθι τοῦ Ναοῦ.-

Ἡ Πυρ/χία Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ πρό τῆς Ἐθνοτραπέζης με μέτωπον προς την Μεραρχίαν και ἐν σχηματισμῷ διπλῆς παρατάξεως.-

Ἡ παράταξις τῶν ἀνωτέρω να ἔχη περατωθῇ την 9.30' ὥραν.-

Το γενικόν πρόσταγμα ἀνατίθεται εἰς τον Ἀντ/χην Πεζ. Καρνοφίλην, ὅστις να προσλάβῃ ὡς ἐφίππους διαγγελεῖς του ἀνά ἓνα Ἀζ/κόν τοῦ Πεζ. και τοῦ Πυρ/κοῦ.-

III. - Τάξις ἐν τῷ Ναῷ.-

Τελετάρχης διά τους Αξ/κοὺς ὁ Συντ/χης Πεζικοῦ Ραζῆς Γεράσιμος βοηθούμενος ὑπὸ Ἀνωτέρου Αξ/κοῦ τοῦ VIII Συν/κοῦ Τομέως.-

IV.- Συγκεντρώσις Αξ/κῶν.-

Ἄπαντες οἱ ἄνευ Στρατοῦ Αξ/κοί συγκεντρούμενοι ἔξωθι τοῦ Ναοῦ μέχρι τῆς 9.45 ὥρας θ' ἀναμένωσι τὴν ἔλευσιν τοῦ ὑποφαινομένου εἰς ὃν ὁ Διοικητὴς Πεζικοῦ θ' ἀναφέρῃ περὶ τῆς παρουσίας τῶν.-

V.- Στολή.-

α) Αξιωματικῶν μετὰ Στρατεύματος: Μεγάλη, χακί στολή, μετάλλια, ζίφος. Μπότες.-

β) Αξ/κῶν ἄνευ Στρατεύματος.- Μεγάλη χακί στολή.-

γ) Ὀπλιτῶν: Ὀπλισμός, ἐξάρτησις, κράνος, χλαίνη.-

VI.- Δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ.-

Μετά τὴν δοξολογίαν θὰ λάβῃ χώραν δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ ὅπου θὰ προσέλθωσιν οἱ ἄνευ Στρατοῦ Ἀνώτεροι Αξ/κοί, οἱ κατώτεροι κατὰ βούλησιν.-

VII.- Παρέλασις.-

Εἰς ταύτην πλην τῶν Τμημάτων Στρατοῦ θὰ λάβωσι μέρος καὶ τὰ Σχολεῖα τῆς Πόλεως.-

Εὐθύς μετὰ τὸ πέρας τῆς δοξολογίας τὰ Τμήματα ν' ἀποσυρθῶσιν Ν. Πλατείας Δήμου, ὁπόθεν τῇ Διαταγῇ μου θὰ ἐκκινήσωσι πρὸς παρέλασιν πρὸ τοῦ ὑποφαινομένου, ἵσταμένου ἐπὶ ἐξέδρας πρὸ δια τοὺς πεζοὺς νησίδος τῆς κεντρικῆς πλατείας.-

-Τάξις κατὰ τὴν παρέλασιν.-

-Σχολεῖα ἡγουμένης τῆς Μουσικῆς τοῦ Δήμου (τάξις τούτων ἐν τῇ φαλάγγι κανονισθῆσεται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ἐπιθεωρητοῦ).-

-Μουσική.-

-Σημαία

-Τάγμα 15ου Συν/τος.-

-Πυρ/χία Ορειβ. Πυρ/κοῦ.-

-Τάξις ἐν τῇ κεντρικῇ πλατεῖᾳ καὶ ἐκατέρωθεν τῆς ἐξέδρας μερίμνη τοῦ Φρουράρχου βοηθούμενου ὑπὸ Αξ/κῶν ἢ ὀπλιτῶν τῆς Χωρ/κῆς ἐγκαίρως διατιθεμένων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων.-

Αξ/κοί ἀριστερά τοῦ ὑποφαινομένου, Πολιτικά Ἀρχαί δεξιά.-

Οἱ Αξ/κοί συντεταγμένοι καθ' ὅπλα καὶ Σώματα ἢ Κατ/τα κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Φρουράρχου.-

VIII.- Μετὰ τὴν παρέλασιν τὰ Τμήματα θὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Στρατῶνων τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ, ἔνθα παραταχθήσονται μερίμνη τῶν Διοικητῶν τούτων δια τὴν διεξαγωγὴν τῆς Πολεμικῆς ἑορτῆς τῶν.-

Το 15ον Συν/μα Πεζικοῦ νὰ μεριμνήσῃ δια τὸν καθορισμὸν θέσεων τῶν Πολιτικῶν Ἀρχῶν (κατεστραμμένο σημεῖο) ὥστε νὰ μὴ παρατηρηθῶσιν ἀταξίαι ἢ συνωστισμός.-

IX.- Κανονιοβολισμοί.-

Μερίμνη του VIII Σ.Ο.Π. να ριφθώσιν ανά 21 κανονιοβολισμοί κατά την ανατολήν τοῦ Ἡλίου, την δοξολογίαν και την δύσιν τοῦ Ἡλίου.-

X.- Αποχώρησις: Ἡ Μουσική μετά τῶν σαλπικτῶν μερίμνη τοῦ Φρουραρχείου θα σηµάνωσι ἀποχώρησιν την 21ην ὥραν.-

XI.- Φωταγωγήσις.-

Το ἐσπέρας ἀπό τῆς δύνσεως τοῦ Ἡλίου θα φωταγωγηθῶσιν ἅπαντα τα ἐν Ἰωαννίνοις Στρατ. Καταστήματα.-

XII.- Δεξίωσις ἐν τῇ Λέσχῃ.-

Θα λάβῃ χώραν ἀπό τῆς 22ας ὥρας.-

Στολή Ἀζ/κῶν.-

Μεγάλη στολή χακί ἄνευ ζύφους και ἄνευ μεταλλίων.-

Παραλήπται

Σώματα και Κατ/τα Φρουρᾶς

Ἐπιτελκά Γραφεῖα και Ὑπηρεσίαι

Κοινοποιήσις

Ἰεράν Μητρόπολιν

Δῆμον Ἰωαννιτῶν

Γεν. Διοίκησιν Ἡπείρου

Ἀνωτέραν Διοίκησιν Χωρ/κῆς

Διοίκησιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 1935

Δ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὑποστράτηγος

Δια την ἀκρίβειαν

Παράρτημα 2

Γ.Δ.Η., Φ. 794 I, 1935, Α/10 β.

Ἀριθ. 32/I/339

Αριθ. Πρωτ.: 5412
Έλήφθη τη: 19/2/1935

Ιωάννινα τη 15η Φ)ρίου 1935

Η

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΧΩΡ/ΚΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΣ

ΤΗΝ VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑΝ

ΓΡ. II

ΕΝΤΑΥΘΑ

Περί τῶν παρατηρουμένων ἀταξιῶν κατὰ τας ἐπισήμους ἐορτάς και δοξολογίας.-

Λαμβάνω την τιμήν ν' ἀναφέρω ὅτι, ὡς γνωστόν και ὑμῖν, ὁ ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ, ὠρισμένος χώρος δια τους κ.κ. Ἐπισήμους και Ἀξ)κούς εἶναι ἀρκετά περιορισμένος και ἀνεπαρκής ὅπως συμπεριλάβῃ τούτους και τας οἰκογενείας των.

Ἐπειδὴ ἡ στενότης τοῦ χώρου τούτου ἀφ' ἑνός και ἀφ' ἑτέρου ἡ σπουδὴ πολυμελῶν συνήθως οἰκογενειῶν Ἀξ/κῶν κλπ. ὅπως καταλάνωσιν θέσιν ἐν αὐτῷ εἶναι ἡ κυριωτέρα αἰτία τῶν παρατηρουμένων ἀταξιῶν· κατὰ τε την εἴσοδον και ἔξοδον τῶν ἐπισήμων, ἡτις καθίσταται δύσκολος λόγῳ τοῦ συνωστισμοῦ, παρακαλῶ, ὅπως εὐαρεστούμενοι διατάξῃτε ὅπως τόσον κατὰ την προσεχῆ τελετὴν τῆς 21ης Φ)ρίου, 25ης Μαρτίου κλπ. ἐν τῷ μέλλοντι ἐπισήμους τελετάς, ὀρίζεται εἰς ἐκ τῶν κ. Ἀξ/κῶν εἰς ὑπηρεσίαν ἐντὸς τῆς Μητροπόλεως, εἰς ὃν ν' ἀνατεθῇ ὁ καθορισμός τῆς θέσεως τῶν Ἀξ/κῶν και οἰκογενειῶν τούτων ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ χώρῳ, πρᾶγμα ὅπερ, κατὰ την γνώμην μου, ἡθέλεν συντελέσῃ κατὰ πολὺ εἰς την πρόληψιν συνωστισμοῦ και δημιουργίας παραπόνων.

Ἡ Γενικὴ Δ)σις Ἡπείρου, πρὸς ἣν λαμβάνω την τιμήν να κοινοποιήσω την παροῦσα, παρακαλεῖται ὅπως εὐαρεστομένη, διὰ τους αὐτούς ὡς ἄνω λόγους, ὀρίξῃ ἐκάστοτε ἀρμόδιον ὑπάλληλον πρὸς καθορισμόν τῶν θέσεων τῶν πολιτικῶν ἐν γένει ὑπαλλήλων.-

Ὁ Δ)τῆς τῆς Δ)σεως

Κοινοποιήσις

Γενικὴν Δ)σιν Ἡπείρου

(Υ.Τ.Α)

Παράρτημα 3

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β΄

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙον

Αριθμ. Πρωτ. 3458

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐχων ὑπ' ὄψει το ὑπό τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν καταρτισθέν πρόγραμμα δια την τελετήν τῆς 21ης Φεβρουαρίου ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων:

Καθορίζω

ὡς κάτωθι τα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Στρατοῦ εἰς την τελετήν ταύτην.

Ιον.-/ Ἑωθινόν

Ἡ Μουσική τῆς Μεραρχίας και οἱ Σαλπικταί τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ και ΥΠΠου Σ.Ο.Π. ὑπό τας Διαταγὰς τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ τῆς Μεραρχίας συγκεντρούμενοι την 7.30 ὥραν ἔξωθι τοῦ Φρουραρχείου -Ὁδός Ἀβέρωφ - Ὁδός Ἀνεξαρτησίας – Γενικὴν Διοίκησιν - Ὁδός Σουλίου – Πλατεῖα Δήμου - Ὁδός Δωδώνης – μέχρι τοῦ Καταστήματος τοῦ ΥΠΠου Συν/κοῦ Τομέως - Ἐκεῖθεν ἐπανοδος εἰς Στρατῶνας 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ δια τοῦ ἀγάλματος λευθερίας και Καλοῦτσας.-

Το ΥΠΠον Σ.Ο.Π. να μεριμῇ δια την βολήν 21 κανονιοβολισμῶν κατά την αὐτήν ὡς ἄνω ὥραν.

Θέσις βολῆς τῶν Πυροβόλων ἢ συνήθης.-

II - / Παράταξις

α – Συγκρότησις Τμημάτων. –

Το 15ον Συντ/μα Πεζικοῦ να συγκροτήσῃ:

Πλήρες Τάγμα Πεζικοῦ (Τρεῖς Λόχους τυφεκιοφόρων, Λόχος Πολ/λων) μετὰ τῆς σημαίας τοῦ Συντάγματος.

Ἐπί κεφαλῆς Ὑποδιοικητῆς τοῦ Συντάγματος.

Το ΥΠΠον Σ. Ὅρειβ. Πυρ/κοῦ

Μοῖραν τῶν 105 Σκόντα (τῶν τριῶν οὐλαμῶν) Ἐξευγμένων.-

β – Γενικόν πρόσταγμα.

Ἀνατίθῃμι τοῦτο εἰς τον Συν/χην Πυρ/κοῦ Μελᾶν Ἰωάννην βοηθούμενον ἀπὸ τεσσάρων ἐφίππων Ἀξ/κῶν διαγγελέων τῆς ἐκλογῆς του.

γ/ Διάταξις παρατάξεως

Από της έξωτερικῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως:

Μουσικῇ

Σημαῖα τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ

Το Τάγμα 15ου Συν/τος κατ' ἀντιζυγίαν.

Ὁ Λόχος Πολλῶν τοῦ Τάγματος καὶ ἡ μοῖρα τῶν 105 ἀπὸ τοῦ Καταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ Νοτίως, μέτωπον πρὸς τὸ Στρατηγεῖον καὶ ἐν σχηματισμῷ παρατάξεως.-

Το δεξιὸν τῆς ὅλης παρατάξεως νὰ μὴ ὑπερβῇ τὸ ὕψος τῆς ἐν τῇ Κεντρικῇ Πλατείᾳ νησίδος ἀσφαλείας δια τοὺς πεζοὺς.-

Ἡ παράταξις νὰ ἔχῃ περατεθῇ τὴν 9.30 ὥραν.-

III.- Δοξολογία

Αὕτη ψαλήσεται ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως τὴν 10.30' ὥραν.-

Νὰ παρευρεθῶσιν κατὰ ταύτην ἅπαντες οἱ ἄνευ Στρατοῦ Ἀζ/κοὶ συγκεντρούμενοι μέχρι τῆς 9.45' ὥρας ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως ἀναμένοντες τὴν ἐκεῖ ἄφιξιν μου.

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Πεζικοῦ νὰ μοι ἀναφέρῃ περὶ τῆς παρουσίας τούτων.

Τελετάρχην ἐν τῷ Ναῷ πρὸς καθορισμὸν θέσεως δια τοὺς Ἀζ/κοὺς καὶ τὰς οἰκογενεῖας τούτων ὀρίζω τὸν Συντ/χην Πεζικοῦ Καρυοφίλην Γεωρ. βοηθούμενον ὑπὸ δύο Ἀζ/κῶν τοῦ Υἱοῦ Συν/κοῦ Τομέως τῆς ἐκλογῆς του.-

Το Υἱὸν Σ.Ο.Π. νὰ μεριμνήσῃ δια τὴν ἔγκαιρον βολὴν 21 κανονιοβολισμῶν κατὰ τὸ Πολυχρόνιον τοῦ Α.Μ. τοῦ Βασιλέως.-

IV. /-/ Δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ.-

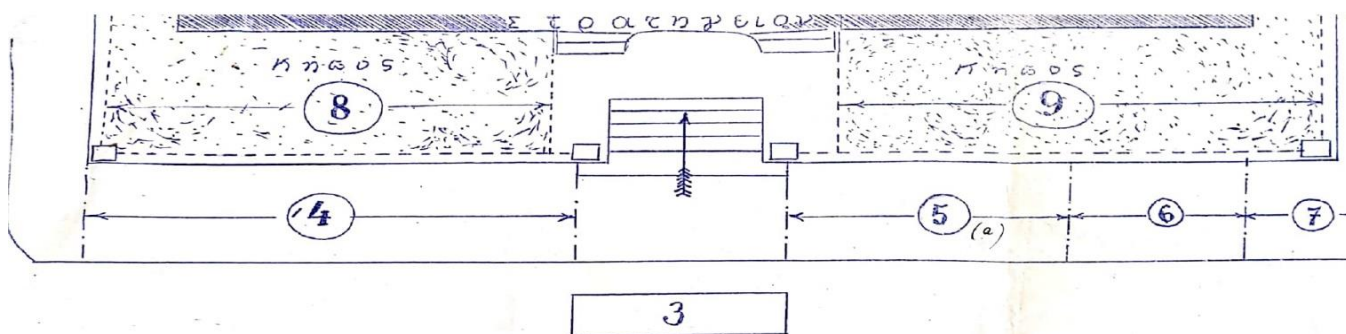
Μετά τὸ πέρασ τῆς δοξολογίας θ' ἐπακολουθήσῃ δεξιώσις ἐν τῷ Δημαρχείῳ τῆς πόλεως, εἰς ἣν ν' παρευρεθῶσιν ἅπαντες οἱ ἄνευ Στρατοῦ Ἀξιωματικοί.-

Νον – Παρέλασις

Ἄμα τῷ περάτῃ τῆς δοξολογίας καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἐπισήμων τὰ Τμήματα νὰ ἀποσυρθῶσιν Νοτίως τῆς Πλατείας Δήμου καὶ νὰ λάβωσιν ἐκεῖ τὴν ἐνδεδειγμένην διὰ τὴν παρέλασιν παράταξιν. Ὁ χῶρος τῆς Πλατείας τοῦ Δήμου νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος δια τὴν ἐκεῖ συγκέντρωσιν τῶν Σχολείων τῆς πόλεως.-

Ἡ διάταξις δια τὴν παρέλασιν νὰ ἔχῃ περατωθῇ τὴν 11.15' το βραδύτερον.-

Τὰ Τμήματα θὰ παρελάσωσιν πρὸ τοῦ ὑποφαινομένου ἱσταμένου εἰς ἕξ βημάτων ἀπόστασιν καὶ πρὸ τῶν ἄνευ Στρατοῦ Ἀζ/κῶν συγκεντρωθησομένων ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸ Στρατηγεῖον Τμήματος τοῦ Πεζοδρομίου ὡς τὸ σχεδιάγραμμα.

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ.
- 1 Θέσις Στρατηγού
 - 2 » Υπουργού Π.ν. Διοικήσεως.
 - 3 » Μητροπολίτου, Αρχιεπισκόπου, Προξένου και Θεολόγου
 - 4 » Πολιτικών Υπαλλήλων και 2ημ. Σχολείων
 - 5(α) » Αξιωματικών. Θα τοποθετηθῶν ἐν ὁρῶντι ἐνὸς τοῦ/της ἐστὶν ἀντικαταστήσει/και 2ημ. ἱερῶν τοῦ/της καὶ ὅσοι οἱ ἀσκήσι. Ἀποστολῆς π.δ.δ.
 - 6 » Αξιωματικῶν Ε.Α.δ.
 - 7 » Παλαιὴ Βασιλική.
 - 8 » Κυρία Πολιτικῶν ὑπαλλήλων
 - 9 » » Αξιωματικῶν.

Εικόνα 1

Τελετάρχην δια τον καθορισμόν χώρου δια τοὺς ἄνευ Στρατοῦ Ἀξ/κούς και τας Πολιτικάς Ἀρχας ὀρίζω τον Ταγ/χην τοῦ Ἐπιτελείου Τριβυζάν Σπυρ. βοηθούμενον ὑπό τοῦ Λοχαγοῦ Κοντώδρου Ἀνθ/τοῦ Ἀθανασάκη και δύο Ἀξ/κῶν τῆς Χωροφυλακῆς οὗς ἡ Δ/σις Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων παρακαλεῖται ὅπως διαθέσῃ ἐγκαίρως.

Θέσις Πολιτικῶν και Στρατιωτικῶν Ἀρχων ὡς καθορίζονται ἐν τῷ συνημμένῳ σχεδιαγράμματι.

Σχηματισμοὶ διά την παρέλασιν.-

Πεζικόν: Φύλαξ κατά τριάδας

Σχολεῖα: Ὁμοίως

Πυρ/κόν: Διπλῇ φάλαξ

Σειρά

Μουσικῇ - Ὁρφανοτροφείου

Σχολεῖα (καθ' ἣν σειράν θα ὀρίσῃ ὁ ἀρμόδιος ἐκπαιδευτικός)

Ἀπόστασις: 100 μέτρα

Μουσική Μεραρχίας:

Σημαία 15ου Συντάγματος Πεζικοῦ

Τάγμα 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ

Ἀπόστασις 100 μέτρων

Π.Ο.Π. τῶν 105.-

Έναρξιν παρελάσεως.-

Τῇ Διαταγῇ μου.-

Εἰς τον ἔχοντα το γενικόν πρόσταγμα ὑπομνηνίσκω τας σχετικὰς με την παρέλασιν διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ Παρελάσεων αἵτινες να τηρηθῶσιν μετ' ἀκριβείας.-

Ἐκτελεστέαι κινήσεις δια την μετάβασιν τῶν Τμημάτων εἰς την Πλατεῖαν Στρατῶνων 15ου Πεζικοῦ Συντ/τος ἔνθα μετά την παρέλασιν θα διεξαχθῇ ἡ Πολεμικὴ ἑορτὴ τοῦ Συντάγματος.-

Σχολεῖα

Ἐκαστον τῶν Σχολείων παρελαύνον και συνεχίζον την κίνησιν προς την ὁδὸν Ἀβέρωφ θα εἰσελθῇ εἰς την ὁδὸν Ἀνεξαρτησίας και εἰς βάθος ἐπιτρέπον την ὀπίσω τούτου εἰσόδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ τῶν λοιπῶν Σχολείων ἀφιεμένης τελικῶς τελείως ἐλευθέρως τῆς ὁδοῦ Ἀβέρωφ.

Το Τάγμα συνεχίζον την κίνησιν του θα εἰσελθῇ εἰς την ὁδὸν Μητροπόλεως και θα σταματήσῃ ἀφοῦ ἀπελευθερῶσιν την ὁδὸν Ἀβέρωφ δια την συνέχισιν τῆς κινήσεως τῆς Μ.Ο.Π.-

Ἡ Μ.Ο.Π. Συνεχίζουσα την ἐν τῇ ὁδῷ Ἀβέρωφ κίνησιν της θα σταματήσῃ εἰς ὕψος τοιοῦτον ὥστε ἡ οὐρά τῆς φάλαγγος ταύτης να ἔχῃ κατὰ τι ὑπερβῇ την διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ἀβέρωφ – Μητροπόλεως – Ἀνεξαρτησίας.-

Κατὰ την ἰδίαν τάξιν ὁ ἔχων το γενικόν πρόσταγμα να διατάξῃ την μετάβασιν τῶν τμημάτων και τῶν σχολείων (ἐφ' ὅσον ταῦτα πρόκειται να μετὰσχωσι τῆς ἑορτῆς τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ) εἰς την πλατεῖαν Στρατῶνων 15ου Συντ/τος.-

Ἡ τοποθέτησις και διάταξις ἐκάστου τούτων θα ἔχῃ ρυθμισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐορτάζοντος Συντάγματος.-

Ὅπωςδήποτε ἡ έναρξις τῆς Πολεμικῆς ἑορτῆς να μη βραδύνῃ πέραν τῆς 13ης ὥρας.-

VI. – Στολὴ

α'. Ἀξιωματικῶν

μετὰ Στρατοῦ ἢ ὑπ' ἀριθμ. 5 ἄνευ κράνους

ἄνευ Στρατοῦ ἢ ὑπ' ἀριθμ. 1 μετὰ ξίφους και μεταλλίων ἢ παρασήμων.-

β' Ὀπλιτῶν.

ὀπλισμός, ἐξάρτησις, χλαῖνη, κράνος.-

VII. – Ὑποστολὴ Σημαίας

Το ΥΠΠΟΝ Σ.Ο.Π. να μεριμνήσῃ δια την βολὴν 21ος κανονιοβολισμῶν κατὰ την ὥραν τῆς ὑποστολῆς τῆς Σημαίας ἥτις να πραγματοποιηθῇ την 18ην ὥραν.-

VIII - / Φωταγωγήσις

Το ἑσπέρας να φωταγωγηθῶσιν ἅπαντα τα Στρατ. Καταστήματα.

IX. – Λαμπαδοφορία.-

Θα λάβῃ χώραν την 19.30' ὥραν ὡς θα θαρορίσῃ ἡ νεωτέρα μου Δ/γῇ.-

Δρομολόγιον Λαμπαδοφορίας. - : Όδός Δωδώνης - Πλατεῖα Δήμου – Κεντρική Πλατεία – εἴσοδος εἰς τὴν Πλατεῖαν Στρατῶνων τοῦ 15ου Συντ/τος δια τῆς Β'. τοῦ Καταστήματος τοῦ Στρατηγείου παρόδου - ἐπάνοδος εἰς τους Στρατῶνας - . –

Χον. – Μέτρα τάξεως κατὰ τὴν Δοξολογίαν καὶ παρέλασιν. –

Ἡ Δ/σις Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων παρακαλεῖται ὅπως διαθέσῃ ἀριθμὸν Χωροφυλάκων δια τὴν τήρησιν τῆς τάξεως τόσον κατὰ τὴν δοξολογίαν ὅσον καὶ κατὰ τὴν παρέλασιν. –

Οἱ Ἀξ/κοὶ τῆς Χωρ/κῆς περὶ ὧν καθορίζει ἡ V παράγραφος τῆς παροῦσης παρακαλῶ, ὅπως διαταχθῶσιν καὶ παρουσιασθῶσιν ἀπὸ τῆς προηγουμένης εἰς τὸν Δ/την τοῦ ἸΙΙου Ἐπιτελικοῦ Γραφείου πρὸς λήψιν ὁδηγιῶν.-

XI. -/ Ἀπὸ τῆς 9ης ὥρας μέχρι τῆς 14ης οὐδεὶς ὀπλίτης θα κυκλοφορῇ ἐν τῇ πόλει. Το Φρουραρχεῖον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Συντ/χης Πυρ/κοῦ Μελᾶς Ἰωαν.

Συντ/χης Πεζικοῦ Καρυοφίλης

Σώματα καὶ Καταστήματα Φρουρᾶς

Ἰωαννίνων, Ἐπιτελικά Γραφεῖα καὶ Δ/σις Μεραρχίας

Κοινοποιήσεις:

Ἱερὰν Μητροπόλιν, Γενικὴν Δ/σιν Ἡπείρου, Δήμαρχον Ἰωαννιτῶν, Ἀνωτέραν Δι/σιν Χωρ/κῆς Ἡπείρου, Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἡπείρου, Ἐπιθεωρητὴν Μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιθεωρητὴν Κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως.-

Παράρτημα 4

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β'

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ἸΙΙον

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ
ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Έχων υπ' ὄψει το ὑπό τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν καθορισθέν πρόγραμμα τελετῆς δια την στέψιν τοῦ Ἡρώου Μπιζανίου Κεντρική Πλατείαν κατά το ἀπόγευμα τῆς 20ης τρέχοντος μηνός

ΕΝΤΕΛΛΟΜΑΙ

Τα κάτωθι:

Θα παραστατῶσι κατά ταύτην ὁ Διοικητής Μερραρχιακοῦ Πεζικοῦ, οἱ Διοικηταί τῶν ἐνταῦθα Μονάδων και οἱ διοικηταί τῶν Στρατ. Καταστημάτων προσερχόμενοι εἰς τον προ τοῦ Ἡρώου χῶρον μέχρι τῆς 16.15' ὥρας.-

Το 15ον Σύνταγμα πεζικοῦ, Το ΥΠΠον Σ.Ο.Π. και ὁ Συν/κός Τομεύς ν' ἀποστείλωσιν ἀντιπροσωπείας ἐξ ἑνός Ἀνθ/γοῦ, δύο Λοχιῶν, τριῶν Δεκανέων και τεσσάρων Στρατιωτῶν κατά Μονάδα.-

Το 15ον Συντ/μα Πεζικοῦ να συγκροτήσῃ Λόχον Τυφεκιοφόρων, ὅστις μετά τῆς Μουσικῆς τῆς Μερραρχίας θ' ἀποδώσῃ τας κεκανονισμένας τιμάς παρατασσόμενος ἐκατέρωθεν τοῦ Ἡρώου και ἐν σχηματισμῷ ὑποδειχθησομένῳ ὑπό τοῦ Φρουράρχου Ἰωαννίνων, ὅστις ἐπί πλέον να καθορίσῃ και τας θέσεις τῶν ἄνευ Στρατοῦ Ἀξιωματικῶν και τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν Μονάδων.-

Μερίμνη τῆς Ἐπιμελητείας να κατασκευασθῶσι δύο δάφνινοι στέφανοι ἐξ ὧν ὁ εἷς κατατεθήσεται εἰς το Ἡρῶον ὁ δε ἕτερος τῇ ἐπομένῃ κατά την πολεμικὴν ἐορτὴν τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ.

Μεταφορὰ τῶν στεφάνων τούτων εἰς τον τόπον τῆς καταθέσεως μερίμνη τοῦ Ὑπαπιστοῦ τῆς Μερραρχίας.-

Στολή.-

α. / Ἀξιωματικῶν ἄνευ Στρατοῦ και ἀντιπροσωπειῶν στολή ὑπ' ἀριθμ. 3 / (περισκελὶς) μεθ' ὑποπεζίων.-)

β. / Ἀξιωματικοί μετά Στρατοῦ ἢ ὑπ' ἀριθμ. 5 (ἄνευ κράνους)

γ. / Ὀπλιτῶν Λόχον Τυφεκιοφόρων. Ὀπλισμός, ἐξάρτυσις, χλαῖνη, κράνος.-

δ. / Ὀπλιτῶν ἀντιπροσωπειῶν: Ξίφος, χλαῖνη.-

Ἡ Διοίκησις Χωροφυλακῆς παρακαλεῖται, ὅπως λάβῃ τα προσήκοντα διὰ την τάξιν μέτρα.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ την ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Στρατ. Καταστήματα Φρουράς Ιωανν.

Έπιτελικά Γραφεία και Δ/σεις Μεραρχίας

Κοινοποιήσεις

Γενικής Δ/σιν Ήπειρου

Δήμος Ιωαννιτών

Ανωτέραν Δ/σιν Χωροφυλακής

Δ/σιν Χωροφυλακής Ιωαννίνων

Παράρτημα 5

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β΄

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΙον

Αριθμ. Πρωτ. 3732

ΕΞΑΙΡ. ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Την 18ην ὥραν τῆς σήμερον συγκέντρωσις ἐν τῷ Στρατηγείῳ τῆς Μεραρχίας τῶν Διοικητῶν Σωμάτων καὶ Δ/τῶν Στρατιωτικῶν Καταστημάτων τῆς Φρουράς.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Σώματα καὶ Στρατ/κά

Καταστήματα Φρουράς

Ἰωαννίνων

Παράρτημα 6

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β΄

ΕΞΑΙΡ. ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ
ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Προκειμένου κατὰ τας ἐορτάς ἐπὶ τῆς ἀπελευθερώσει τῶν Ἰωαννίνων νὰ παραστῇ καὶ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τας ὑπ' ἀριθμ. 3458, 3586 καὶ 3492 / 17-2-36

Τροποποιῶ

ὡς κάτωθι:

I. ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἐορτῆς τῆς ἐπετείου ἀντὶ τῆς 21ης τρέχοντος θὰ λάβῃ χώραν τὴν 22αν ἰδίου.

II. ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3458 δ/γῆς μου

α) ἡ παράγραφος I (ἐωθινόν) παραμένει ὡς ἔχει

β) ἡ παράγραφος II (παράταξις) παραμένει ὡς ἔχει ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγκρότησιν τῶν τμημάτων καὶ τὴν διάταξιν τῆς παρατάξεως.

Το γενικόν πρόσταγμα ἀνατίθῃ εἰς τὸν Ἀρχηγόν Πεζικοῦ Συν/χην Κατσιμητрон Χαράλαμπον.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τμημάτων τοῦ 15ου Σ. Πεζικοῦ καὶ ΥΠΠου Σ.Ο.Γ. οἱ Διοικηταὶ τῶν Μονάδων τοῦτων.

Ἡ παράταξις νὰ ἔχῃ περατωθῇ τὴν 11.15' ὥραν.

Λόχος τοῦ 15ου Σ. Πεζικοῦ μετὰ τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Σημαίας τοῦ Συντάγματος νὰ ἔχῃ παραταχθῇ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως (Στρατῶνες Πυροβολικοῦ) καὶ εἰς ὃ σημεῖον θ' αναμένωσι τὴν Α.Μ. ἡ Δημοτικὴ ἀρχὴ τῆς πόλεως τεταγμένης κατ' ἀντιζυγίαν τὴν 11.30' ὥραν.

Ὁ Φρούραρχος, Συν/χης τοῦ Πυρ/κοῦ Μελάς Ἰωάννης τεταγμένος εἰς τὸ δεξιόν τοῦ λόχου θὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Α.Μ. κατάστασιν δυνάμεως τῆς Φρουρᾶς.

Το ΥΠΠον Συντ. Ορ. Πυρ/κοῦ θὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἔγκαιρον βολὴν 21 κανονιοβολισμῶν κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Α.Μ. εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως.-

Εὐθύς μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τοῦ Βασιλέως, ὁ λόχος μετὰ τῆς Σημαίας καὶ τῆς Μουσικῆς θὰ ἐπανεέλθῃ καὶ θὰ ἐνταχθῇ εἰς τὴν ὅλην παράταξιν καὶ εἰς τὴν προβλεπομένην θέσιν μερίμνη τοῦ ἔχοντος το γενικόν πρόσταγμα.

Ὁ Φρούραρχος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ΥΠΠ Σ.Ο. Πυρ/κοῦ.-

γ) ή παράγραφος III (δοξολογία) παραμένουσα ως έχει τροποποιείται μόνον ως προς την ώραν της τελέσεως της δοξολογίας ήτις θα λάβη χώραν την 12ην ώραν.-

Η συγκέντρωσις τῶν ἀξιωματικῶν ἐν τῇ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ να ἔχῃ περατωθῇ την 11.40' ώραν.-

Ἀντί τοῦ Ἀρχηγοῦ Πεζικοῦ ἀπασχολημένου με το γενικόν προσταγμα θα ἐπιβλέψῃ δια την κατά βαθμόν σύνταξιν τῶν Ἀξ/κῶν ὁ κατά βαθμόν ἀνώτερος και ἀρχαιότερος μάχιμος Ἀξ/κός.-

Δεν θα ὑποβληθῇ ἀναφορά περὶ τῆς παρουσίας τοῦτων.-

Ὁ Συν/χης Καρυοφύλης θα ἔχῃ ὡς βοηθόν του τον Ταγ/χην τοῦ ἐπιτ. Τριβιζᾶν Σπυρίδωνα.-

δ) ή παράγραφος IV (δεξιώσεις) τροποποιεῖται ὡς ἀκολουθῶς.

Δεν θα παραστῶσι κατά ταῦτης οἱ Ἀξ/κοί ἀλλ' εὐθύς μετὰ το πέρας τῆς δοξολογίας θα μεταβῶσιν εἰς την ἐπὶ τούτῳ καθωρισμένην θέσιν διὰ την παρέλασιν.

ε) ή παράγραφος V (παρέλασις) τροποποιεῖται ὡς κάτωθι:

Τα τμήματα θα ὤσιν ἔτοιμα προς παρέλασιν ἀπὸ τῆς 12.50' ώρας.-

Τα τμήματα θα παρελάσωσι προ τῆς Α.Μ. ἱσταμένου ἐπὶ ἐξέδρας προ τοῦ Στρατηγείου τῆς Μεραρχίας.

Οἱ Παλαιοὶ Πολεμισταὶ θα παρελάσωσιν εὐθύς ἀμέσως μετὰ τα σχολεῖα ἀφιεμένης προς τοῦτο ἀποστάσεως μεταξύ σχολείων και Παλαιῶν Πολεμιστῶν 100μ.-

μεταξύ Παλαιῶν Πολεμιστῶν και τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τμήματος Στρατοῦ 100μ.

Ἡ σύνταξις τῶν Στρατιωτικῶν Τμημάτων δια την παρέλασιν θα πραγματοποιηθῇ κατά μῆκος τῆς ὁδοῦ Μανωλιάσης ἀφιεμένης ἀπολύτως ἐλευθέρα τῆς ὁδοῦ Δωδώνης.-

Ἐκαστον τῶν τμημάτων παρελαύνον θα κατευθυνθῇ εἰς τους Στρατώνες δια τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως και τῆς προς την Αἰμυνην ὁδοῦ.

ἄπαντες οἱ Ἀξ/κοί θα χαιρετίσωσι διὰ τῆς σπάθης.-

ζ) Αἱ κυρίαι τῶν Ἀξ/κῶν κατά μεν την δοξολογίαν θα καταλάβωσι θέσεις ἐν τῷ γυναικονῆτι τῆς Μητροπόλεως, κατά δεν την παρέλασιν ἐπὶ τῷ χώρῳ ὅπου το σπῖτι τοῦ Στρατιώτου.-

III. Γεῦμα ἐν Στρατ/κῇ Λέσχῃ την 21ην ὥραν τῆς 22ας τρέχοντος θα παρατεθῇ ἐν τῇ Στρατ/κῇ Λέσχῃ ἐπίσημον γεῦμα προς τιμὴν τῆς Α.Μ.- ἐκδοθήσεται περὶ τοῦτου μερικὴ διαταγή.

IV. Ἡ Πολεμικὴ ἐορτὴ τοῦ 15 Σ. Πεζικοῦ θα διεξαχθῇ την 11.15' ὥρ. τῆς 23ης τρέχοντος.-

Θα ἐπακολουθήσῃ νεωτέρα μου διαταγή δια τον καθορισμόν τῶν λεπτομερειῶν τῆς τελετῆς τῆς στέψεως τοῦ Ἡρώου ἥτις θα διεξαχθῇ την 17.30' ὥραν τῆς 22ας τρέχοντος.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῃ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ την ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Δ/σις Πεζικοῦ

Σώματα και Στρατ/κά Κατ/τα

ἐπιτελικά γραφεῖα και

Δ/σεις Μεραρχίας

Κοινοποιήσεις:

Ἱερὰν Μητρόπολιν Υ.Τ.Ε.

Γεν. Δ/σιν Ἡπείρου

Δήμαρχον Ἰωαννίνων

Παράρτημα 7

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β΄

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΙον

Ἀριθμ. Πρωτ. 3754

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἀριθμ. Πρωτ. 5374

Εληφθη τη: 21/2/1936

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Την 17ην και 10΄ ὥραν τῆς 22ας τρέχοντος να διεξαχθῇ τελετὴ τῆς στέψεως τοῦ ἐν τῇ Πλατείᾳ Δήμου Ἡρώου.

Εἰς την τελετὴν ταύτην θα μετάσχωσι ἅπαντες οἱ Ἀξ/κοὶ τῆς Φρουρᾶς πλὴν τῶν διατεθέντων δια την Διοίκησιν τῶν Τμημάτων τῆς Λαμπαδοφορίας.-

Το 15ον Σύντ/μα θα συγκροτήσῃ Λόχον Τυφεκιοφόρων, Το δε ΥΠΠον Συν. Ὁρειβ. Πυρ/κοῦ Οὐλαμόν Πεζοπόρων.-

Τα τμήματα ταῦτα και ἡ Μουσικὴ τῆς Μεραρχίας να ἔχωσιν παραταχθῇ μέχρι τῆς (δυσανάγνωστο) ὥρας και κατὰ τας ὑποδείξεις τοῦ Φρουράρχου Ἰωαννίνων, ὅστος ὀρίζεται τελετάρχης και εἰς ὃν θα δωθῶσιν προφορικαὶ περὶ τῆς διατάξεως ὁδηγίαι.-

Οἱ ἄνευ Στρατοῦ Ἀξ/κοὶ να ἔχωσι συγκεντρωθῇ εἰς τον καθορισθησόμενον ὑπὸ τοῦ τελετάρχου χῶρον την (...) ὥραν.-

Μερίμνη τοῦ Ὑπασιστοῦ τῆς Μεραρχίας να προσκομισθῇ ὁ ἐκ δάφνης στέφανος ὃν θα καταθέσῃ ὁ ὑποφαινόμενος.-

Στολή.-

α/ Ἀξιωματικῶν μετὰ Στρατοῦ:

Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 5 ἄνευ κράνους.-

β/ Ἀξιωματικῶν ἄνευ Στρατοῦ:

Ἡ ὑπ' ἀριθμ. I

γ/ Ὀπλιτῶν:

Ἐξάρτυσις, Ὀπλισμός, κράνος μετὰ ἥ ἄνευ χλαίνης.-

Ἡ Δ/σις Χωροφ/κῆς Ἰωαννίνων παρακαλεῖται να λάβῃ τα προσήκοντα δια την τάξιν μέτρα.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ την ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Σώματα καὶ Στρατ. Καταστήματα

Ἐπιτελικά Γραφεῖα καὶ Δ/σεις

Μεραρχίας

Ἀνωτέρα Δ/σις, Χωρ/κῆς Ἠπείρου

Δ/σις Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 8

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β'

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΙΘΟΝ

Ἀριθμ. Πρωτ. 3788

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3734 20-2-36 Δ/γὴν μου καὶ τὸ ἐν αὐτῇ καθοριζόμενον ἐπίσημον γεῦμα ἐν τῇ Στρατ. Λέσχῃ

Εντελλομαι

Τα κάτωθι:

Θα ματέσθωσι τοῦτου πλη τῶν Πολιτικῶν Ἀρχῶν οἱ κάτωθι ἄξ/κοί.

Ὁ Ὑποφαινόμενος

Ὁ Ὑπασπιστής τῆς Μεραρχίας

Ὁ Ἀρχηγός Πεζικοῦ

Ὁ Φρούραρχος

Οἱ Δ/ταί 15ου Σν. Πεζικοῦ καὶ ΥΠΠον Συντ. Τομέως

Ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Μεραρχίας

Οἱ Δ/ταί Ιου καὶ ΙΙου Ἐπιτελικῶν Γραφείων

Ὁ Δ/της τοῦ Νοσοκομείου

Ὁ Δ/τής τοῦ Δικαστικοῦ τῆς Μεραρχίας

Ὁ Ἐπιμελητής τῆς Μεραρχίας

Ὁ Δ/της τοῦ 8ου Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως

Ὁ Δ/της τοῦ Στρατ. Γραφείου Ἰωαννίνων

Ὁ Δ/της τῆς Λέσχης

Ὁ Ἀνώτερος Δ/της Χωροφυλακῆς

Ὁ Δ/της Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων

Ἀντιπροσωπεῖται τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ, ΥΠΠου Σ.Ο.Π. καὶ ΥΠΠου Συν. Τομέως ἐξ ἑνός ἀνωτέρου καὶ ἑνός κατωτέρου Ἀξ/κοῦ.

Ἀντιπροσωπεῖται τῆς Χωροφ/κῆς ἐξ ἑνός κατωτέρου ἄξ/κοῦ. Τούτων νὰ γνωσθῶσι τὰ ὀνόματα εἰς τὴν Δ/την τῆς Στρατ. Λέσχης μέχρι τῆς 18ης ὥρας τῆς 21ης.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀνωτέρω ἐντὸς τὴν Στρατ. Λέσχην νὰ ἔχῃ πραγματοποιηθῇ τὴν 20.40' -

Μετά το γεῦμα θὰ ἐπακολουθήσῃ δεξιώσις κατὰ ταύτην δύνανται νὰ προσέλθωσιν αἱ Κυρίαί τῶν εἰς το γεῦμα (δυσανάγνωστο) ἀξιωματικῶν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄξ/κοὶ τῆς Φρουρᾶς ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦσι συνοδεύοντες καὶ τὰς κυρίας καὶ μόνον ἐφ' ὅσον διαθέτουσι ἔνδυμα ἐσπερίδος.-

Ἐναρξίς τῆς δεξιώσεως τὴν 23ην ὥραν.

Στολὴν δια το γεῦμα καὶ τὴν δεξίωσιν ἢ ὑπ' ἀριθμ. 1 μετὰ παρασήμων καὶ μεταλλίων ἄνευ ζῖφους.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Σώματα Καταστήματα

Φρουράς Ιωαννίνων

Επιτελικά Γραφεία και Δ/σις Μεραρχίας

Ανωτέρα Δ/σις Χωρ/κής Ήπειρου

Δ/σις Χωροφ/κής Ιωαννίνων

Κοινοποιήσις

Γενικήν Δ/σιν Ήπειρου (Υ. Τ. Α.)

Παράρτημα 9

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β΄

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ IIIον

Αριθμ. Πρωτ. 3858

Επείγουσα

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Την 10ην ὥραν τῆς 23ης τρέχοντος θα διεξαχθῇ ἐν τῇ Πλατείᾳ Στρατῶνος 15ου Πεζικοῦ Συντ/τος ἡ πολεμικὴ ἐορτὴ τοῦ Συντάγματος Τοῦτου.

Θα παρευρεθῇ κατὰ ταύτην ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς.-

Τα τῆς τελετῆς ταύτης καθορίζω ὡς κάτωθι:

I / Θα μετάσχωσι ταύτης ἅπαντες οἱ ἀξ/κοί τῆς Φρουράς.

Το VIII Σ.Ο.Π. συγκροτούμενον εἰς Μοῖραν Πεζοπόρον

β / Όπλιτων

Έξάρτυσις όπλισμός κράνος (μετά ή άνευ χλαίνης αναλόγως τοῦ καιροῦ).-

Μερίμνη τοῦ Ὑπαπιστοῦ τῆς Μεραρχίας να προσκομισθῇ έγκαίρως ό έκ δάφνης στέφανος όν θα καταθέσῃ ό ύποφαινόμενος.-

Εὐθύς μετά την άποχώρισιν τοῦ Βασιλέως έκ τῆς έορτῆς τοῦ Συντάγματος Λόχος Πεζικοῦ (καθοριζόμενος έκ τῶν προτέρων) και ή Μουσική τῆς Μεραρχίας θα σπεύσωσι να ταχθῶσι κατ' άντιζυγίαν έξωθι τῆς Συναγωγῆς προς άπόδοσις τιμῶν.-

Τας λεπτομερείας τῆς έκεῖ παρατάξεως να καθορίσῃ ό Άντ/χης Πεζικοῦ Σίνης Άλέξανδρος.

Έν Ἰωαννίνοις τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὑποστράτηγος

Διά την άκρίβειαν

Παραλήπται:

Σώματα και Καταστήματα

Φρουρᾶς

Έπιτελικά Γραφεῖα και Δ/σεις

Μεραρχίας

Κοινοποιήσις:

Ἰεράν Μητρόπολιν

Γενικήν Δ/σιν Ἡπείρου

Δήμαρχον Ἰωαννίνων

Άνωτέρα Δ/σις Χωρ/κῆς

Έπιθεωρητῆς Μέσης και κατωτέρας έκπαιδεύσεως

Δ/σιν Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 10

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β'

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙον

Άριθμ. Πρωτ. 3870

ΕΞΑΙΡ. ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Έν συνεχεία προς τας μέχρι τουδε έκδοθείσας διαταγὰς τῆς Μεραρχίας δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τας τελετάς τῆς 22ας καὶ 23ης τρέχοντος κατόπιν ἐπενεχθησῶν μερικῶν τροποποιήσεως ἐν τῷ ἀρχικῷ προγράμματι ἐντέλλομαι

I / Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἄνευ Στρατοῦ Ἀξ/κῶν διὰ δοξολογίαν δεν θα πραγματοποιηθῇ ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Μητροπόλεως ἀλλ' ἐντός τοῦ Ναοῦ καὶ καθ' ἣν τάξιν θα ὑποδείξῃ ὁ Ταγ/χης Τριβυζᾶς. Ἡ τοποθέτησις τούτων ἀπὸ τῶν θέσεων τῶν να ἔχῃ περατωθῇ τὴν 11.40' ὥραν.

II / Καθ' ἀπάσας τας γενομένας τελετάς τῆς 22 καὶ 23 τρέχοντος ἅπαντες οἱ Ἀξ/κοί θα φέρωσι τὴν ὑπ' ἀριθμ. 5 Στολὴ μετὰ ξίφους καὶ παρασήμων ἢ μεταλλίων πλην τοῦ γεύματος καὶ τῆς δεξιώσεως καθ' ἣν θα φέρωσι τὴν ὑπ' ἀριθμ. I στολὴν μετὰ παρασήμων ἢ μεταλλίων ἄνευ ξίφους.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21ῇ Φεβρουαρίου 1936

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Υποστράτηγος

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Παραλῆπται:

Σώματα, Καταστήματα, Ἐπιτελικά

Γραφεῖα καὶ Δ/σεις Μερ.

Κοινοποιήσεις:

Γενικὴν Δ/σιν Ἡπείρου

Ἀνωτέραν Δ/σιν Χωρ/κὴν

Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 11

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β'

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ο Γενικός Ἐπιθεωρητής τῶν

Σχολείων τῆς IB' Ἐκπαιδ. Περιφέρειας

Έν Ίωαννίννοις τῇ 21ῃ Φ)ρίου 1936

Προς

τους κ.κ. Δ/τάς τῆς Ἀκαδημίας, τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων, τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Γυμνασίων, τους κ. Ἐπιθεωρητάς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων και τους λοιπούς Προϊσταμένους τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σχολείων.

Αὔριον 22αν Φεβρουαρίου τελεῖται ἡ εἰθισμένη ἑορτὴ ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς πόλεως Ἰωαννίνων.

Τὴν ἑορτὴν ταύτην θα τιμῇ ἐρχόμενος ἐπὶ τοῦτω εἰς Ἰωάννινα ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος μετὰ τῆς Α.Υ. τοῦ Διαδόχου Παύλου.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως τα σχολεῖα Ἰωαννίνων μετάσχῃ τῆς εἰρημένης ἑορτῆς κατὰ το ἐγκλειόμενον πρόγραμμα.

Οἱ κ.κ. Προϊστάμενοι τῶν διαφόρων Ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως ταύτης και οἱ κ. Ἐπιθεωρηταί τῶν Δημοτικῶν Σχολείων παρακαλοῦνται, ὅπως λάβῃσι πάντα τα ἐνδεικνύόμενα μέτρα προς τὴν ὅσον ἔνεστι πανηγυρικωτέραν συμμετοχὴν τοῦ μαθητικοῦ κόσμου εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἑορτὴν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Μπιζανίου και τῇ ἐπελθούσῃ ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος ἀπελευθερώσει τῶν Ἰωαννίνων και τῆς Ἡπείρου.

Οἱ κ. Ἐπιθεωρηταί τῶν Δημοτικῶν Σχολείων παρακαλοῦνται να δώσωσι τας δέουσας ὁδηγίας εἰς τους δ/τας πάντων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς πόλεως ταύτης.

Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής

τῆς IB' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας

Παράρτημα 12

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β'

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής τῆς IB' Ἐκπαιδ. Περιφερείας

Ὁδηγίαι δια τὴν συμμετοχὴν τῶν σχολείων

εἰς τας ἑορτάς τῆς 22ας και 23ης Φ/βρίου

Κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς αὔριον 22ας Φ/βρίου ἀντιπροσωπεῖται τριῶν μαθητῶν ἐξ ἐκάστου τῆς Μέσης και Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως θα συγκεντρωθῶσι περὶ ὥραν 11 και 15' ἐν τῇ Καπλανεῖῳ Σχολῇ μετὰ τῆς

σημαίας εκάστου σχολείου. Τους μαθητάς τῶν σχολείων τῆς Μέσης θα ὀρίσεις οἱ κ. Δ/ταί τῶν αὐτῶν τους δε μαθητάς τῶν δημοτικῶν οἱ κ. Ἐπιθεωρηταί τῶν Δημοτικῶν σχολείων ἐν συνεννοήσει μετά τῶν οἰκείων (...) αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν σχολείων μετά τῶν σημαιῶν αὐτῶν θα ἀθροίσωσι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως την 11 και 30' π.μ. ἀκριβῶς. Μετά την δοξολογίαν αἱ ἀντιπροσωπεῖαι τῶν σχολείων θα ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως και θα ἐνωθῶσι μετά τῶν παρατεταγμένων ἤδη μαθητῶν τῶν οἰκείων σχολείων. Τας ἀντιπροσωπεῖας τῶν σχολείων θα ὀδηγήσῃ ἐκ τῆς Καπλανείου Σχολῆς εἰς την Μητρόπολιν ὁ γυμναστής τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς κ. Ἰωάννης Κορτζῆς και θα παραλάβῃ μετά την δοξολογίαν ἵνα μεταβῇ μετ' αὐτῶν εἰς τον τόπον τῆς παρατάξεως τῶν οἰκείων σχολείων. Οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τῆς πόλεως θα ἐκκινήσωσι ἐκ τούτων ἐγκαίρως μετά τῶν οἰκείων γυμναστών, ὥστε την (κενὴν) να εὐρεθῶσιν εἰς τον τόπον τῆς παρατάξεως (σβησμένο) ὀδηγίας δια την συμμετοχὴν εἰς την παρέλασιν.

Κατὰ την 8ην π.μ. ὥραν τῆς αὔριον οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν να εἶναι παρατεταγμένοι ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν Μπιζανομάχων και να ἔχωσι τοποθετηθῇ ἐν τῇ καθορισμένη θέσει, ἵνα στέψωσι το μνημεῖον. Μετά την κατάθεσιν τῶν στεφάνων οἱ μαθηταὶ τῆς Ζωσιμαίας θα τραγουδήσωσι το ποίημα τοῦ μακαρίου Γ. Σουρῆ 'Τα πήραμε τα Γιάννενα'.

Κατὰ την παρέλασιν και την στέψιν τοῦ Ἡρώου τῶν Μπιζανομάχων οἱ μαθηταὶ και μαθήτριάι θα φέρωσι τας ὑπὸ τῶν σχολείων αὐτῶν (δυσανάγνωστο) ἐπὶ ἐπιστροφῇ μικρᾶς σημαίας.

Κατὰ την Κυριακὴν μέχρι τῆς 2 και 30' μ.μ. (δυσανάγνωστο) οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Παιδείας και οἱ μαθηταὶ τῶν τριῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς Δημοτικῆς θα εὐρεθῶσι παρατεταγμένοι ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ 15ου Συν/τος, ὅπου θα μετέσχωσι τῆς τελεσθησομένης πολεμικῆς ἐορτῆς. Οἱ θέσις τοῦ μαθητικοῦ κόσμου ἔχει καθορισθῇ ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν.

Πάσας τας λοιπὰς λεπτομερείας τῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν εἰς την αὐριανὴν ἐορτὴν θα κανονίζῃ ἐπὶ τόπου εἰδικὴ ἐπιτροπεία, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν κ.κ. καθηγητῶν Ἰωάννου Λέλου και Γ. Παπακώστα, ὡς Προέδρου και Νικολάου Βολονάση τοῦ Γυμνασίου Θηλέων, Δημ. Τομόλη και Γ. Παπακώστα τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, Ι. Χατζοπούλου τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, Ι. Κακκελώνη τοῦ Ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου και ἐκ τῶν κ. δ/τῶν Δημοτικῶν Σχολείων κ. Βύντζιου και ἐκ τοῦ ὀρισθησομένου ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Περιφερείας Ἰωαννίνων. Το γενικὸν πρόσταγμα κατὰ την παρέλασιν ἐκ τῶν γυμναστών να ἔχῃ ὁ γυμναστής τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ. Ι. Καρόκης.

Κατὰ την 11ην και 18' τῆς αὔριον οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας κατὰ νεωτέραν ἀπόφασιν θα εὐρεθῶσι παρατεταγμένοι κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ 21ης Φεβρουαρίου, ἵνα μετάσχωσι τῆς ὑποδοχῆς τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής
τῆς IB' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας

Παράρτημα 13

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Αριθμ. Ορωτ. 5000

Εληφθη τη: 18-2-36

Αριθμ. πρωτ.: 5592-9

Έν Ιωαννίνοις τῇ 18 – 2 - 1936

Προς

τον κ. (δεν αναφέρεται)

ἔχομεν την τιμήν να παρακαλέσουμεν ὅπως εὐαρεστούμενοι προσέλθῃτε ἐν τῇ Γενικῇ Διοίκῃσιν σήμερον περί ὥραν 5 ½ μ.μ. ἵνα μετάσχῃτε συσκέψεως διακανονισμοῦ την τῆς ὑποδοχῆς τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Α.Γ.Δ.

Γ. Γραμ.

Παράρτημα 14

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ Ἡπείρου

Αριθ. πρωτ. 5196

Γ.Δ.Η.

Εληφθη τη: 19/2/36

Αριθμ. πρωτ. 231

Έν Ιωαννίνοις τῇ 19 Φεβρουαρίου 1936

τηλ/μια

Πρόεδρος Κοινοτήτων Ἡπείρου

Ἐπέτειος ἀπελευθερώσεως Ἰωαννίνων ἐφέτος θέλει ἐορτασθῇ μεγαλοπρεποῦς λόγῳ παρουσίας Α.Μ. Βασιλέας, ἀφιχθισομέναι ἐνταῦθα μεσῶ Πρεβέζης πρωίαν προσεχούς Σαββάτου stop. Δοξολογία γενήσεται Σάββατον και οὐχί Παρασκευήν stop.

Α.Γ.Δ.

ταύ τ' ἀριθμόν

ταύ το χρόνον

Γ.Δ.Η. Ελήφθη τη: 19/2/36

Αριθμ. πρωτ. 230

Νομάρχας, Δημάρχους

Άρταν

Πρέβεζαν

Α.Μ. Βασιλεύς προσεχές Σάββατον πρωίαν ἀμφιχθήσεται Πρέβεζαν μετά παραμονήν δε ἐκεῖθεν ἐπί ὥραν περίπου θέλει ἀφιχθῆ ἑνταῦθα ἵνα παραστῇ εἰς δοξολογίαν ἐπί ἐπετείῳ ἀπελευθερώσεων Ἰωαννίνων stop. Ἀρχαί Πρεβέζης δέον παραστῶσιν ἐπισήμας ὑποδοχήν.

Α.Γ.Δ.

Παράρτημα 15

Γ.Δ.Η., Φ. 864 Ι, 1936, Α/10 β'

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Αριθμ. 5492

Αριθμ. πρωτ. 244

Εληφθη τη: 20/2/36

20/2/1936

Στρατηγόν Δημαράς

Γραμμεν (δυσανάγνωστο)

Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς τον ἡρωϊκόν Μπιζανιομάχον και (δυσανάγνωστο) στολῇ ἐπί την δοξολογίαν ἐπί τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Ἡπείρου ἐν τῇ θέλει παραστῇ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς μετά τοῦ Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου.

Α.Γ.Δ.

Παράρτημα 16

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β΄

Τηλεγράφημα

Γενική Διοίκησης Ήπειρου

Εληφθη τη: 21/2/36

Αριθμ. Πρωτ. 5373

Εκ. Βουρμωτωνης (;)

Γενικήν Διοίκησιν Ήπειρου Ίωάννινα

Ημετεραν κοινότητα υποδοχήν Α.Μ. Βασιλέως Ημῶν θέλουσι αντιπροσώπευση (δυσανάγνωστο) συμπατριωται μας Βασίλειος Παπαδημητρίου ελευθερωτής Γεώργιος κ΄ Δημήτριος Δημάραντος συμβολαιογράφος. Πρόεδρος Κοινότητας Βουρμωτωνης (;) Αλέξης Καραγιάννης.

Παράρτημα 17

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β΄

Τηλεγράφημα

Εκ Κυρβογιάννης ή Πυρβογιάννης

αρ. 98

υποδοχῶν α.μ. Βασιλέως αντιπροσωπεύσωσι ἡμετέρα κοινότητα Σπύρος Σούρλας, Κωνσταντίνος Φρόντζος πολιτευταί, Πέτρος Πουγκώνης, Δημήτριος Δουμας ἔμποροι
Πρόεδρος Κουνστιτος = γκασιος

Παράρτημα 18

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β΄

Άγνωστα στοιχεία

Κύριε Χρυσοχοϊδή,

Να σταλῇ ἀμέσως ἡ πρόσκλησις εἰς τοὺς κάτωθι

Διοικητὴν VIII Μεραρχίας

Ἀνώτερον Διοικητὴν Χωροφυλακῆς

Διοικητὴν

Δήμαρχο Ἰωαννιτῶν

Πρόεδρον Δημοτικοῦ Συμβουλίου

Ἀδαμ. Τσουτσούνης Βουλευτὴν

Γεώργ. Κιαγκοῦν (·)

Ἡ (δυσανάγνωστο) πρέπη να γίνη ἐγκαίρως ὑπ' εὐθύνη τῶν Κλητῆρων

Παράρτημα 19

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β'

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΙΒ'

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 121

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΗΠΕΙΡΟΥ

Αριθμ. Πρωτ. 5463

Εληφθη τῇ: 21/2/1936

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21^η – 2- 1936

Προς

την Σεβ. Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου

Κε ὑπουργέ,

Εὐσεβαστός ὑποβάλλω ἀντίγραφα τῆς ὑπ' ἀρ. 121 / 21-2-36 ἡμετέρας ἐγκωμίας πρὸς τα σχολεῖα τῆς πόλεως δια τὴν συμμετοχὴν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν εἰς τὰς γενησομένας τῇ 22α καὶ 23η Φεβρουαρίου ἑορτὰς ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῶν Ἰωαννίνων.

Εὐπειθέστατα

Ὁ Γενικός ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων

τῆς ΙΒ' ἐκπαιδ. περιφερείας

Παράρτημα 20

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β΄

Αριθ. 5714

Αριθμ. Πρωτ. 256

Εληφθη τη: 26-2-36

Γυμνασιάρχην Δ΄ Γυμνασίου Αρρένων

Παρακαλούμεν διαβιβάσητε μαθητές ύμετέρου Γυμνασίου θερμές ευχαριστίες μαθητικής νεολαίας Ηπείρου δια συγκινησιακούς χαιρετισμούς επί έπετείω άπελευθέρωσης και ήμετέρα συγχαρητήρια προς καθηγητικοῦ προσωπικοῦ και μαθητές δι' εύγενη και πατριωτικού αὐτῶν αἰσθήματα.

Υπουργός Γενικής Διοίκησης Ηπείρου

Χ. Παναγκάκος

Αντιπρόσωπος

Παράρτημα 21

Γ.Δ.Η., Φ. 864 I, 1936, Α/10 β΄

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Αριθμ. πρωτ. 544

Εληφθη τη: 26/2/1936

131 ΑΘΗΝΩΝ 20051 33 21

*+ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ Δ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΣΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΟΠΟΥΛΑ; = ΑΔΕΛΦΙΑ
+ ΓΕΜΑΤΟΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟ ΑΠ ΤΗΝ ΑΝΑΜΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ
ΑΓΑΠΗΜΕΝΗΣ ΜΑΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΣΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ, ΣΑΣ ΣΤΕΛΝΟΥΜΕ ΟΛΟΘΕΡΜΟ
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟ: = Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ*

Κεφάλαιο 6

Παράρτημα 1

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β΄

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 24

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τελετῆς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων

Αὔριον δὴν τρέχοντος Ἰανουαρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων τελεσθήσεται ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου ἡ κεκανονισμένη Λειτουργία ἀπὸ τῆς 7ης πρωϊνῆς μέχρι τῆς 10ης π.μ. μεθ' ἧν ἐπακολουθήσῃ ὁ Μέγας Ἀγιασμός καὶ ἡ μετ' ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς μετάβασις εἰς τὴν Λίμνην πρὸς κατάδυσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1934

Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων

Πρὸς

Τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου

Ἐνταῦθα

Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσωμεν ὑμῖν συνημμένως Πρόγραμμα Τελετῆς ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων.

Ὁ Μητροπολίτης τῶν Ἰωαννίνων

Παράρτημα 2

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β΄

Αριθ. Πρωτ. 160

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Επί τη ἑορτῇ τῶν Θεοφανείων και συμφώνως τῷ προγράμματι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως θα τελεσθῇ την 10ην ὥραν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ὁ Μέγας Ἀγιασμός, μετὰ δε τοῦτον θα ἐπακολουθήσῃ ἡ μετάβασις εἰς την λίμνην προς κατάδυσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ μετ' ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς.-

Κατὰ την ἑορτὴν ταύτην τα τῆς Συμμετοχῆς τοῦ Στρατοῦ κανονίζω ὡς κάτωθι.

I.- Εἷς Λόχος τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ ἐκ 3 Διμοιριῶν δυνάμεως 120 ἀνδρῶν μετὰ τῆς Μουσικῆς τῆς Μεραρχίας και τῶν Σαλπικτῶν τῆς Φρουρᾶς.-

Ἡ ἀνωτέρω δύναμις παραταχθήσεται ἀπὸ τῆς 9.30' κατ' ἀντιζυγίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως προς ἀπόδοσιν τῶν τιμῶν.

II.- Ὁ Λόχος μετὰ τον Μέγαν Ἀγιασμόν θα συνοδεύσῃ την ἐκκλησιαστικὴν πομπὴν περιβάλλων ταύτην κατὰ την μετάβασιν εἰς την λίμνην ὡς και κατὰ την ἐπάνοδον εἰς την Ἱερὰν Μητρόπολιν, ὁπόθεν θέλει ἐπανεέλθῃ εἰς τους Στρατῶνας του.-

III. Κατὰ την τελετὴν ταύτην θα παρασταθῇ ὁ Ὑποφαινόμενος συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ἐπιτελείου μου.-

Ἐκάστη Μονάς (15ον, VIII Σ.Ο.Π., VIII Συν. Τομ..) ν' ἀποστείλῃ ἀντιπροσωπείαν ἐξ ἑνὸς ἀνωτέρου και δυο κατωτέρων Ἀξ/κῶν, οἱ λοιποὶ τῶν κ.κ. Ἀξ/κῶν κατὰ βούλησιν.-

IV.- Κατὰ την τελετὴν ταύτην ὀρίζω ὡς στολὴν

α) Ἀξιοματικῶν μετὰ Στρατοῦ. 2α χακί, βραχεῖα περισκελὶς, μετάλλια, χειρόκτια λευκά

β) Ἀξιοματικῶν ἄνευ Στρατοῦ. (Ἀντιπροσωπείας) 2α χακί, βραχεῖα περισκελὶς, μετάλλια, ξίφος, χειρόκτια λευκά

γ) Ὀπλιτῶν. Ὀπλισμός, ἐξάρτυσις μετὰ χλαίνης και ἄνευ γυλιοῦ.-

V.- Κατὰ την στιγμὴν τῆς καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ θα ρίφθῶσι μερίμνη του VIII Συν/τος Ὁρ/κοῦ Πυρ/κοῦ 21 κανονιοβολισμοὶ ἐκ τοῦ συνήθους μέρους.-

VI.- Τελετάρχην ὀρίζω τον Ταγματάρχην τοῦ Ἐπιτελείου Ραζῆν Δ. ὅστις ἐν συνεννοήσῃ τῶν ἀρμοδίων τῆς Χωρ/κῆς να μεριμνησῇ δια την τήρησιν τῆς τάξεως.

Ἰωάννινα τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου 1934

Κ. ΒΛΑΧΟΣ

Ὑποστράτηγος

Παραλήπται:

Σώματα και Καταστήματα

Φρουρᾶς Γραφεῖα και Ὑπηρεσίαι

Κοινοποιήσεις:

Γενικήν Διοίκησιν Ἡπείρου

Τεράν Μητρόπολιν

Ἀνωτερ. Διοίκησιν Χωρ/κῆς

Διοίκησιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 3

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β΄

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

Γραφεῖον Πλιν

Ἀριθ. Πρωτ. 900

ΛΙΑΝ ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Λαμβάνω την τιμήν να γνωρίσω ὅτι την 17ην Ἰανουαρίου συμφώνως προς το ὑπό τῆς ἐνταῦθα Τεράς Μητροπόλεως κοινοποιηθέν πρόγραμμα ἐπὶ τῇ 97 ἐπετηρίδι τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Νεομάρτυρος Ἀγ. Γεωργίου Ἰωαννίνων, γενήσεται λειτουργία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ. Την 10.30΄ ὥραν γενήσεται λιτανεία μεταφερομένης ἐν ἐκκλησιαστικῇ πομπῇ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ εἰς τον Σεπτόν αὐτοῦ οἶκον ἔνθα μετὰ τον συνήθη ἁγιασμόν γενήσεται δεξίωσις.

Κατόπιν τοῦτου παρακαλεῖται τον 15ον Συν/μα Πεζικοῦ ὅπως προς ἀπόδοσιν τιμῶν διαθέσῃ ἓνα Λόχον δυνάμεως 120 ἀνδρῶν ὑπὸ Λοχαγόν. Ὁ Λόχος μετὰ τῆς Στρατ/κῆς Μουσικῆς παραταχθήσεται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως κατ' ἀντιζυγίαν. Την 10η ὥραν ἡ παράταξις δέον να ἔχῃ περατωθῇ.

Το ἄνω Τμήμα θα συνοδεύσῃ την ἐκκλησιαστικὴν πομπὴν περιβάλον αὐτὴν μέχρι τοῦ Σεπτοῦ οἴκου τοῦ Ἀγίου μετὰ δε την ἀναχώρησιν τῶν ἐπισήμων να ἐπανέλθῃ εἰς τους Στρατῶνας με ἐπὶ κεφαλῆς την Μουσικὴν.

Ἐπίσης, το 15ον Συν/μα Πεζικοῦ παρακαλεῖται ὅπως την 10ην ὥραν ἀποστείλῃ ὑπὸ Ἀξ/κόν δυνάμιν μιᾶς Διμοιρίας ἣτις παραταχθήσεται προ τοῦ Σεπτοῦ Οἴκου τοῦ Ἀγίου και ἣτις δέον ἀποδόσῃ τας κεκανονισμένας τιμάς. Κατὰ την τελετὴν κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ Στρατηγοῦ Διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας δέον ὅπως παραστῶσιν ἅπαντες οἱ μη ἐν ὑπηρεσίᾳ Ἀξιωματικοὶ συγκεντρούμενοι την 10.15΄ εἰς το προαύλιον τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως.

Στολὴ. α) Ἀξιωματικοὶ μετ' Στρατοῦ. Δευτέρα χακί, βραχεῖα περισκελὶς, εἰς τελαμῶν μετὰ ζῖφους και χλαίνης.

β) Άνευ Στρατοῦ. μακρά περισκελὶς, χλαίνη ἄνευ ζίφους.-

γ) Όπλιτῶν. Όπλισμός, ἐξάρτυσις ἄνευ γυλιοῦ καὶ μετὰ χλαίνης.-

Το VIII Σ.Ο. Πυρ/κοῦ παρακαλεῖται ὅπως κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς πομπῆς ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
ρίψη ἐκ τοῦ συνήθους μέρους τοῦ Φρουρίου 21 κανονιοβολισμούς.

Ἰωάννινα τῇ 15 Ἰανουαρίου 1934

Κ.Δ.

Ο

ΕΠΙΤΕΛΑΡΧΗΣ

Ι. ΜΕΛΑΣ

Αντ/χης Πυρ/κοῦ

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Παραλῆπται:

Σώματα καὶ Κατ/τα

Γραφεῖα καὶ Ὑπηρεσίας

Κοινοποιήσις:

Ἱερὰ Μητροπόλεως, Υ.Τ.Ε

Γεν. Διοίκησις Ἡπείρου Υ.Τ.Ε.

Αν. Δ/σιν Χωρ.

Δ/σιν Χωρ. Ἰωαννίνων

Παράρτημα 4

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β'

Αριθμ. 53

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 29-1-1934

Προς

τοὺς κ.κ. δ/ντάς τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως Ἰωαννίνων καὶ ἐπιθεωρητάς δημ. σχολείων
Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου – Μετσόβου.

Τελούμενης αὔριον τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν κανονίζομεν τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς ὡς ἑξῆς.

1) *Τὴν 5 μ.μ. σήμερον μετὰ τὰ μαθήματα ἕκαστος ἐξ ὑμῶν ἢ ἄλλος καθηγητὴς τοῦ σχολείου σας θὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ὅλους τοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου τοῦ περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν τριῶν μεγάλων ἱεραρχῶν.*

2) *Αὔριον τὴν 9 π.μ. ὥραν οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων σας ὁδηγούμενοι ὑφ' ὑμῶν καὶ πάντων τῶν διδασκόντων θὰ κατευθυνθοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ὅπου θὰ τελεσθῇ λειτουργία. Κατ' αὐτὴν θὰ ὁμιλήσῃ ὁ καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου τῶν ἀρρένων κ. Ν. Βαζάκας.*

3) *Τὰ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἐπισήμων καὶ τὰ τῆς θέσεως τῶν μαθητῶν καὶ τὰς λοιπὰς λεπτομερείας τῆς ἐορτῆς θέλει κανονίσῃ ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ τοὺς κ.κ. Ἰωάννην Παπαγεωργίου, ὡς πρόεδρον, Θ. Παπαγεωργίου, Γ. Οἰκονόμου, Γ. Λαμπράκη καὶ Γ. Παπακώστας ὡς μέλη.*

4) *Εἰς τὴν αὐριανὴν λειτουργίαν θὰ μετὰσχουν ὅλων μὲν τῶν τάξεων τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, οἱ μαθηταὶ τῆς πέμπτης δε καὶ ἑκτης τῶν δημοτικῶν.*

5) *Οἱ κ.κ. ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων παρακαλοῦνται νὰ ὀρίσουν ἀνά ἓνα δημοδιδάσκαλου ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς.*

Ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητής

Κοινοποιήσις:

Γενικὴν διοίκησιν Ἡπείρου ὑ.Τ.ἀ

Μητρόπολιν Ἰωαννίνων

Ἐμπορικὴν σχολὴν καὶ ὀρφανοτροφεῖα καὶ οἰκοτροφεῖα

Παράρτημα 5

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β'

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

τελετῆς ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου

Ἐπί τῇ ὑπογραφῇ τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου γενησομένη αὖριον 11 π.μ. ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν τελεσθήσεται δοξολογία ὥραν 11 π.μ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ χοροστατοῦντος τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσιν κατ' αὐτήν.

Οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα κ.κ. Βουλευταί και Γερουσιασταί.

Ὁ Διοικητής τῆς VIII Μεραρχίας.

Ἀπασαι αἱ Πολιτικά Δικαστικά Στρατιωτικά Ἀρχαί, ὁ Δήμαρχος και το Δημοτικόν Συμβούλιον κατὰ την οἰκείαν τάξιν.

Ὁ Δικηγορικός Ἰατρικός Ὀδοντοϊατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος, τ.ά Ἐμπορικόν Ἐπαγγελματικόν και Γεωργικόν Ἐπιμελητήρια.

Οἱ τραυματαῖα πολέμου οἱ οἰκογένειαι τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ὥς και οἱ τετιμημένοι δια πολεμικῶν μεταλλίων.

Οἱ Διευθυνταῖ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων και οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ τύπου.

Τα Διοικητικά Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων ἀνεγνωρισμένων Συλλόγων Ἰδρυμάτων Συνδέσμων και Συνεταιρισμῶν.

Οἱ κ.κ. ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Κρατῶν θέλουσι παρακληθῇ ἵνα παρευρεθῶσι κατὰ την δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα της ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσει ὁ Σ. Μητροπολίτης τα τῆς ἑξῶ και ἑσω του Ναοῦ τάξεως ἡ Διοίκησις τῆς Χωροφυλακῆς τα δε τῆς Στρατιωτικῆς παρατάξεως ὁ κ.κ. Φρούραρχος Ἰωαννίνων.-

Ἰωάννινα τῇ 8 Φεβρουαρίου 1934

Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΝ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Παράρτημα 6

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β'

ΜΕΡΑΡΧΙΑ

Γραφεῖον ΠΠον

Αριθ. Πρωτ. 2454

ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΕΞΑΙΡ. ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Λαμβάνω την τιμήν να γνωρίσω ὑμῖν ὅτι κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1830 Δ/σεως Ἡπείρου αὐριον και ὥραν 11ην ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ θα γίνη Δοξολογία ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ Βαλκανικοῦ συμφῶνου, τῆς ἡμέρας ταύτης θεωρουμένης ὡς ἐξαιρετικῶς Ἱστορικῆς διὰ το Κράτος.

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Στρατοῦ κατὰ ταύτην καθορίζεται ὡς ἀκολούθως.

Ἡ στρατιωτικὴ Μουσικὴ μεθ' ἀπάντων τῶν σαλπικτῶν τῆς Φρουρᾶς θα συγκεντρωθῇ εἰς το Φρουραρχεῖον και ἐκείθεν ἀκολουθοῦσα το σύνηθες δρομολόγιον θα σημάνη το Ἑωθινόν την 7ην ὥραν.

Προς ἀπόδοσιν τῶν κεκανονισμένων τιμῶν κατὰ την δοξολογίαν παραταχθήσονται τα κάτωθι τμήματα.-

Διλοχία τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ και με ἐπὶ κεφαλῆς Ταγ/χην.

Πεζοπόρος Μοίρα Ὁρ. Πυρ/κοῦ ἐκ δύο Πυρ/χιῶν ὑπό Ταγ/χην.

Τα Τμήματα παραταχθήσονται ὡς κάτωθι:

1) Στρατ/κὴ Μουσικὴ μετὰ τῶν σαλπικτῶν προ τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως, ἐν συνεχείᾳ ἡ Διλοχία τοῦ 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ κατ' ἀντιζυγίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως και εἶτα το Πυρ/κόν.

Το γενικόν πρόσταγμα θα ἔχη ὁ Ἀντ/χης Ζήσης Ἰωάννης ἔφιππος. Τους διαγγελεῖς Ἀξ/κούς να χορηγήσῃ ἐν το 15ον Συν/μα Πεζικοῦ και ἓνα το VIII Σ.Ο. Πυρ/κοῦ.

Ἡ παράταξις δέον να ἔχη περατωθῇ την 10.45' ὥραν.-

2) Ἀπαντες οἱ Ἀξ/κοί τῆς Φρουρᾶς κατὰ Σώματα δέον την 10.45 να ὦσιν συγκεντρωμένοι εἰς το προαύλιον τοῦ Ναοῦ ἀναμένοντες την ἄφιξιν τοῦ Διοικητοῦ Μεραρχιακοῦ Πεζικοῦ εἰς ὃν ὁ κ. Φρούραρχος ν' ἀναφέρῃ.-

Στολή

α) Ἀξ/κῶν ἄνευ Στρατοῦ Χακί στολή, εἶς τελαμών, μετάλλια ἄνευ ξίφους, βραχεῖα περισκελὶς ἄνευ χλαίνης.

β) Μετά Στρατοῦ: ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω μετὰ ξίφους

γ) Ὀπλιτῶν: Ἐξάρτυσις, ὀπλισμός ἄνευ γυλιοῦ και μετὰ χλαίνης.

3) Τελετάρχην ὀρίζω τον Ταγ/χην τοῦ Ἐπιτελείου Ραζὴν Δημήτριον.

4) Μετὰ το πέρας τῆς Δοξολογίας τα Τμήματα να ἐπανεέλθωσιν εἰς τους Στρατῶνας των με ἐπὶ κεφαλῆς την Μουσικὴν.-

5) Κατὰ την δοξολογίαν μερίμνη τοῦ VIII Σ.Ο. Πυρ/κοῦ ἐκ τοῦ συνήθους μέρους Φρουρίου να ριφθῶσιν 21 κανονιοβολισμοί.

6) Ἡ Μουσικὴ μετὰ τῶν σαλπικτῶν την 21ην ὥραν να σημάνη το ἀνακλητικόν περιερχόμενην την πόλιν κατὰ το σύνηθες δρομολόγιον.-

Ἰωάννινα τῇ 8 Φεβρουαρίου 1934

Ἐν ὀνόματι τοῦ Διοικητοῦ

Ο ΕΠΙΤΕΛΑΡΧΗΣ

Ι. ΜΕΛΑΣ
Αντ/χης Πυρ/κοῦ
Διά την ἀκρίβειαν

Παραλήπται:

Σώματα και Κατ/τα Φρουρᾶς
Γραφεῖα και Δ/σεις

Κοινοποιήσεις:

Γεν. Δ/σιν Ἡπείρου Υ.Τ.Ε.
Τεράν Μητρόπολιν
Ἀνωτ. Δ/σιν Χωρ/κῆς
Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 7

Γ.Δ.Η., Φ. 745 IV, 1934, Α/10 β΄

15ον ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΠΕΖΙΚΟΥ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Τελουμένων την 23ην τρέχοντος και ὄραν 11ην τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἐν τῇ Πλατείᾳ
Στρατώνων ἀνεγερθέντος Ἡρώου ὑπέρ τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων Ἀζ/κῶν και ὀπλιτῶν Ἡπειρωτῶν,
παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως εὐαρεστούμενοι τιμήσετε την ἐορτήν ταύτην διά τῆς ἀξιοτίμου παρουσίας σας.

Ἰωάννινα τῇ 20 Σ/βρίου 1934

Μετά τιμῆς

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Παράρτημα 8

Γ.Δ.Η., Φ. 794 I, 1935, Α/10 β.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

1936

Ἐπί τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἔτους τελεσθήσεται δοξολογία τὴν προσεχῇ Τετάρτην καὶ ὥραν 10.30' π.μ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσι κατ' αὐτήν.

Ὁ Διοικητὴς τῆς VIII Μερarchίας

Ἀπασαι αἱ Πολιτικάι, Δικαστικάι, Στρατιωτικάι Ἀρχαί, ὁ Δήμαρχος Ἰωαννιτῶν καὶ τὸ Δημοτικόν Συμβούλιον κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν.

Ὁ Δικηγορικός, Ἰατρικός, Ὀδοντοϊατρικός καὶ Φαρμακευτικός Σύλλογος, τὰ Ἐμπορικόν, Ἐπαγγελματικόν καὶ Γεωργικόν Ἐπιμελητήρια, οἱ τραυματῖαι πολέμου, αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, ὥς καὶ

Οἱ τετιμημένοι, διὰ παρασήμων

Οἱ Διευθυνταί τῆς Ἐκδοτικῆς, Ἀγροτικῆς καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Τύπου.

Ὁ ἱερολογιώτατος Ραββῖνος, ὁ Σοφολογιώτατος Μουφτῆς, τὰ Διοικητικά Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων, ἀνεγνωρισμένων Συλλόγων, ἰδρυμάτων, Συνδέσμων καὶ Συνεταιρισμῶν.

Οἱ κ.κ. Ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Κρατῶν θέλουσι παρακληθῆ ἵνα παραστῶσι κατὰ τὴν δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, τὰ τῆς ἔσω καὶ ἔξω τάξεως ἡ Διοίκησις Χωρ/κῆς, τὰ δὲ τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ἡ VIII Μερarchία.

Μετά τὴν δοξολογία θέλει γίνῃ δεξίωσις ἐν τῇ Γενικῇ Διοικήσει.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1934

Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΝ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ

Κ. ΣΕΡΠΑΝΟΣ

Παράρτημα 9

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

Γραφεῖον Πτον

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Τα της συμμετοχής της Μεραρχίας εις τον εόρτασμόν της πρώτης του έτους καθορίζω ως κάτωθι:

I.- Έωθινόν

α) Η Μουσική της Μεραρχίας μεθ' άπάντων τών Σαλπικτῶν της Φρουράς συγκεντρουμένη πρό του Φρουραρχείου και μερίμνη τουτου από της 7.30' θα σημάνη το έωθινόν περιερχόμενη την πόλιν κατά το δρομολόγιον όδός Αβέρωφ - Ανεξαρτησίας - Στροφή άριστερά εις το ύψος Όρφανοτροφείου Χατζηκώστα - Άσωπίου - Σουλίου - Πλατεΐα Δήμου - Στρατῶνος.-

β) Το VIIIον Σ.Ο.Π. να μεριμνήση δια την έγκαιρον βολήν ανά 21 κανονιοβολισμών κατά την άνατολήν του ήλιου, το πολυχρόνιον της Α.Μ. του Βασιλέως, και την ύποστολήν της σημαίας (Δύσιν ήλιου).-

II. - Παράταξις προς απόδοσιν τιμών.-

Σύνθεσις Μονάδων.-

α) 15ον Σύν/μα Πεζικοῦ.-

Να συγκροτήση Τάγμα μετά της σημαίας του Συν/τος υπό την Διοίκησιν Ταγ/χου.-

Το Τάγμα τουτο να περιλάβη όσον οϊον μεγαλυτέραν δύναμιν συντασσομένων προς τουτο άπάντων τών άπεσπασμένων μάχιμων όπλιτῶν.-

β) VIII Σύν/μα Όρειβ. Πυρ/κοῦ.-

Να συγκροτήση τρεῖς έξεργμένους ούλαμούς τῶν 105 Σκόντα.-

Παρατάξεως.-

Άπό της έξωτερικῆς πύλης του ναοῦ της Μητροπόλεως.-

Στρατ. Μουσική.-

Σημαία 15ου Συν/τος Πεζικοῦ.-

Τάγμα 15ου Συν/τος Πεζικοῦ (κατ' άντιζυγίαν)

Μοῖρα τῶν 105 Σκόντα προ του οϊκήματος της Έθνικῆς Τραπέζης.-

Μέτωπον προς το οϊκημα του Στρατηγείου και έν σχηματισμῶ προστρεφόμενων εις την διαμόρφωσιν της πλατεΐας.-

Η παράταξις αὔτη να έχη περατωθῇ την 10ην ὥραν.-

Γενικόν πρόσταγμα.-

Τουτο ανατίθημι εις τον Αντ/χην Σίνην Αλέξανδρον, βοηθούμενος υπό δύο έφίππων Αξιωματικῶν της έκλογῆς τουτου.-

Στολή.-

α) Αξιωματικῶν.-

- Μετά Στρατοῦ: ἡ ὑπ' ἀριθ. 5 ἄνευ κράνους.-

ἄνευ Στρατοῦ: ἡ μεγάλη χακί στολή.-

β) Ὀπλιτῶν

Ἐξάρτυσις, χλαίνης, κράνος.-

III. Δοξολογία

Θα παραστώσι κατά ταύτην ἅπαντες οἱ Ἀξιωματικοί τῆς Φρουρᾶς συγκεντρούμενοι ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ Μητροπόλεως μέχρι τῆς 10.20' ὥρας.-

Ὁ Ἀρχηγός Πεζικοῦ να μοι ἀναφέρῃ περὶ τας παρουσιάσεως τούτων.-

IV.- Δεξιώσεις.-

Μετά το πέρας τῆς δοξολογίας δεξιώσεις παρά τῷ Ὑπουργῷ Γενικῷ Διοικητῇ Ἡπείρου εἰς ἣν να παρευρεθῶσιν οἱ Ἀνώτεροι Ἀξιωματικοί.-

V.- Παρέλασις

Μετά την δοξολογίαν θέλει λάβει χώραν παρέλασις προ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας κατά τας ὁδηγίας τοῦ τελετάρχου Συν/χου Πεζικοῦ Στρατοῦ (μέρος εἰς ὃ θα ἴσταται ὁ διοικητής τῆς Μεραρχίας, θέσις Ἀξ/κῶν κ.τ.λ.).-

Προς τοῦτο εὐθύς μετά το πέρας τῆς δοξολογίας τα προς παρέλασιν τμήματα να συγκεντρωθῶσιν δια την λῆψιν τοῦ σχηματισμοῦ παρελάσεως νοτίως τῆς πλατείας Δήμου.-

Παράταξις τῆς παρελάσεως τοῦ Διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας.-

Σειρά κατά την παρέλασιν.-

Σχολεῖα (ἐφ' ὅσον ἤθελον συμμετάσχει).-

Μουσική.-

Σημαία 15ου Συν/τος.-

Τάγμα 15ου Συν/τος

VIII Σύν/μα Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ.-

Σχηματισμοί.-

α) ΠΕΖΙΚΟΝ – Φάλαγγος κατά τριάδος

β) ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ – Εἰς διπλὴν φάλαγγα.-

VI.- ΤΕΛΕΤΑΡΧΑΙ.- Ἐν τῇ Μητροπόλει και δια την παρέλασιν ὁ Συν/χης Σκούρας, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Λοχαγῶν Πεζικοῦ Δαλιάνη Θεοδώρου, Παπανίκα Εὐαγγέλου και Ἀνθ/τοῦ Ἀραβανή Σπυρίδωνος.-

Ἡ Διοίκησις Χωροφυλακῆς να διαθέσῃ την ἀνάλογον ὑπὸ ἀξιωματικούς δύναμιν διὰ την τήρησιν τῆς τάξεως τόσον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅσον και κατά την παρέλασιν.-

VII.- ΦΩΤΑΓΩΓΗΣΙΣ.-

Το ἑσπέρας καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς 24ης ὥρας νὰ φωταγωγηθῶσιν ἅπαντα τὰ Στρατιωτικά Καταστήματα ἐφωδιαζόμενα δια στεατοκηρίων ἐκ τοῦ 15ου Συντάγματος.-

Τὴν 9ην ὥραν ἡ Μουσικὴ τῆς Μεραρχίας νὰ σημάνῃ ἀποχώρησιν ἀκολουθοῦσιν το αὐτό ὡς ἄνω δρομολόγιον τῆς πρωΐας.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου 1935

ΔΗΜ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Υποστράτηγος

Παραλήπται:

Σώματα καὶ Καταστήματα

Φρουρᾶς Ἰωαννίνων

Ἐπιτελικά Γραφεῖα καὶ

Δ/σεις Μεραρχίας

Κοινοποιήσεις:

Ἱεράν Μητρόπολιν

Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου (Υ.Τ.Ε.)

Ἀνωτέρω Δ/σιν Χωρ. Ἡπείρου

Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 10

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

Ἀριθμ. πρωτ. 7192

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 12 Μαρτίου 1935

Προς

ἀπάσας τας ὑφ' ἡμᾶς Ἀρχάς

Τελουμένης ὑπὸ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς δοξολογίας ἐπὶ τῇ καταστολῇ τοῦ ἔθνοκτόνου κινήματος καὶ τῇ ἀναστηλώσει τῶν Λαϊκῶν Ἐλευθεριῶν αὐριον Τετάρτην ὥραν 11 π.μ. ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ:

1) Ἀπασαι αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι θέλουσι ἀργήσῃ.

2) Οἱ κ.κ. Ἐπιθεωρηταὶ τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως παρακαλοῦνται ὅπως διατάξωσι τὰ σχολεῖα τῆς δικαιοδοσίας των νὰ ἀργήσωσι.-

*Τα σχολεῖα τῆς πόλεως θέλουσι λάβη μέρος εἰς την μετά την δοξολογία γενησομένην παρέλασιν.
Προς τοῦτοι κ.κ. Ἐπιθεωρηταί θέλουσι ἐπειγόντως συνεννοηθῇ μετά τῆς ἐνταῦθα Μεραρχίας.*

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

Παράρτημα 11

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

Γραφεῖον Πτον

Ἀριθμ. Πρωτ. 6416

Ἐπείγουσα

ΔΙΑΤΑΓΗ

Συμφώνως τῷ ὑπό τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καθορισθέντι προγράμματι ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ἔθνικῆς Παλιγγενεσίας την 25ην Μαρτίου και ὥραν 10.30' θα τελεσθῇ ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπίσημος δοξολογία.-

Τα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Στρατοῦ εἰς την ἑορτήν ταύτην καθορίζω ὡς κάτωθι:

Ιον.- Ἐωθινόν.-

Στρατ. Μουσική και ἅπαντες οἱ σαλπικταί τῶν Μονάδων 15ου Συντ/τος Πεζικοῦ και VIII Σ.Ο.Γ. συγκεντρούμενοι ἔξω τοῦ Φρουραρχείου την 6.30' ὥραν θα σημάνωσι μερίμνη τοῦ Φρουραρχείου το ἑωθινόν, ἀκολουθοῦντες το σύνθηες προς τοῦτο δρομολόγιον.-

2ον.- Δοξολογία.-

Διὰ την ἀπόδοσιν τῶν κεκανονισμένων τιμῶν παραταχθήσεται ἅπανα ἡ δύναμις τοῦ 15ου Συν/τος Πεζ. και VIII Συν/τος Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ ὡς κάτωθι:

α) Ἐξωθι τοῦ Ναοῦ ἡ Μουσική

Ἡ σημαία τοῦ 15ου Συν/τος

Τάγμα τοῦ 15ου Συν/τος.-

β) Ἐξωθι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὁ Λόχος ἢ το Τμήμα Πυροβόλων τοῦ 15ου Συν/τος και το VIII Σύν/μα Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ με την σκευὴν πεφορτωμένην και εἰς διπλὴν παράταξιν.-

Εἰς την συγκρότησιν τῶν ἀνωτέρω Μονάδων θα λάβωσι μέρος ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἀπεσπασμένοι και να ἐκτελεθῶσι προπαρασκευαστικαὶ ἀσκήσεις παρελάσεως.-

3ον.- Παρέλασις.-

Ἄπαντα ἢ ἀνωτέρω δύναμις θα λάβῃ μέρος εἰς διεξαχθησομένην παρέλασιν ἣτις θα λάβῃ χώραν εὐθύς μετὰ την δοξολογίαν καὶ εἰς ἣν θα μετὰσχῶσι πλὴν τοῦ Στρατοῦ καὶ τα Σχολεῖα Μέσης καὶ Κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως Ἰωαννίνων.-

Πρὸς τοῦτο εὐθύς μετὰ την δοξολογίαν τα Τμήματα να ἀποσυρθῶσιν νοτίως Πλατείας Δήμου, ταύτης ἀφιεμένης ἐλευθέρας δια την συγκέντρωσιν τῶν Σχολείων, τῇ διαταγῇ μου δε θα ἐκκινήσωσι δια την παρέλασιν προ τοῦ ὑποφαινομένου ἰσταμένου προ τῆς δια τους πεζοὺς νησίδος τῆς κεντρικῆς Πλατείας.-

Σειρά ἐν τῇ παρελάσει:

Μουσικὴ Ὁρφανοτροφείου

Σχολεῖα

Στρατ. Μουσικὴ

Σημαία 15ου Συν/τος

15ον Σύν/μα

VIII Σ.Ο.Π.

4ον .- Γενικὸν πρόσταγμα.-

Τοῦτο ἀνατίθῃμι εἰς τον Ταγ/χην κ. Σίνην βοηθούμενον ὑπὸ δύο ἐφίπων διαγγελέων τῆς ἐκλογῆς του.-

5ον.- Ἀξιωματικοὶ ἄνευ Στρατοῦ

Να συγκεντρωθῶσι μέχρι τῆς 9.45' ἔξωθι τοῦ Ναοῦ. Ὁ ἀρχαιότερος τούτων να μοι ἀναφέρῃ περί τῆς παρουσίας των ἅμα τῇ ἀφίξει μου.-

Κατὰ την παρέλασιν να λάβωσι την ὑπὸ τοῦ Καν. Πόλεων καθοριζομένην αὐτοῖς θέσιν μερίμνη κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Πεζικοῦ.-

6ον.- Στολή.-

α) Ἀξιωματικῶν μετὰ Στρατοῦ.-

Μεγάλῃ στολῇ χακί, μπότες, λευκά χειρόκτια.-

β) Ἀξιωματικῶν ἄνευ Στρατοῦ.-

Μεγάλῃ στολῇ χακί

γ) Ὀπλιτῶν.-

Ἐξάρτυσις ὀπλισμός, κράνος, ἄνευ χλαίνης.-

7ον.- Τάξις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατὰ την παρέλασιν.-

Τελετάρχην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δια τους Ἀξ/κοὺς ὀρίζω τον Συν/χην Πεζικοῦ Ραζῆν Γ. Την ἐξασφάλισιν θέσεων δια τους ἐπισήμους κατὰ την παρέλασιν ἀνατίθῃμι εἰς την Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων καὶ τα ὄργανα τοῦ Φρουραρχείου.

Ἡ Διοίκησις Χωρ/κῆς ν' ἀποστείλῃ ἐγκαίρως Ἀξ/κον πρὸς λήψιν ὁδηγιῶν ἐκ τοῦ IIIου Ἐπιτελικοῦ Γραφείου.-

8ον.- Κανονιοβολισμοί.-

Το VIII Σ.Ο.Π. νὰ μεριμνήσῃ δια τὴν ἔγκαιρον καὶ ἀπὸ τῆς ὀρισμένης θέσεως βολὴν τῶν κεκανονισμένων κανονιοβολισμῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ κατὰ τὴν δοξολογίαν.-

9ον.- Λαμπαδηφορία – Φωταγώγησις.-

Το ἑσπέρας θὰ λάβῃ χώραν λαμπαδηφορία εἰς ἣν θὰ συμμετάσχῃ ἅπαντα ἡ δύναμις τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ καὶ VIII Σ.Ο.Π. ἡγουμένης τῆς Μουσικῆς καὶ τῶν σαλπικτῶν.-

Ὡρα ἐκκινήσεως τῆς λαμπαδηφορίας ἐκ τῆς πλατείας τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ ἡ 20η.-

Ἐπὶ κεφαλῆς ταύτης εἰς ἀνώτερος Ἀξ/κός τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ, ἀνάλογοι δὲ κατώτεροι τοιοῦτοι καὶ Ὑπαξιωματικοί δια τὴν πλαισίωσιν τῶν τμημάτων.-

Δρομολόγιον

Πλατεία Στρατώνων, Κεντρικὴ Πλατεία, Κουραμπᾶς, ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ ὕψος τοῦ Καταστήματος τοῦ VIII Συν/κοῦ Τομέως, στροφή εἰς τοὺς Στρατῶνας δια τῆς ὁδοῦ 21ης Φεβρουαρίου.-

Φωτιστικὴ ὕλη κλπ. θὰ χορηγηθῶσιν εἰς τὸ 15ον Συν/μα Πεζικοῦ μερίμνη τοῦ IIIου Ἐπιτελικοῦ Γραφείου. Ἀπὸ τῆς 19ης ὥρας θὰ φωταγωγηθῶσι ἅπαντα τὰ Καταστήματα καὶ οἱ Στρατῶνες τῆς Φρουράς.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 22ᾳ Μαρτίου 1935

ΔΗΜ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὑποστράτηγος

Παραλῆπται:

Σώματα καὶ Καταστήματα Φρουράς,

Γραφεῖα καὶ Ὑπηρεσίαι

Κοινοποιήσις:

Γεν. Δ/σιν Ἡπείρου Υ.Τ.Ε.

Δῆμον Ἰωαννιτῶν Υ.Τ.Ε.

Ἱερὰν Μητρόπολιν

Ἀνωτ. Δ/σιν Χωρ/κῆς

Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων

Παράρτημα 12

Γ.Δ.Η., Φ. 794 I, 1935, Α/10 β.

VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ

Γραφείον Πιον

Αριθμ. Πρωτ. 9422

ΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

Τα δια την περιφορὰν τῶν ἐπιταφίων και την τελετήν τῆς ἀναστάσεως διατεθησόμεθα τιμητικά ἀποσπάσματα καθορίζω ὡς κάτωθι:

I.- Περιφορὰ ἐπιταφίων.-

α) λόχος τοῦ 15ου Συν/τος, περιορισμένης δυνάμεως και ἡ Μουσική τῆς Μεραρχίας.-

β) Ναοί Ἀγίας Μαρίνης, Ἀρχιμανδρείου, Ἀγίου Νικολάου Ἀγορᾶς, Ἀγίας Αἰκατερίνης και Ἀγίου Νικολάου Νεκροταφείου ἀνά 10 – 15 ἄνδρες μετὰ σαλπικτοῦ και ὑπὸ Ἀξ/κούς ἐκ τοῦ 15ου Συν/τος Πεζικοῦ.-

γ) Ναοί Ἀγίου Ἰωάννου και Περιβλέπτου ἀνά 20 ἄνδρες μεθ' ἑνὸς σαλπικτοῦ και ὑπὸ Ἀξ/κούς τοῦ VIII Συν/τος Ὀρειβ. Πυρ/κοῦ.-

Τα τιμητικά ὡς ἄνω ἀποσπάσματα να παραταχθῶσιν ἀπὸ τῆς 19ης ὥρας τῆς 26ης τρέχοντος ἐντὸς τῶν Ναῶν και ἐκατέρωθεν τῶν ἐπιταφίων.-

Ὁ Λόχος Μητροπόλεως θα παρατάξῃ ὡς ἄνω μόνον μίαν Διμοιρίαν, τῆς ὑπολοίπου δυνάμεως και τῆς Μουσικῆς παρατασσομένης ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ και κατ' ἀντιζυγίαν.-

Πλείονες ὁδηγίαι θα δοθῶσιν ἐπὶ τόπου ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ IIIου Ἐπιτελικοῦ Γραφείου.-

2.- Απόδοσις τιμῶν.-

Ὡς καθορίζεται ἐν ταῖς παραγράφοις 177, 178 και 225 τοῦ Καν. Πόλεων.-

Οἱ ἐκτὸς ὑπηρεσίας Ἀξιωματικοί να προσέλθωσι εἰς τον Ναόν τῆς Μητροπόλεως δια την περιφορὰν τοῦ ἐπιταφίου ἀπὸ τῆς 20ης ὥρας.-

Ὁ Διοικητὴς Πεζικοῦ να βεβαιωθῇ περὶ τῆς παρουσίας τούτων.-

3.- Στολή

α) Ἀξιωματικῶν μετὰ Στρατεύματος: Μεγάλη χακὶ στολή, βραχεῖα περισκελὶς, ξίφος.-

β) Ἀξιωματικῶν ἄνευ Στρατοῦ: Μεγάλη στολή χακὶ, παράσημα ἄνευ ξίφους.

γ) Ὀπλιτῶν: Ὀπλισμός, ἐξάρτυσις, κράνος ἄνευ χλαίνης (ἐφ' ὅσον ὁ καιρὸς θα ἐπιτρέπη τοῦτο).-

4.- Τελετὴ τῆς ἀναστάσεως.-

α) Πρωῖα Σαββάτου (27ης τρέχοντος).-

Ἡ Μουσική τῆς Μεραρχίας να εὐρίσκηται την 9.45' ὥραν ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Μητροπόλεως, ἵνα κατὰ την πρώτην ἀνάστασιν σημάνη το ἐμβατήριον τῆς σημαίας.-

Μετά τοῦτο ἀκολουθοῦσα δρομολόγιον. Ὁδὸς Ἀνεξαρτησίας - Ἀσωπίου - Σουλίου, Κεντρικὴ Πλατεῖα θα κατευθυνθῇ εἰς τους Στρατῶνας παιανίζουσα ἐμβατήριον.-

β) Έσπέρας Σαββάτου (27ης τρέχοντος).-

Από της 23ης ώρας Λόχος τοῦ 15ου Συν/τος μεθ' ἀπάντων τῶν σαλπικτῶν καὶ ἡ Μουσική τῆς Μεραρχίας νὰ ἔχῃ παραταχθῇ κατ' ἀντιζυγίαν ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως.-

Ἀπόδοσις τιμῶν, ὡς καθορίζεται ἐν τῇ παραγράφῳ 177 τοῦ Καν. Πόλεων.-

Οἱ ἐκτός Στρατεύματος Ἀξ/κοὶ τῶν Μονάδων, Καταστημάτων καὶ Ὑπηρεσιῶν νὰ ἔχωσι συγκεντρωθῇ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς 23.30 ὥρας.-

Στολή.-

α) Ἀξιωματικῶν μετὰ Στρατεύματος: Μεγάλη χακὶ στολή, βραχεῖα περισκελὶς, ξίφους, χειρόκτια λευκά.-

β) Ἀξιωματικῶν ἄνευ Στρατεύματος: Μεγάλη χακὶ στολή, μακρὰ περισκελὶς, μετάλλια, ξίφος.-

γ) Ὀπλιτῶν:- Ὡς καὶ κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ ἐπιταφίου.-

Κανονιοβολισμοί.-

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως (24ην ὥραν) νὰ ριφθῶσι μερίμνη τοῦ VIII Συν/τος Ὁρειβ. Πυρ/κοῦ καὶ ἀπὸ τῆς εἰθιομένης θέσεως 21 κανονιοβολισμοί.-

Τελετάρχην κατὰ τὰς τελετάς τῆς Μεγ. Παρασκευῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως ὀρίζω τὸν Συν/χην Πεζικοῦ Ραζὶν Γεράσιμον, βοηθούμενου ὑπὸ τῶν Ταγ/χῶν (δυσανάγνωστο) καὶ Μπίμπη.-

Οὗτος ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἀρμοδίων Πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Χωροφυλακῆς, νὰ μεριμνήσῃ δια τὴν ἐν τῷ Ναῷ ἐξασφάλισιν χώρου δια το Σῶμα τῶν Ἀξ/κῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τοῦτων.-

Κατὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἡ Μουσική τῆς Μεραρχίας νὰ παραστῇ κατὰ τὴν τελετὴν καὶ ν' ἀποχωρήσῃ ταύτης τὴν 11.30' κατευθυνόμενη εἰς τοὺς Στρατῶνας 15ου Συν/τος.-

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1935

ΔΗΜ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὑποστράτηγος

Παραλήπται:

Σώματα καὶ Κατ/τα Ἰωαννίνων

Ἐπιτελ. Γραφεῖα, Ὑπηρεσίαι καὶ Διευθύνσεις

Μουσική Μεραρχίας

Κοινοποιήσεις:

Γεν. Δ/σιν Ἡπείρου / Υ.Τ.Ε.

Ἱερὰν Μητρόπολιν

Δήμαρχον Ἰωαννιτῶν

Ἀνωτ. Δ/σιν Χωρ/κῆς

Δ/σιν Χωρ. Ἰωανν.

Παράρτημα 13

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Την 26 τρέχοντος μηνός τελεσθήσεται δοξολογία ὥραν 10.30 π.μ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσι κατ' αὐτήν:

Οἱ Πληρεξούσιοι τοῦ Νομοῦ.

Ὁ Στρατηγός Διοικητής τῆς VIII Μεραρχίας μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του καὶ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς.

Ἄπανσαι αἱ Δικαστικάι, Πολιτικάι, Στρατιωτικάι Ἀρχαί, ὁ Δήμαρχος καὶ το Δημοτικόν Συμβούλιον, κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν.

Οἱ Δικηγορικός, Ἱατρικός, Ὀδοντοϊατρικός καὶ Φαρμακευτικός Σύλλογοι, τὰ Ἐμπορικόν, Ἐπαγγελματικόν καὶ Γεωργικόν Ἐπιμελητήρια.

Οἱ τραυματαῖοι πολέμου, αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ὥς καὶ οἱ τετιμημένοι δια πολεμικῶν μεταλλίων.

Οἱ τετιμημένοι δια παρασῆμων.

Οἱ Διευθύνται τῆς Ἐκδοτικῆς, Ἀγροτικῆς καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν λοιπῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Τύπου.

Ὁ ἱερολογιώτατος Ραββίνος, ὁ Σοφολογιώτατος Μουφτής, τὰ διοικητικά Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων, ἀνεγνωρισμένων συλλόγων, ἰδρυμάτων, συνδέσμων καὶ συνεταιρισμῶν.

Ἄπαντες οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι,

Τὰ Σχολεῖα τῆς πόλεως.

Οἱ κ.κ. ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Κρατῶν θέλουσι παρακληθῆ ἵνα παρευρεθῶσι κατὰ τὴν δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, τα τῆς ἔσω καὶ ἔξω τοῦ Ναοῦ τάξεως ἢ Διοίσεις Χωρ/κῆς, τα δε τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ὁ κ. Φρούραρχος Ἰωαννίνων.

Μετά τὴν δοξολογία θέλει λάβῃ χώραν παρέλασις τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν σχολείων.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1935

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΣΛΗΜΑΝ

Παράρτημα 14

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΥΠΟΥ

Ἀριθμ. πρωτ. 2655

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1935

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ

ΔΙΑΝ ΕΠΕΙΓΟΝ

ΠΡΟΣ

τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου

Διαβιβάζοντες ὑμῖν ἐν συνημμένῳ ἀντιγράφῳ ἐπεῖγον ἔγγραφον τῆς ἡμετέρας ἐν Βερολίνῳ Πρεσβείας, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσωμεν ὅπως δώσητε εὐαρεστούμενοι πρὸς τὰς ὑφ' ὑμᾶς ἀρμοδίας ἀρχὰς τὰς δεούσας διαταγὰς ἵνα παρασχεθῇ πάσα δυνατὴ εὐκολία εἰς τοὺς ρηθέντας δύο ἀπεσταλμένους τῆς Γερμανικῆς Διοργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους διέλευσιν αὐτῶν.

Ἐπισυνάπτομεν δρομολόγιον τῶν πόλεων δι' ὧν θα διέλθωσι κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 16ης Σεπτεμβρίου χρονικόν διάστημα.

Ὁ Γενικός Διευθυντής

Παράρτημα 15

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

Αριθμ. πρωτ. 28318

Δελτίον Τύπου

Κατ' επίσημον ανακοίνωσιν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Ἡπείρου λόγῳ μεγάλης τρικυμίας ἢ ἔλευσις τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως δι' σήμερον Κυριακὴν ἐματαιώθη καὶ θα πραγματοποιηθῇ αὔριον Δευτέραν. Συνεπῶς ἡ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀφίξει θέλει γίνῃ τὴν Δευτέραν, ὅποτε θα ἀργήσωσι πάντα τα Καταστήματα καὶ τα ἐργοστάσια αἱ δε Δημόσiai ὑπηρεσίαι θέλουσι ἀργήσῃ καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς Τρίτης. Δια τὴν τελετὴν ἰσχύει τὸ ἀποσταλὲν πρόγραμμα εἰς τὰς ἀρχάς, Σωματεῖα, Συλλόγους, Τραπεζὰς κλπ.,

Παράρτημα 16

Γ.Δ.Η., Φ. 794 Ι, 1935, Α/10 β.

Αριθμ. πρωτ. 29672

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 24 Νοεμβρίου 1935

Προς

Τον κ. Πρόξενον τῆς

Ἐνταῦθα

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν ὅτι ὁ δια σήμερον Κυριακὴν ὀρισθεὶς ἐορτασμός ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως θέλει γίνῃ αὔριον Δευτέραν ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἀποσταλὲν πρόγραμμα τελετῆς.

Δέξασθε παρακαλῶ, κ. Πρόξενε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως μου.

Ὁ Ἀναπληρωτὴς Γενικοῦ Διοικητοῦ

Γενικός Γραμματεὺς

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ο
ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΕΛΕΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗ ΑΦΙΞΕΙ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Β.

Την 24ην τρέχοντος μηνός τελεσθήσεται δοξολογία ὥραν 10.30 π.μ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ χοροστατούντος τοῦ Σεβασμιωτάτου του Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Καλοῦνται ἵνα παραστῶσι κατ' αὐτήν.

Οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Νομοῦ.

Ὁ Στρατηγός τῆς VIII Μεραρχίας μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς.

Ἀπασαι αἱ Δικαστικάι, Πολιτικάι, Στρατιωτικάι Ἀρχαί, ὁ κ. Δήμαρχος καὶ το Δημοτικόν Συμβούλιον κατὰ την οἰκείαν τάξιν.

Οἱ Δικηγορικός, Ἰατρικός, Ὀδοντιατρικός καὶ Φαρμακευτικός Σύλλογος, τα Ἐμπορικόν, Ἐπαγγελματικόν καὶ Γεωργικά Ἐπιμελητήρια.

Οἱ τραυματαῖα πολέμου, αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ὡς καὶ οἱ τετιμημένοι δια πολεμικῶν μεταλλίων.

Οἱ τετιμημένοι δια παρασῆμων.

Οἱ Διευθυνταὶ τῆς Ἐκδοτικῆς, Ἀγροτικῆς καὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν λοιπῶν Πιστωτικῶν Ἰδρυμάτων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Τύπου.

Ὁ Ἱερολογιώτατος Ραββῖνος, ὁ Σοφολογιώτατος Μουφτῆς τα Διοικητικά Συμβούλια τῶν Κοινοτήτων, Ἀνεγνωρισμένων Συλλόγων, Ἰδρυμάτων, Συνδέσμων καὶ Συνεταιρισμῶν.

Ἄπαντες οἱ Δημόσιοι ὑπάλληλοι.

Τα Σχολεῖα τῆς πόλεως.

Οἱ κ.κ. Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑένων Κρταῶν θέλουσι παρακληθῆ ἵνα παραστῶσι κατὰ την δοξολογίαν ἐάν εὐαρεστῶνται.

Τα τῆς ἱεροτελεστίας θέλει κανονίσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, τα τῆς ἔσω καὶ ἔξω τοῦ Ναοῦ τάξεως ἡ Διοίκησις Χωροφυλακῆς, τα δε τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ὁ κ. Φρούραρχος Ἰωαννίνων.

Μετὰ την δοξολογίαν θέλει λάβῃ χώραν δεξίωσις παρὰ τῇ Γενικῇ Διοικήσει μεθ' ὃ καὶ παρέλασις τοῦ στρατοῦ καὶ τῶ Σχολείων.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21 Νοεμβρίου 1935
Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
Μ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Αθήνα: Παρασκευή 22-Φεβρουαρίου 1913

ΤΙΜΗ ΕΚΑΤΟΤΕΤΡΑΚΩΝ ΔΡΑΧΜΑΤΑ

ΛΕΥΚΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

ΕΚΡΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΛΕΥΚΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Έτος Κ', Περίοδος Γ', Α' αριθμός φύλλου 6,329

ΤΑ ΧΡΕΙΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΤΑΙ

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΕΔΟΞΑΣΘΗ. ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΗΛΩΘΗΣΑΝ

**Η ΦΡΟΥΡΑ ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Α. Υ. ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΑΝΕΥ ΟΡΩΝ
ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ·ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ**

ΕΝ ΑΚΟΜΗ ΤΡΟΠΑΙΩΝ!

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Ἡ φρουρά παρέδοθη εἰς τὴν Α. Υ. τῶν διαδόχων ἀνευ ὁρῶν. Οἱ λόγοι τῶν ἀρχηγῶν ἐν τῇ βουλῇ· τὸ τηλεγράφημα τοῦ βασιλεῶς.

Εικόνα 3: Εφ. ΣΚΡΗΠ, 22 Φεβρουαρίου 1913, Έτος Κ', Περίοδος Γ', Αριθμός Φύλλου 6329, <http://efimeris.nlg.gr/ns/pdfwin.asp?c=123&dc=22&db=2&da=1913>

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Τελετῆς ἐπ' ἡ ἐπετελίῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων

Τὴν προσεχῇ Δευτέρῳ 21 Φεβρουαρίου καὶ ὥραν 11 π.μ. τελεσθήσεται ἐν τῷ ἐνταῦθα Μητροπολιτικῷ Ναῷ δοξολογία ἐκ τῆ ἐπετελίῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων.

Εἰς τὸν Ναὸν θέλουσι παρευρεθῆ: Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Ἠπείρου, ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἐξώματος Στρατοῦ, οἱ κ.κ. Βουλευταὶ, ὁ Νομάρχης Ἰωαννίνων, Ἐκκλησιαστικὰ, Πολιτικὰ, Στρατιωτικὰ, Δημοτικὰ καὶ Θρησκευτικὰ Ἀρχὰ κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν, ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος, οἱ Διευθυνταὶ τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν καὶ Ἐφημερίδων καὶ οἱ προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων, Σωματείων καὶ Συλλόγων.

Θέλουσι παρακληθῆ, ὅπως παριστῶσι κατὰ τὴν τελετὴν, ἐν εὐχραστίᾳ, οἱ κ.κ. Πρόξενοι τῶν ξένων Δυνάμεων.

Τὰ τῆς ἱεροτελεστίας κινονισθήσονται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, τὴ δὲ τῆς Στρατιωτικῆς παρατίξεως ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς.

Μετὰ τὴν δοξολογίαν γενήσεται δεξιώσεις ἐν τῷ Δημάρχῳ.

Ἰωάννιναι 18 Φεβρουαρίου 1922

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΥΡΣΙΝΕΛΛΑΣ

Scanned with CamScanner

Εικόνα 4:

Επίσημο πρόγραμμα εορτασμού τελετῆς της απελευθερώσεως των Ιωαννίνων, έτος 1922. Γ.Δ.Η., Υπφ. ΙΙΙ, Φ. 180, 1922, Α/15 β', 'Επίσημοι τελεταί – τοπικά εορταί – δεξιώσεις - προγράμματα εορτασμού'.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τελετής ἐπὶ τῇ ἐπετεῖῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων

Τὴν προσεχῇ Τρίτην 6ην Μαρτίου καὶ ὥραν 11ην π. μ. τελεσθῆσεται ἐν τῷ ἐν-
ταύθῃ Μητροπολιτικῷ Ναῷ δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπετεῖῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαν-
νίνων.

Παρακαλοῦνται, ὅπως παραστώσι κατ' αὐτὴν ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Ἡπείρου, ὁ Δι-
οικητὴς Ε' Σώματος Στρατοῦ, ὁ Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας, ἅπασαι αἱ Πολιτι-
καὶ, Δικαστικαὶ, Στρατιωτικαὶ, Δημοτικαὶ καὶ Θρησκευτικαὶ ἀρχαί, τὸ Διοικ. Συμβού-
λιον τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου, οἱ Διευθύνται τῶν Τραπεζῶν καὶ Ἐφημερίδων καὶ οἱ
προϊστάμενοι τῶν Κοινοτήτων, Σωματείων καὶ Συλλόγων.

Οἱ κ. κ. Πρόξενοι θὰ παρακληθῶσιν ὅπως παραστώσι κατὰ τὴν τελετὴν ἐὰν εὐαρε-
στῶνται.

Παρακαλοῦνται, ὅπως εὐαρεστούμενοι κανονίσωσι τὰ τῆς ἱεροτελεστίας ἡ Ἱερὰ
Μητρόπολις Ἰωαννίνων, τὰ τῆς Στρατιωτικῆς παρατάξεως ἡ Στρατιωτικὴ Ἀρχὴ καὶ
τὰ τῆς γάξεως ἡ Διοίκησις χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων.

Μετὰ τὴν δοξολογίαν γενήσεται δεξιώσεις ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ.

Ἰωάννινα 4 Μαρτίου 1923

Ὁ Δήμαρχος

Β. ΠΥΡΡΙΝΕΛΛΑΣ

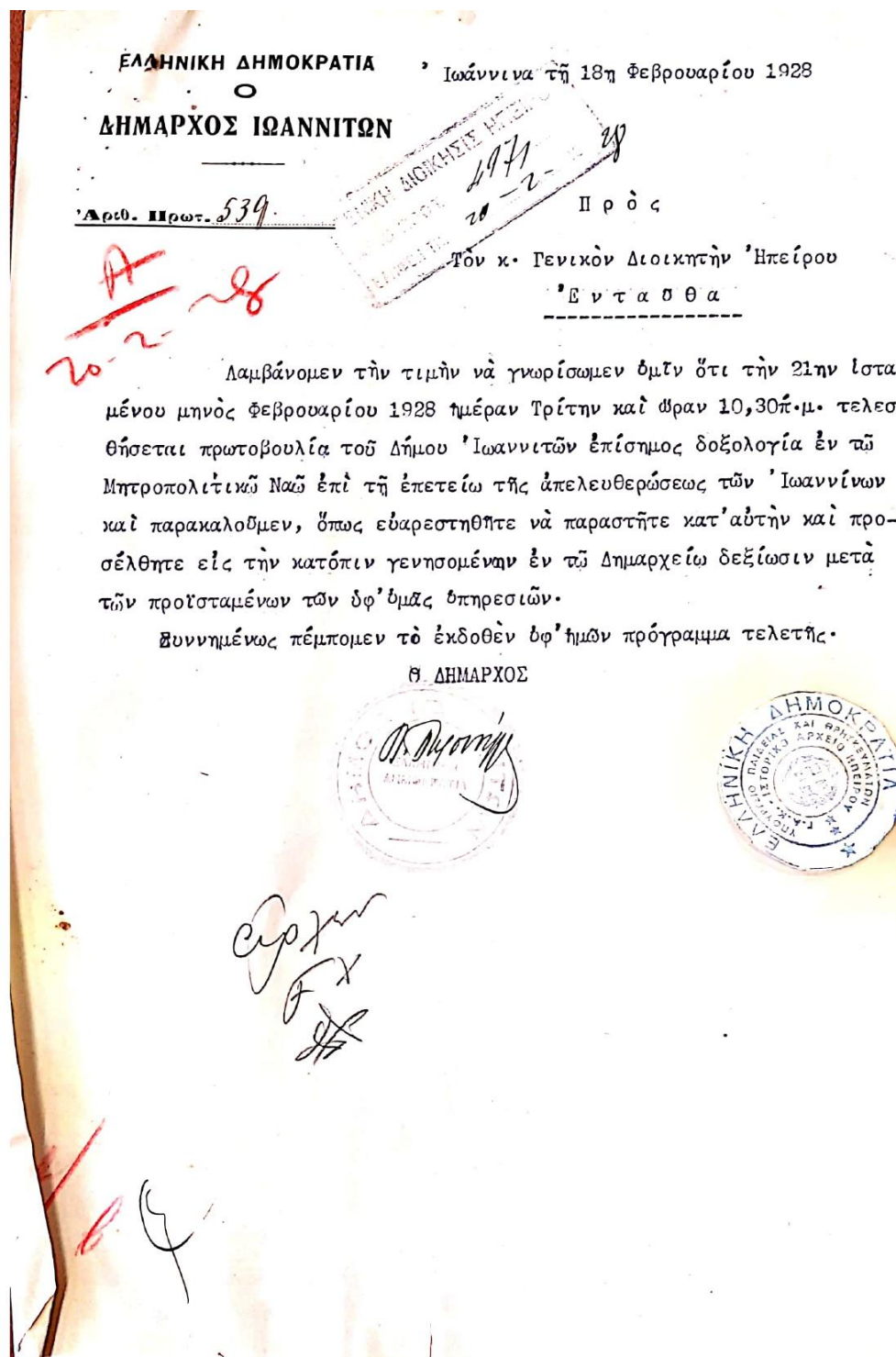

Scanned with CamScanner

Εικόνα 5:

Επίσημο πρόγραμμα εορτασμοῦ τελετῆς τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων, ἔτος 1923.

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 216, 1923, Α/15 β', 'Επίσημαι τελεταί – Τοπικαὶ εορταί, δεξιώσεις –
προγράμματα εορτασμοῦ'.

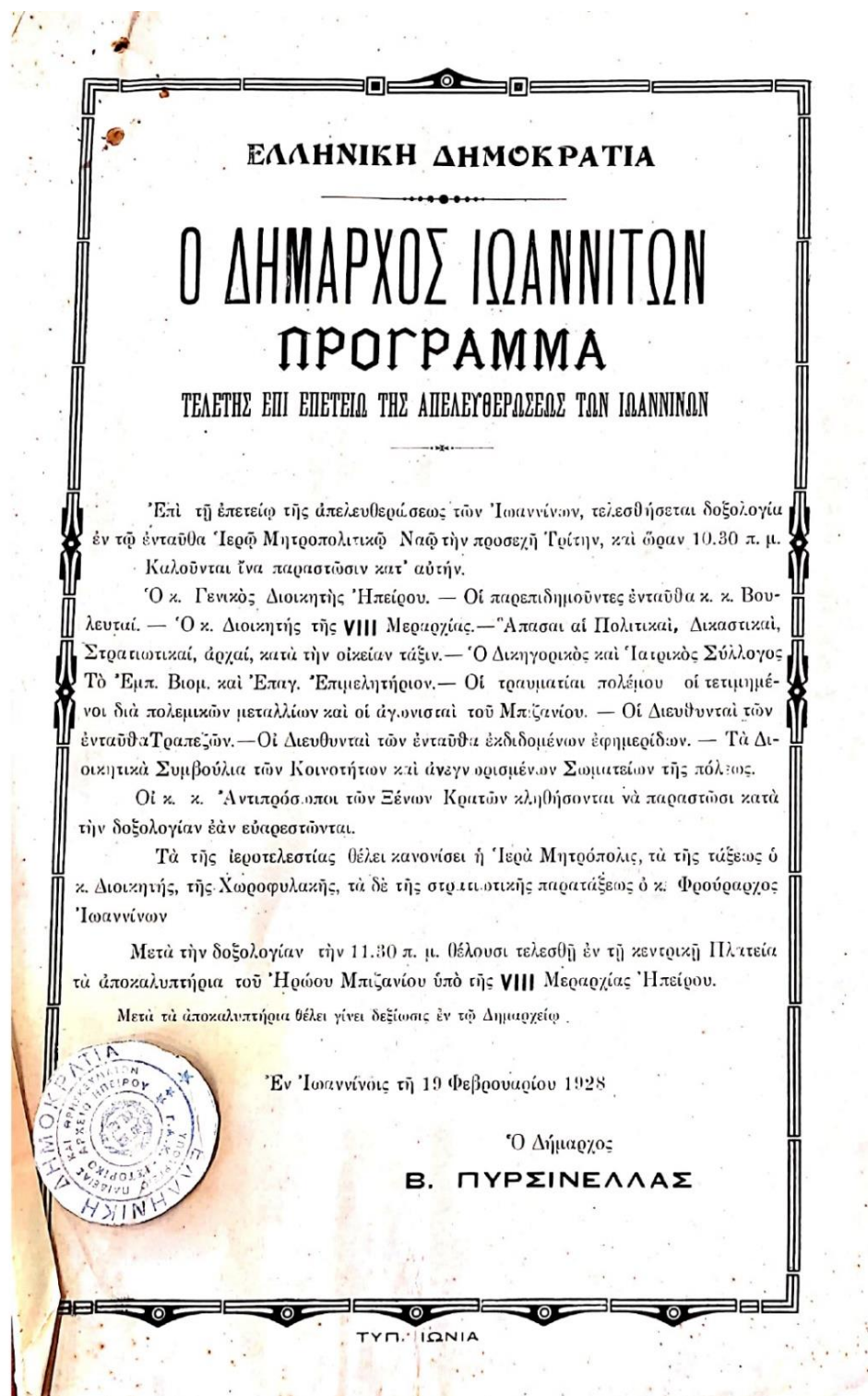

Scanned with CamScanner

Εικόνα 6:

Πρόσκληση εορτασμού για τον εορτασμό της επετείου της απελευθέρωσης των
Ιωαννίνων, έτος 1928.

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 294, 1928, Α/10 β', 'Επίσημοι τελεταί, τοπικά εορταί,
προγράμματα εορτασμού'

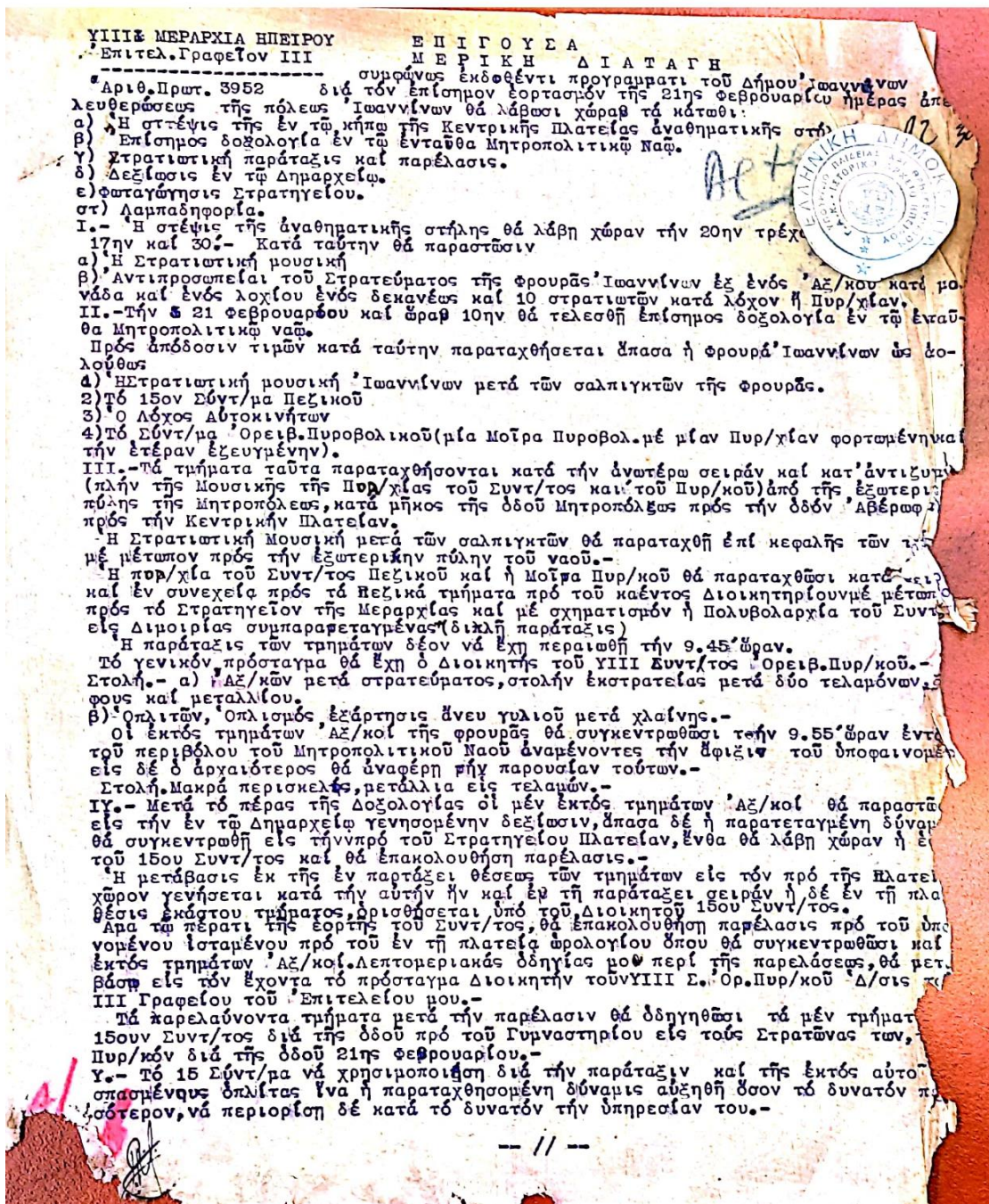

Scanned with CamScanner

Εικόνα 7:

Επίσημο πρόγραμμα εορτασμού τελετής της απελευθερώσεως των Ιωαννίνων, έτος 1928.

Γ.Δ.Η., Υποφ. Ι, Φ. 294, 1928, Α/10 β', 'Επίσημοι τελεταί, τοπικά εορταί, προγράμματα εορτασμού'.

Scanned with CamScanner

Εικόνα 8:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μερarchίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ.

Πρωτ. 3952, , έτος 1930, σελ. 1

Γ.Δ.Η., Υπφ. ΙΙ, Φ. 432, 1930, Α/10 β'.

Ο Δόχος Αυτόκινήτων γά παρατάξη υσάυτως δλόκληρον τήν δύναμιν του πλήν τῶν πολυτάς ἀναγκαιῶν φιά τήν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ.

ΥΙ.- Μερύμνη τοῦ ΥΙΙΙ Σ.Ο.Π. θά ριφῶσι κατὰ τήν Ἀνατολήν καὶ Δύσιν τοῦ Ἑλίου καθὼς καὶ κατὰ τήν ὥραν τῆς Δοξολογίας ἐν τῇ Μητροπόλει οἱ κεκανονισμένοι 21 Κανονιοβολισμοὶ ἐκ τοῦ μέρους ὀπισθεν Στρατῶνος 15 Συντ/τος (Παλαιὰ ὕδαταποθήκη Συντ/τος).

ΥΙΙ.- Ἡ Στρατιωτικὴ Μουσικὴ μετὰ πάντων τῶν σαλπικτῶν τῆς Φρουρᾶς πλήν τῶν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ τῆς Μουσικῆς τοῦ Δήμου μετ' ἧς γά συνεννοηθῇ Ἀρχιμουσικός Περὰ κῆς συγκεντρούμενοι πρὸ τοῦ Φρουραρχείου τήν μὲν 7.30 ὥραν θά σημάνωσι τὸ ἐσθινόν περιερχόμενοι τήν πόλιν κατὰ τὸ ἐξῆς ὁρομολόγιον
Ὀδὸς Ἀβέρωφ-Ανεξαρτησίας-Σουλίου-Δαδωνης-21 Φεβρουαρίου-Κεντρικὴν-Πλατεία-Φρουραρχείου τήν δὲ 20 ὥραν περιερχόμενοι κατὰ τὸ αὐτὸ ὁρομολόγιον θά σημάνωσι τὸ ἀνακλητικόν.

ΥΙΙΙ.- Τὸ Κεντρικὸν κτίριον τοῦ Στρατηγείου τῆς Μεραρχίας τήν ἐσπέραν τῆς 21ης θά φωταγωγηθῇ μερύμνη τοῦ ΙΙΙ Γραφείου τοῦ Ἐπιτελείου μου.

ΙΧ.- Τήν 20ην ὥραν μερύμνη τοῦ Δήμου ὅστος θέλει χορηγήσῃ καὶ τοὺς ἀναγκαιοῦντας φανούς, θά λάβῃ χάραν Λαμπαδηφορέα εἰς ἣν θά συμμετάσχωσι καὶ πάντες οἱ ὄπλοτας τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς συντεταγμένοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐπιτελοῦς τῆς ἐβδομάδος κατὰ μονάδα καὶ κατὰ ἑνὸς Ἀξ/κοῦ κατὰλόχον ἢ Πυρ/χίαν.

Τὸν περίπου ἀριθμὸν τῶν ὀπλιτῶν, οἵτινες θά λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἄνω Λαμπαδηφορέαν, τὸ Ἐπιτελ. Γραφεῖον γά δώσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου διὰ τὸν ὑπολογισμὸν ὑπὸ τούτου τῶν ἀπογεγενησμένων φανῶν ἢ κηρίων.

Διὰ τὴν νῆαν βεβαίαν

Ἰωάννιναι τῇ 19 Φεβρουαρίου 1930

Α. Χ Α Σ Α Π Ι Δ Η Σ

Υποστράτηγος

Ἀπαντὰ τὰ Σώματα καὶ Κατ/μπα καὶ Ὑπηρεσίας τῆς ἐνταῦθα Φρουρᾶς.

Γενικὴν Διοίκησιν Ἡπείρου (ὑ.τ.ἐ.) Ἀνωτέραν Δ/σιν Χωρ/κῆς,
Δ/σιν Χωρ/κῆς Ἰωαννίνων.

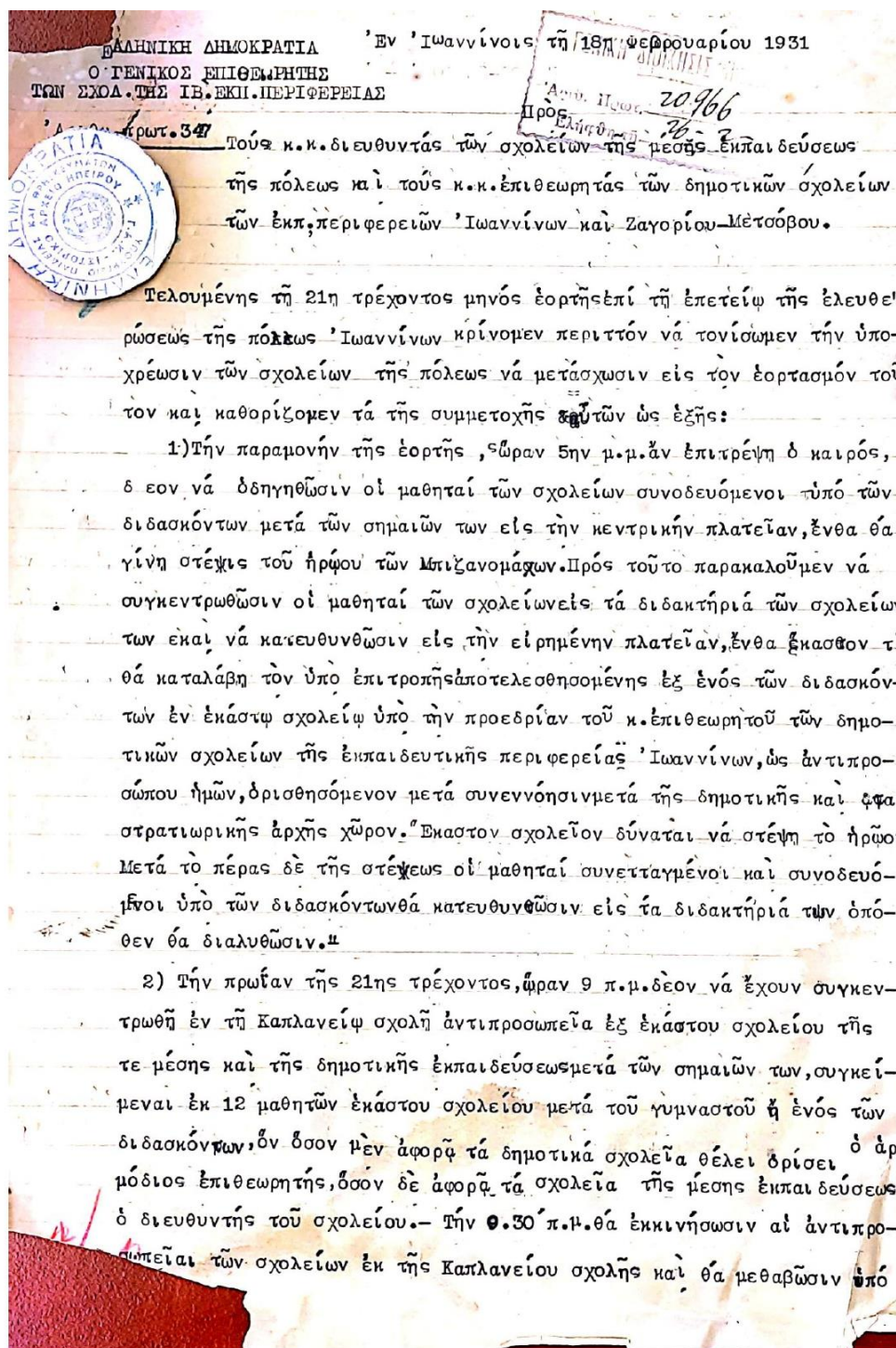
Scanned with CamScanner

Εικόνα 9:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθερώσεως της πόλης, Αριθμ.

Πρωτ. 3952, έτος 1930, σελ. 2

Γ.Δ.Η., Υπφ. ΙΙ, Φ. 432, 1930, Α/10 β'.

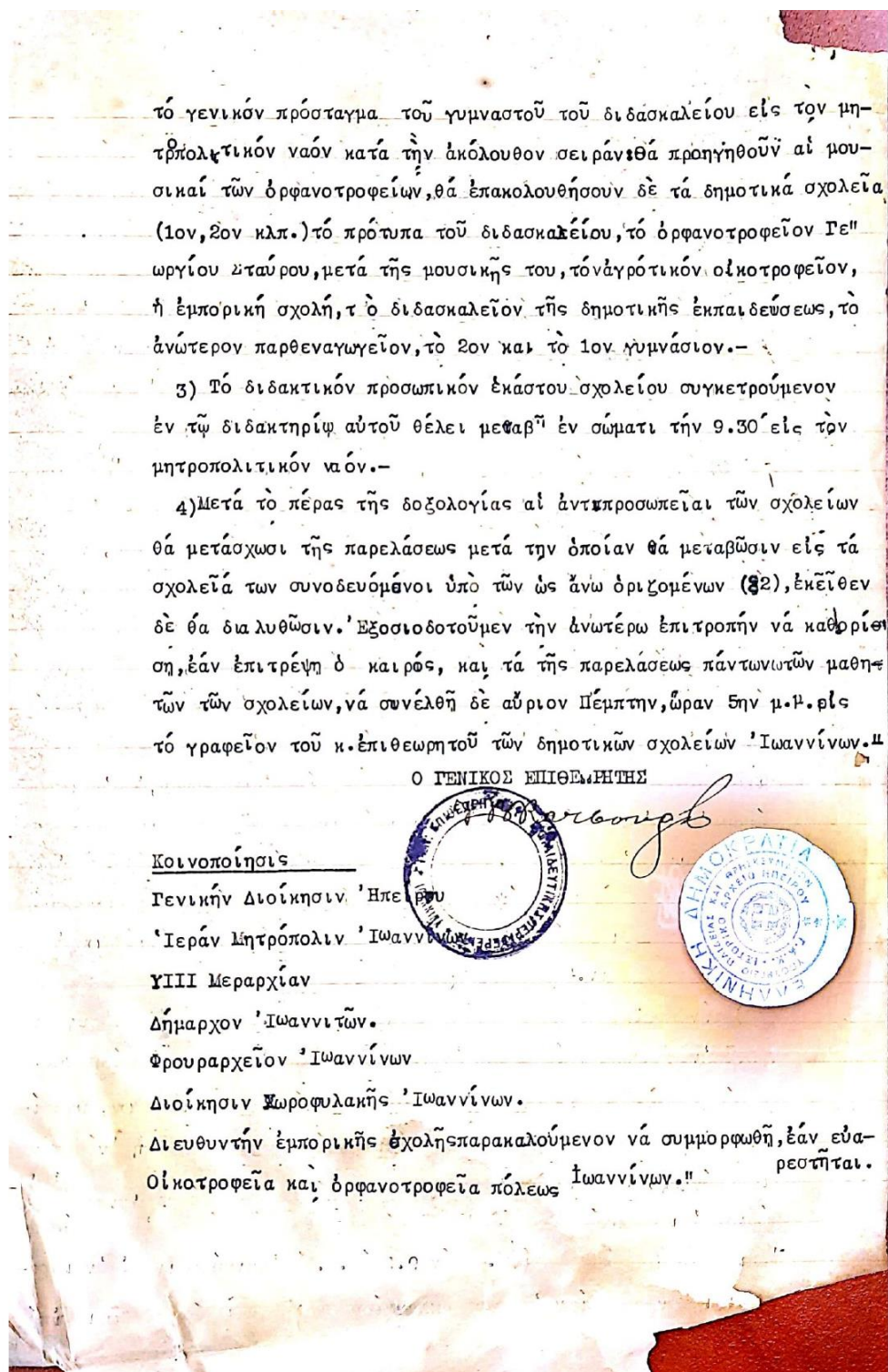

Scanned with CamScanner

Εικόνα 10:

Επιστολή του Διευθυντή της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προς όλους τους διευθυντές των σχολείων σχετικά με την οργάνωση των μαθητών την ημέρα της επετείου της απελευθερώσεως, Αριθμ. Πρωτ. 347, έτος 1931, σελ. 1

Γ.Δ.Η., Υπφ. V, Φ. 524, 1931, Α/10 β'.

Scanned with CamScanner

Εικόνα 11:

Επιστολή του Διευθυντή της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προς όλους τους διευθυντές των σχολείων σχετικά με την οργάνωση των μαθητών την ημέρα της επετείου της απελευθερώσεως, Αριθμ. Πρωτ. 347, έτος 1931, σελ. 2

Γ.Δ.Η., Υπφ. V, Φ. 524, 1931, Α/10 β'.

παραλήπται

Απαντα τὰ ἐνταῦθα, Σώματα Στρατ.,
Καταστήματα, Ὑπηρεσίας, καὶ Γραφεῖα

κοινοποιήσας

Γενικὴν Διοίκησιν Ἠπείρου

Ἰερὰν Μητρόπολιν

Δῆμον Ἰωαννιτῶν

Ἀνωτέραν Δ/σιν Χωρ/κῆς
Ἠπείρου

υ.τ.ε.

A/110 6

Α/110 71

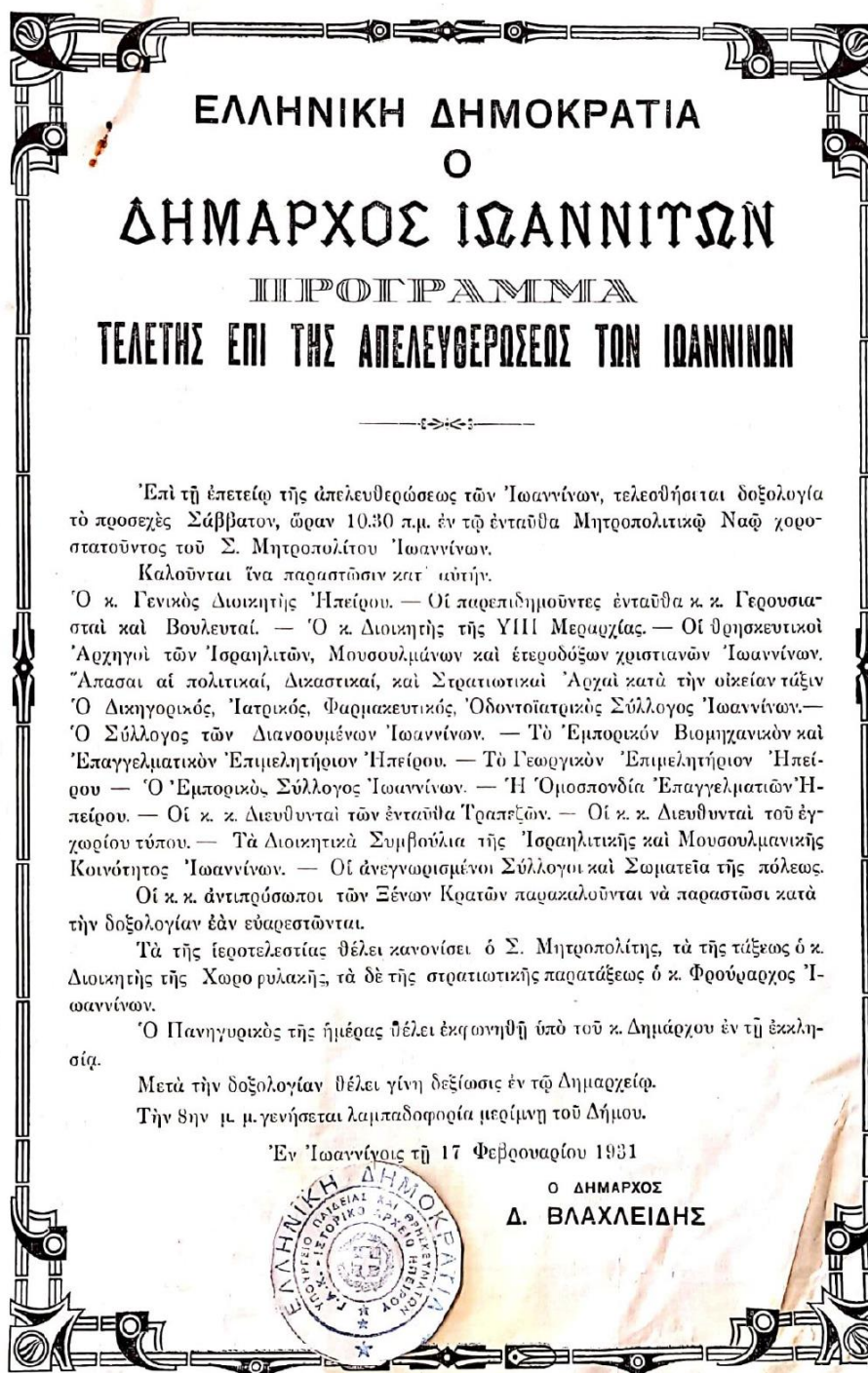
Scanned with CamScanner

Εικόνα 13:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ.

Πρωτ. 3206, έτος 1932, σελ. 2

Γ.Δ.Η., Υπφ. V, Φ. 524, 1931, Α/10 β'.

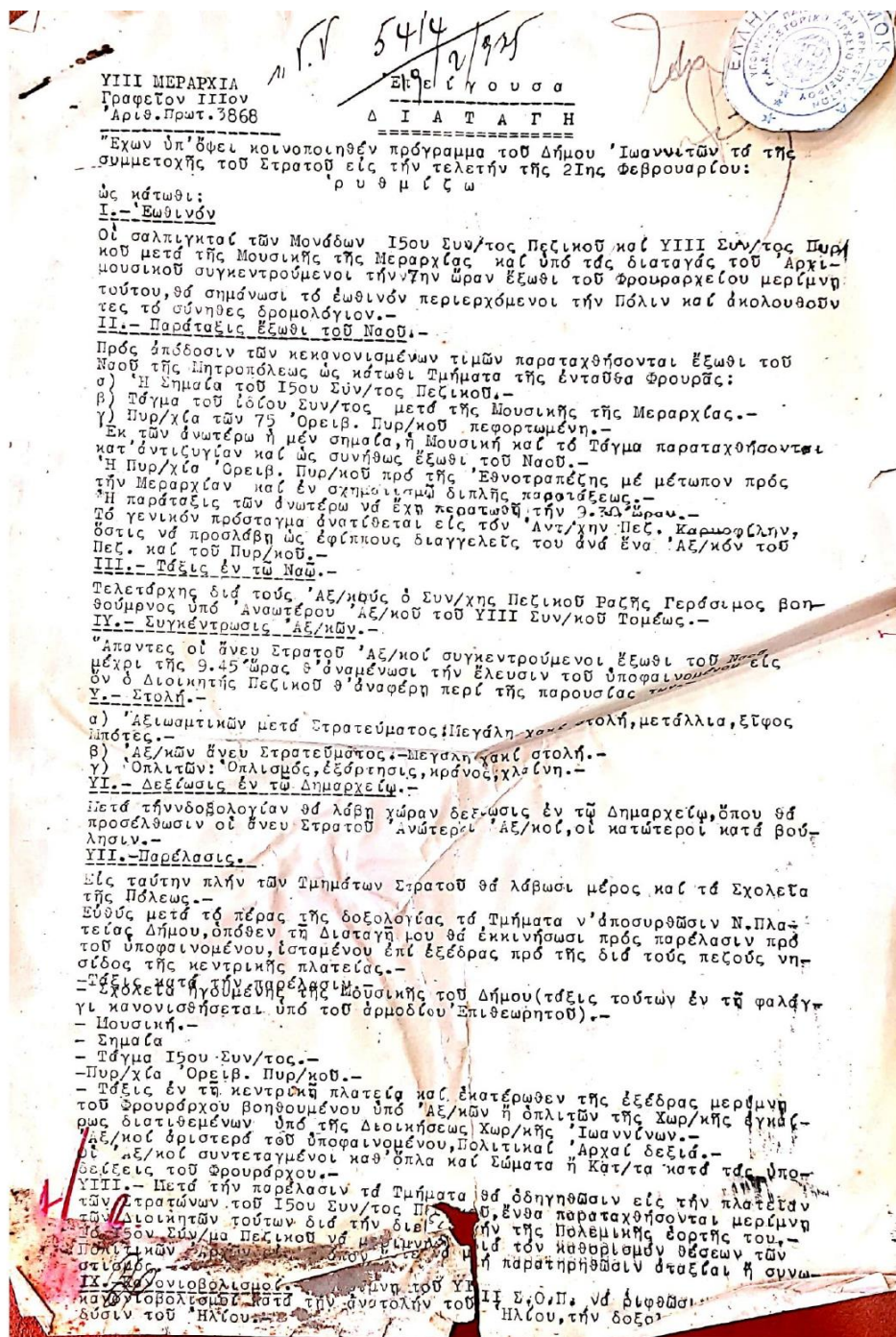

Scanned with CamScanner

Εικόνα 14:

Επίσημο πρόγραμμα εορτασμού τελετής της απελευθερώσεως των Ιωαννίνων, έτος 1931

Γ.Δ.Η., Υπφ. V, Φ. 524, 1931, Α/10 β'.

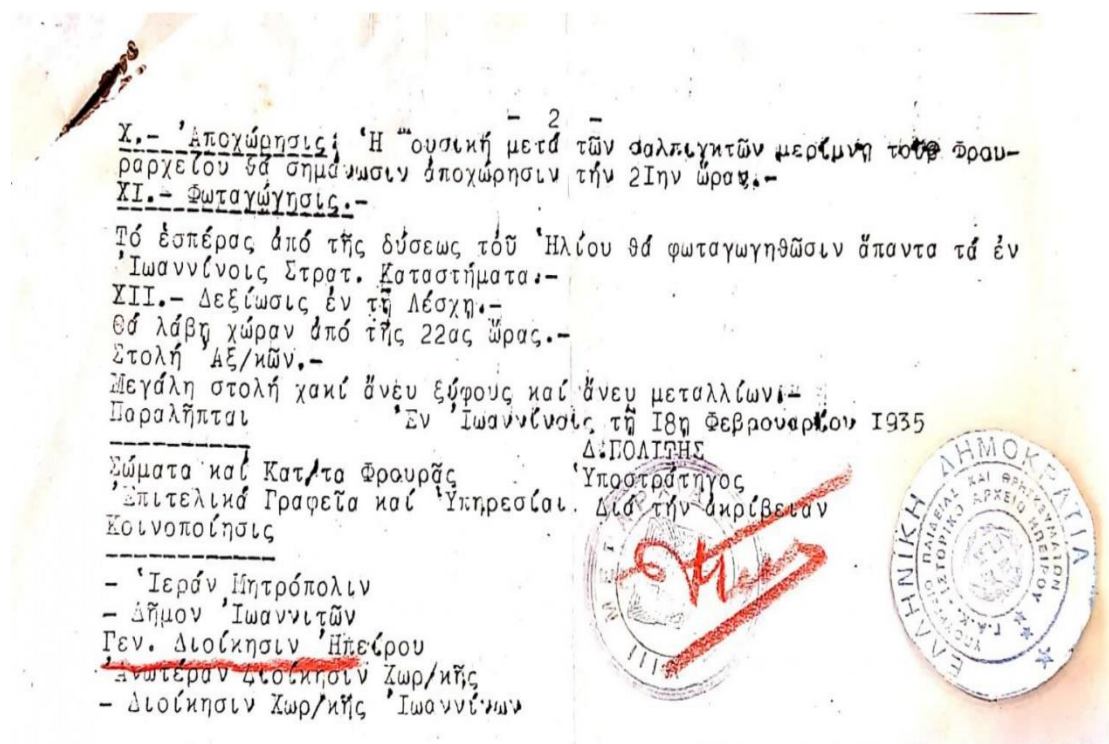
Scanned with CamScanner

Εικόνα 15:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ.

Πρωτ. 3868, έτος 1935, σελ. 1

Γ.Δ.Η., Υπφ Ι, Φ. 794, 1935, Α/10 β'.

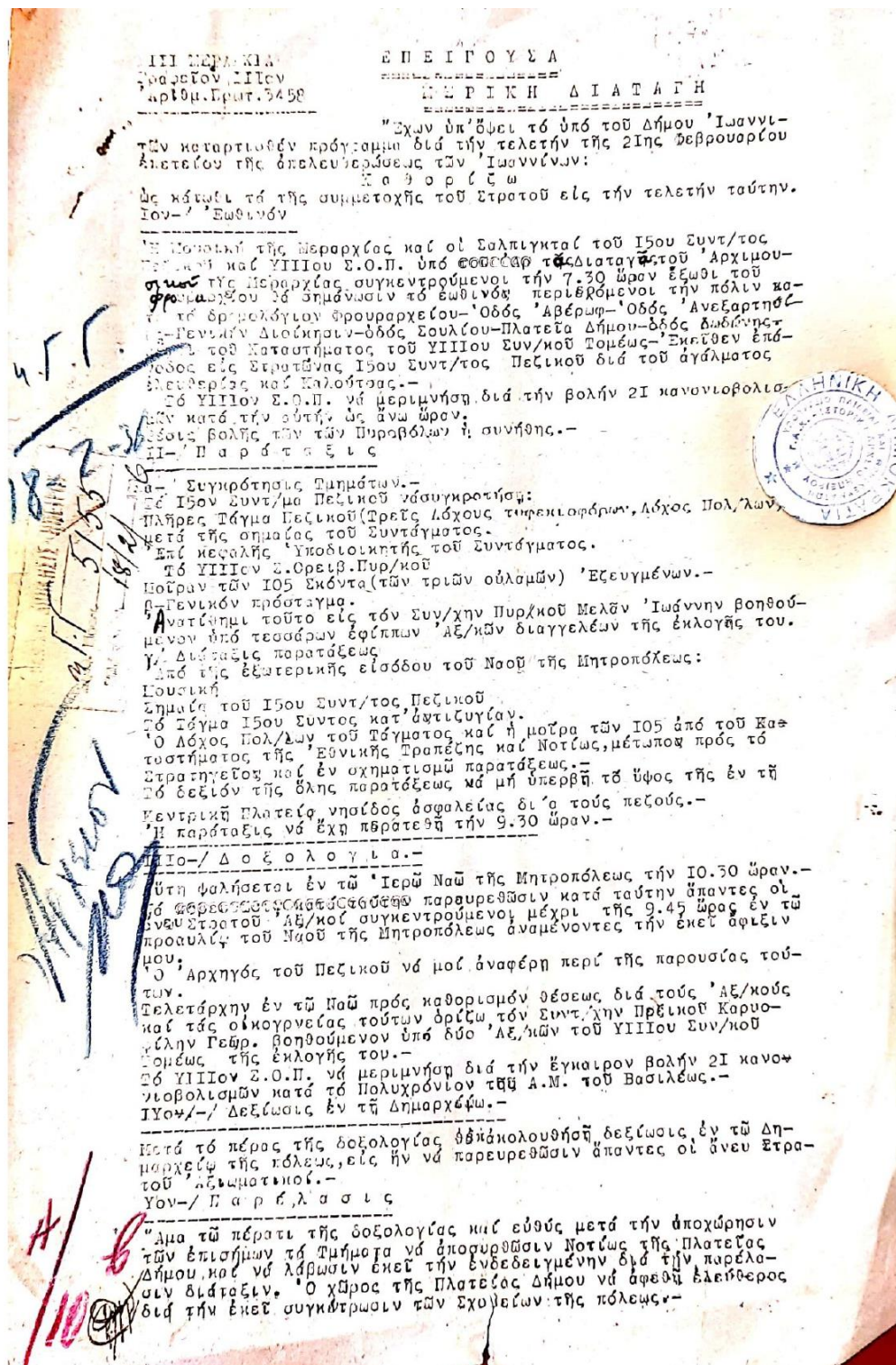
Scanned with CamScanner

Εικόνα 16:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθερώσεως της πόλης, Αριθμ.

Πρωτ. 3868, έτος 1935, σελ. 2

Γ.Δ.Η., Υπφ Ι, Φ. 794, 1935, Α/10 β'.

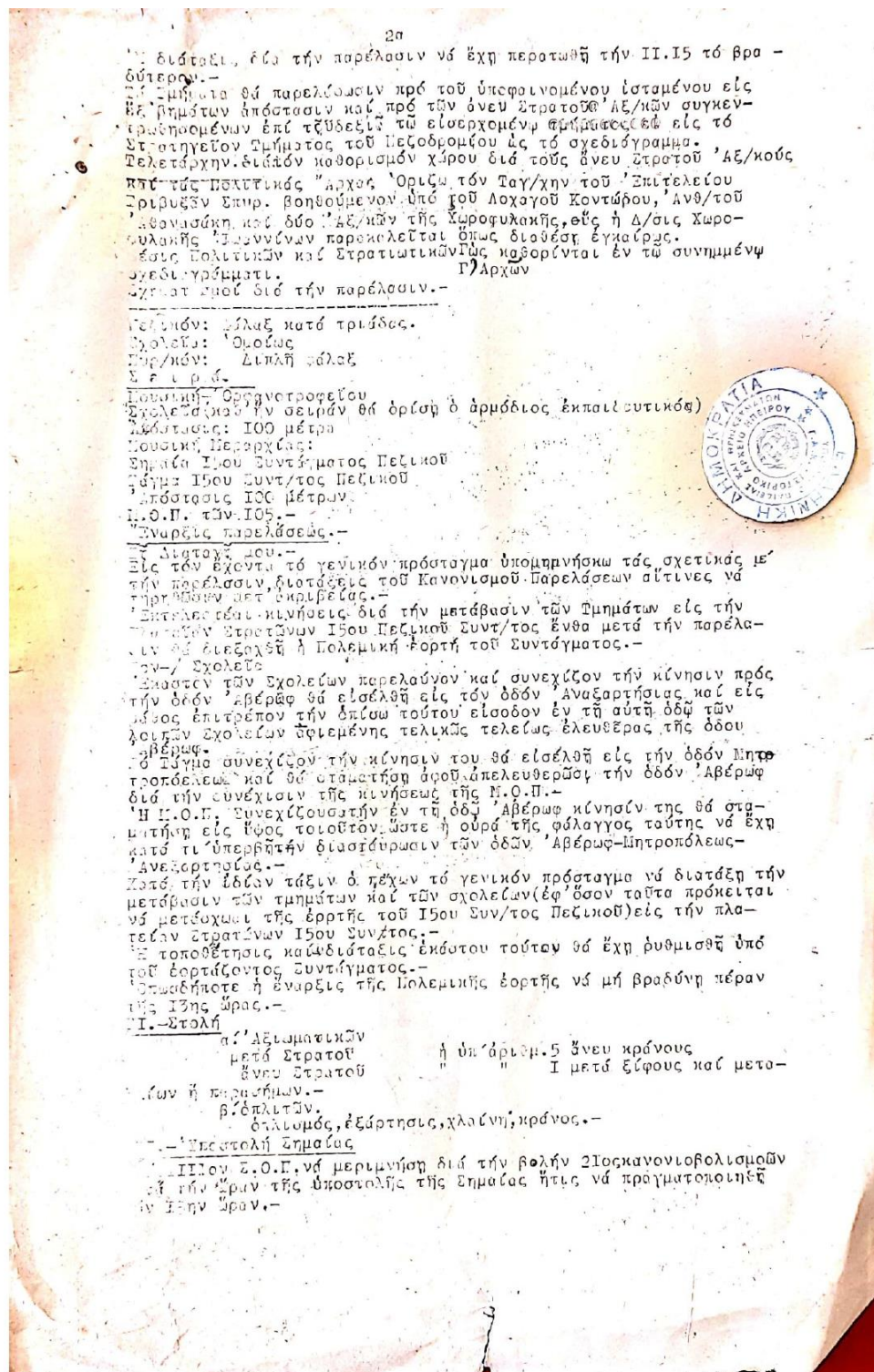

Scanned with CamScanner

Εικόνα 18:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΙΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την οργάνωση του στρατού παρουσία του βασιλιά κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ. Πρωτ. 3458, έτος 1936, σελ. 1

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 864, 1936, Α/10 β'.

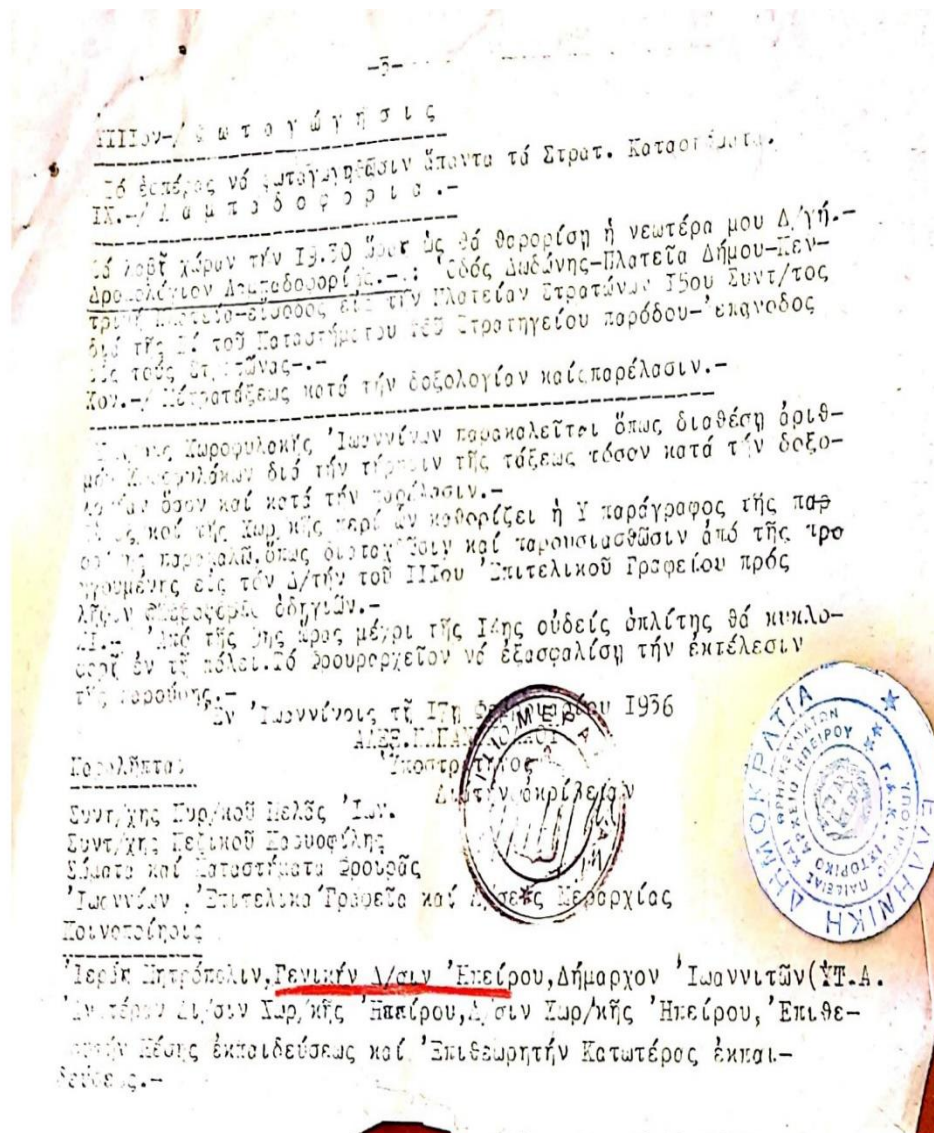

Scanned with CamScanner

Εικόνα 19:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΠΗ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ σχετικά με την οργάνωση του στρατού παρουσία του βασιλιά κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ. Πρωτ. 3458, έτος 1936, σελ. 2

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 864, 1936, Α/10 β'.

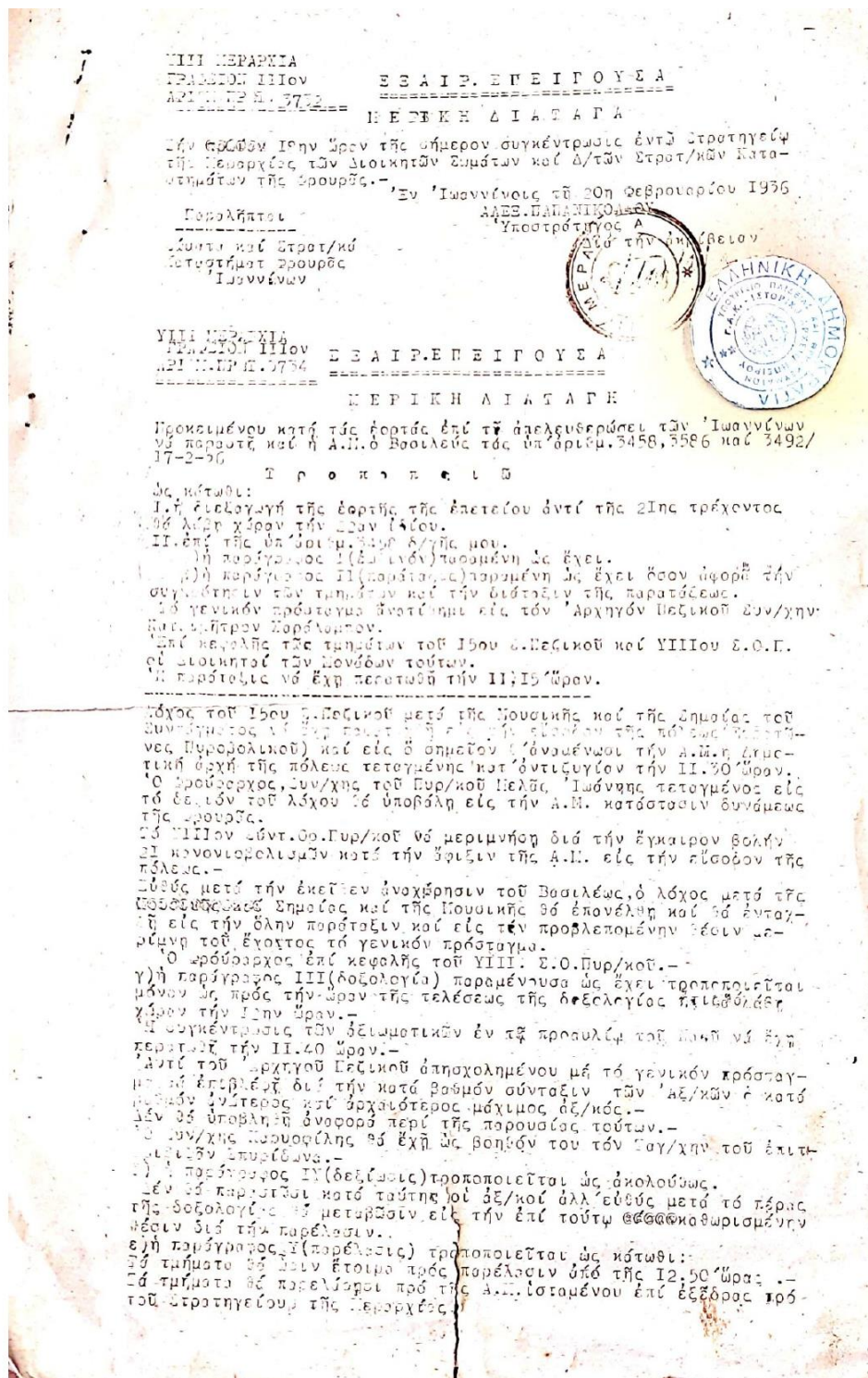

Scanned with CamScanner

Εικόνα 20:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΠΙΙ Μεραρχίας Ηλείου σχετικά με την οργάνωση του στρατού παρουσία του βασιλιά κατά την ημέρα του εορτασμού της απελευθέρωσης της πόλης, Αριθμ. Πρωτ. 3458, έτος 1936, σελ. 3

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 864, 1936, Α/10 β'.

Scanned with CamScanner

Εικόνα 21:

Επείγουσα Μερική Διαταγή της ΥΠΙΙ Μεραρχίας Ηπείρου σχετικά με την μετάθεση του εορτασμού της επετείου στις 22 Φεβρουαρίου, Αριθμ. Πρωτ. 3732 και 3734, έτος

1936

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 864, 1936, Α/10 β'.

Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 21^η/φ/ρίου 1936
Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς τῶν Σχο-
λείων τῆς ἸΒ' Ἐκπαιδ. Περιφέρειας
Ἀριθ. Πρωτ. 121

Πρὸς

τοὺς κ.κ.δ/τάς τῆς ~~ἐκπαιδ.~~ Ἀκαδημίας, τῆς Ἑμπορικῆς Σχολῆς
Ἰωαννίνων, τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Γυμνασίων, τοὺς κ. Ἐπιθεωρητὰς
τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ τοὺς λοιποὺς Προϊσταμένους τῶν ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ σχολείων.

Ἀύριον 22αν Φεβρουαρίου τελεῖται ἡ εἰθισμένη ἑορτὴ ἐπὶ τῇ
ἀπελευθερώσει τῆς πόλεως Ἰωαννίνων.

Τὴν ἑορτὴν ταύτην θὰ τιμῇσιν ἐρχόμενος ἐπὶ τούτῃ εἰς Ἰωάννινα
ἡ Α.Μ.δ Βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος μετὰ τῆς Α.Υ. τοῦ Διαδόχου Παύλου.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως τὰ σχολεῖα Ἰωαννίνων μετὰσχῶσι τῆς εἰρηρῆνης
ἑορτῆς κατὰ τὸ ἐγκλειόμενον πρόγραμμα.

Οἱ κ.κ. Προϊστάμενοι τῶν διαφόρων Ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως
ταύτης καὶ οἱ κ. Ἐπιθεωρηταὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων παρακαλοῦνται,
ὅπως λάβωσι πάντα τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα πρὸς τὴν ὅσον ἔνεστι πα-
νηγυρικῶς ἐραν συμμετοχὴν τοῦ μαθητικῶν κόσμου εἰς τὴν μεγάλην
ταύτην ἑορτὴν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Μπιζανίου καὶ τῇ ἐπελευθέρῳ ἐκ τοῦ
ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος ἀπελευθερώσει τῆς πόλεως Ἰωαννίνων καὶ
τῆς Ἠπείρου.

Οἱ κ. Ἐπιθεωρηταὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων παρακαλοῦνται νὰ δώσω-
σι τὰς δεούσας ὁδηγίας εἰς τοὺς κ.δ/τάς πάντων τῶν Δημοτικῶν Σχολεί-
ων τῆς πόλεως ταύτης.

Ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς
τῆς ἸΒ' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας.

Ἀκριβὲς ἀντίγραφο.

Ἐν Ἰωαννίνοις 21 Ἰαννουαρίου

1936

Γ. Δ. Η. Υ. Π. Ι. Φ. 864, 1936, Α/10 β'

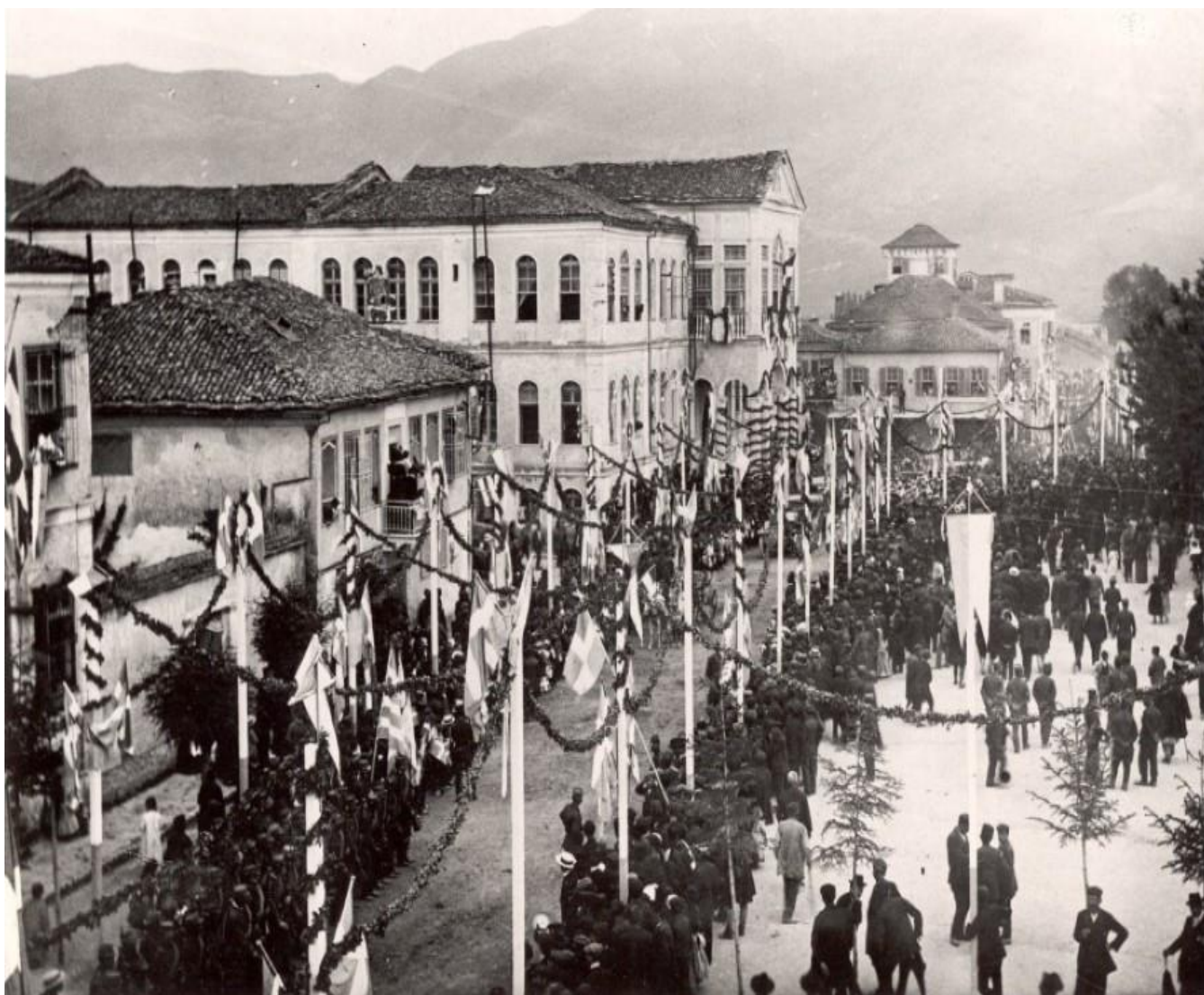

Scanned with CamScanner

Εικόνα 23:

Επιστολή του Διευθυντή της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προς όλους τους διευθυντές των σχολείων σχετικά με την οργάνωση των μαθητών την ημέρα της επετείου της απελευθερώσεως, Αριθμ. Πρωτ. 121, έτος 1936.

Γ.Δ.Η., Υπφ. Ι, Φ. 864, 1936, Α/10 β'.

Εικόνα 24:

«Η πλατεία Κωνσταντίνου Ελευθερωτού, με το παλιό Διοικητήριο των Γιαννίνων, κατά τον εορτασμό της πρώτης επετείου της Απελευθέρωσης της πόλης».

<https://www.agon.gr/istories/65906/i-deyteri-ypodochi-toy-diadochoy-sta-ioannina-to/>